

KANSALLINEN
KOULUTUKSEN
ARVIOINTIKESKUS

AMIKSESTA AMMATTIKORKEAKOULUUN

Arviointi ammatillisen koulutuksen
tuottamista valmiuksista suhteessa
ammattikorkeakouluopintojen
vaatimuksiin

Veera Hakamäki-Stylman | Raisa Hievanen | Maija Aaltola
Ari-Pekka Anttila | Hannele Keränen | Niina Nurkka
Saila Peteri | Kari Ranta | Sini Riihimäki
Annika Stadius | Mika Tammilehto | Jerome Kaihari

JULKAISUT 2:2024

AMIKSESTA AMMATTIKORKEAKOULUUN

Arviointi ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin

Veera Hakamäki-Stylman

Raisa Hievanen

Maija Aaltola

Ari-Pekka Anttila

Hannele Keränen

Niina Nurkka

Saila Peteri

Kari Ranta

Sini Riihimäki

Annika Stadius

Mika Tammilehto

Jerome Kaihari

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Julkaisut 2:2024

JULKAISIJA Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

KANSI JA ULKOASU Juha Juvonen (org.) & Ahoy, Jussi Aho (edit)

TAITTO PunaMusta

ISBN 978-952-206-828-6 pdf

ISSN 2342-4184 (verkkojulkaisu)

© Kansallinen koulutuksen arviointikeskus

Julkaisija

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (KARVI)

Julkaisun nimi

Amiksesta ammattikorkeakouluun – Arviointi ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin

Tekijät

Veera Hakamäki-Stylman, Raisa Hievanen, Maija Aaltola, Ari-Pekka Anttila, Hannele Keränen, Niina Nurkka, Saira Peteri, Kari Ranta, Sini Riihimäki, Annika Stadius, Mika Tammilehto & Jerome Kaihari

Karvi arvioi vuosina 2022–2023 ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Arvioinnin keskiössä oli se, miten ammatillinen koulutus tukee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien syntymistä ja toisaalta, miten ammattikorkeakoulut tukevat opinnoissa menestymistä sekä tunnistavat ammatillisen koulutuksen taustalla tulevien opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ja puutteita. Tavoitteena oli myös lisätä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen eri toimijoiden keskinäistä ymmärrystä. Arvioinnilla pyrittiin tukemaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden koulutuspolkuja korkeakouluopintoihin. Koulutustason nosto on jo pitkään ollut yksi keskeinen koulutuspoliittinen tavoite Suomessa. Tämä edellyttää, että tulevaisuudessa nykyistä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaisi opintojaan korkeakouluissa.

Arviointiaineisto muodostui Karvin ammattikorkeakouluille ja niiden henkilöstölle sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille toteuttamista kyselyistä ja opiskelijatyöpajoista, muiden toimijoiden toteuttamien kyselyiden aineistoista sekä tilasto- ja rekisteriaineistosta. Alustavia johtopäätöksiä ja kehittämisuosituksia työstettiin sidosryhmien kanssa kehittämiswebinaarissa ennen niiden lopullista muotoilua.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2019 ja vuonna 2021 lähes puolet uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista oli suorittanut ammatillisen tutkinnon. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien, ammattikorkeakoulujen johdon ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön mukaan keskeisiä jatko-opintovalmiuksia, joita opiskelijoilla tulisi olla ovat opiskelutaidot ja opiskelunvalmiudet, viestinnälliset valmiudet, vieraiden kielten osaaminen sekä matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät nostivat esiin ammatillisen osaamisen keskeisenä jatko-opintovalmiutena.

Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen on yhteisten tutkinnon osien arvosanoilla mitattuna keskimäärin hyvää. Osaaminen on parasta yhteiskunta- ja työelämäosaamisessa ja heikointa matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa. Ammattikorkeakouluissa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden ammatillinen osaaminen sekä työkokemus ja työelämätaidot nähdään osaamisen vahvuuksina. Opiskelutaidot vaikuttavat jakautuvan opiskelijoiden välillä; osalla opiskelijoista opiskelutaidot ja motivaatio ovat osaamisen vahvuuksia, kun taas osalla opiskelijoista opiskelunvalmiudet ovat heikot. Ammattikorkeakoulujen johto ja

henkilöstö näkevät puutteita olevan opiskelutaitojen lisäksi myös ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden viestinnällisissä taidoissa, vieraissa kielissä sekä matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa.

Ammatillisten opiskelijoiden tavoitteiden mukaisen opetuksen tarjoamisessa on kehitettävää erityisesti yhteisissä tutkinnon osissa. Lisäksi vain hieman yli puolet ammatillisen koulutuksen järjestäjistä on kuvannut pedagogista toimintaansa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan. Ammatillisessa koulutuksessa jatko-opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita ohjataan useimmiten väyläopintoihin tai muihin erillisiin jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin.

Ammattikorkeakouluissa ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen tunnistamisessa on kehitettävää. Opiskelijoiden henkilökohtaisia opintosuunnitelmia (HOPS) laativista ammattikorkeakoulujen henkilöstön edustajista vain reilu puolet selvittää aina henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa, onko opiskelijalla ammatillisten opintojen aikana tai työelämässä kertynyttä osaamista, jonka tunnistaminen vaikuttaa ammattikorkeakouluopintoihin.

Arvioinnissa selvisi, että ammatilliset koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut tekevät monipuolista yhteistyötä keskenään, mutta yhteistyön toimivuutta tulisi arvioida ja kehittää systemaattisemmin. Esimerkiksi ohjauksen mallien laadinnassa yhteistyön tekeminen on ollut kohtalaisen vähäistä.

Arvioinnissa havaittiin, että todellisuus ja mielikuvat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksista onnistua ammattikorkeakouluopinnoissa eivät kaikilta osin kohtaa. Osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista ei usko mahdollisuuksiinsa ammattikorkeakouluopiskelijoina. He eivät usko menestyvänsä valintakokeissa, he pelkäävät ammattikorkeakouluopintojen olevan liian raskaat ja että he eivät saisi opintoihinsa tarvitsemaansa tukea. Osa ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilökunnasta kokee, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden jatko-opiskeluvaihto- ja valmiudet ovat puutteelliset. Arvioinnin tulosten mukaan ammattikorkeakoulut tukevat opiskelijoitaan monin tavoin, jotta heidän opintonsa etenisivät. Opiskelijat etenevätkin opinnoissaan hyvin ja valmistuvat jopa hieman paremmin kuin lukiotaustaiset ammattikorkeakouluopiskelijat. Lisäksi arvioinnin tulosten perusteella voidaan todeta, että sekä ammatillisen koulutuksen toimijat että ammattikorkeakoulut tarvitsevat toisiinsa perustuvaa tietoa siitä, miten ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat menestyvät ammattikorkeakouluopinnoissa.

Keskeiset kehittämissuositukset

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että opiskelijat saavat tavoitteidensa mukaista opetusta yhteisissä tutkinnon osissa.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee varmistaa, että ohjaus jatko-opintoihin on samaan tapaan kiinteä ja jatkuvasti läsnä oleva osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden uraohjauksesta kuin ohjaus työelämään. Lisäksi työelämään suuntaavia opiskelijoita on hyvä muistuttaa, että jatko-opintoihin hakeutuminen on mahdollista myös myöhemmin.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee opetuksen laadun varmistamiseksi kuvata pedagogista toimintaa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan yhteisissä tutkinnon osissa, ammatillisissa tutkinnon osissa, perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa. Jatko-opintovalmiuksien

kehittämisen suunnittelu tulee tehdä tiiviisti opintojen henkilökohtaistamisen (HOKSaus) yhteydessä.

Ammattikorkeakoulut

- Ammattikorkeakoulujen tulee hyödyntää opiskelijoilla jo olevaa ammatillista osaamista suunniteltaessa opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja.
- Ammattikorkeakoulujen tulee kehittää henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) laatimista koskevia menettelyjä siten, että opiskelijan ammatillisessa koulutuksessa, työelämässä tai muutoin hankittu osaaminen selvitetään aina.
- Kaikkien ammattikorkeakoulujen tulee laatia tarkoituksenmukaiset toimintamallit opintojen suorittamisen edellyttämän osaamisen puutteiden tunnistamiseen ja tarvittavien osaamisten vahvistamiseen. Toimintamallien laadinnassa on hyvä tehdä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut

- Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee sopia väyläopintojen aikaisista ohjausvastuista ja tukimuodoista, jotta opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea ja ohjausta opintojen suorittamiseksi.

Opetushallinto, ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulut

- Kansallisena tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten osuuden kasvattaminen. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että yhä useammat ammatillista tutkintoa suorittavat kokevat korkeakouluopintojen olevan heille mahdollinen vaihtoehto. Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen, ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen tulee työskennellä yhdessä tätä päämäärää kohti.

Avainsanat: ammatillinen koulutus, ammattikorkeakoulutus, jatko-opintovalmiudet

Utgivare

Nationella centret för utbildningsutvärdering (NCU)

Publikationens namn

Från yrkesskolan till yrkeshögskolan – utvärdering av förhållandet mellan yrkesutbildningens kunnande och yrkeshögskolestudiernas krav

Författare

Veera Hakamäki-Stylman, Raisa Hievanen, Maija Aaltola, Ari-Pekka Anttila, Hannele Keränen, Niina Nurkka, Saira Peteri, Kari Ranta, Sini Riihimäki, Annika Stadius, Mika Tammilehto & Jerome Kaihari

NCU utvärderade under åren 2022–2023 huruvida de studerande som avlagt en yrkesexamen har de färdigheter som krävs för fortsatta studier vid en yrkeshögskola. Det centrala i utvärderingen var dels hur yrkesutbildningen stöder utvecklingen av färdigheter som behövs i yrkeshögskolestudier, och dels hur yrkeshögskolorna stöder framgång i studierna och identifierar styrkorna och bristerna i kunnandet hos studerande med en bakgrund inom yrkesutbildningen. Ett mål var också att öka den inbördes förståelsen mellan olika ansvars personer inom yrkesutbildningen och yrkeshögskoleutbildningen. Ett syfte med utvärderingen var att få fram information som utvecklar utbildningsvägarna för personer som avlagt en yrkesexamen vidare till högskolestudier. Att höja utbildningsnivån har redan länge varit ett centralt utbildningspolitiskt mål i Finland. Detta förutsätter att fler av dem som avlagt en yrkesexamen i framtiden fortsätter sina studier vid en högskola.

Utvärderingsmaterialet bestod av enkäter och workshoppar för studerande som NCU genomförde bland yrkeshögskolor och deras personal samt bland yrkesutbildningsanordnare. Material bestod även av enkäter som genomförts av andra aktörer samt statistik- och registermaterial. Utvärderingens preliminära slutsatser och utvecklingsrekommendationer bearbetades tillsammans med berörda parter i ett utvecklingswebbinarium innan de fick sin slutgiltiga form.

Antalet nya yrkeshögskolestuderande som avlagt en yrkesexamen har ökat i jämn takt sedan 2019, och 2021 hade nästan hälften av alla nya yrkeshögskolestuderande avlagt en yrkesexamen. Enligt yrkesutbildningsanordnarna samt yrkeshögskolornas ledning och personal hör studiefärdigheter, kommunikativa färdigheter, kunskaper i främmande språk samt matematiska och naturvetenskapliga kunskaper till de centrala färdigheterna för fortsatta studier som studerande bör ha. Dessutom lyfte yrkesutbildningsanordnarna fram yrkeskunnigheten som en central färdighet för fortsatta studier.

Kunnandet i de gemensamma examensdelarna mätt i vitsord är i genomsnitt på god nivå bland studerande som avlagt en yrkesinriktad grundexamen. Kunnandet är bäst i samhälls- och arbetslivsfrågor och svagast i matematiska och naturvetenskapliga ämnen. Vid yrkeshögskolorna ser man yrkeskunnigheten samt arbetserfarenheten och arbetslivsfärdigheterna som styrkor i kompetensen hos dem som avlagt en yrkesexamen. Det verkar finnas splittring mellan de studerande i fråga om studiefärdigheterna: en del studerande har styrkor i studiefärdigheter och motivation, medan andra har svaga studiefärdigheter. Förutom i studiefärdigheterna ser ledningen och

personalen vid yrkeshögskolorna brister även i de kommunikativa färdigheterna, kunskaperna i främmande språk samt de matematiska och naturvetenskapliga färdigheterna hos studerande som avlagt yrkesexamina.

Tillhandahållandet av undervisning enligt målen för yrkesstuderande behöver utvecklas, i synnerhet beträffande de gemensamma examensdelarna. Dessutom har bara drygt hälften av yrkesutbildningsanordnarna beskrivit i sitt dokument som styr den pedagogiska verksamheten hur de stöder utvecklingen av de studerandes färdigheter för fortsatta studier. Studerande inom yrkesutbildning som är intresserade av fortsatta studier hänvisas ofta till ledstudier eller andra särskilda studier som utvecklar färdigheterna för fortsatta studier.

Identifieringen av kunskandet hos studerande som avlagt en yrkesexamen behöver utvecklas vid yrkeshögskolorna. Bara drygt hälften av de anställda vid yrkeshögskolorna som utarbetar individuella studieplaner (ISP) har för vana att vid utarbetandet av planen att alltid utreda om den studerande har kompetens från yrkesutbildning eller från arbetslivet som det är relevant för yrkeshögskolestudierna att identifiera.

I utvärderingen framgick att yrkesutbildningsanordnarna och yrkeshögskolorna samarbetar mångsidigt, men att hur väl samarbetet fungerar behöver utvärderas och utvecklas mer systematiskt. Det har exempelvis inte förekommit så mycket samarbete i utarbetandet av modeller för handledningen.

I utvärderingen noterade vi att föreställningarna inte alltid överensstämmer med verkligheten när det gäller möjligheterna för personer som avlagt en yrkesexamen att lyckas med yrkeshögskolestudier. En del studerande inom yrkesutbildningen tror inte på sina möjligheter som yrkeshögskolestuderande. De tror inte att de ska klara inträdesproven, och de är oroliga för att yrkeshögskolestudierna ska vara för tunga och att de inte ska få den stöd de behöver i sina studier. En del av den undervisande och handledande personalen vid yrkeshögskolorna upplever att yrkeshögskolestuderande som har avlagt en yrkesexamen har bristfälliga färdigheter för fortsatta studier. Enligt utvärderingsresultaten stöder yrkeshögskolorna sina studerande på många sätt för att de ska komma framåt i sina studier. De studerande framskrider också väl i studierna och till och med något bättre än yrkeshögskolestuderande med gymnasiebakgrund. Utifrån utvärderingsresultaten kan man också konstatera att både aktörer inom yrkesutbildningen och yrkeshögskolorna behöver faktabaserad information om hur väl studerande som avlagt en yrkesexamen klarar sig i yrkeshögskolestudierna.

Centrala utvecklingsrekommendationer

Yrkesutbildningsanordnare

- Yrkesutbildningsanordnarna bör säkerställa att de studerande får undervisning enligt målen i de gemensamma examensdelarna.
- Yrkesutbildningsanordnarna bör säkerställa att handledningen för fortsatta studier är en integrerad och ständigt närvarande del av karriärhandledningen för yrkesstuderande på ett liknande sätt som handledningen för arbetslivet. Det är också bra att påminna studerande som siktar på arbetslivet om att det är möjligt att söka sig till fortsatta studier även senare.
- För att säkerställa kvaliteten på undervisningen bör yrkesutbildningsanordnarna beskriva i sitt dokument som styr den pedagogiska verksamheten hur utvecklingen av de studerandes färdigheter för fortsatta studier stöds i de gemensamma examensdelarna, de yrkesinriktade examensdelarna, grundexamina, yrkesexamina och specialyrkesexamina. Planeringen

av utvecklingen av färdigheter för fortsatta studier bör ske i samband med den personliga tillämpningen av studierna (PUK).

Yrkeshögskolor

- Yrkeshögskolorna bör använda sig av det yrkeskunnande som de studerande redan har när de planerar individuella studievägar för de studerande.
- Yrkeshögskolorna bör utveckla sina förfaranden för utarbetandet av individuella studieplaner (ISP) så att den studerandes kompetens som förvärvats inom yrkesutbildningen, i arbetslivet eller på annat sätt alltid utreds.
- Alla yrkeshögskolor bör utarbeta ändamålsenliga verksamhetsmodeller för att identifiera ramarna för den kompetens som krävs för att avlägga studierna och stärka de kunskaper som behövs. När yrkeshögskolorna utvecklar verksamhetsmodeller kan de gärna samarbeta med yrkesutbildningsanordnarna.

Yrkesutbildningsanordnare och yrkeshögskolor

- Yrkeshögskolorna och yrkesutbildningsanordnarna bör komma överens om ansvaret för handledning under ledstudier och om stödformer, så att de studerande får det stöd och den handledning som de behöver för att avlägga sina studier.

Utbildningsförvaltningen, yrkesutbildningsanordnare, yrkeshögskolor

- Att öka andelen unga som avlagt en yrkeshögskoleexamen är ett nationellt mål. För att detta mål ska uppnås krävs att fler som avlagt en yrkesexamen upplever att yrkeshögskolestudier är ett möjligt alternativ för dem. Undervisnings- och kulturministeriet, Utbildningsstyrelsen, yrkesutbildningsanordnarna och yrkeshögskolorna bör tillsammans arbeta för att uppnå detta mål.

Nyckelord: yrkesutbildning, yrkeshögskoleutbildning, färdigheter för fortsatta studier

Published by

Finnish Education Evaluation Centre (FINEEC)

Title of publication

Transitioning from VET to universities of applied sciences – an evaluation of the competences provided by vocational education and training in relation to the requirements of studies at universities of applied sciences

Authors

Veera Hakamäki-Stylman, Raisa Hievanen, Maija Aaltola, Ari-Pekka Anttila, Hannele Keränen, Niina Nurkka, Saila Peteri, Kari Ranta, Sini Riihimäki, Annika Stadius, Mika Tammilehto & Jerome Kaihari

Between 2022 and 2023, FINEEC carried out an evaluation on how the competence of students with a vocational qualification meets the requirements of universities of applied sciences. The evaluation focused on examining how vocational education and training (VET) supports the development of knowledge and skills required for studies at universities of applied sciences (UAS), as well as how UASs support students' success, recognising the strengths and weaknesses of those with a VET background. The goal was also to increase mutual understanding between the different actors within VET and UAS education. The evaluation aimed to promote pathways from VET to higher education. Increasing the population's level of education has been a long-standing objective of Finland's education policy. Achieving this requires that more VET graduates continue to higher education in the future.

The evaluation data was collected through surveys conducted by FINEEC, targeting universities of applied sciences and their staff and VET providers. Student workshops were also organised to gather data, and results of surveys conducted by other parties, as well as statistics and register data, were also utilised in the evaluation. The initial conclusions and recommendations were refined with stakeholders in a development webinar before finalising them.

The number of UAS students with a vocational qualification has steadily increased since 2019. In 2021, almost 50 % of new UAS students were VET graduates. According to VET providers and UAS management and staff, essential knowledge and skills required in further studies include study skills, communication skills, proficiency in foreign languages and competence in mathematics and science. VET providers also highlighted that vocational competence is a key competence required in further studies.

On average, VET graduates' level of competence in common units (communication and interaction, mathematics and science, citizenship and working life skills) was good. Students demonstrated the highest competence in citizenship and working life skills while showing lower proficiency in mathematics and science. Universities of applied sciences acknowledge vocational competence, work experience and workplace skills as strengths in students who have completed a vocational qualification. In terms of study skills, there is variation among students; some have strong study skills and motivation, while others have weaker skills. In addition to study skills, the management

and staff of UASs also identify deficiencies in the communication skills, foreign language proficiency and mathematics and science proficiency of students with a vocational qualification.

In VET, there is room for improvement, particularly in terms of common units, in delivering education that aligns with students' goals. Furthermore, in the documents guiding their pedagogical activities, just over 50 % of VET providers describe how they support the development of knowledge and skills required in further studies. VET students interested in pursuing further education are typically directed to pathway studies or other studies that will develop their skills for further studies.

In terms of universities of applied sciences, there is room for improvement in their processes for recognising VET graduates' prior learning. Just over half of UAS employees responsible for drawing up personal study plans consistently enquire whether students have competences acquired through their vocational qualification or employment that could be recognised as part of their UAS studies.

The evaluation discovered that VET providers and universities of applied sciences collaborate extensively, but the effectiveness of the collaboration should be assessed and developed in a systematic way. For example, there was relatively limited collaboration in developing guidelines for guidance.

The evaluation revealed differences between the reality and assumptions regarding VET graduates' ability to succeed in UAS studies. Some VET students lack confidence in their potential to study at a university of applied sciences. They do not believe they will succeed in the entrance exams. They are also afraid that studying will be too hard and that they will not receive adequate support. Some UAS teachers and members of the guidance staff feel that VET graduates have inadequate skills for further study. The evaluation results indicate that universities of applied sciences offer various forms of support to students to ensure their study progress. Students progress well in their studies, and the graduation rate is even slightly higher than that of students who have completed general upper secondary education. Furthermore, based on the evaluation, we can say that VET providers and universities of applied sciences need fact-based information about how well VET graduates succeed in their studies at universities of applied sciences.

Development recommendations

VET providers

- VET providers should ensure that the teaching students receive in common units aligns with the students' goals.
- VET providers should ensure that career guidance for students includes ongoing support for further studies as an integral component, alongside guidance for employment. In addition, students planning to enter the workforce should be reminded that they also have the option to pursue higher education at a later stage.
- To ensure the quality of teaching, VET providers should describe how they support the development of knowledge and skills required in further studies as part of common units, vocational units, further vocational qualifications and specialist vocational qualifications. This description should be included in the document guiding the VET provider's pedagogical activities. When drawing up the personal competence development plan, a plan should also be made for building the competences necessary for further studies.

Universities of applied sciences

- UASs should take the students' existing vocational competence into account when planning individual study paths.
- UASs should develop their approach to making personal study plans to consistently identify students' competences acquired through vocational education and training, employment or other means.
- All UASs should establish procedures for identifying missing competences needed to complete studies and developing these competences. It is recommended that UASs work in collaboration with VET providers when developing such procedures.

VET providers and universities of applied sciences

- In terms of pathway studies, universities of applied sciences and VET providers should work together to set responsibilities for guidance and define the forms of support offered during the studies, ensuring students receive the support and guidance they need to complete their studies successfully.

Finnish National Agency for Education, VET providers, universities of applied sciences

- Increasing the percentage of young people with a higher education degree is a national objective. This requires that more VET students see higher education as an option for them. To achieve this objective, the Ministry of Education and Culture, the Finnish National Agency for Education, VET providers and universities of applied sciences must work together.

Keywords: vocational education and training (VET), universities of applied sciences, knowledge and skills required in further studies

Tiivistelmä	4
Sammandrag	7
Abstract	10
1 Johdanto	17
2 Arvioinnin tausta	21
2.1 Ammatillinen koulutus ja jatko-opintovalmiudet.....	22
2.2 Ammattikorkeakoulutus ja opinnoissa tukeminen	23
2.3 Koulutuspoliittisena tavoitteena korkeakoulutettujen nuorten osuuden lisääminen	24
3 Arvioinnin toteutus	28
3.1 Arviointiryhmä.....	30
3.2 Kehittävä arviointi	31
3.3 Arvioinnin aikataulu ja aineistot	31
3.4 Tulosten analysointi ja raportointi	37
3.5 Luotettavuus	39
4 Ammattikorkeakoulutukseen hakeminen ja pääsy	44
4.1 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden urasuunnitelmat	45
4.2 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden sijoittuminen ammattikorkeakouluopintoihin	46
4.3 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden syitä hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin	51
4.4 Korkeakouluopintoihin hakeutumisen tukeminen osana ammatillisia opintoja	52
5 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen	58
5.1 Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osaaminen yhteisissä tutkinnon osissa	60
5.2 Opiskelijoiden osaaminen yhteisten tutkinnon osien osa-alueilla	64
5.3 Opiskelijoiden osaaminen valinnaisissa yhteisissä tutkinnon osissa, jatko-opintovalmiuksia tukevissa opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa.....	66
5.4 Opiskelijoiden osaaminen ammatillisissa tutkinnon osissa	68
5.5 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden mielikuvia ammatillisen tutkinnon tuottamasta osaamisesta.....	68
5.6 Ammattikorkeakouluopinnot aloittaneiden opiskelijoiden osaaminen	69
5.7 Keskeisiksi nostettuja ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia.....	70
5.8 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvaihtoehtojen riittävyys.....	73

5.9 Ammatillisen koulutuksen tuottaman osaamisen ja ammattikorkeakouluopintojen vaatimusten tunteminen	74
5.10 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen vahvuudet, niiden tunnistaminen ja huomioiminen	78
5.11 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen puutteet ja niiden tunnistaminen	80
6 Jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukeminen ammatillisen koulutuksen aikana	84
6.1 Jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukeminen yhteisissä ja ammatillisissa tutkinnon osissa	86
6.2 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjottavat jatko-opintovalmiuksia kehittävät opinnot ja niihin liittyvä yhteistyö	88
6.3 Jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyvät haasteet ja opintojen kehittäminen	94
6.4 Väyläopinnot	95
6.5 Jatko-opintovalmiuksien kehittäminen ammatillisten opintojen loppuvaiheessa tai valmistumisen jälkeen	100
6.6 Ammatillisen koulutuksen järjestäjien vahvuudet ja kehittämiskohteet jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukemisessa	101
6.7 Ammatillisen koulutuksen kehittäminen jatko-opintovalmiuksien näkökulmasta	102
7 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ohjaaminen ja tukeminen osana ammattikorkeakouluopintoja	105
7.1 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden mielikuvia ammattikorkeakouluopinnoista	106
7.2 Ammattikorkeakoulujen toimintamallit opiskelijoiden ohjaukseen ja tukemiseen	108
7.3 Uusien opiskelijoiden osaamisen selvittäminen	112
7.4 Ammattikorkeakouluopiskelijoille tarjottava tuki opintojen aikana	114
7.5 Ammattikorkeakoulujen vahvuudet ja kehittämiskohteet osaamisen kehittymisen tukemisessa	115
7.6 Ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittäminen, jotta ne voisivat entistä paremmin tukea opiskelijoita	116
7.7 Opiskelijoiden kokemus ammattikorkeakouluopintojen suunnittelusta ja ohjauksesta	118
8 Yhteistyö	121
8.1 Yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä	122
8.2 Yhteistyön kehittäminen	123
9 Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opintojen kulku, tyytyväisyys opintoihin ja työllistyminen	127
9.1 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintojen kulku	128

9.2 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tyytyväisyys opintoihin	129
9.3 Opiskelijoiden työllistyminen.....	130
10 Johtopäätökset ja suositukset.....	141
Lähteet	150
Liitteet.....	154
Liite 1. Ammattikorkeakoulujen uusien, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrät pienemmällä koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b.....	154
Liite 2. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden aikaisempi koulutusala pienemmällä koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b	154
Liite 3. Opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien arvosanojen jakauma koulutusaloittain vuosina 2018–2022 (laskennassa käytetty tutkinnon osan osa-alueiden painotettuja keskiarvoja). Lähde: Koski	155
Liite 4. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opiskelijan äidinkielen mukaan. Lähde: Koski.....	156
Liite 5. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opintojen suorituskielessä. Lähde: Koski.....	156
Liite 6. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen ikäluokan mukaan. Lähde: Koski.....	157
Liite 7. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen sukupuolen mukaan. Lähde: Koski	157
Liite 8. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opiskelijan tuen tason mukaan. Lähde: Koski.....	158
Liite 9. Lukuvuonna 2015–2016 opintonsa aloittaneiden ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ammattikorkeakouluopintojen kulku viisi vuotta opintojen aloittamisen jälkeen pienemmällä koulutusaloilla. Lähde: Vipunen 2023c.....	158

Johdanto

1

Ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaminen antaa opiskelijalle jatko-opintokelpoisuuden ammattikorkeakoulu- ja yliopisto-opintoihin (VN 932/2014, 25 §, VN 558/2009, 37 §). Vuonna 2021 lähes puolet uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista oli suorittanut ammatillisen tutkinnon. Opintopolkuja toiselta asteelta korkeakoulutukseen on kehitetty viime vuosina aktiivisesti erilaisissa työryhmissä. Ammatillisen koulutuksen osalta kehittämistyötä on linjannut merkittävästi Valmiina valintoihin II -työryhmäraportti (OKM 2017). Lisäksi korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -työssä ja valtioneuvoston Koulutuspoliittisessa selonteossa on asetettu tavoitteeksi korkeakoulutettujen nuorten aikuisen osuuden nouseminen 50 prosenttiin ikäluokasta (VN 2021). Myös pääministeri Marinin ja myöhemmin pääministeri Orpon hallitusohjelmissa on sitouduttu edistämään tätä tavoitetta (VN 2019; 2023). Korkeakoulutettujen nuorten osuuden kasvu edellyttää sitä, että yhä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaa opintojaan korkeakoulussa joko heti tutkinnon suoritettuaan tai myöhemmin.

Karvi arvioi vuosina 2022–2023 ammatillisen koulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Arvioinnin keskiössä on se, miten ammatillinen koulutus tukee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien syntymistä ja toisaalta, miten ammattikorkeakoulut tukevat opinnoissa menestymistä sekä tunnistavat ammatillisesta koulutuksesta tulevien opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ja puutteita. Tavoitteena on myös lisätä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen eri toimijoiden keskinäistä ymmärrystä. Arviointi oli osa Koulutuksen arviointisuunnitelmaa 2020–2023 (Karvi 2020a).

Arviointi toteutettiin Karvin kehittävän arvioinnin periaatteita noudattaen (Karvi 2020b). Kehittävän arvioinnin mukaisesti korkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen eri toimijoilla oli mahdollisuus osallistua ja vaikuttaa arvioinnin suunnitteluun, arviointitiedon tuottamiseen ja arvioinnin tulosten tulkintaan. Keskeistä oli myös eri toimijoiden keskinäinen vuorovaikutus sekä se, että arviointia koskevaa tietoa välitettiin koulutuksen järjestäjille, korkeakouluille ja muille tahoille jo arvioinnin aikana. Arvioinnilla tuotettiin tietoa Karvin Koulutuksen arviointisuunnitelman 2020–2023 painopistealueisiin, jotka liittyvät oppimisen ja osaamisen kehittämiseen sekä koulutusjärjestelmän toimivuuden lisäämiseen (Karvi 2020a).

Arvioinnin tuloksia voidaan hyödyntää kehitettäessä opintopolkuja ammatillisesta koulutuksesta ja työelämästä korkeakoulutukseen sekä valtakunnallisella että paikallisella tasolla. Korkeakouluissa ja ammatillisissa oppilaitoksissa arviointituloksia voidaan hyödyntää osana strategista ja pedagogista kehittämistyötä. Vaikka arviointi kohdistui ammattikorkeakoulutuksessa

tarvittaviin valmiuksiin, arvioinnin tuottamaa tietoa voidaan soveltuvin osin hyödyntää kehitetäessä opintopolkua ammatillisesta koulutuksesta yliopistoon.

Karvi ja arviointiryhmä kiittävät ammattikorkeakouluja, ammatillisen koulutuksen järjestäjiä, opetus- ja ohjaushenkilöstöä sekä opiskelijoita osallistumisesta arviointiin ja yhteiseen tiedon tuottamiseen. Lisäksi haluamme kiittää ammattikorkeakouluja ja Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:tä tutkimusaineiston luovuttamisesta käyttöömme. Arviointihankkeen alussa toteutetuilla kuulemis- ja keskustelutilaisuuksilla oli tärkeä rooli osana arvioinnin suunnittelua. Arvioinnin loppuvaiheessa järjestetyllä kehittämiswebinaarilla oli tärkeä rooli johtopäätösten ja kehittämissuosituksen viimeistelyssä. Kiitämme kaikkia näihin tilaisuuksiin osallistuneita.

Arvioinnin tausta

2

Tässä luvussa kuvataan arvioinnin taustaksi tiiviisti ammatillista koulutusta jatko-opintovalmiuksien näkökulmasta, ammattikorkeakoulutukseen haketumista ja koulutuksen tavoitteita sekä koulutuspoliittisia tavoitteita, jotka ovat vaikuttaneet arvioinnin toteuttamiseen.

2.1 Ammatillinen koulutus ja jatko-opintovalmiudet

Ammatillisten tutkintojen ja koulutuksen yhtenä tavoitteena on antaa opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien ja ammatillisen kehittymisen monipuolisen kehittämisen kannalta tarpeellisia tietoja ja taitoja (VN 531/2017, 2 §). Ammatillista perustutkintoa suorittavalle opiskelijalle kertyy jatko-opinnoissa tarvittavia valmiuksia sekä yhteisissä että ammatillisissa tutkinnon osissa. Korkeakoulutuksessa tarvittavien valmiuksien kehittymisen kannalta keskeisessä roolissa ovat erityisesti yhteiset tutkinnon osat ja niiden tuottama yleissivistävä osaaminen. Yhteiset tutkinnon osat muodostuvat kolmesta tutkinnon osasta: viestintä ja vuorovaikutusosaaminen (11 osp), matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen (6 osp) ja yhteiskunta- ja työelämäosaaminen (9 osp). Kukin tutkinnon osa sisältää pakollisia ja valinnaisia osa-alueita. Lisäksi yhteisiin tutkinnon osiin voidaan sisällyttää yhdeksän osaamispisteen edestä valinnaisia osaamistavoitteita. (VN 673/2017, 1 §–3 §, OPH 2021.) Ammatillisissa tutkinnon osissa kehittyvät valmiudet vaihtelevat aloittain, sillä ammatillisten tutkinnon osien osaamisvaatimukset perustuvat eri alojen tarpeisiin. Lisäksi ammatillista perustutkintoa suorittavat opiskelijat voivat halutessaan suorittaa osana tutkintoaan korkeakouluopintoja, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Korkeakouluopinnot sisällytetään joko ammatilliseen valinnaiseen tutkinnon osaan ”Korkeakouluopinnot” (laajuus 5–15 osp) tai ammatilliseen valinnaiseen tutkinnon osaan ”Yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja” (laajuus 1–25 osp), johon voidaan sisällyttää myös lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. (OPH 2021.)

Ammatti- ja erikoisammattitutkintoihin kuuluu pakollisena ainoastaan ammatillisia tutkinnon osia. Opiskelijat voivat halutessaan vahvistaa yleissivistävää osaamistaan sisällyttämällä tutkiintoonsa yhteisiä tutkinnon osia tai niiden osa-alueita. (OPH 2018a, 2018b).

Myös tutkintojen perusteiden ammattitaitovaatimuksiin ja osaamistavoitteisiin sisällytetyt, Euroopan neuvoston suositukseen perustuvat elinikäisen oppimisen avaintaidot vahvistavat ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia. Elinikäisen oppimisen

viitekehykseen sisältyvät avaintaidot ovat lukutaito, monikielitaito, matemaattiset, luonnontieteelliset ja teknologiset taidot, digitaaliset taidot, henkilökohtaiset, sosiaaliset ja oppimistaidot, kansalaistaidot, yrittäjyystaidot sekä kulttuuritietoisuuteen ja kulttuurin ilmiösumuotoihin liittyvät taidot. Ammatillisissa perustutkinnoissa avaintaitoja on sisällytetty erityisesti yhteisiin tutkinnon osiin. Myös ammatillisen koulutuksen oppimisympäristöjen, toimintakulttuurin ja opetushenkilöstön osaamisen tulee Opetushallituksen mukaan tukea elinikäisen oppimisen avaintaitojen hankkimista. (Opetushallitus 2023.)

Usein puhutaan myös opiskelijoiden laaja-alaisista tai geneerisistä valmiuksista, jotka ainakin osin vastaavat sisällöltään elinikäisen oppimisen avaintaitoja. Löfgren (2023) tarkasteli väitöstutkimuksessaan opiskelijoiden, työnantajien ja opettajien näkökulmasta laaja-alaisen kompetenssin oppimista ammatillisen koulutuksen aikana. Laaja-alaisiksi kompetensseiksi, joita opiskelijoiden tulisi oppia, Löfgren tunnisti asenteet, sosiaalisen kompetenssin, oppimiskompetenssin (kyky- ja halu oppia), motivaation työhön, kielellisen kompetenssin, matemaattisen kompetenssin, tietojen viestintäteknisen kompetenssin ja asiakaspalvelukompetenssin (Löfgren 2023, 5–6). Löfgren havaitsi, että opiskelijoiden arvio laaja-alaisen kompetenssin osaamisestaan oli myönteisempi kuin opettajien ja työnantajien. Lisäksi opettajat ja työnantajat toivat esiin, että opiskelijoiden välillä on suuria eroja siinä, miten he hallitsevat tarkastellut kompetenssit. (Löfgren 2023, 63.)

2.2 Ammattikorkeakoulutus ja opinnoissa tukeminen

Henkilö, joka on suorittanut ammatillisen perustutkinnon 1.8.2015 tai sen jälkeen voi hakea opiskelemaan ammattikorkeakouluun todistusvalinnalla, valintakokeella tai erillisvalinnalla. Poikkeuksen muodostavat perustutkinnon näyttötutkintoja suorittaneet, jotka eivät voi osallistua todistusvalintaan. Ennen elokuuta 2015 valmistuneet ammatillisen perustutkinnon suorittaneet ja ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon suorittaneet voivat hakea opiskelemaan ammattikorkeakouluun valintakokeella tai erillisvalinnassa. (Ammattikorkeakouluun.fi 2023.) Ammattikorkeakoulut päättävät itsenäisesti opiskelijavalinnan perusteista (VN 932/2014, 28 §).

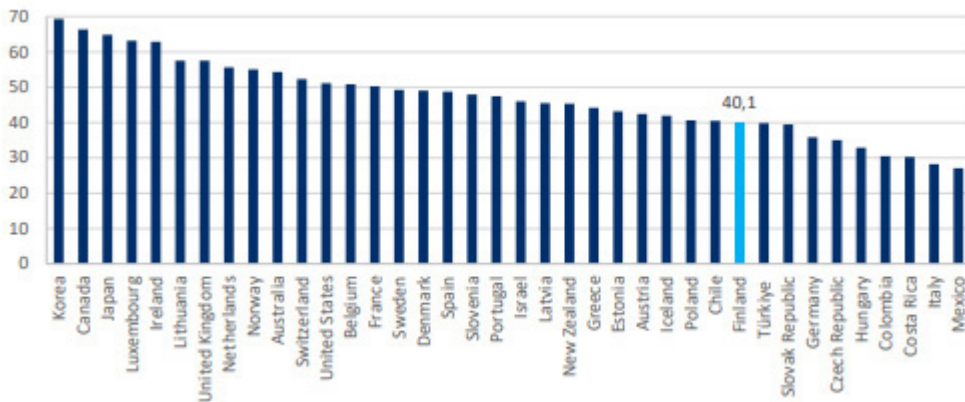
Ammattikorkeakoulujen antaman opetuksen sisällöstä säädetään kansallisilla perusteasiakirjoilla samaan tapaan kuin muun muassa ammatillisessa koulutuksessa (VN 932/2014, 9 §). Ammattikorkeakouluopinnoissa opiskelijalla on oikeus ammattikorkeakoulun päätöksen mukaisesti lukea hyväkseen korkeakoulussa tai muussa oppilaitoksessa suorittamiaan opintoja sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja muilla samantasoilla opinnoilla. Lisäksi opiskelijalla on oikeus ammattikorkeakoulun päätöksen mukaisesti lukea hyväkseen sekä korvata tutkintoon kuuluvia opintoja myös muulla tavoin osoitetulla osaamisella. (VN 932/2014, 37 §.) Valmiina valintoihin II -raportissa työryhmä ehdotti, että korkeakoulut rakentavat monipuolisia henkilökohtaistettuja opintopolkuja, joissa otetaan huomioon opiskelijan aikaisempi osaaminen (OKM 2017, 19). Kullakin ammattikorkeakoululla on olemassa aiemmin hankitun osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen (AHOT) menettely. Ammattikorkeakoulujen tulee järjestää opintojen lisäksi opintojen ohjausta niin, että kokopäiväopiskelija voi suorittaa ammattikorkeakouluopintonsa niiden laajuutta vastaavassa ajassa (VN 932/2014, 14 §).

Ammattikorkeakoulututkintoon johtavien opintojen tavoitteena on, että tutkinnon suorittamaan opiskelijalla on laaja-alaiset käytännölliset perustiedot ja -taidot sekä teoreettiset perusteet toimia työelämässä oman alansa asiantuntijatehtävissä, valmiudet seurata ja edistää oman alansa kehittymistä, edellytykset oman ammattitaitonsa kehittämiseen ja elinikäiseen oppimiseen sekä oman alansa tehtäviin ja kansainväliseen toimintaan ja yhteistyöhön riittävä viestintä- ja kielitaito (VN 1129/2014, 4 §). Samaan tapaan kuin ammatillisessa koulutuksessa tutkinnon perusteisiin on sisällytetty elinikäisen oppimisen avaintaidot, korkeakoulutuksessa on kiinnitetty huomiota niin

sanottuihin generisiin tai yleisiin valmiuksiin. Huusko ja Pyykkö (2021) ovat tarkastelleet millaisia yleisiä valmiuksia korkeakoulut ovat määritelleet humanistisen, kauppätieteen ja liiketalouden, tekniikan ja yhteiskuntatieteiden alan tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa ja miten tavoitteet eroavat aloittain ja korkeakoulusektoreittain. Ammattikorkeakoulujen osaamistavoitteissa korostuivat työelämässä pärjäämisen valmiudet. Sen sijaan esimerkiksi itsensä kehittämisen valmiudet, kestävän kehityksen valmiudet ja opintojen prosessivalmiudet olivat harvoin mainittujen joukossa. (Huusko ym. 2021, 242.) Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arvioimiseksi Suomessa on toteutettu oppimistulosten arviointi, Kappas! -hanke vuosina 2018–2020. Hankkeessa tarkasteltaviksi geneerisiksi taidoiksi valikoituivat analyttinen päättely ja arviointi, ongelmanratkaisu, argumentatiivinen kirjoittaminen ja kielen hallinta (Ursin ym. 2021a, 11). Tulosten mukaan noin 40 prosentilla korkeakouluopiskelijoista geneeriset taidot olivat hyvällä tasolla ja noin 60 prosentilla korkeintaan tyydyttävällä tasolla. Erityisesti kielen hallinta ja argumentatiivinen kirjoittaminen, analysointi ja ongelmanratkaisutaidot olivat hyvällä tasolla. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden taidot olivat yliopisto-opiskelijoiden taitoja heikommat, mutta erot tasoittuivat opintojen edetessä. Eroja selittivät erilaiset perhe- ja koulutustaustat. (Ursin ym. 2021b, 91–92.) Geneeristen taitojen taso oli selvästi parempi ylioppilastutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla kuin niillä, jotka sitä eivät olleet suorittaneet (Nissinen ym. 2021, 62).

2.3 Koulutuspoliittisena tavoitteena korkeakoulutettujen nuorten osuuden lisääminen

Korkeakoulutuksen ja tutkimuksen visio 2030 -työssä ja valtioneuvoston Koulutuspoliittisessa selonteossa on asetettu tavoitteeksi korkeakoulutettujen nuorten aikuisten osuuden nouseminen 50 prosenttiin ikäluokasta (Valtioneuvosto 2021, 34). Myös pääministeri Marinin ja myöhemmin pääministeri Orpon hallitusohjelmissa on sitouduttu edistämään tätä tavoitetta (VN 2019; 2023). Kansainvälisissä tarkasteluissa Suomi on jäänyt jälkeen korkeakoulutettujen nuorten osuuden kehityksessä. Kansainvälisesti tarkasteltuna korkeakoulutettujen määrä nousee nopeasti. 2000- ja 2010-lukujen aikana korkea-asteen tutkinnon suorittaneiden osuus 25–34-vuotiaista nousi OECD-alueella 27 prosentista 48 prosenttiin. Samaan aikaan Suomessa vastaavan tutkinnon suorittaneiden osuus kasvoi prosenttiyksiköllä 39 prosentista 40 prosenttiin. Vuonna 2000 korkeasti koulutettujen nuorten osuus ikäluokasta oli Suomessa OECD-maiden korkeimpien joukossa, samalla tasolla Yhdysvaltojen ja Etelä-Korean kanssa. Koska korkeasti koulutettujen nuorten osuus muissa maissa on kasvanut ja Suomessa pysynyt käytännössä ennallaan, Suomen asema OECD-maiden keskinäisessä vertailussa laski vuoteen 2021 mennessä keskitason alapuolelle, samalle tasolla Chilen ja Turkin kanssa (kuvio 1). (OKM 2022.)

KUVIO 1. 25–34-vuotiaat korkea-asteen tutkinnon suorittaneet OECD-maissa 2021. Lähde: Kalenius 2022.

Koulutuspoliittisessa selonteossa valtioneuvosto antoi linjaukset koulutuksen ja tutkimuksen kehittämiseksi niin, että ne palvelevat Suomea, suomalaisia ja kansainvälistä yhteisöä turvaten samalla kestäväen kehityksen. Selonteossa esitettiin kohti 2040-lukua ulottuva koulutuksen ja tutkimuksen tavoittele sekä sen saavuttamiseksi tarvittavat muutokset. (VN 2021, 3.) Selonteossa todettiin, että oppivelvollisuuden laajentamisen myötä koko ikäluokalla tulee olemaan entistä paremmat edellytykset siirtyä jatko-opintoihin. Esimerkkinä ammatillisen koulutuksen tuottamien jatko-opintovalmiuksien vahvistamisesta selonteossa mainittiin yleissivistävien sisältöjen vahvistaminen. Tämän nähtiin myös tasapainottavan siirtymää ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen. Edellytyksenä tälle on, että korkeakoulujen opiskelijavalinnoissa otetaan huomioon ammatillisen koulutuksen ja lukiokoulutuksen erilaiset tehtävät. (VN 2021, 26.) Toisen asteen koulutuksen yhdenvertaisuuden ja tasa-arvon edistämiseksi selonteossa esitettiin muun muassa seuraavia toimenpiteitä:

- Kehitetään ammatillisten tutkintojen perusteita ja lukion opetussuunnitelmia niin, että ammatillisten tutkintojen osia tai yhteisten tutkinnon osien osa-alueita ja lukion opintojaksoja voidaan yhdistellä nykyistä joustavammin opiskelijoiden, jatko-opintojen ja työelämän osaamistarpeiden pohjalta. Varmistetaan, että yhdistelyä voidaan tosiasiallisesti toteuttaa kaikkialla Suomessa, ja kehitetään rahoitusjärjestelmiä tukemaan tavoitetta.
- Kehitetään lukiokoulutuksen, ammatillisen koulutuksen ja korkea-asteen yhteistyötä joustavien opintopolkujen näkökulmasta. Uudistetaan tarvittaessa lainsäädäntöä siten, että opiskelijoiden oppimista ja osaamista koskevaa tietoa voidaan hyödyntää koulutuksen järjestämisessä ja oppimisen tukemisessa ihmisten tietoturvaa ja -suojaa loukkaamatta. (VN 2021, 27–28.)

Koulutus- ja osaamistason nostamiseksi koulutuspoliittisessa selonteossa esitettiin korkeakoulutuksen lisäämistä. Tavoitteeksi selonteossa asetettiin, että vuonna 2030 vähintään puolet nuorista aikuisista suorittaa korkeakoulututkinnon. Selonteossa esitetyn arvion mukaan tavoitteen saavuttamiseksi vuoteen 2030 mennessä tarvittaisiin 100 000 uutta korkeakoulututkintoa enemmän kuin mitä vuoden 2021 koulutusmäärillä saavutetaan. Lisäaloituspaikat tulisi suunnata niille aloille ja alueille, joilla on kysyntää koulutetulle työvoimalle. Sen lisäksi, että tavoitteen saavuttaminen edellyttää uusia aloituspaikkoja korkeakouluihin, on tarpeen nopeuttaa toiselta asteelta korkea-asteen opintoihin siirtymistä sekä vähennettävä korkeakouluopintojen keskeyttämistä. Korkeakoulujen tulisikin kehittää opiskelijavalintoja kokonaisuutena siirtymien nopeuttamiseksi

ja korkeakoulutuksen saavutettavuuden parantamiseksi. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden jatko-opintovalmiuksien parantamiseksi ja korkeakoulutukseen siirtymisen sujuvoittamiseksi keskeiseksi toimenpiteeksi nähtiin lisätä heidän mahdollisuuksiaan suorittaa lukio-opintoja erityisesti kielellisten ja matemaattisten valmiuksien vahvistamiseksi. (VN 2021, 33–34.) Myös opetus- ja kulttuuriministeriön kevään 2023 hallitusneuvottelujen alla julkaisemassa virkanäkemyksessä (2023a) nostettiin esiin tavoite korkeakoulutettujen nuorten osuuden kasvattamisesta. Virkanäkemyksessä todettiin, että tavoitteen saavuttaminen edellyttää muun muassa toisen asteen päättävien nuorten korkeakouluvalmiuksien parantamista (OKM 2023a, 12).

Opetus- ja kulttuuriministeriön elokuussa 2022 asettama työryhmä ammatillisten tutkintojen kehittämiseksi (ns. TUTKE IV -ryhmä) esitti loppuraportissaan (2023b) keinoja ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opinnoissa tarvitsemien perustaitojen ja oppimisvalmiuksien vahvistamiseksi. Työryhmä nosti esiin, että koulutuksen järjestäjien tulisi tiedottaa selkeästi opiskelijoille tutkintoon sisältyvistä valinnan mahdollisuuksista. Valinnaiset opinnot tulisi suunnitella yhdessä opiskelijan kanssa niin, että ne tukevat opiskelijan opiskelu- ja urasuunnitelmia. Työryhmä katsoi, että opetus- ja kulttuuriministeriön tulee selvittää, miten perustaitojen hankkimiseksi opiskelijoille mahdollistetaan yksilölliset valinnat sekä opiskelijan tarvitsema tuki ja ohjaus. Samalla tulisi selvittää, miten esimerkiksi koulutuksen järjestäjien koulutustarjonta ja koulutuksen toteutus mahdollistavat yksilölliset valinnat perustaitojen vahvistamiseksi niin, että opinnot tukevat opiskelijoiden koulutus- ja urasuunnitelmia. Lisäksi työryhmä katsoi, että valtioneuvoston asetusta ammatillisesta koulutuksesta tulisi muuttaa niin, että jatkossa ammatilliseen perustutkintoon voitaisiin tunnustaa osaamista sellaisista korkeakouluopinnoista, jotka on arvioitu hyväksytyt merkinnällä. (OKM 2023b, 44.)

Ammatillisen koulutuksen tuottaman osaamisen ja valmiuksien lisäksi kehitettäessä opintopolkuja ammatillisesta koulutuksesta korkeakoulutukseen on tärkeää kiinnittää huomiota myös siihen, millaisia merkityksiä opiskelijat antavat ammatilliselle koulutukselle. Isopahkala-Bouret ja Haltia (2023) havaitsivat ammatillisen tutkinnon suorittaneita yliopisto-opiskelijoita koskevassa tutkimuksessaan, että opiskelijat antoivat suorittamalleen ammatilliselle koulutukselle hyvin erilaisia merkityksiä. Joillekin koulutus oli ollut tavoitteellinen askel kohti omia päämääriä, toisille väärä valinta, itsestänselvyys tai välttämätön paha (Isopahkala-Bouret ym. 2023, 152). Tutkijat katsovatkin, että opiskelijoiden ammatilliselle koulutukselle antamat merkitykset tulee huomioida, jotta nuorten siirtymiä koskevaa politiikkaa ja koulutuksen käytäntöjä voidaan kehittää tarkoituksenmukaisesti. Yhtenä kehittämiskohteena tutkijat mainitsevat jatko-opintoihin orientoivan ohjauksen ja tuen ajoituksen. Ammatillisen koulutuksen vääränä valintana kokeneille jatkokoulutus tuli mieleen vasta ammatillisten opintojen aikana. Toisaalta ammatillista koulutusta itsestänselvyytensä tai välttämättömänä pahana pitäneet olivat ammatillisten opintojensa aikana pyrkineet ensisijassa siirtymään työelämään ja jatko-opinnot olivat tulleet heille ajankohtaisiksi työelämässä kohdattujen haasteiden kautta. Nämä henkilöt hyötyisivätkin jo työelämässä oleville suunnatusta jatko-opintoihin orientoivasta ohjauksesta ja valmennuksesta. (Isopahkala-Bouret ym. 2023, 158–159.)

Arvioinnin toteutus

3

Tämä arviointi tuotti tietoa ammatillisen koulutuksen tuottamista valmiuksista suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin sekä prosesseista, joilla ammatillisessa koulutuksessa tuetaan jatko-opintovalmiuksien syntymistä ja miten ammattikorkeakouluissa hyödynnetään ja tuetaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamista ja sen kehittymistä. Lisäksi osana arviointia tuotettiin tilastotietoon perustuva kokonaiskuva ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden sijoittumisesta ammattikorkeakouluopintoihin sekä tarkasteltiin heidän opintojensa kulkua.

Arviointikysymykset olivat:

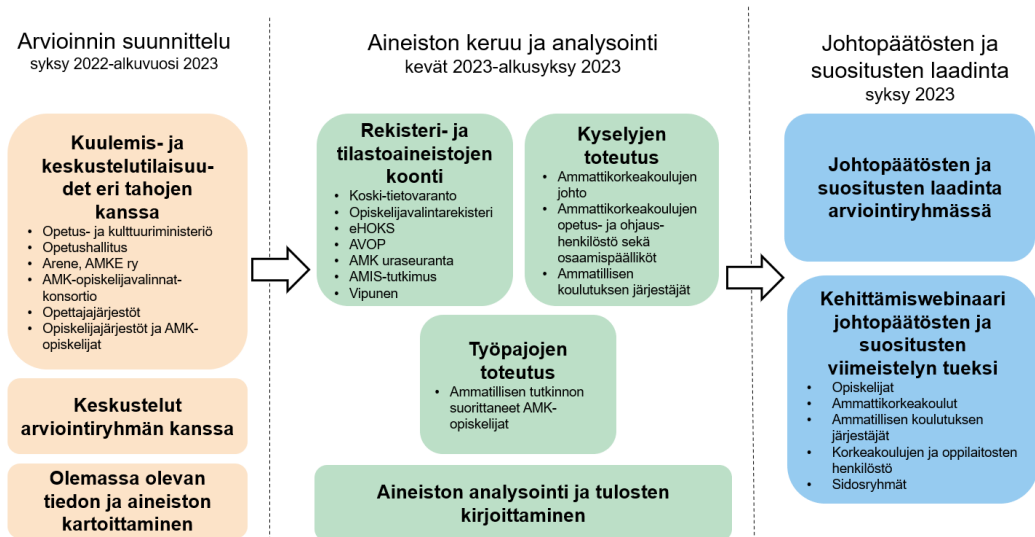
- Millaiset jatko-opintovalmiudet ammatillinen tutkintokoulutus tuottaa?
 - Millaista osaamista ja valmiuksia ammatillinen koulutus tuottaa suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin?
 - Miten ammatillisissa oppilaitoksissa tuetaan ammattikorkeakouluopinnoissa vaadittavan osaamisen ja valmiuksien syntymistä?
- Miten ammattikorkeakoulut tukevat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoidensa osaamisen kehittymistä ja opinnoissa etenemistä?
- Mitkä tekijät edistävät ja estävät ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä ja ammattikorkeakouluopinnoissa etenemistä?
- Miten yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä toimii?

Lisäksi arvioinnilla tuotiin esiin teemaan liittyviä ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen hyviä käytäntöjä. Hyvät käytännöt on julkaistu arvioinnin verkkosivuilla.

Tässä arvioinnissa tarkasteltiin koulutuspolkua ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun. Arvioinnin tuottamaa tietoa voidaan hyödyntää soveltuvin osin kehitettäessä koulutuspolkua ammatillisesta koulutuksesta yliopistoihin. Arvioinnin suunnitteluvaiheessa kaksoistutkinnon suorittaneet opiskelijat rajattiin tarkastelun ulkopuolelle. Samoin arvioinnin ulkopuolelle rajattiin opinto-ohjauksen toimivuuden tarkastelu sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden yksilöllisten valinnan mahdollisuuksien tarkempi tarkastelu. Karvissa toteutetaan vuosina 2022–2024 opinto-ohjauksen uusia muotoja koskevassa arviointi, jossa tuotetaan kattavasti tietoa opinto-ohjauksen muodoista ja toimivuudesta eri koulutusasteilla. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden valinnan mahdollisuuksia taas on tarkasteltu laajasti Karvin vuonna

2022 valmistuneessa arvioinnissa (Kiesi ym. 2023). Tässä arvioinnissa ei tarkasteltu myöskään ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun jatkaneiden opiskelijoiden menestymistä ammattikorkeakouluopinnoissa arvosanoilla mitattuna, sillä ammattikorkeakoulujen opiskelija-valinnat-konsortio tarkastelee tätä osana AMK-valintakokeen seurantatutkimusta. Samasta syystä arvioinnissa ei tarkastella ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintaa ja siihen liittyviä kysymyksiä.

Arvioinnin toteutus on tiivistetty kuvioon 2.

KUVIO 2. Arvioinnin toteutus ja eri toimijatahojen ja sidosryhmien osallistaminen arviointiin

3.1 Arviointiryhmä

Karvissa arvioinnin toteutuksesta vastasi projektiryhmä, johon kuuluivat:

- Arviointiasiantuntija **Veera Hakamäki-Stylman**
- Arviointiasiantuntija **Raisa Hievanen**
- Korkeakouluharjoittelija **Jerome Kaihari** (3.4.2023–30.6.2023)

Karvin asiantuntijoiden kanssa arviointia toteutti arviointiryhmä, johon kuuluivat:

- Johtava rehtori **Maija Aaltola**, Espoon seudun koulutuskuntayhtymä Omnia
- Koulutusjohtaja **Ari-Pekka Anttila**, Ammattiopisto Luovi (31.7.2023 asti erityisasiantuntija, Tampereen ammattikorkeakoulu)
- Osaamisaluejohtaja **Hannele Keränen**, Lapin ammattikorkeakoulu
- Arviointiasiantuntija **Niina Nurkka**, Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
- Toimialapäällikkö **Saila Peteri**, Lapin koulutuskeskus Redu
- Opinto-ohjauksen koordinaattori, **Kari Ranta**, Savon ammattiopisto
- Opiskelija **Sini Riihimäki**, Humanistinen ammattikorkeakoulu

- Johtaja **Annika Stadius**, Yrkeshögskolan Arcada
- Tutkijajyliolettaja **Mika Tammilehto**, Hämeen ammattikorkeakoulu

3.2 Kehittävä arviointi

Arvioinnissa sovellettiin kehittävän arvioinnin periaatteita (ks. esim. Patton 2011; Atjonen 2014, Karvi 2020b). Karvissa kehittävän arvioinnin nähdään olevan osallistavaa ja vuorovaikutteista toimintaa, jossa arviointimenetelmät räätälöidään tapauskohtaisesti tukemaan arvioinnin vaikuttavuutta ja toiminnan kehittämistä läpi arviointiprosessin. Kehittävä arviointi tuottaa analyysiä arvioitavan asian tilasta, johtopäätöksiä ja suosituksia, joita voivat hyödyntää eri toimijatahot koulutuksen kentällä. (Karvi 2020b, 5.)

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen eri toimijatahoja ja sidosryhmiä osallistettiin arviointiin sen eri vaiheissa. Arvioinnin suunnitteluvaiheessa eri tahoja¹ osallistettiin arvioinnin keskeisten teemojen ja näkökulmien pohdintaan syksyllä 2022. Arvioinnin tuloksia ja niistä nousevia alustavia johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia pohdittiin yhdessä muun muassa ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön, opetushallinnon edustajien sekä järjestötoimijoiden kanssa kehittämisseminaarissa 26.10.2023. Arviointitietoa kerättiin monimenetelmällisesti pyrkien räätälöimään tiedonkeruumenetelmät sellaisiksi, että ne itsessään tukevat arvioinnin vaikuttavuutta ja toiminnan kehittymistä. Ammattikorkeakoulujen johdolta sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kerättiin tietoa pienryhmissä vastattavilla kyselyillä. Yhteisen keskustelun toivottiin tukevan korkeakouluissa ja oppilaitoksissa tapahtuvaa toisilta oppimista ja kehittämistyötä. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemuksia kerättiin verkkovälitteisissä työpajoissa, joissa osallistujilla oli arviointitiedon tuottamisen lisäksi mahdollisuus oppia toistensa kokemuksista. Kyselyillä ja haastatteluilla saatua tietoa täydennettiin tilastoaineistoilla kattavan ja monipuolisen arviointiaineiston varmistamiseksi.

Lisäksi ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien kehittämistyötä tuettiin julkaisemalla syksyllä 2023 ensimmäisiä tuloksia korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille suunnattujen kyselyiden tuloksista. Myös osana arviointia ammattikorkeakouluilta ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kerätyt hyvien käytäntöjen kuvaukset toimitettiin korkeakouluille ja koulutuksen järjestäjille sekä julkaistiin arvioinnin verkkosivuilla.

3.3 Arvioinnin aikataulu ja aineistot

Arvioinnin suunnittelu käynnistettiin kesällä 2022. Syksyllä 2022 järjestettiin suunnittelua tukevia kuulemis- ja keskustelutilaisuuksia arvioinnin sidosryhmille. Arviointiaineisto kerättiin huhtikuun 2023 ja lokakuun 2023 välillä. Arvioinnin loppuraportti johtopäätöksineen ja kehittämissuosituksineen julkaistiin tammikuussa 2024.

Arviointiaineisto muodostui Karvin ammattikorkeakouluille ja niiden henkilöstölle sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille toteuttamista kyselyistä ja opiskelijatyöpajoista, muiden toimijoiden toteuttamien kyselyiden aineistoista sekä tilasto- ja rekisteriaineistosta. Arvioinnin tuloksista

1 AMK-opiskelijavalinnat-konsortio, Ammattikorkeakoulujen Rehtorineuvosto Arene, Ammattiosaamisen kehittämissyhdystys AMKE ry, Matemaattisten Aineiden Opettajien Liitto MÄOL ry, Opetusalan Ammattijärjestö OAJ, Opetushallitus, Opetus- ja kulttuuriministeriö, Suomen Ammattiin Opiskelevien Liitto – SAKKI ry, Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry, Suomen opiskelijakuntien liitto – SAMOK ry, Äidinkielen opettajain liitto

nousevia alustavia johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia työstettiin sidosryhmien kanssa kehittämiswebinaarissa ennen niiden lopullista muotoilua.

Karvin keräämät aineistot

Kysely ammattikorkeakoulujen johdolle

Kaikilta opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivilta ammattikorkeakouluilta, Poliisiammattikorkeakoululta ja Högsolan på Åland -korkeakoululta kerättiin tietoa verkkokyselyllä 11.4.–31.5.2023. Karvi toivoi, että kyselyyn vastaa ammattikorkeakoulun johdon edustaja tai edustajat ryhmänä. Johdolla tarkoitettiin rehtoria, koulutuksesta vastaavaa vararehtoria sekä muuta pedagogisesta kehittämisestä vastaavaa johtoa. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi. Kyselyyn vastasi 21 ammattikorkeakoulua 24:sta vastaajasta ollessa 88. Vastanneista korkeakouluista kaksi oli ruotsinkielisiä. Vastaajaryhmien koko vaihteli yhden ja kymmenen hengen välillä, yleisimmin vastaamiseen osallistui 2–3 henkilöä.

Kysely ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstölle sekä osaamis- ja koulutus- päälliköille

Ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstöltä sekä koulutus- ja osaamispäälliköiltä kerättiin tietoa verkkokyselyllä 11.4.–31.5.2023. Kysely lähetettiin kaikkiin opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimiviin ammattikorkeakouluihin, Poliisiammattikorkeakouluun ja Högsolan på Åland -korkeakouluun. Kyselyyn vastattiin yksilönä ja siihen oli mahdollista vastata suomeksi, ruotsiksi tai englanniksi.

Henkilöstökyselyyn vastasi yhteensä 484 henkilöä 23 ammattikorkeakoulusta. Vastaajista 5,1 prosenttia (n = 25) työskenteli ruotsinkielisessä ammattikorkeakoulussa. Vastaajista 61 toimi osaamis- tai koulutuspäällikkönä (jatkossa osaamispäällikkö) 18 eri ammattikorkeakoulussa ja 423 opetus- ja ohjaustehtävissä 22 eri ammattikorkeakoulussa. Kun raportin tulosluvuissa vastataan ammattikorkeakoulujen henkilöstöön, kattaa se sekä opetus- ja ohjaustehtävissä että osaamispäällikköinä toimivat vastaajat.

Vastaajien toivottiin vastaavan kyselyyn vain yhden koulutusalan näkökulmasta. Mikäli vastaaja työskenteli useamman koulutusalan opiskelijoiden kanssa, saattoi hän halutessaan vastata kyselyyn uudelleen toisen koulutusalan näkökulmasta. Suurin osa henkilöstökyselyn vastauksista koski terveys- ja hyvinvointialoja (31 %), tekniikan aloja (28 %) sekä kaupan, hallinnon ja oikeustieteen alaa (14 %). Pieni määrä vastaajista ei valinnut tiettyä koulutusala, jonka näkökulmasta he vastasivat. He toimivat esimerkiksi vieraiden kielten opettamisen tehtävissä (taulukko 1).

TAULUKKO 1. Ammattikorkeakoulujen henkilöstökyselyyn vastanneet koulutusaloittain

Koulutusala	Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	Vastaajien osuus (%)	Vastaajien määrä (n)
Kasvatusalat	1,7	8
Humanistiset ja taidealat	4,5	22
Yhteiskunnalliset alat	1,4	7
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	14,3	69
Luonnontieteet	0,8	4
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	7,2	35
Tekniikan alat	27,9	135
Maa- ja metsätalousalat	3,7	18
Terveys- ja hyvinvointialat	30,8	149
Palvelualat	4,1	20
Muu	3,5	17
Yhteensä	100,0	484

Kyselyyn vastanneista opetus- ja ohjaustehtävissä toimivista suurin osa toimi lehtoreina (73 %). Opinto-ohjaajina, yliopettajina tai päätoimisina tuntiopettajina toimi kunakin 7–8 prosenttia vastaajista. Opetus- ja ohjaustehtävissä toimivista vajaa puolet (46 %) kertoi, että heidän työnsä kuuluu opiskelijoiden henkilökohtaisten opintosuunnitelmien (HOPS) laadintaa (taulukko 2).

TAULUKKO 2. Ammattikorkeakoulujen henkilöstökyselyyn vastanneet, opetus- ja ohjaustehtävissä toimineet, pääasiallisen työtehtävän tai nimikkeen mukaan

Pääasiallinen työtehtävä tai nimike	Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	Vastaajien osuus (%)	Vastaajien määrä (n)
Yliopettaja	7,1	30
Lehtori	72,8	308
Päätoiminen tuntiopettaja	7,8	33
Sivutoiminen tuntiopettaja	1,2	5
Opinto-ohjaaja	7,3	31
Muu	3,8	16
Yhteensä	100,0	423

Kysely ammatillisen koulutuksen järjestäjille

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä kerättiin tietoa verkkokyselyllä 14.8.–18.9.2023. Kysely lähetettiin puolelle (n = 62) suomenkielisistä koulutuksen järjestäjistä ja kaikille ruotsinkielisille koulutuksen järjestäjille (n = 7). Vastaajajoukkoon valitut suomenkieliset koulutuksen järjestäjät edustivat eri kokoisia, eri alueilla toimivia ja eri oppilaitostyyppisiä edustavia järjestäjiä. Karvi toivoi, että kyselyyn vastataan ryhmänä, johon sisältyi koulutuksen järjestäjän johtoa (esim. rehtori), koulutuspäällikkö tai -päälliköitä, opinto-ohjaaja tai -ohjaajia sekä henkilökohtaisten osaamisen kehittämisen suunnitelmien (HOKS) laadinnasta vastaavia henkilöitä. Kyselyyn oli mahdollista vastata suomeksi tai ruotsiksi. Kyselyyn saatiin vastaus yhteensä 58 koulutuksen järjestäjältä, jolloin vastausprosentti oli 84. Kyselyyn vastanneista koulutuksen järjestäjistä neljä oli ruotsinkielisiä. Vastaajaryhmien koko vaihteli yhden ja 27 hengen välillä. Yleisimmin vastaamiseen oli osallistunut kolme henkilöä.

Ammattikorkeakouluopiskelijoiden työpajat

Ammatillisen tutkinnon suorittaneille ammattikorkeakouluopiskelijoille toteutettiin kolme keskenään samansisältöistä verkkotyöpajaa, joissa opiskelijat keskustelivat pienryhmissä omasta osaamisestaan, sen vahvuuksista ja puutteista sekä saamastaan tuesta ammatillisten opintojen ja ammattikorkeakouluopintojen aikana. Työpajat oli suunnattu seuraavien tutkintojen opiskelijoille seitsemästä ammattikorkeakoulusta: tradenomi (AMK) talous, hallinto ja markkinointi, tradenomi (AMK) tietojenkäsittely, insinööri (AMK) tietotekniikka, insinööri (AMK) konetekniikka, insinööri (AMK) sähkötekniikka, fysioterapeutti (AMK) ja sairaanhoitaja (AMK). Tutkinnot, joiden opiskelijoita työpajoihin kutsuttiin valittiin Vipusen tietojen perusteella seuraavasti: Ensimmäisessä vaiheessa valittiin kaksi koulutusala, joilla ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen läpäisy on hyvällä tasolla (kauppa ja hallinto sekä terveys) ja kaksi koulutusala, joilla opintojen läpäisy on heikolla tasolla (tietojenkäsittely ja tietoliikenne sekä kone-, prosessi-, energia- ja sähkötekniikka). Tämän jälkeen kaupan ja hallinnon alan sisältä valittiin yksi opiskelijamäärältään suuri tutkinto ja muilta aloilta kultakin kaksi opiskelijamäärältään suurta tutkintoa. Työpajoihin osallistui yhteensä 45 opiskelijaa.

Tilasto- ja rekisteriaineistot sekä muiden toimijoiden kyselyaineistot

Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen

Arvioinnissa käytettiin opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tietoja alemmaa ammattikorkeakoulututkintoa suorittavista, aiemman ammatillisen tutkinnon suorittaneista opiskelijoista. Tilastosta riippuen tarkasteluvuosiksi valittiin vuodet 2018–2022 tai 2018–2021.

Koski-tietovaranto

Arvioinnissa hyödynnettiin opetushallinnon Koski-tietovarannosta saatavaa tietoa ammatillisen koulutuksen jatko-opintovalmiuksia tukevien opintojen sekä yhteisten tutkinnon osien suorittamisesta. Aineistot saatiin tietopyynnöllä Opetushallituksesta huhtikuussa 2023. Aineisto kattoi niiden ammatillista tutkintoa suorittaneiden opiskelijoiden suoritetiedot, jotka olivat aloittaneet opintonsa aikaisintaan 1.1.2018 ja valmistuneet viimeistään 31.12.2022.

eHOKS-palvelu

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden henkilökohtaisten osaamisen kehittämissuunnitelmien (HOKS) tietoja kootaan Opetushallituksen ylläpitämään eHOKS-palveluun. EHOKS-aineistosta arvioinnissa käytettiin tietoa opiskelijan urasuunnitelmista ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen. Aineisto kattoi ne ammatillisen perustutkinnon opiskelijat, jotka olivat aloittaneet opintonsa aikaisintaan 1.1.2018 ja valmistuneet viimeistään 31.12.2022. Aineisto kattoi 118 109 opiskelijan tiedot.

Opiskelijavalintarekisteri

Arvioinnissa käytettiin myös opiskelijavalintarekisterin tietoja. Aineisto saatiin Opetushallituksesta tietopyynnöllä maaliskuussa 2023. Aineisto kattoi ne 1.1.2018 tai sen jälkeen ammattikorkeakouluopinnot aloittaneet opiskelijat, jotka opiskelupaikkaa hakiessaan olivat ilmoittaneet aiemmaksi koulutukseksi ammatillisen perustutkinnon, kouluasteen, opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinnon, ammatti- tai erikoisammattitutkinnon. Aineisto kattoi 88 558 opiskelijan tiedot.

AVOP-kysely

Arvioinnissa hyödynnettiin ammattikorkeakoulujen valmistumisvaiheen opiskelijapalautekyselyn (AVOP) aineistoa vuosilta 2018–2022. Kaikki opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivat ammattikorkeakoulut luovuttivat aineiston Karvin käyttöön. Yksi korkeakoulu luovutti Karville vuosina 2018–2019 kerätyistä vastauksista vain ne, joiden vastaaja oli antanut luvan tietojen luovutukseen tutkimuskäyttöön. Tässä arvioinnissa käytettiin vain niiden opiskelijoiden vastauksia, jotka olivat kyselyyn vastatessaan ilmoittaneet korkeimmaksi aiemmaksi tutkinnokseen ammatillisen perustutkinnon tai ammattitutkinnon. Aineistossa oli 29 620 tällaista opiskelijaa. Suurin osa vastaajista oli suorittanut terveystieteiden ja hyvinvointialan (42 %), tekniikan alan (24 %) tai kaupan ja hallinnon alan (15 %) tutkinnon (taulukko 3).

TAULUKKO 3. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet AVOP-kyselyyn vastanneet koulutusaloittain. Lähde: AVOP

Koulutusala	AVOP-kyselyyn vastanneet ammattikorkeakouluopiskelijat	
	Vastaajien osuus (%)	Vastaajien määrä (n)
Kasvatusalat	0,4	123
Humanistiset ja taidealat	3,6	1 076
Yhteiskunnalliset alat	0,2	53
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	15,4	4 569
Luonnontieteet	0,1	27
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	6,9	2 034
Tekniikan alat	24,4	7 218
Maa- ja metsätalousalat	2,1	609
Terveystieteet ja hyvinvointialat	41,7	12 343
Palvelualat	5,3	1 568
Yhteensä	100,0	29 620

Uraseurantakysely

Ammattikorkeakoulut toteuttavat valmistuneille opiskelijoilleen uraseurantakyselyn viisi vuotta valmistumisen jälkeen. Tässä arvioinnissa käytettiin vuosina 2013–2017 valmistuneiden vastauksia. Kaikki opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalalla toimivat ammattikorkeakoulut luovuttivat aineiston Karvin käyttöön. Yksi korkeakoulu luovutti Karville vuosina 2018–2019 kerätyistä vastauksista vain ne, joiden vastaaja oli antanut luvan tietojen luovutukseen tutkimuskäyttöön. Arvioinnissa käytettiin vain niiden vastaajien vastauksia, jotka olivat ilmoittaneet korkeimmaksi aiemmaksi tutkinnokseen ennen ammattikorkeakoulututkintoa ammatillisen perustutkinnon. Vuoden 2019 vastauksissa olivat mukana myös kaksoistutkinnon suorittaneet, sillä kyseisenä

vuonna uraseurantakyselyssä ammatillinen perustutkinto ja kaksoistutkinto oli yhdistetty yhdeksi vastausvaihtoehdoksi. Aineistossa oli 9 871 tällaista opiskelijaa. Suurin osa vastaajista oli suorittanut terveys- ja hyvinvointialan (43 %), tekniikan alan (22 %) tai kaupan ja hallinnon alan (14 %) tutkinnon (taulukko 4).

TAULUKKO 4. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet uraseurantakyselyyn vastanneet koulutusaloittain. Lähde: Uraseuranta

Koulutusala	Uraseurantakyselyyn vastanneet ammattikorkeakouluopiskelijat	
	Vastaajien osuus (%)	Vastaajien määrä (n)
Kasvatusalat	0,6	56
Humanistiset ja taidealat	4,2	416
Yhteiskunnalliset alat	0,3	28
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	13,8	1 364
Luonnontieteet	0,1	7
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	7,1	700
Tekniikan alat	21,9	2 155
Maa- ja metsätalousalat	2,8	280
Terveys- ja hyvinvointialat	43,2	4 261
Palvelualat	6,0	587
Yhteensä	100,0	9 854

AMIS-tutkimus

Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry toteutti syksyllä 2022 ammatillisen koulutuksen opiskelijoille suunnatun AMIS-tutkimuksen kyselytutkimuksena. Osana tutkimusta selvitettiin opiskelijoiden käsityksiä ammatillisen koulutuksen tuottamista jatko-opintovalmiuksista ja korkeakouluopinnoista. Tutkimukseen osallistui 1 671 opiskelijaa. Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry luovutti tutkimusaineiston Karvin käyttöön. Suurin osa vastaajista suoritti tekniikan alojen (37 %), kaupan ja hallinnon alan (16 %) ja palvelualojen (13 %) tutkintoa (taulukko 5).

TAULUKKO 5. AMIS-tutkimukseen vastanneet ammatillisen koulutuksen opiskelijat koulutusaloittain. Lähde: AMIS-tutkimus

Koulutusala	AMIS-tutkimukseen vastanneet ammatillisen koulutuksen opiskelijat	
	Vastaajien osuus (%)	Vastaajien määrä (n)
Humanistiset ja taidealat	6,9	85
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	16,1	198
Luonnontieteet	3,4	42
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	5,9	73
Tekniikan alat	36,7	452
Maa- ja metsätalousalat	9,2	114
Terveys- ja hyvinvointialat	8,8	109
Palvelualat	13,0	160
Yhteensä	100,0	1 233

3.4 Tulosten analysointi ja raportointi

Valmiita tilastoaineistoja (KOSKI-aineisto, AVOP-kysely, Uraseurantakysely, AMIS-tutkimus ja Vipusen aineistot) analysoitiin määrällisesti. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulujen johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattujen kyselyiden vastauksia analysoitiin määrällisesti ja laadullisesti. Opiskelijatyöpajojen aineisto analysoitiin laadullisesti. Määrälliset analyysit toteutettiin Microsoft Excel, SPSS Statistics ja R -ohjelmistoilla. Laadullinen aineisto analysoitiin käyttäen sisällönanalyysiä. Apuna käytettiin Microsoft Excel ja NVivo -ohjelmistoja.

Koski-rekisterin arvosanatietoja tarkasteltaessa ja vertailtaessa käytettiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia sekä keski- ja hajontalukuja. Kahden ryhmän keskimääräisiä eroja tarkasteltiin t-testillä ja usean ryhmän välisiä eroja yksisuuntaisella varianssianalyysillä. Niissä tapauksissa, joissa perinteisten testien oletukset eivät olleet voimassa, käytettiin ei-parametrisiä testejä kuten Mann-Whitneyn ja Kruskal-Wallis testejä. Tässä raportissa ryhmien välisiä eroja on kuvattu efektiivisellä. Effektiviteetti kertoo, kuinka paljon eri ryhmien (esim. suomenkieliset ja ruotsinkieliset järjestäjät) havainnot ovat päällekkäin. Mikäli ryhmien väliset keskiarvot ovat samat ja jakaumat samanlaiset, efektiiviteetti on nolla (Metsämuuronen 2009, 57). Effektiviteetti mittana käytetään tässä raportissa Cohenin d -indikaattoria. Karkeat rajat efektiiviteetille ovat seuraavat: pieni efektiiviteetti 0,20; keskiarvo efektiiviteetti 0,40 ja suuri efektiiviteetti > 0,80.

Muiden kuin Koski-rekisterin aineistojen analysoinnissa käytettiin frekvenssi- ja prosenttijakaumia sekä soveltuvin osin keski- ja hajontalukuja.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulujen johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattujen kyselyiden monivalintakysymyksissä käytettiin viisiportaisia asteikkoja. Tällöin vastaajat arvioivat jonkin asian toteutumista asteikolla toteutuu/toimii erittäin huonosti – toteutuu/toimii erittäin hyvin tai ilmaisivat mielipiteensä asteikolla täysin eri mieltä – täysin samaa mieltä.

Ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnatun kyselyn vastauksia tarkasteltiin ja analysoitiin suhteessa koulutusalaan², jonka näkökulmasta vastaaja oli ilmoittanut kyselyyn vastavansa. AVOP-palautteen ja Uraseurantakyselyn aineistoista tehtiin myös koulutusalaakohtaisia tarkasteluja ja Uraseurantakyselyn aineistoa tarkasteltiin osittain myös koulutuskielen mukaan. Taustamuuttujatarkastelut on raportoitu vain niiltä osin, kun eroja havaittiin olevan. Niiltä osin kuin opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tietojen pohjalta on tehty koulutusalaakohtaisia tarkasteluja, on raportin tuloslukuihin nostettu opiskelijamääriltään viiden suurimman alan tiedot. Tiedot muista aloista löytyvät raportin liitteistä.

Karvin toteuttamissa kyselyissä oli monivalintakysymysten lisäksi avoimia kysymyksiä. Nämä vastaukset luokiteltiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tuloksissa on esitelty mainintojen kokonaismäärä (N), yleisimpien luokkien suhteelliset osuudet (%) kaikista maininnoista ja yleisimpien luokkien mainintojen määrät (n). Opiskelijatyöpajat toteutettiin itseohjautuvina keskusteluin, joissa opiskelijat itse kirjasiivat muistiin keskeisimmät asiat. Työpajojen muistiinpanot analysoitiin sisällönanalyysiä hyödyntäen. Tulokset esitetään kuvailevana tekstinä.

Analyysiä varten osaa valmiista tilastoaineistoista muokattiin. Ammattikorkeakouluun hakevista opiskelijoista ja valittujen opiskelijoiden valintatavasta, kuten todistusvalinta, saatiin tietoa opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tilastosta Ammattikorkeakouluun hakeneet ja paikan

2 Arvioinnissa käytettiin opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen koulutusala- ja taso 1).

vastaanottaneet³. Tämän arvioinnin tarpeisiin nähden hakijan pohjakoulutus ilmoitettiin tilastossa liian tarkasti, joten tietojen pohjalta muodostettiin uudet luokat seuraavasti:

- Suomessa suoritettu ammatillinen tutkinto: Sisältää luokat ”Suomessa suoritettu ammatillinen perustutkinto, kouluasteen, opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto”, ”Suomessa suoritettu ammatillinen perustutkinto”, ”Suomessa suoritettu ammatti- tai erikoisammattitutkinto” ja ”Suomessa suoritettu kouluasteen, opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto”
- Suomessa suoritettu ylioppilastutkinto tai lukion oppimäärä: Sisältää luokat ”Suomessa suoritettu kansainvälinen ylioppilastutkinto (IB, EB ja RP/DIA)”, ”Suomessa suoritettu lukion oppimäärä ilman ylioppilastutkintoa” ja ”Suomessa suoritettu ylioppilastutkinto”.
- Muu pohjakoulutus: Sisältää luokat ”Korkeakoulun edellyttämät avoimen korkeakoulun opinnot”, ”Muualla kuin Suomessa suoritettu toisen asteen koulutus, joka asianomaisessa maassa antaa hakukelpoisuuden korkeakouluun”, ”Muualla kuin Suomessa suoritettu kansainvälinen ylioppilastutkinto (IB, EB ja RP/DIA)”, ”Muualla kuin Suomessa suoritettu korkeakoulututkinto”, ”Muu korkeakoulukelpoisuus” ja ”Suomessa suoritettu korkeakoulututkinto”

Luokkiin ”Suomessa suoritettu kaksoistutkinto (amatillinen perustutkinto ja ylioppilastutkinto) ja ”Tieto puuttuu” ei yhdistetty muita luokkia. Kaikille arvioinnissa käytetyille Vipusen tilastoille on tehty tietosuojaus. Tämä tarkoittaa sitä, että henkilöitä koskevat lukumäärät 1–4 näytetään arvona ”1–4”. Tässä arvioinnissa arvot 1–4 muutettiin arvoksi 2, jotta uusien luokkien laskeminen oli mahdollista. Lisäksi alkuperäisessä tilastossa neljää suuremmat lukumäärät on pyöristetty lähimpään kolmella jaolliseen lukuun. Vipusen mukaan suojauksen tuottamat suojauksen tuottamat prosentuaaliset muutokset ovat suurempien arvojen osalta marginaalisia. Esimerkiksi sadan (100) tapauksen osalta virhe on korkeintaan 1 %, ja tuhannen (1 000) tapauksen osalta korkeintaan 0,1 %. Eryteisesti pyöristämisen takia raportissa esitettävissä luvuissa on epätarkkuutta. Ne kuitenkin antavat tämän arvioinnin tarpeisiin nähden riittävän luotettavan kuvan ammattikorkeakouluun hakeneiden eri pohjakoulutuksen omaavien henkilöiden määrästä sekä arvokasta trenditietoa siitä, miten eri pohjakoulutuksen omaavien hakijoiden määrät ovat kehittyneet viime vuosina. Muihin tässä raportissa käytettyihin Vipusen tilastoihin oli valmiiksi koodattu opiskelijan pohjakoulutus arvioinnin kannalta tarkoituksenmukaisella tarkkuustasolla. Näistä tilastoista tehdyissä tarkasteluissa pohjakoulutuksen uudelleenluokittelua ei ollut tarpeen tehdä.

Opiskelijavalintarekisteriä koskevia analyysejä varten aiemmin suoritetuissa tutkinnoissa luokkaan perustutkinto (n = 35 372) yhdistettiin luokat Suomessa suoritettu ammatillinen perustutkinto, kouluasteen, opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto (n = 38 461) ja Suomessa suoritettu kouluasteen, opistoasteen tai ammatillisen korkea-asteen tutkinto (n = 728).

AVOP-kyselyn ja Uraseurantakyselyn alakohtaisissa tarkasteluissa kasvatusalat⁴ ja yhteiskunnalliset alat⁵ yhdistettiin terveys- ja hyvinvointialoihin⁶ ja luonnontieteet⁷ ja tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) alat⁸ tekniikan aloihin⁹. Kasvatusalojen, yhteiskunnallisten alojen, luonnontieteiden ja tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) alan vastaajamäärät olivat niin pienet, että alakohtainen tarkastelu ei ollut tarkoituksenmukaista.

3 https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20analyysi.xlsx

4 AVOP n = 123, Uraseurantakysely n = 56

5 AVOP n = 53, Uraseurantakysely n = 28

6 AVOP n = 12 343, Uraseurantakysely n = 4 261

7 AVOP n = 27, Uraseurantakysely n = 7

8 AVOP n = 2 034, Uraseurantakysely n = 700

9 AVOP n = 7 218, Uraseurantakysely n = 2 155

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien käsityksistä ammatillisten opintojen tuottamista jatko-opintovalmiuksista saatiin tietoa Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:n AMIS-tutkimuksesta. Karvissa kyselyaineisto jouduttiin analyysien toteutusta varten luokittelemaan uudelleen, sillä OSKU:lta ei ollut saatavilla tietoa siitä, miten aineisto oli AMIS-tutkimuksen loppuraporttia varten luokiteltu. Väittämien uudelleenluokittelu pyrittiin toteuttamaan niin, että tässä raportissa käytetyt luokat vastaavat mahdollisimman hyvin AMIS-tutkimuksen loppuraportissa (Ristikangas, toim. 2022) käytettyjä luokitteluja. Asteikolla 0–100 ilmaistut vastaukset luokiteltiin Karvissa seuraavasti: 0–19 – täysin eri mieltä, 20–39 – jokseenkin eri mieltä, 40–59 – ei samaa tai eri mieltä, 60–79 – jokseenkin samaa mieltä, 80–100 – täysin samaa mieltä.

Ammattikorkeakoulujen henkilöstökyselyn alakohtaisissa tarkasteluissa kasvatusalat (n = 8), humanistiset ja taidealat (n = 22) sekä yhteiskunnalliset alat (n = 7) yhdistettiin samaksi luokaksi terveys- ja hyvinvointialojen vastausten (n = 149) kanssa. Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT) (n = 35), luonnontieteet (n = 4) sekä maa- ja metsätalousalat (n = 18) yhdistettiin samaan luokkaan tekniikan alojen (n = 135) kanssa ja kaupan, hallinnon ja oikeustieteiden ala (n = 69) palvelualojen (n = 20) kanssa samaan luokkaan.

3.5 Luotettavuus

Arvioinnin luotettavuustarkastelussa tarkastellaan arvioinnin prosessin onnistumista sekä ratkaisuja, joita arvioinnin eri vaiheissa on tehty. Lisäksi luotettavuuden mittarina voidaan pitää sitä, onko kerätty aineisto tarpeeksi laajaa ja onko aineisto relevanttia arviointikysymysten kannalta.

Arvioinnin suunnitteluvaiheessa tavoitteena oli varmistaa, että arvioinnin teeman kannalta keskeiset sisällöt ja näkökulmat tulevat huomioiduksi. Arvioinnin alussa järjestettiin keskustelu- ja kuulemistilaisuuksia keskeisille sidosryhmille (ks. luku 3.2). Näin kertynyttä tietoa hyödynnettiin hankesuunnitelman valmistelussa, arvioinnin teemojen määrittelyssä ja kyselyiden laadinnassa. Arvioinnin suunnittelussa ja toteutuksessa Karvin asiantuntijoiden tukena toimi monitahoinen arviointiryhmä, johon kuului ammattikorkeakoulutuksen, ammatillisen koulutuksen, opiskelevien sekä tutkimuksen edustajia. Arviointiryhmää kootessa huomioitiin se, että mukana on edustajia eri puolilta maata sekä suomen- ja ruotsinkielisiltä koulutustoimijoilta. Arviointiryhmän jäsenillä oli merkittävä rooli arviointikysymysten ja tiedonkeruiden suunnittelussa sekä johtopäätösten ja suositusten laadinnassa.

Arvioinnissa käytettiin monipuolisesti eri aineistoja: Karvin ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulujen johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle toteuttamien kyselyiden tulokset, ammattikorkeakouluopiskelijoiden työpajojen aineisto, Koski-tietovarannon, eHOKS-palvelun ja opiskelijavalintarekisterin aineistot sekä AVOP-kyselyn, uraseurantakyselyn ja AMIS-tutkimuksen aineistot. Useiden valmiiden aineistojen käytöllä pyrittiin vähentämään arvioinnin kuormittavuutta korkeakouluille ja ammatillisen koulutuksen järjestäjille. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjille tiedonkeruusta koituvaa kuormaa pyrittiin keventämään kohdentamalla kysely vain puolelle suomenkielisistä järjestäjistä. Nämä järjestäjät muodostavat edustavan näytteen kaikista järjestäjistä. Kokonaisuutena eri aineistot muodostavat monipuolisen kuvan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksista sekä siitä, miten ammatillisen koulutuksen järjestäjät tukevat opiskelijoita valmiuksien kehittämisessä ja miten ammattikorkeakoulut tukevat ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita.

Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien yhteyshenkilöitä tiedotettiin arvioinnin eri vaiheissa arvioinnin toteutukseen liittyvistä asioista ja ohjeistettiin tiedonkeruun organisoinnissa. Tällä pyrittiin osaltaan varmistamaan tiedonkeruun laatua ja hyvää

vastausprosenttia kyselyihin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakoulujen johdolle suunnattujen kyselyiden vastausprosentit olivatkin korkeat (88 % ja 84 %). Ammatillisen koulutuksen järjestäjille suunnattuun kyselyyn saatiin vastauksia eri puolilta Suomea, suomen- ja ruotsinkielisiltä järjestäjiltä sekä eri tyyppisiltä ja kokoisilta järjestäjiltä. Kuitenkin voidaan todeta, että ammatilliset erikoisoppilaitokset ovat yliedustettuina niiden järjestäjien joukossa, jotka eivät vastanneet kyselyyn. Ammattikorkeakoulujen johdolle suunnatun kyselyn osalta vastaajien katoa ei tässä raportissa tarkastella, sillä se vaarantaisi vastaajien anonymiteetin. Ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattuun kyselyyn vastasi yhteensä 484 henkilöä. Opetushallinnon tilastopalvelu Vipunen mukaan vuonna 2022 opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnonalojen ammattikorkeakoulujen opetushenkilöstön henkilötyövuosien määrä oli 5 395,4 henkilötyövuotta. Kun kyselyn vastaajamäärä suhteutetaan tähän lukuun, saadaan henkilöstökyselyn suuntaa antavaksi vastausprosentiksi 9,0, minkä voidaan katsoa olevan arvioinnin tarpeisiin riittävä. Henkilöstökyselyn aineiston yleistettävyyttä parantaa se, että vastaajia oli eri koulutusaloilta ja 23 ammattikorkeakouluista. Osa kyselyjen avoimista kysymyksistä tuotti samankaltaisia vastauksia ja vastaukset olivat osittain päällekkäisiä. Tämän olisi voinut välttää kysymysten huolellisemmalla muotoilulla tai niiden yhdistämisellä sekä kyselylomakkeiden esitestaamisella vielä useammalla ihmisellä kuin nyt tehtiin. Tästä huolimatta arvioinnissa toteutetuilla kyselyillä saatiin arvioinnin tavoitteisiin nähden riittävän kattava ja ainutlaatuinen aineisto, jota voidaan hyödyntää tämän arvioinnin jälkeenkin.

Ammattikorkeakoulujen valmistumisvaiheen opiskelijapalautekysely (AVOP) ja ammattikorkeakoulujen uraseurantakysely ovat ammattikorkeakoulujen palautekyselyitä, joilla kerätään säännönmukaisesti tietoa paikallisesti ammattikorkeakoulujen oman toiminnan kehittämiseksi. Lisäksi kyselyiden tuloksia hyödynnetään kansallisesti koulutuksen ohjauksessa, kehittämisessä ja rahoituksessa. On tiedossa, että näiden kyselyiden vastaajakato on huomattavasti suurempi kuin esimerkiksi Karvin tässä arvioinnissa ammatillisen koulutuksen järjestäjille ja ammattikorkeakoulujen johdolle toteuttamien kyselyiden. Toisaalta kadon merkitystä pienentää se, että tavoitellut vastaajamäärät ovat suuria. Molempien kyselyjen aineistoja tulkittaessa on kuitenkin huomioitava, että vastaajajoukko on valikoitunut. Vastaajajoukoissa ovat mukana vain ne ammattikorkeakouluopiskelijat, jotka ovat valmistuneet ja motivoituneet vastaamaan. Esimerkiksi opintonsa keskeyttäneet opiskelijat eivät ole mukana aineistossa.

Ammatillisen koulutuksen yhteisten tutkinnon osien suorituksista sekä jatko-opintovalmiuksia tukevista opinnoista saatiin tietoja Koski-tietokannasta. On tiedossa, että joissain tapauksissa tietojen siirtymisessä ammatillisen koulutuksen järjestäjien omista järjestelmistä Koskeen on ollut puutteita. Myös ammatillisen koulutuksen järjestäjien tavoissa kirjata tietoja omiin järjestelmiinsä voi olla vaihtelua tai virheitä, jotka luonnollisesti toistuvat myös tässä arvioinnissa käytetyissä Koski-aineistoissa. Lisäksi eHOKSiin kirjattu tieto opiskelijan urasuunnitelmasta puuttui 43 prosentilta tässä arvioinnissa tarkastelluista opiskelijoista. Näin ollen eHOKS-tietokannan tietojen perusteella ei voi muodostaa kaikkiin opiskelijoihin yleistettävää kuvaa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden urasuunnitelmista.

Ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien käsityksistä ammatillisten opintojen tuottamista jatko-opintovalmiuksista saatiin tietoa Suomen Opiskelija-Allianssi OSKU ry:n AMIS-tutkimuksesta. Karvissa kyselyaineisto jouduttiin analyysien toteutusta varten luokittelemaan uudelleen¹⁰, sillä OSKU:lta ei ollut saatavilla tietoa siitä, miten aineisto oli AMIS-tutkimuksen loppuraporttia varten luokiteltu (kt. luku 3.4). Väittämien uudelleenluokittelu pyrittiin toteuttamaan niin, että luokat vastaavat mahdollisimman hyvin AMIS-tutkimuksen loppuraportissa (Ristikangas, toim. 2022) käytettyjä luokitteluja. Erot alkuperäiseen luokitteluun ovat

10 Asteikolla 0–100 ilmaistut vastaukset luokiteltiin uudelleen seuraavasti: 0–19: täysin eri mieltä, 20–39: jokseenkin eri mieltä, 40–59: ei samaa tai eri mieltä, 60–79: jokseenkin samaa mieltä, 80–100: täysin samaa mieltä.

todennäköisesti niin pieniä, että ne eivät vaikuta aineistosta tehtäviin tulkintoihin ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden käsityksistä opintojen tuottamista jatko-opintovalmiuksista.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden, ammattikorkeakoulussa opiskelevien kokemuksia ammatillisen tutkinnon tuottamista jatko-opintovalmiuksista ja ammattikorkeakouluopinnoista kerättiin Teamsissa toteutetuissa opiskelijatyöpajoissa. Työpajoihin valittiin mukaan seitsemän eri kokoista ammattikorkeakoulua eri puolilta Suomea. Yksi korkeakouluista oli ruotsinkielinen. Työpajoja järjestettiin kolme samansisältöistä ja opiskelijat saivat itse valita mihin työpajaan osallistuivat. Työpajat oli suunnattu seuraavien tutkintojen opiskelijoille: tradenomi (AMK), talous, hallinto ja markkinointi, insinööri (AMK), tietotekniikka, tradenomi (AMK), tietojenkäsittely, insinööri (AMK), konetekniikka, insinööri (AMK), sähkötekniikka, fysioterapeutti (AMK), sairaanhoitaja (AMK). Karvi lähetti ammattikorkeakouluille pyynnön rekrytoida kustakin tutkinnosta, jota ne tarjoavat, neljä ammatillisen tutkinnon suorittanutta opiskelijaa osallistujaksi työpajaan. Ammattikorkeakoulut välittivät kutsun työpajoihin sopiviksi katsomilleen opiskelijoille, jotka ilmoittautuivat työpajaan itsenäisesti. Näin ollen Karvin asiantuntijoilla tai arviointiryhmällä ei ollut mahdollisuutta vaikuttaa siihen, keitä työpajoihin osallistui.

Työpajoihin ilmoittautuneille opiskelijoille lähetettiin ennakoon työpajojen ohjelma sekä niissä käsiteltävät kysymykset. Työpajoissa opiskelijat jaettiin pienryhmiin, jotka itseohjautuvasti kävivät keskustelua ennakoon lähetettyjen kysymysten pohjalta ja kirjasivat keskeisimmät havaintonsa muistiin ryhmäkohtaisiin Google Docs -dokumentteihin. Mikäli kaikista seitsemästä korkeakoulusta jokaisesta tavoitellusta tutkinnosta olisi työpajoihin osallistunut neljä opiskelijaa, olisi työpajoihin osallistunut yhteensä 144 opiskelijaa. Jo etukäteen kuitenkin tiedettiin, että opiskelijoiden rekrytoiminen työpajoihin ei välttämättä ole korkeakouluille helppoa. Lisäksi kokemuksesta tiedettiin, että osa ilmoittautuneista jättää osallistumatta. Lopulta työpajoihin osallistui 45 opiskelijaa. Yhdestä korkeakoulusta ei osallistunut yhtään opiskelijaa työpajaan. Työpajoihin ei myöskään osallistunut yhtään fysioterapeuttiopiskelijaa. Kaikki työpajoihin osallistuneet opiskelijat opiskelivat suomenkielisissä korkeakouluissa, joten siitä, onko suomen- tai ruotsinkielisissä korkeakouluissa opiskelevien kokemuksissa eroja ei aineiston perusteella voida tarkastella. Aineiston suppeus ei myöskään mahdollista tutkintojen välisten erojen tarkastelua. Vaikka opiskelijatyöpajoihin osallistui pienempi määrä opiskelijoita, kuin tavoite oli, muodostaa aineisto uskottavan näytteen opiskelijoiden näkemyksistä. Pienryhmäkeskustelut onnistuivat hyvin, ryhmät ehtivät käydä kaikki kysymykset läpi ja keskusteluista laaditut muistiinpanot olivat monipuolisia ja moniäänisiä. Opiskelijoiden näkemyksillä voidaankin työpajojen tavoitteiden mukaisesti havainnollistaa määrällistä aineistoa. Työpajoihin osallistuneiden opiskelijoiden kokemukset ovat samansuuntaisia arvioinnin muiden aineistojen tulosten kanssa, mikä lisää niiden luotettavuutta.

Arvioinnin alustavista johtopäätöksistä ja suosituksista keskusteltiin ja niitä työstettiin eteenpäin sidosryhmien kanssa kaikille avoimessa kehittämiswebinaarissa. Kehittämiswebinaari onnistui hyvin ja Karvin asiantuntijat ja arviointiryhmä sai paljon uusia näkökulmia sekä tarkistettua käsityksiään raportin viimeistelyvaiheessa. Eniten osallistujia oli ammattikorkeakouluista ja ammatillisista oppilaitoksista, mutta osallistujien joukossa oli myös opetushallinnon ja järjestöjen edustajia. Tilaisuuden tavoitteena oli saada osallistujat pohtimaan yhdessä arviointiryhmän muotoilemia alustavia johtopäätöksiä ja kehittämissuosituksia. Keskustelu oli vilkasta ja saadut kommentit arviointiraportin viimeistelyn kannalta arvokkaita.

Tässä arvioinnissa haluttiin tarkastella niitä ammattikorkeakouluopiskelijoita, jotka ovat suorittaneet ainoastaan ammatillisen tutkinnon. Ammattikorkeakoulujen johdolle ja henkilöstölle osoitetuissa kyselyissä vastaajia ohjeistettiin vastatessaan pohtimaan nimenomaan näitä opiskelijoita. On kuitenkin mahdollista, että vastaajat eivät vastauksiaan pohtiessaan ole kyenneet erottamaan vain ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita niistä opiskelijoista, jotka ovat suorittaneet kaksoistutkinnon. Tilasto- ja rekisteriaineistoissa opiskelijoiden pohjakoulutus on tunnistettavissa

luotettavammin. On oletettavaa, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat vastauksia pohtiesaan kyenneet erottamaan ammatillisen tutkinnon suorittajat niistä opiskelijoista, jotka suorittavat kaksoistutkintoa. Opiskelijahaastatteluihin osallistui vain sellaisia opiskelijoita, jotka eivät olleet suorittaneet kaksoistutkintoa.

Arvioinnin ensisijaisena tavoitteena oli tuottaa tietoa, jota voidaan hyödyntää sujuvoitettaessa ammatillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden siirtymistä ammattikorkeakouluopintoihin jossain vaiheessa tutkinnon suorittamisen jälkeen sekä edistää ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden menestymistä ammattikorkeakouluopinnoissa. Samaan aikaan arvioinnilla pyrittiin lisäämään vuoropuhelua ja ymmärrystä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen toimijoiden välillä. Erityisesti kehittämiswebinaarissa toteutetun alustavien johtopäätösten ja suositusten käsittelyn ja työstämisen monitahoisissa ryhmissä toivotaan mahdollistaneen osallistujille oman toiminnan kehittämisen ja ymmärryksen lisääntymisen keskusteluiden kautta.

Ammattikorkeakoulutukseen hakeminen ja pääsy

4

- Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien ammattikorkeakouluopiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2019. Vuonna 2021 lähes puolet uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista oli suorittanut ammatillisen tutkinnon.
- Vuonna 2022 suurin osa ammatillisen tutkinnon suorittaneista uusista ammattikorkeakouluopiskelijoista valittiin valintakokeella.
- Ammattikorkeakoulujen suurista aloista terveystieteiden ja tekniikan aloilla hieman yli puolet uusista opiskelijoista oli ammatillisen tutkinnon suorittaneita.
- AMIS-tutkimukseen vastanneista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista viidennes koki, ettei heillä ole riittäviä valmiuksia valmistautua korkeakoulujen pääsykokeeseen. Kuitenkin vain pieni osa opiskelijoista koki, ettei ammatillinen tutkinto anna riittäviä valmiuksia opiskella ammattikorkeakoulussa.
- AMIS-tutkimukseen vastanneista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista kaksi viidesosaa koki, että ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia kannustetaan riittävästi jatkamaan opin-
tojaan korkeakouluun. Kolmasosa vastaajista taas arvioi kannustuksen olevan riittämätöntä.

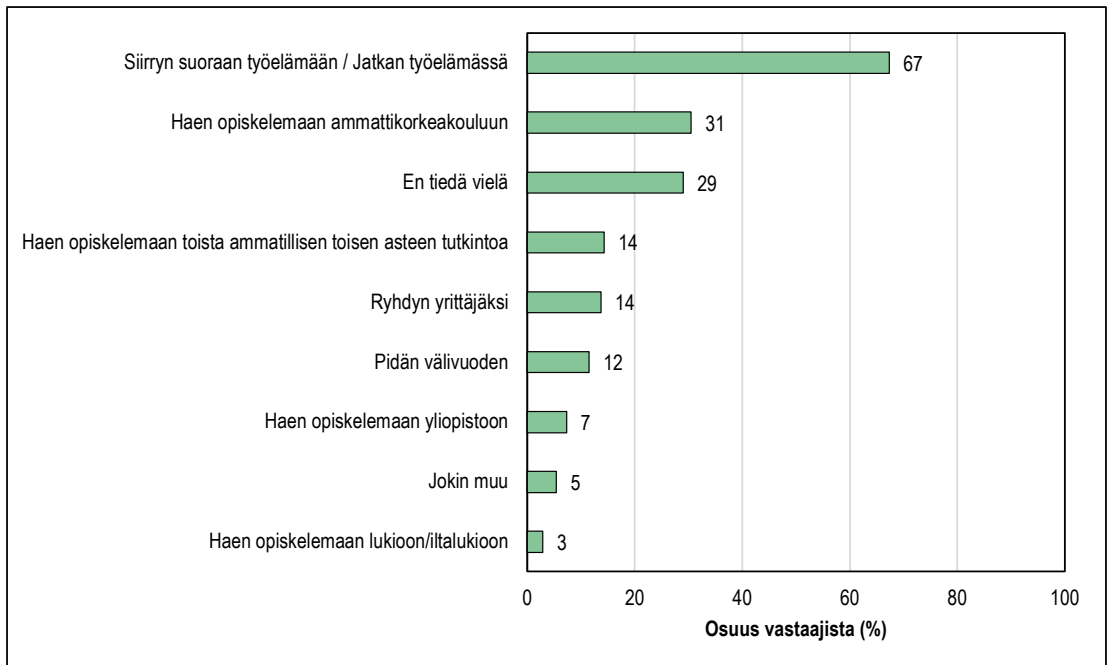
Tässä luvussa tarkastellaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden hakeutumista ja pääsyä ammattikorkeakouluopintoihin. Aineistoina käytettiin AMIS-tutkimusta, Vipusen tilastoja, eHOKS-tietokannan tietoja, opiskelijatyöpajojen aineistoa sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjille suunnatun kyselyn vastauksia.

4.1 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden urasuunnitelmat

Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden urasuunnitelmia tulee selvittää koulutuksen aikana ja urasuunnitelma tulee merkitä opiskelijalle laadittavaan henkilökohtaiseen osaamisen kehittämissuunnitelmaan (HOKS) (VN 673/2017). Tässä arvioinnissa tarkasteltiin kansalliseen eHOKS-tietokantaan tallennettuja tietoja ammatillista perustutkintoa suorittaneiden opiskelijoiden urasuunnitelmista. Aineisto kattaa ne opiskelijat, jotka ovat aloittaneet opintonsa aikaisintaan 1.1.2018 ja valmistuneet viimeistään 31.12.2022. Tieto oli käytettävissä reilulta puolelta (57 %, n = 67 143) niistä perustutkinto-opiskelijoista, joiden HOKS-tiedot löytyivät tietokannasta (N = 118 109). Suurimmalla osalla (65 %, n = 43 409) näistä opiskelijoista tavoitteena oli työelämään siirtyminen. Jatko-opintoihin siirtyminen oli toiseksi suosituin uravaihtoehto (17 %, n = 11 416). Työuralla etenemistä tavoitteli 13 prosenttia (n = 8 401) ja opintojen jatkamista 6 prosenttia (n = 3 906) opiskelijoista. Kun tarkasteltiin erikseen niitä ammatillisen perustutkinnon suorittaneita opiskelijoita

(N = 6 580), jotka olivat myöhemmin jatkaneet opintojaan ammattikorkeakoulussa, huomattiin että heistä 43 prosenttia (n = 2 798) oli jo ammatillisen koulutuksen aikana suunnitellut ammattikorkeakouluopintoja.

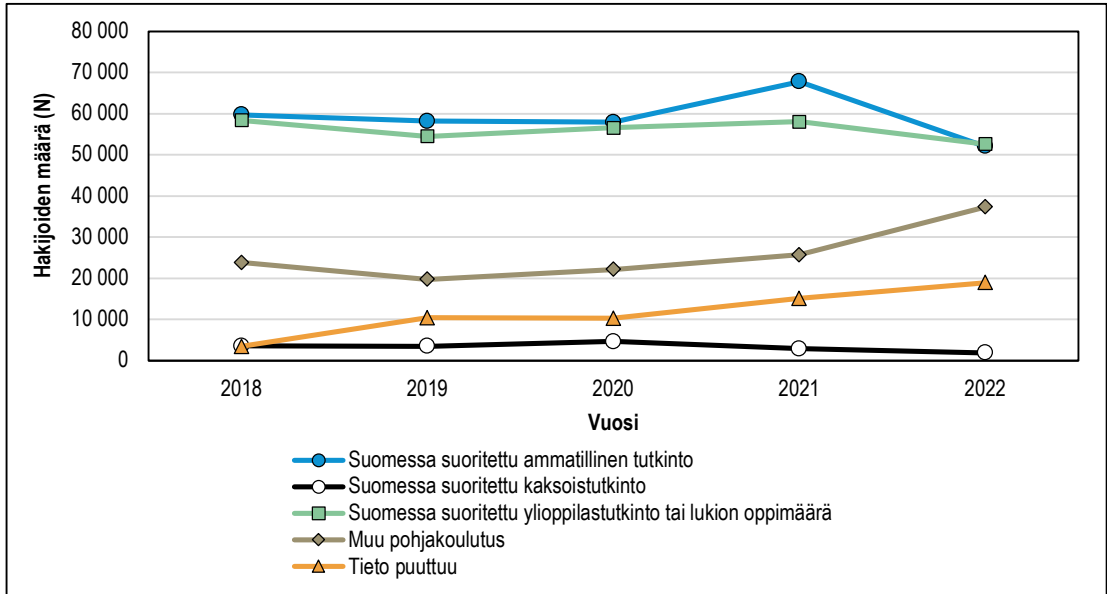
Myös AMIS-tutkimuksessa ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta kysyttiin, mitä he aikovat tehdä valmistumisensa jälkeen. Opiskelijat saattoivat valita useamman vaihtoehdon. Tyypillisimmin opiskelijat (67 %) aikovat siirtyä suoraan työelämään tai jatkaa siellä (kuvio 3). Myös AMIS-tutkimukseen vastanneiden keskuudessa jatko-opinnot olivat toiseksi suosituin uravaihtoehto, sillä hieman alle kolmasosa (31 %) opiskelijoista suunnitteli ammattikorkeakouluun hakemista. Yliopistoon hakemista suunnitteli 7 prosenttia opiskelijoista.

KUVIO 3. Mitä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat opiskelijat aikovat tehdä valmistumisensa jälkeen (mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja) (N = 1 601). Lähde: AMIS-tutkimus

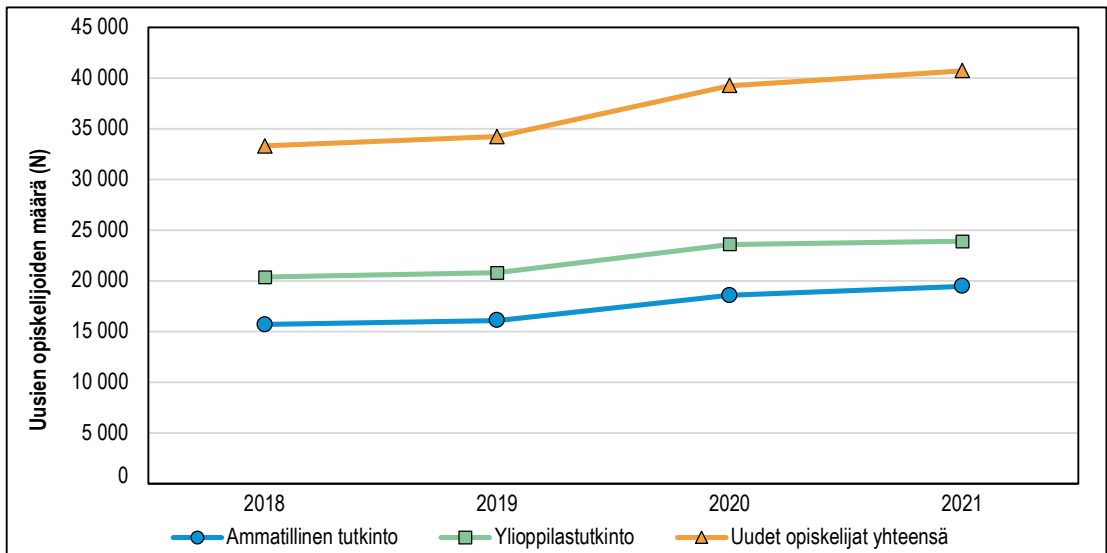
4.2 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden henkilöiden sijoittuminen ammattikorkeakouluopintoihin

Ammattikorkeakouluopinnot ovat suosittu hakukohde ammatillisen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa. Lukuun ottamatta vuotta 2021 ammattikorkeakouluopintoihin oli vuodesta 2018 alkaen hakenut suurin piirtein yhtä paljon ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita kuin lukio-opinnot suorittaneita (kuvio 4). Vuonna 2021 ammatillisen tutkinnon suorittaneita hakijoita oli noin 10 000 enemmän kuin lukio-opinnot suorittaneita. Kaksoistutkinnon suorittaneiden hakijoiden määrä on laskenut viime vuosina.

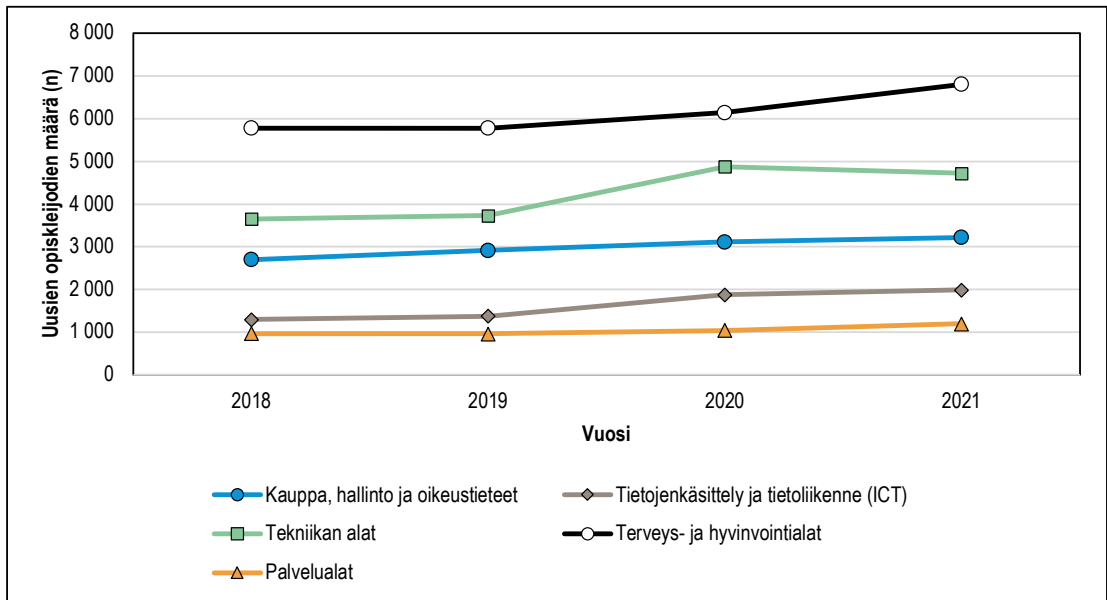
KUVIO 4. Ammattikorkeakouluun hakeneet pohjakoulutuksen mukaan vuosina 2018–2022. Lähde: Vipunen 2023a

Ammattikorkeakouluissa aloitti vuonna 2021 noin 19 500 ammatillisen tutkinnon suorittanutta ja vajaa 24 000 ylioppilastutkinnon suorittanutta henkilöä (kuvio 5). Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien opiskelijoiden määrä on kasvanut tasaisesti vuodesta 2019. Vuonna 2021 ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osuus uusista opiskelijoista oli 47 prosenttia. Ylioppilastutkinnon oli suorittanut 60 prosenttia uusista opiskelijoista. Ammatillisen tutkinnon suorittaneista uusista opiskelijoista 64 prosenttia opiskeli vuonna 2021 monimuotokoulutuksessa ja 40 prosenttia päivä-toteutuksessa. (Vipunen 2023b.)

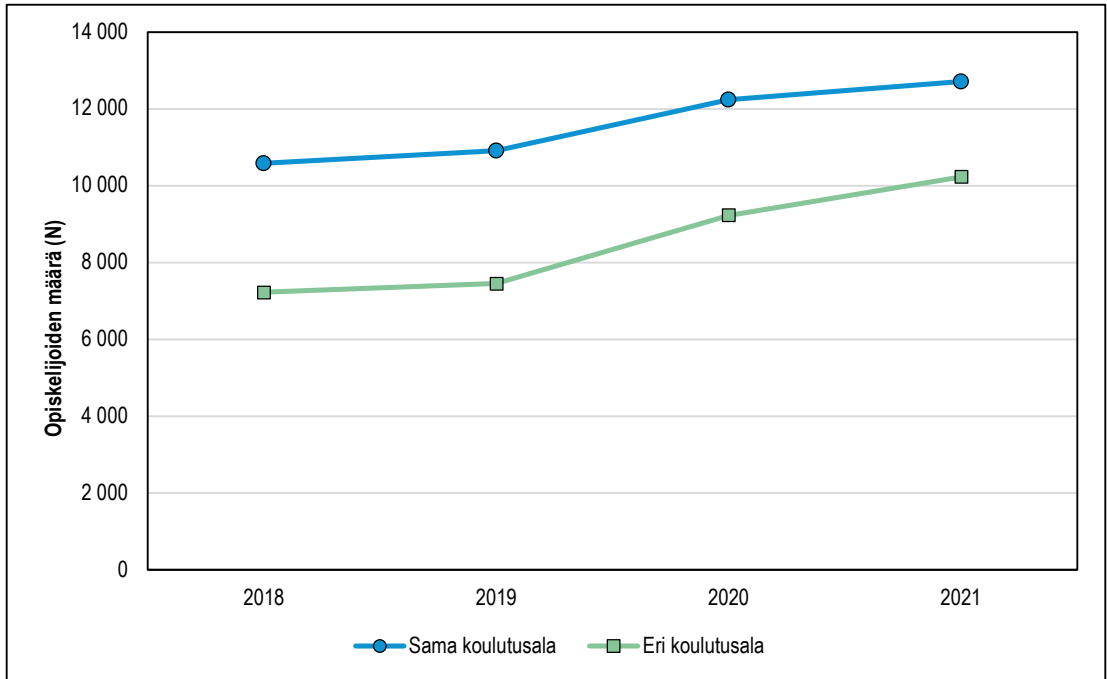
KUVIO 5. Ammattikorkeakoulun uudet opiskelijat pohjakoulutuksen mukaan vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

Ammattikorkeakoulujen koulutusalojen välillä on jonkin verran eroja siinä, miten ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien opiskelijoiden määrät ovat niillä kehittyneet viime vuosina. Kaupan ja hallinnon alalla sekä palvelualoilla ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien opiskelijoiden määrä oli pysynyt melko tasaisena vuosina 2018–2021 (kuvio 6). Tekniikan alalla ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä kasvoi voimakkaasti vuonna 2020 ja vakiintui sen jälkeen vuoden 2020 tasolle. Tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenteessä (ICT) ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä kasvoi tasaisesti, mutta hitaasti, vuodesta 2020. Terveys- ja hyvinvointialoilla ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien opiskelijoiden määrä lähti vuonna 2021 selkeään kasvuun. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden uusien opiskelijoiden määrän kehitystä muilla koulutusaloilla voi tarkastella liitteestä 1. Ammattikorkeakoulujen isoista aloista terveys- ja hyvinvointialoilla (52 %) ja tekniikan aloilla (52 %) yli puolet uusista opiskelijoista oli ammatillisen tutkinnon suorittaneita (Vipunen 2023b).

KUVIO 6. Ammattikorkeakoulujen uusien, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrät suurimmilla koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden keskuudessa oli jonkin verran yleisempää jatkaa opintoja ammattikorkeakoulussa samalla koulutusalalla kuin miltä he olivat ammatillisen tutkinnon suorittaneet kuin vaihtaa alaa (kuvio 7). Kaupan ja hallinnon alalla, tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenteessä (ICT), tekniikan aloilla, palvelualoilla ja terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelualaa vaihtaneiden opiskelijoiden määrä kuitenkin kasvoi vuosina 2018–2021 (taulukko 6). Muiden koulutusalojen tilanne on kuvattu liitteessä 2. Myös vielä ammatillista tutkintoa suorittavilla ajatus samalla alalla pysymisestä mahdollisten korkeakouluopintojen aikana on vahva. Yli puolet (59 %, n = 886) AMIS-tutkimukseen vastanneista opiskelijoista kertoi, että jos he lähtisivät opiskelemaan korkeakouluun, jatkaisivat he opintojaan samalla alalla kuin ammatillisessa koulutuksessa. Reilu neljäsosa (22 %, n = 330) vastaajista vaihtaisi alaa. Loput vastaajat (18 %, n = 275) eivät osanneet ottaa kantaa siihen, vaihtaisivatko he alaa.

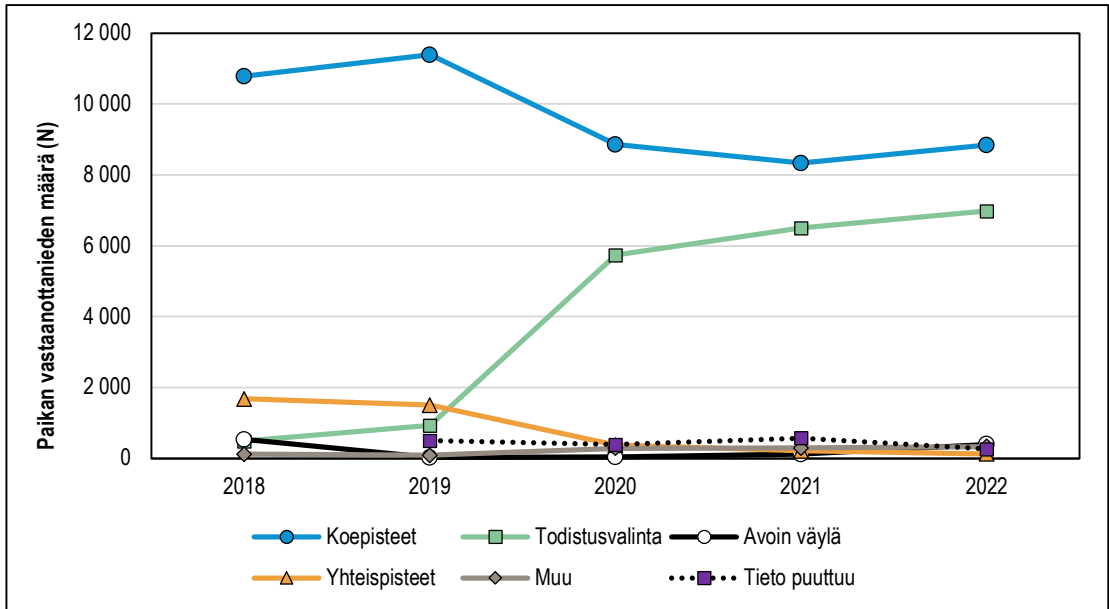

KUVIO 7. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden aikaisempi koulutusala vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

TAULUKKO 6. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden aikaisempi koulutusala suurimmilla koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

Koulutusala	2018		2019		2020		2021	
	Sama koulutusala (n)	Eri koulutusala (n)	Sama koulutusala (n)	Eri koulutusala (n)	Sama koulutusala (n)	Eri koulutusala (n)	Sama koulutusala (n)	Eri koulutusala (n)
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	1 539	1 566	1 812	1 581	1 992	1 722	2 073	1 950
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	543	840	549	915	696	1 341	684	1 470
Tekniikan alat	3 174	885	3 231	954	4 017	1 410	3 957	1 491
Terveys- ja hyvinvointialat	3 885	2 763	3 903	2 733	4 056	3 192	4 452	3 657
Palvelualat	699	444	648	498	645	600	735	684

Todistusvalinnalla ammattikorkeakouluun opiskelemaan valittujen ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrä on kasvanut selkeästi viime vuosina samalla kun valintakokeen kautta valituksi tulleiden määrä on laskenut (kuvio 8). Lukio-opinnot suorittaneilla opiskelijoilla todistusvalinta oli vuonna 2022 yleisin väylä ammattikorkeakouluun, samoin kaksoistutkinnon suorittaneilla. Muun pohjakoulutuksen ilmoittaneista suurin osa oli hakenut opiskelemaan valintakokeen kautta. (Vipunen 2023a.)

KUVIO 8. Ammattikorkeakoulusta paikan vastaanottaneet ammatillisen tutkinnon suorittaneet hakutavan mukaan vuosina 2018–2022. Lähde: Vipunen 2023a

Osana ammattikorkeakoulujen digitaalisen valintakokeen kehittämistä on syksyn 2019 valintakokeeseen osallistuneiden koemenestystä tarkasteltu eri taustamuuttujien suhteen (Vierula ym. 2021). Tutkimuksessa havaittiin, että hakijan koulutustausta selitti menestystä valintakokeen kaikissa osioissa. Osiot olivat päätöksentekotaidot, suomen kieli, englannin kieli, matemaattiset taidot, matemaattis-luonnontieteelliset taidot ja eettiset taidot. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet menestyivät valintakokeen kaikissa osioissa heikommin kuin ylioppilaat ja korkeakoulutetut. Kaksoistutkinnon suorittaneet menestyivät pelkän ammatillisen tutkinnon suorittaneita paremmin kaikissa muissa paitsi matemaattis-luonnontieteellisten taitojen osiossa. (Vierula ym. 2021, 36.)

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet ammattikorkeakouluopiskelijat ovat tyypillisesti olleet työelämässä ainakin jonkin aikaa ennen hakeutumistaan korkeakouluopintoihin. Ammattikorkeakouluopiskelijoiden uraseurantakyselyyn vastanneista ammatillisen tutkinnon suorittaneista¹¹ suurimmalle osalle (86 %, n = 8 471) työkokemusta oli kertynyt useita vuosia. Vain 13 prosentilla (n = 1 280) työkokemusta oli alle vuosi tai ei lainkaan. Koulutusalojen välillä oli kuitenkin eroja siinä, minkä verran vastaajille oli kertynyt työkokemusta ennen ammattikorkeakouluopintoja. Terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleista¹² noin 90 prosentilla (n = 3 920) oli taustalla useiden vuosien työkokemus ennen ammattikorkeakouluopintojen aloittamista. Kaupan ja hallinnon aloilla¹³, tekniikan aloilla¹⁴ sekä maa- ja metsätalousaloilla¹⁵ opiskelleista useiden vuosien työkokemus ennen opintoja oli 81–86 prosentilla¹⁶ ja humanistisilla ja taidealoilla opiskelleista¹⁷ 74

11 Kyselyyn vastanneita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 9 854.

12 Luokkaan yhdistetty kasvatusalat ja yhteiskunnalliset alat. Kyselyyn vastanneita terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 4 345.

13 Kyselyyn vastanneita kaupan ja hallinnon alalla opiskelleita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 1 364.

14 Luokkaan yhdistetty luonnontieteet ja ICT-ala. Kyselyyn vastanneita tekniikan aloilla opiskelleita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 2 862.

15 Kyselyyn vastanneita maa- ja metsätalousaloilla opiskelleita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 280.

16 Kauppa ja hallinto n = 1 170, tekniikan alat n = 2 308, maa- ja metsätalousala n = 233

17 Kyselyyn vastanneita humanistisilla ja taidealoilla opiskelleita ammatillisen tutkinnon suorittaneita 416.

prosentilla (n = 307). Myös osana arviointia toteutettuihin opiskelijatyöpajoihin osallistuneista opiskelijoista suurin osa oli ollut työelämässä ennen ammattikorkeakouluopintojen aloittamista. Työvuosien määrä vaihteli alle vuodesta 30 vuoteen. Myös Vipusen tiedoista on nähtävissä, että ammattikorkeakouluopinnot ovat suosittuja sellaisten ammatillisen tutkinnon suorittaneiden keskuudessa, jotka ikänsä puolesta ovat ehtineet olla vähintään joitain vuosia työelämässä ennen jatko-opintoja (taulukko 7).

TAULUKKO 7. Ammattikorkeakoulujen uudet opiskelijat ikäluokan ja pohjakoulutuksen mukaan vuonna 2021. Lähde: Vipunen 2023b

Ikäluokka	Ammatillinen tutkinto		Ylioppilastutkinto		Kaikki opiskelijat
	Osuus kaikista uusista opiskelijoista (%)	Uusien opiskelijoiden määrä (n)	Osuus kaikista uusista opiskelijoista (%)	Uusien opiskelijoiden määrä (n)	Uusien opiskelijoiden määrä (N)
15–19-vuotiaat	23,0	936	66,5	2 709	4 071
20–24-vuotiaat	38,2	6 510	63,6	10 854	17 058
25–29-vuotiaat	58,1	4 275	51,8	3 810	7 362
30–34-vuotiaat	59,7	2 883	51,6	2 496	4 833
35–39-vuotiaat	64,9	2 109	51,6	1 677	3 252
40–44-vuotiaat	66,2	1 365	54,0	1 113	2 061
45–49-vuotiaat	66,7	798	55,6	666	1 197
50–54-vuotiaat	67,2	411	64,7	396	612
55–59-vuotiaat	74,6	159	63,4	135	213
60–64-vuotiaat	63,6	21	63,6	21	33
65–69-vuotiaat	25,0–100,0	1–4	25,0–100,0	1–4	1–4
70–74-vuotiaat	0,0	0	0,0	0	1–4
75–79-vuotiaat	25,0–100,0	1–4	0,0	0	1–4
Yhteensä	47,8	19 470	58,7	23 880	40 692

Osana arviointia toteutettuun kyselyyn vastanneista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä suuri osa (68 %, n = 39) seurasi säännöllisesti valmistuneiden opiskelijoidensa sijoittumista ammattikorkeakouluopintoihin. Yleisimmin seurannassa käytettiin Vipusen tai Tilastokeskuksen tilastoja (64 % sijoittumista seuranneista, n = 25) tai valmistumisen jälkeen toteutettavia kyselyjä (21 % sijoittumista seuranneista, n = 8). Muulla tavoin seurasi 15 prosenttia (n = 6) sijoittumista seuranneista koulutuksen järjestäjistä. Muina tapoina järjestäjät mainitsivat alumnitoiminnan, oppilaitosta edustavan edunvalvontajärjestön kyselyt ja tilastot sekä oman jatko-seurantansa. Vastajat kertoivat myös, että opettajilla ja yksiköillä oli omaa seurantaa, opiskelijoilta kysyttiin jatko-opintoihin sijoittumisesta henkilökohtaisilla viesteillä ja että opiskelijat ilmoittivat jatko-opintoihin sijoittumisestaan itse.

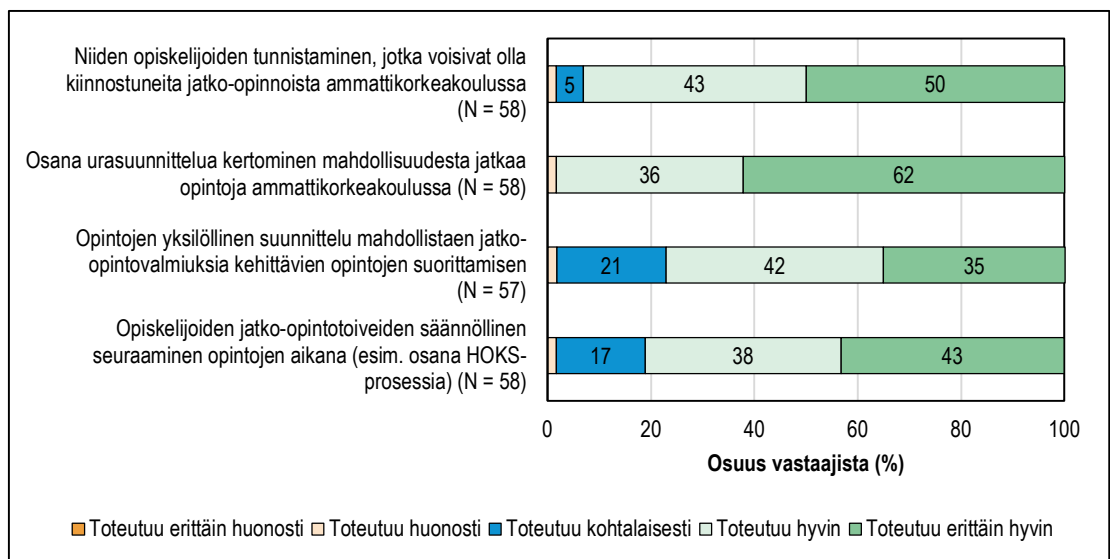
4.3 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden syitä hakeutua ammattikorkeakouluopintoihin

Opiskelijatyöpajoihin osallistuneilta ammatillisen tutkinnon omaavilta ammattikorkeakouluopiskelijoilta selvitettiin, miksi he olivat hakeneet opiskelemaan korkeakouluun. Suurin osa opiskelijoiden kertomista syistä liittyi heidän aiempaan koulutukseensa ja sen tarjoamiin mahdollisuuksiin työmarkkinoilla sekä aiempaan työhönsä. Opiskelijat kertoivat, että heitä oli motivoinut ammattikorkeakouluun hakemisessa muun muassa aiemman työn kuormittavuus, terveydelliset syyt, työtehtävien muutos vähemmän kiinnostaviksi automaation myötä ja halu vaihtaa alaa.

Korkeakouluopintojen koettiin myös helpottaneen aiemmasta työstä irtisanoutumista. Opiskelijat toivoivat, että korkeakoulututkinnon suorittaminen mahdollistaisi heille muun muassa päivätyöhön siirtymisen, paremmat työllistymismahdollisuudet sekä mahdollisuuden laajempiin ja monipuolisempiin työtehtäviin, uralla etenemiseen ja parempaan palkkaan. Lisäksi opiskelijat toivat esiin omaan kiinnostukseensa liittyviä syitä hakeutua korkeakoulutukseen tai opiskelemaan korkeakouluun. Heitä ajoi opiskelemaan kiinnostus opiskeltavaa alaa kohtaan, halu kehittää itseään, oppia lisää ja haastaa itseään, oman ammatillisen mielenkiinnon kohteen vaihtuminen ja kiinnostus jatkotutkintoa kohtaan. Opiskelijat mainitsivat myös mahdollisuuden jatko-opintoihin itsessään tekijänä, joka oli kannustanut heitä korkeakouluopintoihin samoin kuin ajatuksen siitä, että iän myötä sisäänpääsy korkeakouluun saattaa muuttua entistä vaikeammaksi. Muutamissa vastauksissa opiskelijat toivat esiin, että koronapandemia tai siitä johtunut irtisanominen oli toiminut kimmokkeena ammattikorkeakouluun hakemiselle. Opiskelijat kertoivat myös, että olivat hakeneet nimenomaan ammattikorkeakouluun, koska olivat kokeneet ammattikorkeakouluopinnot yliopisto-opintoja käytännönläheisemmiksi.

4.4 Korkeakouluopintoihin hakeutumisen tukeminen osana ammatillisia opintoja

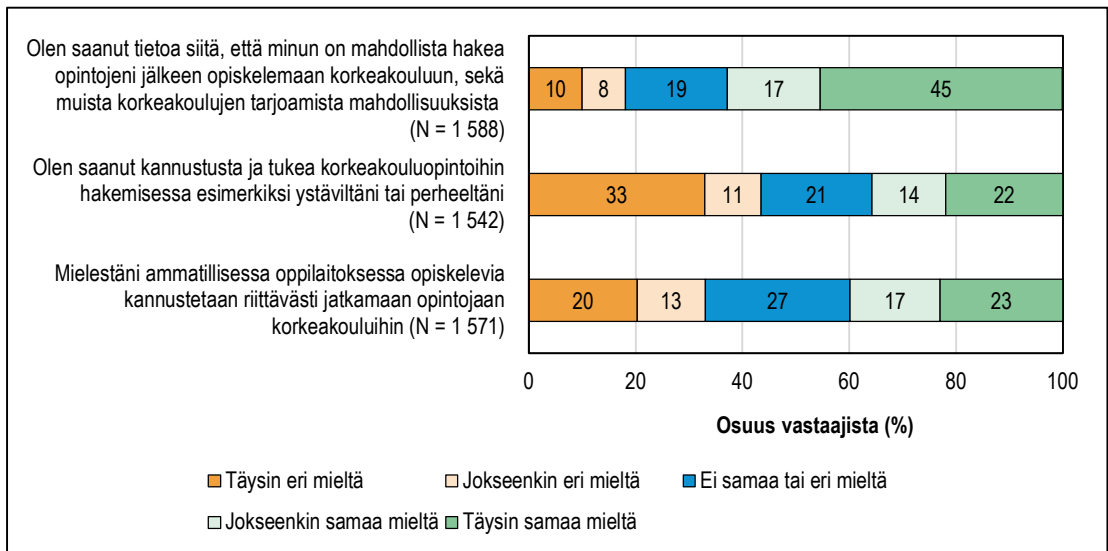
Osana arviointia ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä selvitettiin, miten heidän toiminnassaan toteutuu opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintoihin liittyvien jatko-opintotoiveiden tunnistaminen ja huomioiminen osana opinto-ohjausta. Lähes kaikkien koulutuksen järjestäjien (98 %) mukaan jatko-opintomahdollisuuksista kertominen osana urasuunnittelua toteutuu hyvin (kuvio 9). Lähes kaikki järjestäjät (93 %) myös arvioivat tunnistavansa jatko-opinnoista kiinnostuneet opiskelijat. Hieman pienempi osa järjestäjistä (81 %) arvioi opiskelijoiden jatko-opintotoiveiden säännöllisen seuraamisen toteutuvan hyvin. Heikoiten toteutui opintojen yksilöllinen suunnittelu jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen suorittamisen mahdollistaen. Kuitenkin noin kolme neljäsosaa (77 %) järjestäjistä arvioi myös opintojen yksilöllisen suunnittelun toteutuvan hyvin.

KUVIO 9. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien arvio opiskelijoiden jatko-opintotoiveiden tunnistamisesta ja huomioimisesta osana opintojen suunnittelua

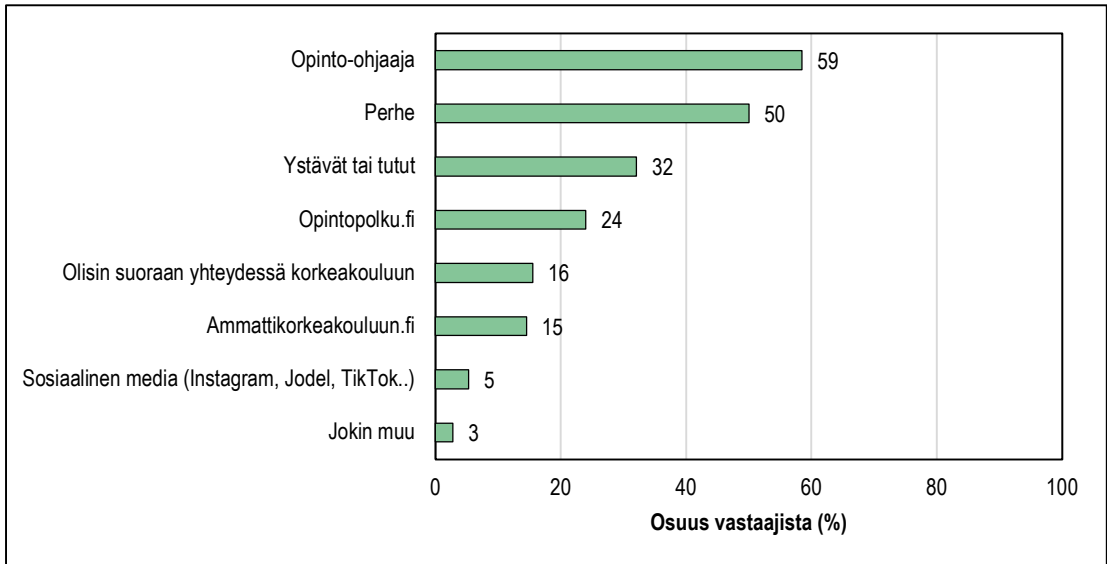
Kyselyyn vastanneista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä vajaa kolmasosa (30 %, n = 17) oli tehnyt yhteistyötä ammattikorkeakoulun tai -koulujen kanssa laatiessaan oppilaitoksensa opintojen ohjauksen toimintamallia, ohjaussuunnitelmaa tai vastaavaa. 61 prosenttia (n = 35) järjestäjistä oli laatinut toimintamallin tai vastaavan, mutta he eivät olleet tehneet sen laadinnassa yhteistyötä ammattikorkeakoulun kanssa. Muutamilla järjestäjillä (9 %, n = 5) ei ollut lainkaan toimimallia. Niistä järjestäjistä, joilla oli opintojen ohjauksen toimintamalli, yli puolet (60 %, n = 31) oli määritellyt toimintamallissaan, miten ne tukevat korkeakouluopinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä.

AMIS-tutkimuksessa selvitettiin opiskelijoiden kokemuksia muun muassa korkeakouluopintoihin hakemiseen kannustamisesta. Tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista vajaa kaksi kolmasosaa (62 %) kertoi saaneensa tietoa siitä, että heidän on mahdollista hakeutua opiskelemaan korkeakouluun sekä muista korkeakoulujen tarjoamista mahdollisuuksista (kuvio 10). Vajaa viidesosa (18 %) puolestaan koki, ettei ole saanut tietoa. Opiskelijoiden kokemukset lähipiiriltä saatuun kannustukseen ja tukeen jakautuivat. Kannustusta ja tukea lähipiiriltä korkeakouluopintoihin hakemiseen koki saaneensa reilu kolmasosa (36 %) opiskelijoista, kun taas 44 prosenttia koki, ettei ollut saanut tukea. Myös opiskelijoiden kokemukset siitä, kannustetaanko ammatillisessa oppilaitoksessa opiskelevia jatkamaan opintojaan korkeakoulussa, vaihtelivat. Opiskelijoista 40 prosenttia koki, että heitä kannustetaan riittävästi, kolmasosa (33 %) taas arvioi kannustuksen olevan riittämätöntä.

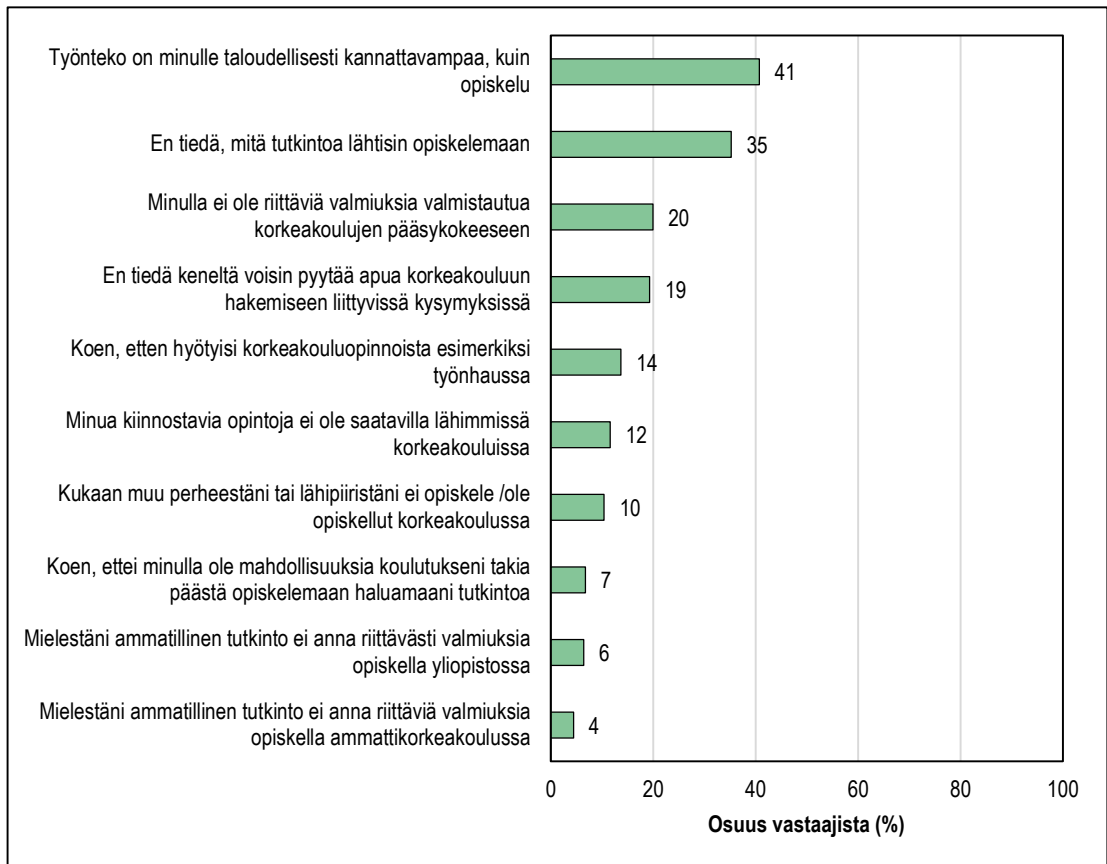
KUVIO 10. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden arvio siitä miten opiskelijoita tuetaan korkeakouluun hakeutumisessa saavat. Lähde: AMIS-tutkimus

AMIS-tutkimukseen vastanneet ammatillisen koulutuksen opiskelijat pyytäisivät ensimmäisenä apua korkeakouluun hakemisessa opinto-ohjaajalta (59 %) ja perheeltään (50 %) (kuvio 11). Noin kolmasosa (32 %) pyytäisi apua ystäviltä tai tutuilta ja noin neljäsosa (24 %) etsisi tietoa Opintopolku.fi -verkkosivuilta.

KUVIO 11. Taho, jolta ammatillisen koulutuksen opiskelija pyytäisi ensimmäisenä apua korkeakouluun hakemisessa (mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja) (N = 1 577). Lähde: AMIS-tutkimus

AMIS-tutkimuksessa opiskelijoita pyydettiin kertomaan, millaisia esteitä he kokivat korkeakouluun hakemiselle tai pääsemiselle. Vastaajat saattoivat valita useita vaihtoehtoja. Yleisimmäksi syyksi (41 %) opiskelijoiden vastauksissa nousi se, että työnteko oli taloudellisesti kannattavampaa kuin opiskelu (kuviokuva 12). Reilu kolmasosa (35 %) opiskelijoista kertoi, ettei tiennyt mitä tutkintoa lähtisi korkeakoulussa opiskelemaan ja noin viidesosa, ettei tiennyt keneltä pyytää apua korkeakouluun hakemiseen liittyvissä kysymyksissä. Yhtä suuri osa (20 %) opiskelijoista koki, ettei heillä ollut riittäviä valmiuksia valmistautua korkeakoulujen pääsykokeeseen. Toisaalta vain pieni osa (4 % – 7 %) opiskelijoista koki, ettei ammatillisen tutkinto antanut riittäviä valmiuksia opiskella ammattikorkeakoulussa tai yliopistossa tai ettei heillä koulutuksensa takia ollut mahdollisuuksia päästä opiskelemaan haluamaansa tutkintoa. Tutkimukseen osallistuneilta opiskelijoilta selvitetiin myös sitä, miten he kokevat menestyksensä yhteisissä tutkinnon osissa vaikuttavan siihen, kannattaako heidän hakea opiskelemaan korkeakouluun. Vastaajista noin puolet (49 %, n = 736) koki, että yhteisten tutkinnon osien heikkokaan keskiarvo ei vaikuta siihen, kannattaako heidän hakea opiskelemaan korkeakouluun. Toisaalta reilu neljäsosa (28 %, n = 418) vastaajista arvioi, ettei heidän kannata hakea korkeakouluun, jos keskiarvo oli huono. Loput vastaajat (24 %, n = 357) eivät osanneet ottaa asiaan kantaa.

KUVIO 12. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemia esteitä korkeakouluun hakemiseksi tai pääsemiseksi (mahdollisuus valita useita vaihtoehtoja) (N = 1 554). Lähde: AMIS-tutkimus

Arvioinnin työpajoihin osallistuneilla ammattikorkeakouluopiskelijoilla oli hyvin vaihtelevia kokemuksia siitä, millaista kannustusta ja tukea he olivat saaneet jatko-opintoihin hakeutumiseen ammatillisen koulutuksen aikana. Osa opiskelijoista kertoi, että heidän oppilaitoksessaan opiskelijoille oli kerrottu mahdollisuudesta jatkaa opintojaan korkeakoulussa. Myös väyläopintojen mahdollisuudesta oli kerrottu. Myös ammattikorkeakoulut olivat käyneet oppilaitoksissa kertomassa opiskelumahdollisuuksista. Opiskelijoilla oli yksittäisiä kokemuksia ammatillisen oppilaitoksen järjestämistä tutustumiskäynneistä ammattikorkeakouluun ja uramessuille. Viimeistä vuottaan ammatillisessa koulutuksessa opiskeleville oli järjestetty infotilaisuuksia jatko-opintomahdollisuuksista. Osa opiskelijoista koki, että vaikka heidän oppilaitoksessaan olikin kerrottu jatko-opintomahdollisuuksista, olisivat he kaivanneet enemmän uraohjausta ja käytännönläheistä tietoa siitä, mitä taitoja korkeakouluopinnoissa vaaditaan.

Toisaalta osa opiskelijoista kertoi, että heidän oppilaitoksessaan ei ollut kerrottu jatko-opintomahdollisuuksista lainkaan tai tietoa oli ollut tarjolla vain valikoidusti osalle opiskelijoista. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan tiedonsaanti edellytti usein omaa aktiivisuutta eikä oppilaitoksessa välttämättä tuettu opiskelijoiden kiinnostusta vaan heille oli esimerkiksi suositeltu kokemuksen hankkimista työelämästä. Opiskelijoilla oli myös kokemuksia siitä, että opinto-ohjaaja oli maininnut sekä jatko-opintomahdollisuuksista että väyläopinnoista vain ohimennen esimerkiksi käytävällä. Osa opiskelijoista kertoi, että ammatillisessa oppilaitoksessa jatko-opinto-ohjaus

kohdistettiin kaksoistutkintoa suorittaville ja muiden opiskelijoiden ei ajateltu jatkavan opintojaan korkeakoulussa.

Opiskelijoiden kokemukset siitä, kannustivatko ammatillisten oppilaitosten opettajat ja muu henkilökunta heitä jatkamaan opintojaan korkeakoulussa olivat myös hyvin vaihtelevia. Osa opiskelijoista kertoi saaneensa tukea opettajilta ja opinto-ohjaajilta. Muutamat kertoivat saaneensa kannustusta työpaikalla kollegalta joko työelämässä oppimisen jakson aikana tai myöhemmin työelämässä. Opiskelijoilla oli lisäksi kokemuksia siitä, että opettajat olettivat heidän jatkavan opintojaan samalla alalla ammattikorkeakoulussa, mutta eivät kuitenkaan konkreettisesti tuke-
neet tai ohjanneet korkeakouluopintoihin. Osa opiskelijoista kertoi, että opettajat kannustivat vaihtelevasti hakemaan jatko-opintoihin. Saman oppilaitoksen sisälläkin osa opettajista saattoi olla kannustavia ja osa taas ei. Kannustuksen saaminen saattoi myös edellyttää opiskelijalta omaa aktiivisuutta. Osaa opiskelijoista ei ollut lainkaan kannustettu jatko-opintoihin. Opiskelijat nostivatkin esiin jatko-opintoihin kannustamisen tärkeiden.

Opiskelijat kokivat, että ammatillisen tutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla tulisi olla nykyistä paremmin tiedossa mahdollisuus jatkaa opintoja korkeakoulussa, ei vain heti valmistumisen jälkeen vaan myös myöhemmin. Samaan aikaan opiskelijat kuitenkin tunnustivat, että mitä aikaisemmin ammatillisten opintojen aikana ajatus jatko-opinnoista syntyy, sitä parempi valmiuksien kannalta. Eräs ryhmä toi esiin, että ammatillisen tutkinnon suorittajilla tulisi olla nykyistä parempi käsitys ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksista, jotta opintoja ei pidettäisi vaativampina kuin ne ovat.

Opiskelijat toivoivat opinto-ohjaajilta tukea jatko-opintohakuihin. Erityisesti työelämässä olleiden opiskelijoiden osalta merkitykselliseksi nousi rohkeus palata opiskelemaan. Lisäksi nousi esiin taloudellinen mahdollisuus opiskeluun toisaalta konkreettisesti esimerkiksi aikuiskoulutustuen muodossa, mutta myös henkisenä kykynä sietää pienentynyttä tulotasoa. Lisäksi opiskelijat toivat esiin, että paluu opiskelemaan työelämässä olon jälkeen saattaa lisätä motivaatiota ja kykyä saattaa opinnot loppuun.

Ammatillisen
tutkinnon
suorittaneiden
opiskelijoiden
osaaminen

5

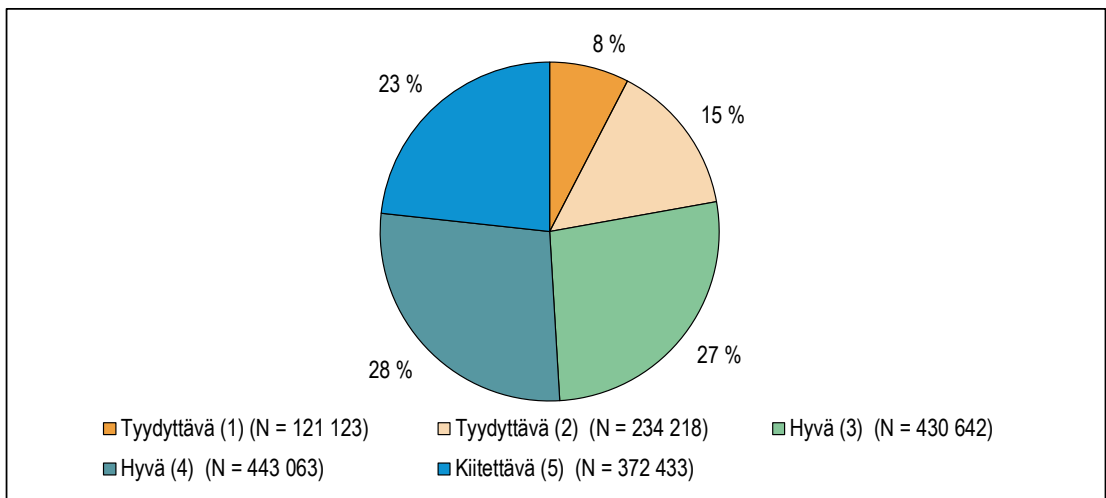
- Yhteisten tutkinnon osien arvosanoilla mitattuna ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen on keskimäärin hyvää. Opiskelijoiden osaaminen on parasta yhteiskunta- ja työelämäosaamisessa ja heikointa matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa.
- Ammatilliset opiskelijat menestyvät keskimäärin hyvin ammatillisen koulutuksen aikana suorittamisessaan korkeakouluopinnoissa. Arvosanoista lähes kaksi kolmasosaa on hyviä ja lähes kolmannes kiitettäviä.
- Ammattikorkeakoulussa opinnot aloittaneiden ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen on kaikkien pakollisten yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanoilla mitattuna hieman parempaa (ka. 3,8) kuin kaikkien ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden (ka. 3,4).
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjien, ammattikorkeakoulujen johdon ja ammattikorkeakoulujen henkilöstön mukaan keskeisiä jatko-opintovalmiuksia, joita opiskelijoille tulisi olla ovat opiskelutaidot ja opiskelunvalmiudet, viestinnälliset valmiudet, vieraiden kielten osaaminen sekä matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen. Lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät nostivat esiin ammatillisen osaamisen keskeisenä jatko-opintovalmiutena.
- Ammattikorkeakoulujen henkilöstön ja johdon mukaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ovat ammatillinen osaaminen ja alan tuntemus, hyvät opiskelunvalmiudet ja motivaatio sekä työelämäkokemus ja työelämätaidot. Puutteita heidän mukaansa on opiskelijoiden viestinnällisissä taidoissa, vieraiden kielten osaamisessa, matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa, opiskelutaidoissa ja opiskelunvalmiuksissa.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä suuri osa arvioi, että heidän opetushenkilöstönsä tuntee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia riittävästi voidakseen tukea näiden valmiuksien kehittymistä opintojen aikana. Ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista valtaosa arvioi tuntevansa alansa ammatillista koulutusta ja sen tuottamaa osaamista riittävästi voidakseen ottaa sen huomioon suunnitellessaan opetusta ja ohjatessaan opiskelijaa.

Tässä luvussa tarkastellaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden osaamista ja jatko-opintovalmiuksia sekä sitä, mitkä ovat keskeisimpiä jatko-opintovalmiuksia ammattikorkeakouluopintoja ajatellen. Tulokset pohjautuvat Koski-rekisterin arvosana-aineistoon, ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen johdolle ja henkilöstölle toteutettujen kyselyiden aineistoihin, AMIS-tutkimuksen aineistoon sekä opiskelijoille järjestettyjen työpajojen aineistoon.

5.1 Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden osaaminen yhteisissä tutkinnon osissa

Ammatillisiin perustutkintoihin sisältyy 35 osaamispisteen (osp) verran yhteisten tutkinnon osien opintoja. Yhteisten tutkinnon osien pakolliset osa-alueet koostuvat viestintä- ja vuorovaikutusosaamisesta (11 osp), matemaattis-luonnontieteellisestä osaamisesta (6 osp) ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisesta (9 osp) (Opetushallitus 2021). Ammatillisissa perustutkinnoissa opiskelijoiden osaamista arvioidaan viisiportaisella asteikolla. Arvosanat eroavat toisistaan opiskelijan osoittamissa kyvyissä itsenäiseen työskentelyyn ja tietojen soveltamiseen, vuorovaikutustaidoissa ja realistisen itsearvioinnin taidoissa. Mitä korkeampi arvosana, sitä vaativampia odotuksia on itsenäisen työskentelyn, tiedon soveltamisen ja vuorovaikutustaitojen suhteen (kt. esim. Opetushallitus 2021). Ammatti- ja erikoisammattitutkinnot sen sijaan muodostuvat ainoastaan ammatillisista tutkinnon osista, mutta opiskelijoilla on halutessaan mahdollisuus suorittaa myös yhteisiä tutkinnon osia. Ammatti- ja erikoisammattitutkinnoissa osaamista arvioidaan hyväksytty/hylätty -asteikolla.

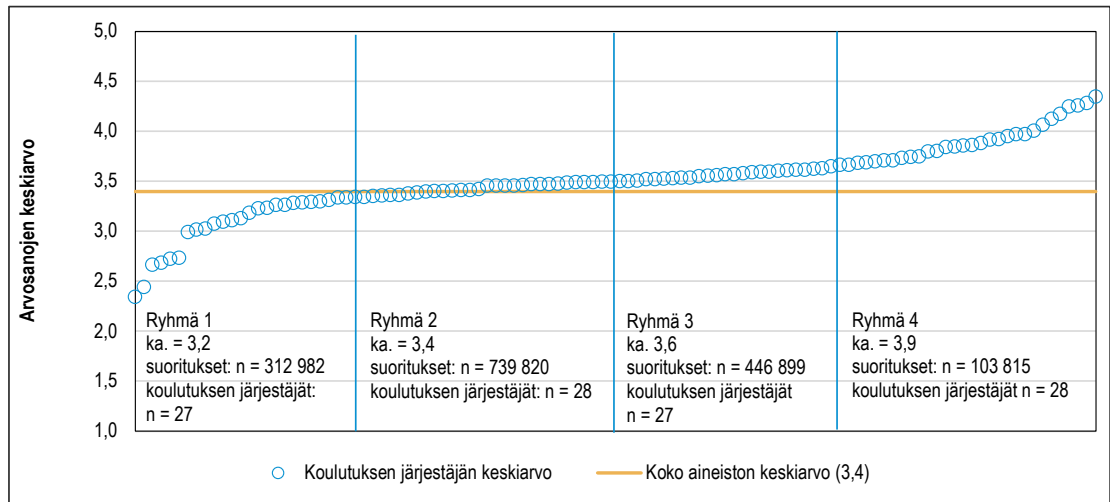
Yhteisten tutkinnon osien arvosanoilla mitattuna ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen oli keskimäärin hyvää. Yhteisten tutkinnon osien pakollisten osa-alueiden arvosanoista hieman yli puolet (55 %) oli hyviä (3–4) (kuvio 13). Kiitettäviä (5) ja tyydyttäviä (1–2) arvosanoja oli molempia vajaa neljäsosa (23 %). Arvosanojen mediaani oli 4, keskiarvo 3,4 ja keskihajonta 1,21.

KUVIO 13. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden yhteisten tutkinnon osien arvosanojen jakauma vuosilta 2018–2022. Lähde: Koski

Yhteisten tutkinnon osien pakollisten osa-alueiden keskiarvot vaihtelivat paljon koulutuksen järjestäjien välillä (kuvio 14). Suurimmalla osalla koulutuksen järjestäjistä arvosanojen keskiarvo oli lähellä koko aineiston keskiarvoa (3,4), mutta ääripäät erottuivat selvästi. Keskiarvon perusteella alimpaan ryhmään sijoittuvien järjestäjien opiskelijoilla yleisin arvosana oli hyvä (3), kahteen keskimmäiseen ryhmään sijoittuvien järjestäjien opiskelijoiden suoritusten yleisin arvosana oli

hyvä (4) ja arvosanojen perusteella korkeimpaan ryhmään sijoittuvien järjestäjien opiskelijoilla kiitettävä (5)¹⁸.

KUVIO 14. Yhteisten tutkinnon osien pakollisten osa-alueiden arvosanojen keskiarvo koulutuksen järjestäjittäin vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

Osana arviointia haluttiin tarkastella opiskelijoiden osaamista kussakin yhteisessä tutkinnon osassa. Koska yhteisten tutkinnon osien osa-alueet eivät itsessään muodosta yhteisille tutkinnon osille kokonaisarvosanaa, on kuvion 15 kokonaiskeskiarvojen laskennassa käytetty painotetuista keskiarvoista lähimpään kokonaislukuun pyöristettyjä arvosanoja. Painotettu keskiarvo on laskettu samaan tapaan millä painotettu keskiarvo lasketaan ammattikorkeakoulujen todistusvalinnassa¹⁹

Opiskelijoiden osaaminen oli arvosanoilla mitattuna parasta yhteiskunta- ja työelämäosaamisessa ja heikointa matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa. Matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa opiskelijoiden arvosanoissa oli myös hajontaa kahta muuta tutkinnon osaa enemmän²⁰. Matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen tutkinnon osassa yli kolmannes (35 %) arvosanoista oli tyydyttäviä, kun taas viestintä- ja vuorovaikutusosaamisen tutkinnon osassa tyydyttäviä oli 14 prosenttia ja yhteiskunta- ja työelämäosaamisen tutkinnon osassa 7 prosenttia arvosanoista.

18 Ryhmä 1 – Ryhmä 4: $p < 0,001$; $d = -0,62$

Ryhmä 2 – Ryhmä 4: $p < 0,001$; $d = -0,38$

Ryhmä 3 – Ryhmä 4: $p < 0,001$; $d = -0,27$

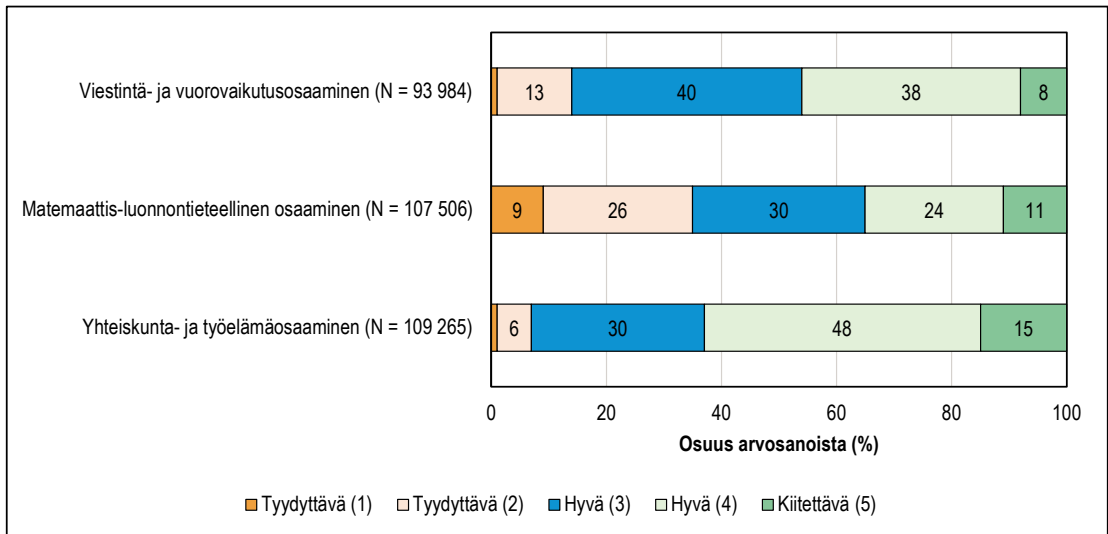
Ryhmä 1 – Ryhmä 2: $p < 0,001$; $d = -0,23$

Ryhmä 1 – Ryhmä 3: $p < 0,001$; $d = -0,35$

Ryhmä 2 – Ryhmä 3: $p < 0,001$; $d = -0,11$

19 Lue tarkemmin todistusvalinnan pisteytystavasta ja painotetun keskiarvon laskemisesta: <https://www.ammattikorkeakouluun.fi/hakijalle/valintatavat/todistusvalinta/#ammattillinen-pisteytys>

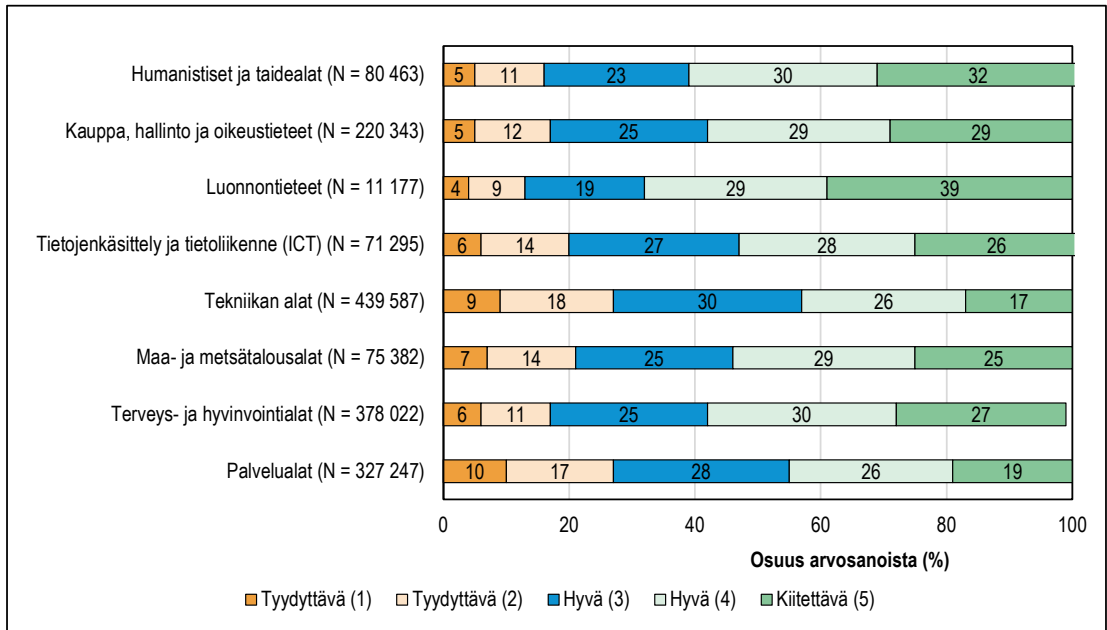
20 Viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen, ka. 3,4; kh. 0,85
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen, ka. 3,0; kh. 1,14
Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen, ka. 3,7; kh. 0,81

KUVIO 15. Opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien arvosanojen jakauma vuosilta 2018–2022 (laskennassa käytetty tutkinnon osan osa-alueiden painotettuja keskiarvoja). Lähde: Koski

Osaamisessa oli arvosanoilla mitattuna hieman eroja koulutusalojen välillä (kuvio 16)²¹. Tekniikan aloilla ja palvelualoilla muita aloja suuremmalla osuudella (27 %) opiskelijoista osaaminen oli tyydyttävällä tasolla. Muita aloja selvästi parempaa osaaminen oli luonnontieteissä, jonka osalta 39 prosenttia opiskelijoista ylsi osaamiseltaan kiitettävälle tasolle. Myös humanistisilla ja taidealoilla, kaupan ja hallinnon alalla sekä terveys- ja hyvinvointialalla opiskelijoiden osaaminen oli keskimäärin hieman muita aloja parempaa.

21 Terveys- ja hyvinvointialat – Tekniikat alat: $p < 0,001$; $d = 0,33$
 Terveys- ja hyvinvointialat – Palvelualat: $p < 0,001$; $d = 0,28$
 Humanistiset ja taidealat – Tekniikat alat: $p < 0,001$; $d = 0,44$
 Humanistiset ja taidealat – Palvelualat: $p < 0,001$; $d = 0,39$
 Kauppa, hallinto ja oikeustieteet – Tekniikan alat: $p < 0,001$; $d = 0,34$
 Kauppa, hallinto ja oikeustieteet – Palvelualat: $p < 0,001$; $d = 0,30$

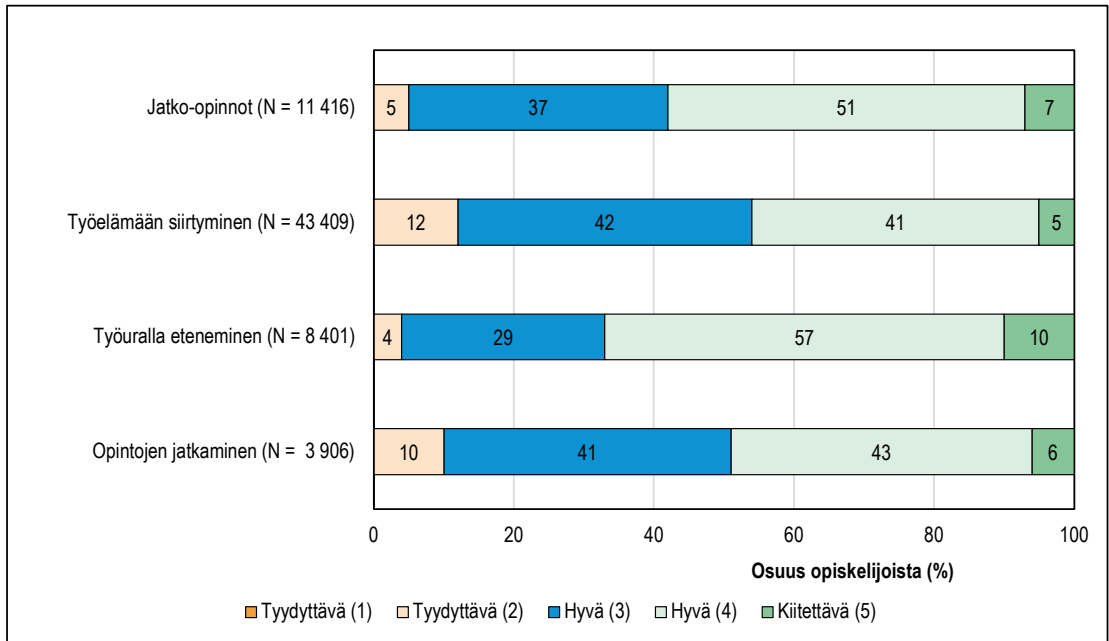

KUVIO 16. Yhteisten tutkinnon osien osaaminen koulutusalan mukaan tarkasteltuna vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

Tekniikan aloilla ja palvelualoilla noin viidenneksellä ammatillisen tutkinnon opiskelijoista viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen oli tyydyttävällä tasolla (liite 3). Muilla aloilla vastaava osuus oli alle 10 prosenttia lukuun ottamatta maa- ja metsätalousaloja, joiden opiskelijoista 13 prosentilla viestintä- ja vuorovaikutusosaaminen oli tyydyttävällä tasolla. Myös matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen oli tekniikan aloilla ja palvelualoilla heikompaa kuin muilla aloilla. Tekniikan aloilla osaaminen oli tyydyttävällä tasolla 38 prosentilla ja palvelualoilla 42 prosentilla opiskelijoista. Muilla aloilla matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen oli tyydyttävällä tasolla noin 30 prosentilla opiskelijoista lukuun ottamatta luonnontieteiden opiskelijoita, joista 23 prosentilla osaaminen oli tyydyttävällä tasolla. Myös yhteiskunta- ja työelämäosaamisessa tekniikan alojen ja palvelualojen opiskelijoiden osaaminen oli jonkin verran muiden alojen opiskelijoita heikompaa, mutta vain 10 prosentilla osaaminen oli tyydyttävällä tasolla.

Opiskelijoiden uratavoitteet vaikuttavat heijastuvan opiskelijoiden opintomenestykseen. Opiskelijat, joiden tavoitteena eHOKS-tietojen mukaan oli jatko-opinnot tai työuralla eteneminen saivat keskimäärin hieman parempia arvosanoja yhteisten tutkinnon osien osa-alueista kuin ne opiskelijat, joiden tavoitteena oli työelämään siirtyminen tai opintojen jatkaminen (kuvio 17)²².

22 Jatko-opinnot – Työelämään siirtyminen: $p < 0,001$; $d = 0,33$
 Jatko-opinnot – Opintojen jatkaminen: $p < 0,001$; $d = 0,27$
 Työuralla eteneminen – Työelämään siirtyminen: $p < 0,001$; $d = 0,48$
 Työuralla eteneminen – Opintojen jatkaminen: $p < 0,001$; $d = 0,43$

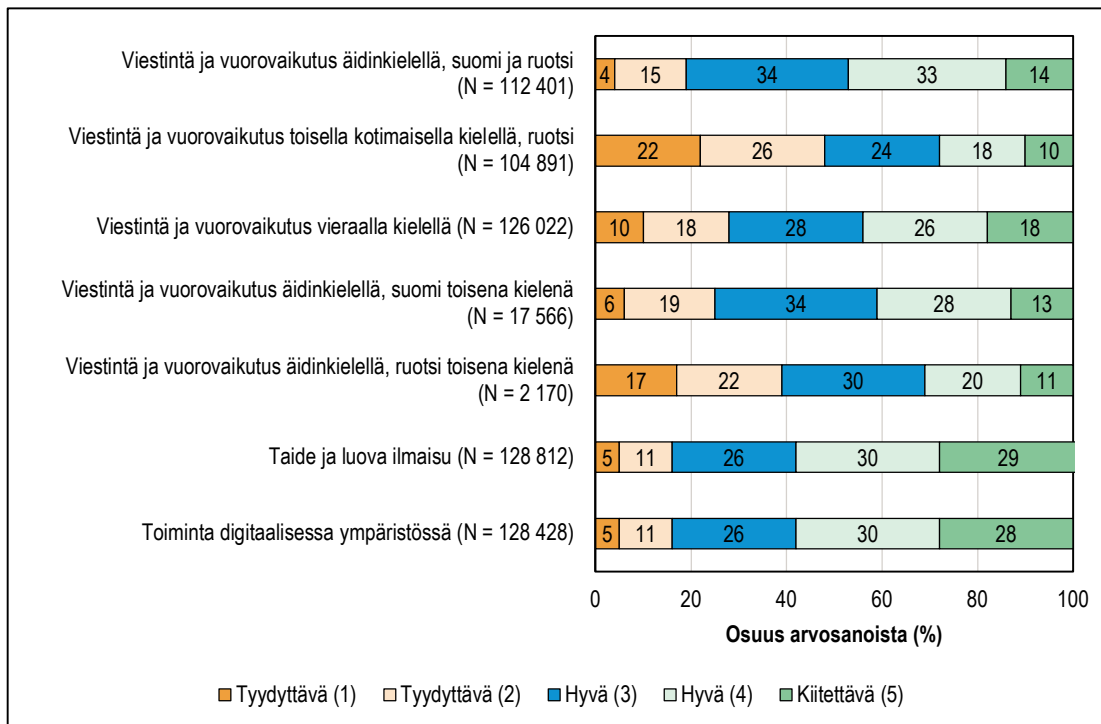
KUVIO 17. Opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien arvosanojen keskiarvo vuosina 2018–2022 (pyöristetty lähimpään kokonaislukuun) eHOKSiin merkityn urasuunnitelmatiedon mukaan tarkasteltuna. Lähde: Koski, eHOKS

Liitteisiin 4–8 on koottu tarkastelut yhteisten tutkinnon osien arvosanjakumista opiskelijoiden iän, äidinkielen, opetuskielen, sukupuolen ja opinnoissa saaman tuen mukaan.

5.2 Opiskelijoiden osaaminen yhteisten tutkinnon osien osa-alueilla

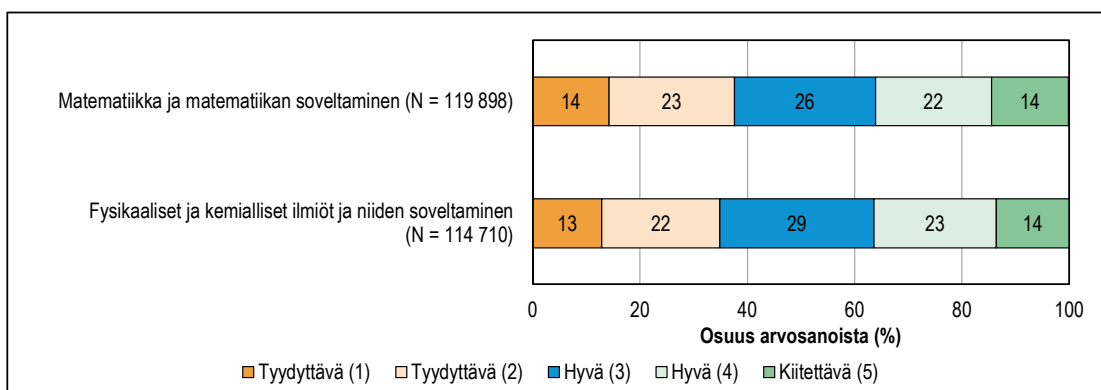
Kukin yhteinen tutkinnon osa koostuu useammasta osa-alueesta, jotka jokainen muodostavat itsenäisen kokonaisuuden. Viestintä ja vuorovaikutus -tutkinnon osan kaikille perustutkinto-opiskelijoille pakolliset osa-alueet ovat viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä, toisella kotimaisella kielellä ja vieraalla kielellä sekä toiminta digitaalisessa ympäristössä ja taide ja luova ilmaisu. Arvosanoilla mitattuna opiskelijoiden osaaminen oli parasta taiteessa ja luovassa ilmaisussa sekä digitaalisessa ympäristössä toimimisessa. Reilulla neljäsosalla (28–29 %) osaaminen oli kiitettävällä (5) tasolla (kuvio 18). Sen sijaan opiskelijat olivat menestyneet äidinkielen (suomi, ruotsi, S2) sekä vieraan kielen opinnoissa heikommin (11–18 % arvosanoista kiitettäviä ja 19–28 % tyydyttäviä). Kuitenkin suurin osa (54–67 %) arvosanoista oli hyviä (3–4).

Selvästi heikoiten opiskelijat olivat menestyneet toisen kotimaisen kielen (ruotsi) opinnoissa. Lähes puolet (48 %) arvosanoista oli tyydyttäviä ja vain 10 % kiitettäviä. Toisessa kotimaisessa kielessä tyypillisin arvosana olikin tyydyttävä (1–2) ja muilla tutkinnon osan osa-alueilla taas hyvä (3–4). Myös ruotsi toisena kielenä -osa-alueella opiskelijat menestyivät muita viestintä ja vuorovaikutus äidinkielellä -tutkinnon osan osa-alueita heikommin. Kyseisen osa-alueen arvosanoista 39 prosenttia oli tyydyttäviä (1–2).

KUVIO 18. Opiskelijoiden osaaminen viestintä ja vuorovaikutus -tutkinnon osassa vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

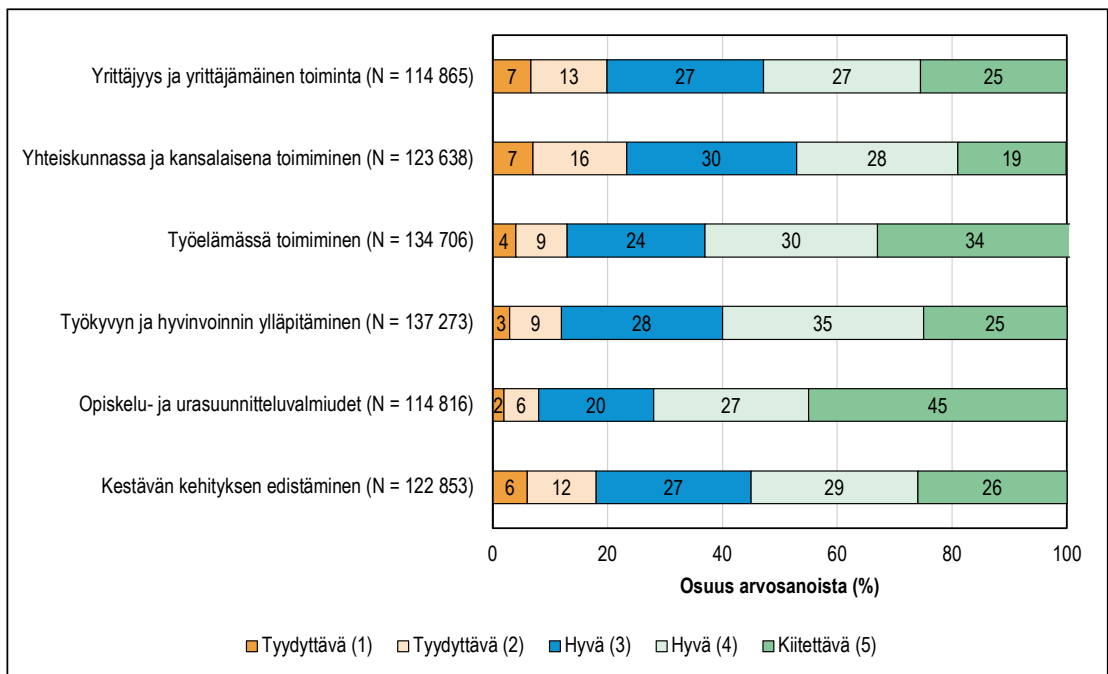
Myös opiskelijoiden matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen oli arvosanoilla tarkasteltuna yleisimmin hyvää (48–52 % arvosanoista) (kuvio 19). Tutkinnon osan molemmilla osa-alueilla reilulla kolmasosalla (35–37 %) opiskelijoista osaaminen oli kuitenkin jäänyt tyydyttäväksi ja vain 14 prosenttia saavuttanut kiitettävän tason.

KUVIO 19. Opiskelijoiden osaaminen matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen -tutkinnon osassa vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

Yhteiskunta- ja työelämäosaaminen -tutkinnon osassa osaaminen oli arvosanoilla mitattuna pääosin hyvää tai kiitettävää (kuvio 20). Arvosanojen perusteella parhaiten opiskelijat hallitsivat

opiskelu ja urasuunnitteluvalmiudet (45 % arvosanoista kiitettäviä) ja työelämässä toimimisen (34 % arvosanoista kiitettäviä). Tyydyttävien arvosanojen osuus vaihteli 8 ja 23 prosentin välillä eri osa-alueilla. Osaaminen oli jonkin verran muita osa-alueita heikompaa yhteiskunnassa ja kansalaisena toimiminen -osa-alueella, jossa tyydyttävien arvosanojen osuus oli lähes neljänneksen (23 %).

KUVIO 20. Opiskelijoiden osaaminen yhteiskunta- ja työelämäosaaminen -tutkinnon osassa vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

5.3 Opiskelijoiden osaaminen valinnaisissa yhteisissä tutkinnon osissa, jatko-opintovalmiuksia tukevissa opinnoissa ja korkeakouluopinnoissa

Ammatillista perustutkintoa suorittavat opiskelijat voivat sisällyttää tutkintoonsa 5–15 osaamispistettä korkeakouluopintoja ja 1–25 osaamispistettä valinnaisia yhteisten tutkinnon osien osa-alueita, lukio-opintoja tai muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Lisäksi tutkinnon perusteissa määrättyihin pakollisiin yhteisiin tutkinnon osiin sisältyy 9 osaamispistettä valinnaisia osaamistavoitteita. Näillä opinnoilla opiskelijat voivat muun muassa kehittää jatko-opintovalmiuksiaan. Kosken tietojen mukaan opiskelijoiden valinnaisista opinnoista suurin osa (92 %) oli yhteisten tutkinnon osien suorituksia (taulukko 8). Muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja oli noin 6 prosenttia valinnaisista suorituksista ja korkeakouluopintoja keskimäärin 2 prosenttia.

Koulutusalojen välillä oli eroja siinä, kuinka suosittuja jatko-opintovalmiuksia tukevien opintojen ja korkeakouluopintojen suorittaminen oli opiskelijoiden keskuudessa. Näiden opintojen osuus oli suurin tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenteessä (ICT) (13 %), kaupan ja hallinnon alalla (11 %) sekä humanistisilla ja taideoilla (10 %). Tekniikan aloilla jatko-opintovalmiuksia tukevien opintojen osuus oli pienin (3 %) samoin kuin korkeakouluopintojen (1 %). Luonnontieteiden sekä tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) aloilla korkeakouluopintojen osuus oli suurin (4–5 %).

AMIS-tutkimukseen osallistuneista opiskelijoista reilu neljäsosa (27 %, n = 425) oli kiinnostunut suorittamaan korkeakoulujen tarjoamia kursseja osana ammatillisia opintojaan. Puolet (50 %, n = 770) vastaajista ei ollut kiinnostunut korkeakoulujen tarjoamista kursseista ja noin viidesosa (22 %, n = 333) ei osannut kertoa kantaansa.

TAULUKKO 8. Muiden kuin pakollisten yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden suoritukset koulutusaloittain vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

Koulutusala	Korkeakouluopintoja		Jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoa (sis. lukio-opinnot)		Muut valinnaiset yhteisten tutkinnon osien suoritukset		Yhteensä	
	%	n	%	n	%	n	%	N
Humanistiset ja taidealat	1,9	395	10	2 120	88,2	18 711	100,0	21 226
Kauppa, hallinto ja oikeustieteet	2,4	1 023	11	4 772	86,7	37 706	100,0	43 501
Luonnontieteet	4,6	166	5,6	201	89,7	3 208	100,0	3 575
Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)	4,4	701	12,9	2 060	82,7	13 218	100,0	15 979
Tekniikan alat	0,8	722	2,9	2 777	96,4	92 656	100,0	96 155
Maa- ja metsätalousalat	1,8	293	5,3	885	92,9	15 399	100,0	16 577
Terveys- ja hyvinvointialat	3,1	2 650	7,5	6 419	89,3	76 028	100,0	85 097
Palvelualat	1,1	768	4,7	3 298	94,2	65 775	100,0	69 841
Kaikki alat	1,9	6 718	6,4	22 532	91,7	322 701	100,0	351 951

Opiskelijoiden osaaminen ammatillisen koulutuksen aikana suoritetuissa korkeakouluopinnoissa oli keskimäärin hyvää (taulukko 9). Ammatillisen koulutuksen arviointiasteikolla kuvattuna 61 prosenttia arvosanoista oli hyviä ja lähes kolmannes (30 %) kiitettäviä. Alle 10 prosenttia arvosanoista oli tyydyttäviä (1–2). Jatko-opintovalmiuksia tukevissa opinnoissa oli hieman enemmän tyydyttäviä (15 %) ja kiitettäviä (32 %) arvosanoja ja vähemmän hyviä arvosanoja (54 %). Koulutusalojen välillä ei ollut juurikaan eroja näiden opintojen arvosanoissa. Kaikilla koulutusaloilla arvosanojen keskiarvo oli hieman yli tai alle 4.

TAULUKKO 9. Muiden kuin pakollisten yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden suoritusten arvosanat eri koulutusalojen opiskelijoilla vuosina 2018–2022. Lähde: Koski

Arvosana	Korkeakouluopintoja		Jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoa (sis. lukio-opinnot)		Muut valinnaiset yhteisten tutkinnon osien suoritukset	
	%	n	%	n	%	n
Tyydyttävä (1)	2,1	144	3,8	854	6,7	21 462
Tyydyttävä (2)	6,5	439	10,5	2 376	14,3	46 097
Hyvä (3)	28,1	1 887	23	5 187	26,6	85 971
Hyvä (4)	32,8	2 204	30,8	6 929	28,9	93 292
Kiitettävä (5)	30,4	2 044	31,9	7 186	23,5	75 879
Yhteensä	100,0	6 718	100,0	22 532	100,0	322 701

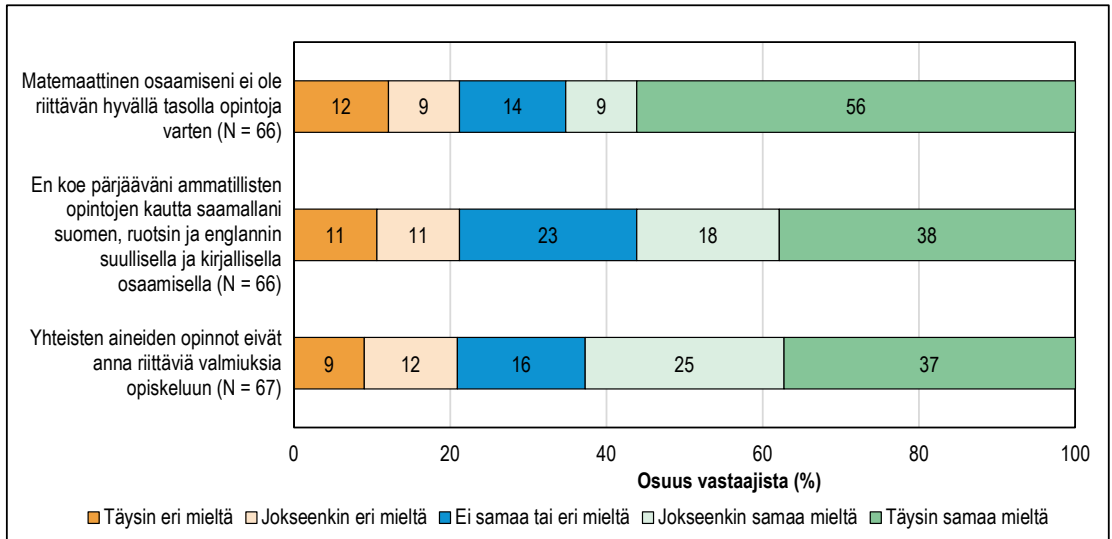
5.4 Opiskelijoiden osaaminen ammatillisissa tutkinnon osissa

Karvi selvitti vuonna 2022 ammatillisen koulutuksen näyttötoiminnan laatua (Hakamäki-Stylman ym. 2022). Osana selvitystä tarkasteltiin ammatillisten tutkinnon osien tuottamaa osaamista. Arvosanoilla mitattuna opiskelijoiden osaaminen oli erittäin hyvää.

Viisiportaisella asteikolla arvioitujen näyttöjen arvosanoista reilu puolet (55 %) oli hyviä (3–4) ja reilu kolmannes (35 %) kiitettäviä (5). Tyydyttävien (1–2) arvosanojen osuus oli noin kymmenen prosenttia. Osaamisessa havaittiin kuitenkin eroja useiden taustamuuttujien suhteen. Näyttöjen arvosanojen keskiarvot vaihtelivat koulutuksen järjestäjittäin 2,8 ja 4,6 välillä. Opiskelijoiden osaaminen oli heikointa ammatillisissa erityisoppilaitoksissa. Parasta osaaminen oli arvosanojen mukaan erikoisoppilaitoksissa ja musiikkioppilaitoksissa. Osaamisessa havaittiin myös selkeitä eroja eri koulutusalojen välillä. Terveys- ja hyvinvointialoilla osaaminen oli selvästi parempaa kuin tekniikan aloilla, tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) alalla sekä palvelualoilla. Lisäksi alle 25-vuotiaiden opiskelijoiden osaaminen oli hieman heikompaa kuin tätä vanhempien opiskelijoiden. Myös muun kuin suomen- tai ruotsinkielisten opiskelijoiden osaaminen oli hieman heikompaa. Selvityksessä havaittiin myös, että työelämän edustajien osallistuessa näyttöjen arviointiin opiskelijat saivat keskimäärin parempia arvosanoja kuin jos näytön arvioinnissa oli mukana vain opettajia. (Hakamäki-Stylman ym. 2022, 117–118.)

5.5 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden mielikuvia ammatillisen tutkinnon tuottamasta osaamisesta

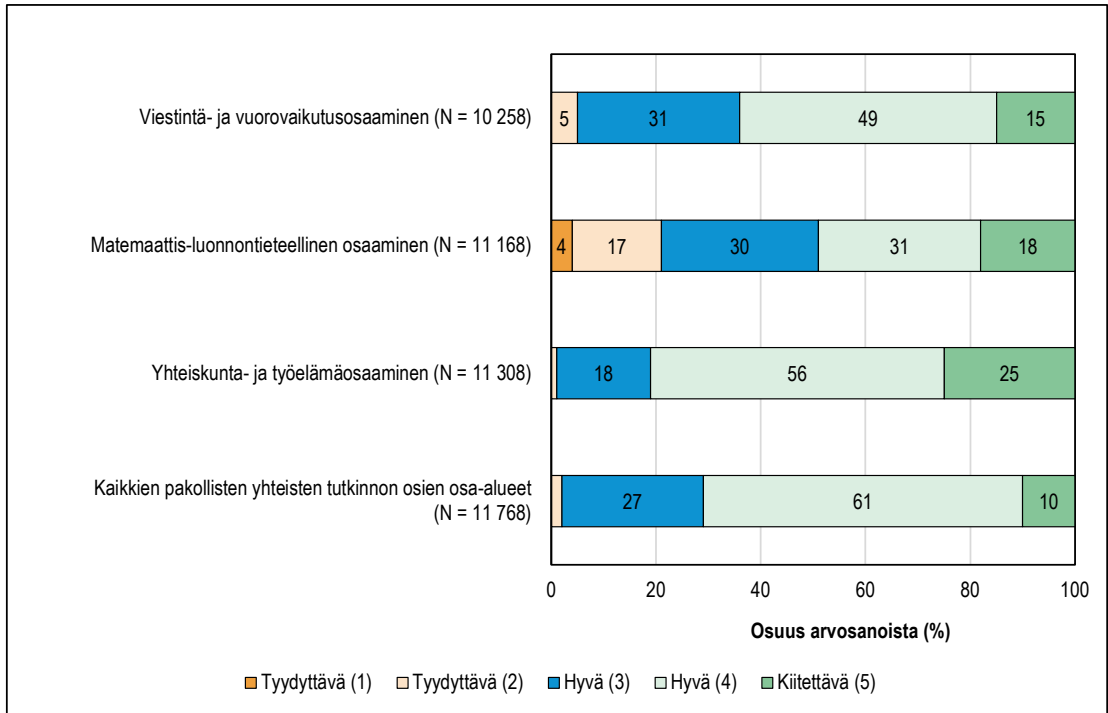
AMIS-tutkimuksessa selvitettiin ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta heidän mielikuviaan ammatillisen tutkinnon antamista jatko-opintovalmiuksista. Vastaajista 4 prosenttia koki, ettei ammatillinen tutkinto antanut riittäviä valmiuksia opiskella ammattikorkeakoulussa. Näistä opiskelijoista 62 prosenttia koki, että yhteisten aineiden (l. yhteiset tutkinnon osat) opinnot eivät antaisi riittäviä valmiuksia opiskeluun ammattikorkeakoulussa (kuviot 20 ja 21). Reilu puolet (56 %) vastaajista epäili, ettei pärjäisi ammatillisissa opinnoissa saamallaan suomen, ruotsin ja englannin suullisella ja kirjallisella taidolla ammattikorkeakoulussa. Matemaattisen osaamisensa epäili olevan riittämätöntä noin kaksi kolmasosaa (65 %).

KUVIO 21. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kokemukset valmiuksiensa riittävydestä ammattikorkeakouluopintoihin. Lähde: AMIS-tutkimus

5.6 Ammattikorkeakouluopinnot aloittaneiden opiskelijoiden osaaminen

Ammattikorkeakoulussa opinnot aloittaneiden ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaaminen oli kaikkien pakollisten yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanoilla mitattuna hieman parempaa (ka. 3,8) kuin kaikkien ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden (ka. 3,4). Kuten kaikilla ammatillisen perustutkinnon suorittaneilla, myös ammattikorkeakouluun päässeillä opiskelijoilla matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen oli heikompaa kuin viestintä- ja vuorovaikutus- sekä yhteiskunta- ja työelämäosaaminen (kuviot 22). Näiden opiskelijoiden osalta matemaattis-luonnontieteellisen osaamisen tutkinnon osan kohdalla tyydyttävien arvosanojen osuus oli kuitenkin selvästi pienempi (21 %) kuin kaikkien ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden kohdalla (35 %).

KUVIO 22. Ammattikorkeakouluun valittujen opiskelijoiden osaaminen yhteisten tutkinnon osien arvosanoilla mitattuna vuosina 2018–2022. Lähde: Koski, opiskelijavalintarekisteri

Osana arviointia toteutettuihin opiskelijatyöpajoihin osallistuneita ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita pyydettiin kertomaan oman kokemuksensa pohjalta, millaisena he pitivät omaa osaamistaan ja taitojaan suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Valtaosa opiskelijoista kertoi osaamisensa olevan hyvää. Muutamat opiskelijat kertoivat osaamisensa olevan riittävää tai kohtuullisella tasolla. Vain yksi opiskelija arvioi oman osaamisensa huonoksi.

5.7 Keskeisiksi nostettuja ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia

Arvioinnissa selvitettiin ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä mitkä heidän mielestään ovat jatko-opintojen kannalta keskeisimpiä valmiuksia, jotka valmistuvalla opiskelijalla tulisi olla. Ammattikorkeakoulujen johdolta ja henkilöstöltä, henkilöstöltä sekä opiskelijoilta taas kysyttiin keskeisimpiä valmiuksia, jotka ammatillisen tutkinnon suorittaneella tulisi olla aloittaessaan korkeakouluopinnot.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjät mainitsivat vastauksissaan useimmiten keskeiseksi jatko-opintovalmiudeksi erilaiset **opiskelutaidot- ja valmiudet**, kuten itseohjautuvuuden, oma-aloitteisuuden, tiedonhankintataidot, vuorovaikutustaidot ja ryhmätyötaidot (taulukko 10). Myös **matemaattiset ja viestinnälliset valmiudet**, kuten vieraiden kielten (englanti, toinen kotimainen) osaaminen ja kyky tuottaa tekstiä nähtiin myös tärkeinä valmiuksina. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien vastauksissa korostui myös **oman alan ammatillisen perusosaaminen**

merkitys. Muita ammatillisen koulutuksen järjestäjien mainitsemia taitoja olivat aikataulutuksen taidot, kyky kriittiseen ajatteluun, ongelmanratkaisutaidot ja elämänhallintataidot mukaan lukien omasta hyvinvoinnista huolehtiminen.

TAULUKKO 10. Keskeisimmät jatko-opintovalmiudet, jotka ammatillisen tutkinnon suorittaneella tulisi olla ammatillisen koulutuksen järjestäjien mukaan, yleisimmät maininnat²³

Keskeinen valmius	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opiskelutaidot ja -valmiudet	37	121
Viestinnälliset valmiudet		
Kirjoitustaito	7	23
Vieraat kielet	7	23
Matemaattiset valmiudet	8	26
Oman alan perusosaaminen	6	19

Ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö nostivat ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia listatessaan pääasiassa esiin samoja valmiuksia kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Useimmiten vastuksissa mainittiin erilaiset **opiskelutaidot ja -valmiudet** (taulukko 11). Opiskelijoiden toivottiin olevan itseohjautuvia ja oma-aloitteisia, kykeneviä itsenäiseen työskentelyyn, kykeneviä seuraamaan aikatauluja sekä suunnittelemaan opintojaan. Vastauksissa korostuivat myös vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot, oppimaan oppimisen valmiudet yleisesti, tiedonhaku- ja käsittelytaidot sekä tietoteknisen osaamisen tärkeys. Ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö toivat esiin myös **viestinnällisten valmiuksien tärkeyttä**. Vastauksissa korostui erityisesti kirjoitustaito ja kyky kirjallisten tehtävien tekemiseen sekä kyky lukea asiatekstiä. Vieraiden kielten osaamisen osalta esiin nousi erityisesti englannin osaamisen merkitys, mutta myös toisen kotimaisen kielen osaaminen koettiin tärkeäksi. Lisäksi henkilöstö toi esiin, että opiskelijoilla tulee olla riittävän hyvä osaaminen kielessä, jolla he tutkintoa suorittavat. Lisäksi keskeisenä opiskelunvalmiutena, joka uusilla opiskelijoilla tulisi olla, mainittiin usein myös **matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen**. Muita keskeisiä taitoja, joita molemmat vastaajaryhmät mainitsivat, olivat **motivaatio ja myönteinen asenne** opintoja kohtaan, **amatillinen ja eettinen osaaminen** sekä **työelämään liittyvä osaaminen**. Joitain kertoja esiin nousi myös yleisen elämänhallinnan tärkeys. Kaikki henkilöstön edustajat, jotka vastauksessaan kuvailivat millaista matemaattista, vierasiin kielisiin, kirjoitus- tai lukutaitoon liittyvää osaamista uusilla opiskelijoilla tulisi olla, totesivat, että osaamisen tulisi vastata lukiokoulutuksen tuottamaa osaamista. Toisin kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät, ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö ei nostonut vastauksissaan ammatillista osaamista esiin keskeisenä opinnoissa tarvittavana valmiutena.

²³ Kysymykseen vastanneita 58, kaikkien mainintojen N = 331

TAULUKKO 11. Keskeisimmät ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavat valmiudet ammattikorkeakoulujen johdon ja henkilöstön mukaan, yleisimmät maininnat²⁴

Keskeinen valmius	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opiskelutaidot ja -valmiudet	39	48	30	525
Viestinnälliset valmiudet	38	46	26	455
Kirjoitustaito	7	8	9	150
Kyky lukea asiatekstiä	2	3	4	79
Englanti	9	11	4	66
Toinen kotimainen	5	6	2	34
Matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen	11	14	11	185
Motivaatio ja myönteinen asenne	3	4	3	57
Ammatillinen ja eettinen osaaminen	4	5	3	49
Työelämään liittyvä osaaminen	2	2	1	16

Ammattikorkeakoulujen koulutusalojen välillä oli jonkin verran eroja siinä, mitkä valmiudet vastauksissa painottuivat. Teknisten alojen²⁵ henkilöstö mainitsi muita aloja selvästi useammin matemaattisen osaamisen tärkeänä jatko-opintovalmiutena. Terveys- ja hyvinvointialoilla²⁶ sekä palvelualoilla²⁷ taas korostui hieman tekniikan aloja enemmän viestinnällisten valmiuksien sekä opiskelutaitojen merkitys.

Myös ammatillisen tutkinnon suorittaneilta ammattikorkeakouluopiskelijoilta kartoitettiin työpajoissa heidän mielestään tärkeimpiä jatko-opintovalmiuksia. Pääasiassa opiskelijat nostivat esiin samoja asioita, kuin ammattikorkeakoulut ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Useimmiten opiskelijat mainitsivat erilaisia opiskelutaitoja ja -valmiuksia, kuten vuorovaikutus- ja ryhmätyötaidot, ajanhallinnan, itseohjautuvuuden ja omatoimisuuden, vastuun oton, organisoitaitaidot, tiedon hankitaidot sekä tietotekniset taidot. Opiskelijat toivat esiin myös sitä, että opiskelijoiden motivaatio, asenne, halu ja kiinnostus oppia uutta sekä mielenkiinto alaa kohtaan ovat tärkeitä. Useat opiskelijaryhmät näkivät tärkeinä myös opiskelijoiden henkiset valmiudet, kuten armollisuuden itseä kohtaan, sinnikkyuden, joustavuuden ja ymmärryksen siitä, että opin-
tojen eteneminen vaatii omaa panosta ja työtä. Opiskelijat toivat esiin myös akateemisten taitojen, kriittisen lukutaidon ja raportointitaidon, kielitaidon ja matemaattisten taitojen merkityksen. Erityisesti työelämässä olleiden opiskelijoiden osalta merkitykselliseksi nousi rohkeus palata opiskelemaan. Lisäksi nousi esiin taloudellinen mahdollisuus opiskeluun toisaalta konkreettisesti esimerkiksi aikuiskoulutustuen muodossa, mutta myös henkisenä kykyä sietää pienentynyttä tulotasoa. Lisäksi opiskelijat toivat esiin, että paluu opiskelemaan työelämässä olon jälkeen saattaa lisätä motivaatiota ja kykyä saattaa opinnot loppuun.

24 Ammattikorkeakoulujen henkilöstö: Kysymykseen vastanneita 484, kaikkien mainintojen N = 1 759. Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 20, kaikkien mainintojen N = 122

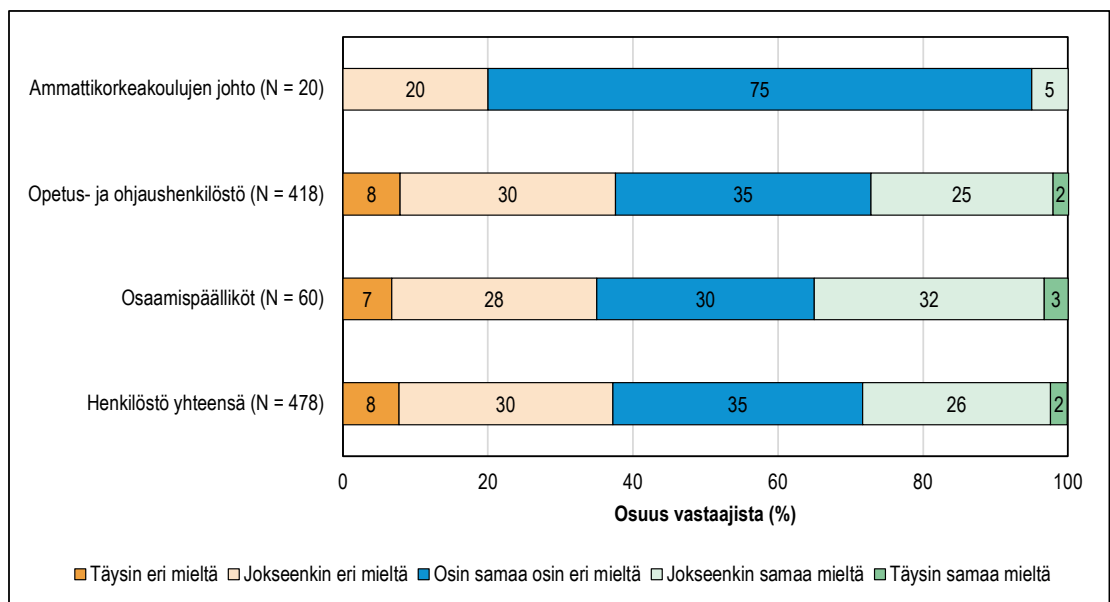
25 Tekniikan alat, ICT-ala, luonnontieteet, maa- ja metsätalousala

26 Terveys- ja hyvinvointialat, humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, yhteiskunnalliset alat

27 Palvelualat, kaupan ja hallinnon alat

5.8 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien riittävyys

Ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö arvioivat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskeluvalmiuksien riittävyttä suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Johtoa pyydettiin arvioimaan valmiuksia suhteessa ammattikorkeakouluopintoihin yleisesti ja henkilöstöä suhteessa alansa opintoihin. Ammattikorkeakoulujen johdosta kolme neljäsosaa (75 %) arvioi ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiudet osin riittäviksi ja viidesosa (20 %) katsoi, etteivät ne ole riittävät (kuvio 23). Henkilöstön arvioissa oli enemmän vaihtelua. Opetus- ja ohjaushenkilöstöstä reilu neljäsosa (27 %) arvioi, että opiskelijoiden opiskeluvalmiudet ovat keskimäärin riittävät. Reilu kolmannes (35 %) arvioi valmiudet osin riittäviksi ja 38 prosentin mukaan valmiudet eivät ole riittävät. Osaamispäälliköiden arviot opiskelijoiden opiskeluvalmiuksista olivat samansuuntaiset, joskin hieman opetus- ja ohjaushenkilöstöä suurempi osa (36 %) arvioi opiskelijoiden valmiudet riittäviksi.

KUVIO 23. Ammattikorkeakoulujen johdon, opetus- ja ohjaushenkilöstön ja osaamispäälliköiden arvio ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien riittävydestä ammattikorkeakouluopintojen näkökulmasta

Terveys- ja hyvinvointi-, kasvatusta-, humanististen ja taidealojen sekä yhteiskunnallisten alojen henkilöstön näkemykset ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiuksista olivat myönteisemmät kuin muiden alojen. Heistä kolmasosa (33 %) arvioi ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiudet riittäviksi, muiden alojen noin neljäsosa (25–26 %).

Ammattikorkeakoulujen henkilöstöä pyydettiin myös arvioimaan, kuinka suurella osalla ammatillisen tutkinnon suorittaneista opiskelijoista on opiskeluvalmiuksissaan sellaisia puutteita, jotka vaikeuttavat alan opinnoissa etenemistä²⁸. Henkilöstön arvioiden mukaan keskimäärin

²⁸ Raportointia varten vastaajien ilmoittamista prosenttiosuksista laskettiin keskiarvo, mediaani, moodi, minimi ja maksimi.

28 prosentilla opiskelijoista on opiskeluvalmiuksissaan vähäisiä puutteita (taulukko 12). Melko suuria puutteita on henkilöstön arvioiden mukaan keskimäärin 27 prosentilla ja suuria puutteita keskimäärin 20 prosentilla opiskelijoista. Toisaalta keskimäärin noin kolmasosalla (32 %) opiskelijoista ei henkilöstön mukaan ole valmiuksissa sellaisia puutteita, jotka vaikeuttaisivat opinnoissa etenemistä. Opetus- ja ohjaushenkilöstö arvioi opiskelijoiden opiskeluvalmiudet hieman paremmiksi kuin osaamispäälliköt.

TAULUKKO 12. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön arvio siitä, kuinka monella prosentilla ammatillisen tutkinnon suorittaneista opiskelijoista on opiskeluvalmiuksissa sellaisia puutteita, jotka vaikeuttavat alan opinnoissa etenemistä

Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	Arvio opiskeluvalmiuksista	Keskiarvo	Mediaani	Modi	Minimi	Maksimi
Opetus- ja ohjaushenkilöstö (N = 353–391)	Ei puutteita	31,1	20	10	0	90
	Vähäisiä puutteita	28,0	25	20	0	90
	Melko suuria puutteita	26,4	25	30	0	100
	Suuria puutteita	19,3	10	10	0	100
Osaamispäälliköt (N = 47–55)	Ei puutteita	28,3	20	10	0	90
	Vähäisiä puutteita	28,3	30	20	5	75
	Melko suuria puutteita	27,7	25	10	3	90
	Suuria puutteita	21,8	15	10	1	60
Yhteensä (N = 400–446)	Ei puutteita	30,7	20	10	0	90
	Vähäisiä puutteita	28,1	25	20	0	90
	Melko suuria puutteita	26,5	25	30	0	100
	Suuria puutteita	19,6	10	10	0	100

Koulutusaloittain tarkasteltuna terveys- ja hyvinvointialoilla, kasvatusaloilla, humanistisilla ja taidealoilla sekä yhteiskunnallisilla aloilla henkilöstö arvioi osaamisessa olevan hieman vähemmän puutteita kuin muiden alojen henkilöstö. Näillä aloilla keskimäärin kolmanneksella (35 %) opiskelijoista ei arvioitu olevan puutteita opiskeluvalmiuksissa. Tosin vastausten perusteella valmiuksissa on myös kohtalaisesti eroja opiskelijoiden välillä, sillä melko suuria tai suuria puutteita osaamisessa arvioitiin olevan keskimäärin noin 42 prosentilla näiden alojen opiskelijoista. Kaupan ja hallinnon alalla, palvelualoilla sekä teknisillä aloilla²⁹ melko suuria tai suuria puutteita osaamisessa arvioitiin olevan keskimäärin vajaalla puolella (47–49 %) opiskelijoista. Näillä aloilla keskimäärin 27–29 prosentilla opiskelijoista ei arvioitu olevan puutteita opiskeluvalmiuksissa.

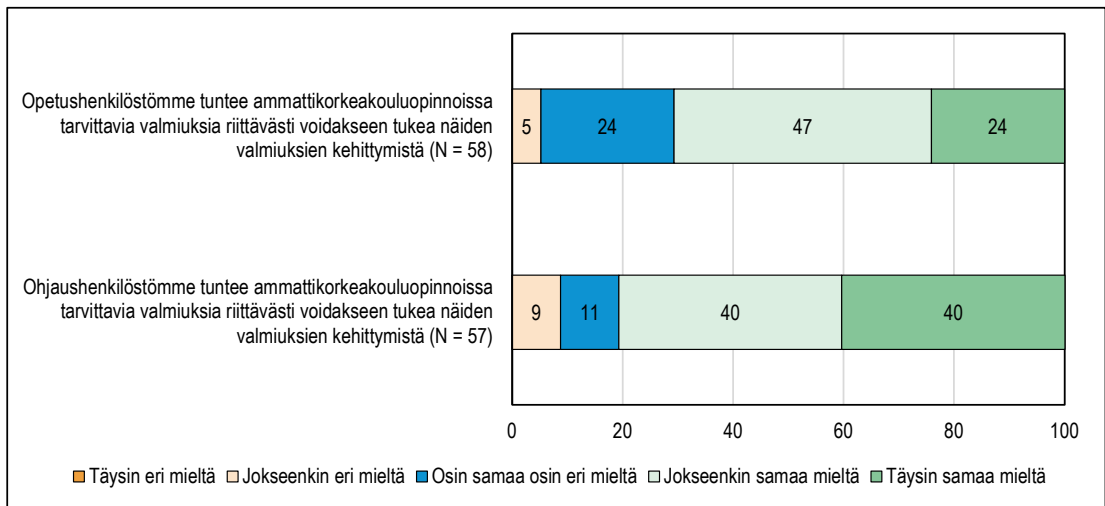
5.9 Ammatillisen koulutuksen tuottaman osaamisen ja ammattikorkeakouluopintojen vaatimusten tunteminen

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä selvitettiin, tunteeko heidän henkilöstönsä ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia, miten he ovat käyneet ammattikorkeakoulujen kanssa läpi korkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia sekä olivatko he käyneet

²⁹ Tekniikan alat, ICT-ala, luonnontieteiden ala, maa- ja metsätalousala

ammattikorkeakoulujen kanssa läpi ammatillisten tutkintojen perusteita sekä niiden tuottamaa osaamista. Ammattikorkeakoulujen henkilöstöä taas pyydettiin arvioimaan miten he tuntevat alansa ammatillista koulutusta ja sen tuottamaa osaamista. Ammattikorkeakoulujen johto ja osaa-
mispäälliköt taas kertoivat, miten he ovat käyneet ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa läpi ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksia.

Kyselyyn vastanneet ammatillisen koulutuksen järjestäjät arvioivat, että heidän ohjaushenkilöstönsä tuntee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavat valmiudet jonkin verran paremmin kuin opetushenkilöstö. Vastaajista vajaa kolme neljäsosaa (71 %) arvioi opetushenkilöstönsä ja 80 prosenttia ohjaushenkilöstönsä tuntevan ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia riittävästi voidakseen tukea näiden valmiuksien kehittymistä ammatillisen koulutuksen aikana (kuvio 24). Neljäsosa (24 %) vastaajista katsoi opetushenkilöstönsä ja noin kymmenesosa (11 %) ohjaushenkilöstönsä tuntevan tarvittavat valmiudet osin. Toisaalta vastaajista suurempi osa arvioi ohjaus- kuin opetushenkilöstönsä tuntemuksessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksista olevan puutteita.

KUVIO 24. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien arvio siitä, tunteeko heidän opetus- ja ohjaushenkilöstönsä ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavia valmiuksia riittävästi

Kyselyyn vastanneet ammatillisen koulutuksen järjestäjät kertoivat käyvänsä ammattikorkeakoulujen kanssa erilaisissa **tapaamisissa ja keskusteluissa** opinto-ohjaajien, opettajien sekä johdon tasolla läpi sitä, millaiset jatko-opintovalmiudet opiskelijoilla tulisi olla heidän aloittaessaan ammattikorkeakouluopinnot (taulukko 13). Tiedonvaihtoa jatko-opintovalmiuksista käydään myös erityisesti **väyläopintojen suunnittelun yhteydessä** sekä **erilaisissa yhteistyöverkostoissa ja -projekteissa**. Lisäksi ammattikorkeakoulut ovat lisänneet tietämystä tarvittavista jatko-opintovalmiuksista **esitellessään opintojaan vierailuilla puolin ja toisin sekä muissa tapahtumissa**. Toisaalta osa koulutuksen järjestäjästä mainitsi, että **ei ole käynyt keskustelua asiasta** ammattikorkeakoulujen kanssa. Muutama koulutuksen järjestäjä mainitsi **etsivänsä itse tietoa** hakumateriaaleista ja korkeakoulujen verkkosivuilta.

TAULUKKO 13. Miten ammatillisen koulutuksen järjestäjät ovat käyneet ammattikorkeakoulujen kanssa läpi millaiset jatko-opintovalmiudet opiskelijoilla tulisi olla aloittaessaan ammattikorkeakouluopinnot, yleisimmät maininnat³⁰

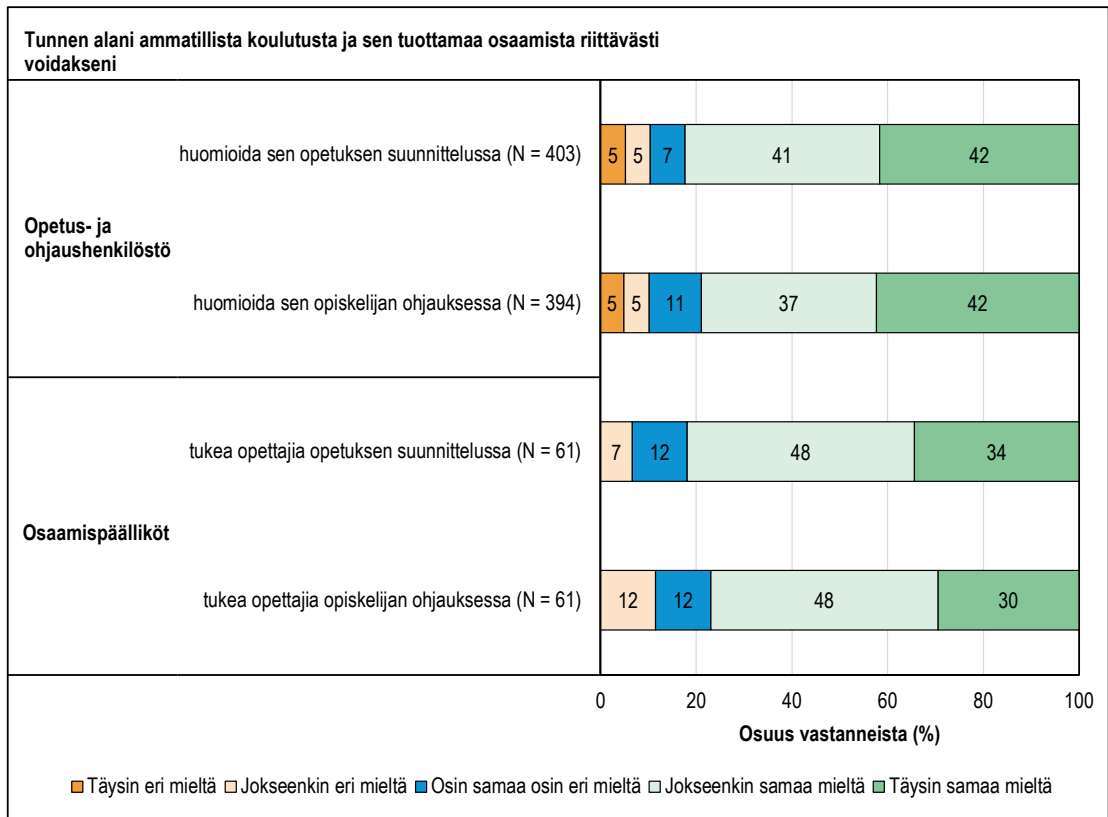
Tapa, millä käyty ammattikorkeakoulun kanssa läpi millaiset opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien tulisi olla	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Tapaamisissa ja keskusteluissa	42	37
Väyläopintojen suunnittelun yhteydessä	17	15
Ammattikorkeakoulujen esitellessä opintojaan vierailuilla ja tapahtumissa	16	14
Yhteistyöverkostoissa ja -projekteissa	12	11
Keskustelua ei ole käyty	9	8
Koulutuksen järjestäjät etsinyt tietoa itse esim. hakumateriaaleista	3	3

Kyselyyn vastanneista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä lähes kaksi kolmasosaa (64 %, n = 37) kertoi käyneensä ammattikorkeakoulun tai -koulujen kanssa läpi ammatillisten tutkintojen perusteita ja niiden tuottamaa osaamista. Niitä järjestäjiä, jotka olivat käyneet tutkinnon perusteita läpi ammattikorkeakoulujen kanssa, pyydettiin kuvailemaan minkä tutkintojen osalta ja miten perusteita ja niiden tuottamaa osaamista oli käyty läpi³¹. Yleisimmin järjestäjät kertoivat käyneensä läpi perustutkintojen tuottamaa osaamista, muutamat järjestäjät olivat käyneet läpi myös ammatti- ja erikoisammattitutkintoja. Yleisimmin mainittuja perustutkintoja olivat seuraavat: liiketoiminta, sosiaali- ja terveysala, tieto- ja viestintätekniikka, kone- ja tuotantotekniikka, rakennusala, kasvatusta- ja ohjausala sekä sähkö- ja automaatioala. Toisaalta yksittäiset järjestäjät olivat käyneet läpi esimerkiksi merenkulkualan, tanssialan ja turvallisuusalan ammatillisen koulutuksen tuottamaa osaamista. Useampi järjestäjä kertoi, että perusteita ja niiden tuottamaa osaamista oli käyty läpi vain osassa heidän järjestämiään tutkintoja tai niissä tutkinnoissa, joissa yhteistyö muutenkin oli tiivistä. Usein keskusteluja oli käyty väyläopintojen suunnittelun yhteydessä, mutta myös yhteisissä tapaamisissa, työpajoissa ja hankkeissa. Keskusteluissa oli esimerkiksi vertailtu saman alan ammatillisten ja ammattikorkeakoulututkintojen sisältöjä osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen edistämiseksi. Muutamissa vastauksissa kuvattiin, että tyypillisesti keskusteluja olivat käyneet johdon edustajat ja opinto-ohjaajat.

Kyselyyn vastanneista ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajista valtaosa arvioi tuntevansa alansa ammatillista koulutusta ja sen tuottamaa osaamista riittävästi voidakseen ottaa sen huomioon suunnitellessaan opetusta (83 % vastaajista) ja ohjatessaan opiskelijaa (79 % vastaajista) (kuvio 25). Kymmenesosa (10 %) opetus- ja ohjaushenkilöstöstä kertoi, ettei tunne alansa ammatillista koulutusta riittävästi voidakseen huomioida sen työssään. Myös osaamispäälliköistä suurin osa arvioi tuntevansa alansa ammatillisen koulutuksen riittävän hyvin voidakseen tukea opettajia opetuksen suunnittelussa (82 % vastaajista) ja opiskelijan ohjauksessa (78 % vastaajista).

³⁰ Kysymykseen vastanneita 56, kaikkien mainintojen N = 88

³¹ Kysymykseen vastanneita 56, mainintojen N = 91

KUVIO 25. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön näkemys siitä, tuntevatko he alan ammatillista koulutusta ja sen tuottamaa osaamista riittävästi

Ammattikorkeakoulujen johtoa ja osaamispäälliköitä pyydettiin kuvaamaan, millä tavoin heidän korkeakoulussaan on käyty ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa läpi sitä, millaiset valmiudet ammatillisen tutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla tulisi olla heidän aloittaessaan opinnot. Osaamispäälliköitä pyydettiin vastaamaan oman koulutusalan näkökulmasta. Ammattikorkeakoulujen johto kertoi, että valmiuksia käydään läpi **väyläopintojen tai muiden korkeakouluun valmentavien opintojen suunnittelun yhteydessä** (taulukko 14). Niistä myös **keskustellaan osana muuta jatkuvaa keskustelua ja tapaamisia**, joita käydään ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa esimerkiksi rehtorien välillä, toisen asteen neuvottelukunnissa tai alueellisissa elinikäisen ohjauksen (ELO) -verkostoissa. Myös ammattikorkeakoulujen ja ammatillisten oppilaitosten **opinto-ohjaajilla sekä vastuupettajilla on omia verkostoja ja tilaisuuksia**. Valmiuksia käsitellään myös **yhteisissä kehittämishankkeissa**. Yksittäisillä ammattikorkeakouluilla on myös muita tapoja lisätä heidän ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien välistä ymmärrystä jatko-opintovalmiuksista, kuten strateginen kumppanuus ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa, molemminpuolinen tutustuminen opetukseen ja säännölliset oppilaitosvierailut sekä yhteiset tilat. Toisaalta osa johdon edustajista kertoi, että he eivät keskustele tarvittavista jatko-opintovalmiuksista ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa kuin enintään satunnaisesti. Osaamispäälliköiden vastaukset siitä, miten heidän alallaan on käyty tarvittavia jatko-opintovalmiuksia läpi ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, olivat samansuuntaiset kuin korkeakoulujen johdon vastaukset. Yleisimmin valmiuksista on keskusteltu osana erilaisia säännöllisiä tapaamisia tai väyläopintojen suunnittelua. Asia nousee esiin myös satunnaisissa tapaamisissa sekä osana yhteistyöprojekteja.

TAULUKKO 14. Miten ammattikorkeakoulujen johto ja osaamispäälliköt ovat käyneet ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa läpi millaiset valmiudet ammatillisen tutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla tulisi olla heidän aloittaessaan opinnot, yleisimmät maininnat³²

Tapa, millä käyty ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa läpi ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavaa osaamista	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Osana säännöllistä yhteistyötä ja tapaamisia	28	10	27	15
Väyliöpintojen tai muiden ammattikorkeakouluopintoihin valmentavien opintojen suunnittelun yhteydessä	25	9	20	11
Opettajien verkostoissa ja tilaisuuksissa	17	6	-	-
Osana satunnaisia tapaamisia	11	4	18	10
Yhteisissä kehittämishankkeissa ja projekteissa	8	3	14	8

5.10 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen vahvuudet, niiden tunnistaminen ja huomioiminen

Ammattikorkeakoulujen johdolta ja henkilöstöltä kysyttiin, mitkä ovat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden keskeisimpiä osaamisen vahvuuksia sekä miten osaamisen vahvuuksia pyritään tunnistamaan. Opetus- ja ohjaushenkilöstöltä selvitettiin lisäksi, miten he ottavat havaitut vahvuudet huomioon opetuksessa. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin työpajoissa kuvailemaan omia vahvuuksiaan.

Vahvuuksia kuvatessaan sekä ammattikorkeakoulujen johto että henkilöstö nostivat esiin suurelta osin samoja asioita. Sekä johdon että henkilöstön vastauksissa yhdeksi keskeisimmistä osaamisen vahvuuksista nousi opiskelijoiden **ammatillinen osaaminen ja alan tuntemus** (taulukko 15). Alan tuntemus ilmeni muun muassa alan käsitteistön ja työvälineiden tuntemuksena sekä siinä, että opiskelijoilla oli jo olemassa verkostoja ja valmis ammatti-identiteetti. Osaamispäälliköiden vastauksissa alan tuntemus ja ammatillinen osaaminen nousivat selvästi muuta henkilöstöä useammin esiin osaamisen vahvuutena. Opiskelijoiden hyvät **opiskeluvalmiudet ja motivaatio** nousivat esiin erityisesti henkilöstön vastauksissa. Myös **käytännön osaaminen ja kokemus** mainittiin usein vahvuutena. Lisäksi vahvuutena mainittiin opiskelijoiden **työelämäkokemus ja työelämätaidot**.

³² Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 20, kaikkien mainintojen N = 36. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt: Kysymykseen vastanneita 54, kaikkien mainintojen N = 56.

TAULUKKO 15. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ammattikorkeakoulujen johdon ja henkilöstön mukaan, yleisimmät maininnat³³

Osaamisen vahvuudet	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Ammatillinen osaaminen ja alan tuntemus	39	22	30	214
Käytännön osaaminen ja kokemus	27	15	22	152
Opiskeluvalmiudet ja motivaatio	18	10	38	276
Työelämäkokemus ja työelämätaidot	16	9	11	76

Eri koulutusalojen henkilöstön edustajien vastauksissa ei ollut suuria eroja, vaan sekä opiskeluvalmiudet että alan tuntemus ja ammatillinen osaaminen nousivat henkilöstön vastauksissa useimmiten esiin kaikilla aloilla. Teknisillä aloilla³⁴ käytännön osaaminen mainittiin hieman muita aloja useammin osaamisen vahvuutena. Työelämäkokemus ja työelämätaidot mainittiin palvelualoilla³⁵ ja terveys- ja hyvinvointialoilla³⁶ osaamisen vahvuuksina hieman teknisiä aloja useammin.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat nostivat työpajoissa esiin osin samoja ja osin eri asioita vahvuuksia kuin ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö. Opiskelijat kokivat, että heidän vahvuuksiaan ammattikorkeakouluopinnoissa ovat erityisesti hyvät opiskelussa vaadittavat valmiudet, kuten ryhmätyötaidot ja organisointikyky, motivaatio sekä ammatillisissa opinnoissa ja työelämässä kehittynyt käytännön osaaminen. Muina vahvuuksina opiskelijat toivat esiin muun muassa kirjoittamiseen ja viestintään liittyvät taidot, matemaattisen osaamisen ja yleisen elämäkokemuksen.

Ammattikorkeakoulujen johdolta ja osaamispäälliköiltä kysyttiin myös, miten korkeakoulussa tunnustetaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia³⁷. Opetus- ja ohjaushenkilöstöltä taas kysyttiin, miten he ottavat opetus- ja ohjaustyössään huomioon ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia³⁸. Osaamispäälliköt vastasivat kysymyksiin oman alansa näkökulmasta ja johto koko ammattikorkeakoulun näkökulmasta. Opetus- ja ohjaushenkilöstö kuvasi vastauksissaan omaa toimintaansa. Sekä johto, osaamispäälliköt että opetus- ja ohjaushenkilöstö kuvasivat vastauksissaan prosesseja, joilla pyritään osaamisen tai sen puutteiden havaitsemiseen (esim. HOPS), osaamisen tunnustamiseen (esim. AHOT) sekä mitä osaamisen vahvuuksien tai puutteiden havaitsemisesta seuraa.

Ammattikorkeakoulujen johdon ja osaamispäälliköiden mukaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamista tunnustetaan ja sitä pyritään myös tunnustamaan osaksi tutkintoa tai muuten hyödyntämään niin, että opiskelijoiden opinnot nopeutuvat. Opiskelijoiden aiemmin hankkimaa osaamista tunnustetaan osaksi ammattikorkeakoulututkintoa AHOT-prosessin kautta. Opiskelijat osoittavat osaamistaan useimmiten osaamisen näytöillä mutta myös oppimistehtävillä, työtä opinnollistamalla sekä pätevyyskirjoilla. Myös sellaista osaamista, joka ei johda varsinaiseen

33 Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 56, henkilöstö: Kysymykseen vastanneita 457, kaikkien mainintojen N = 688.

34 Tekniikan alat, ICT-ala, luonnontieteiden ala, maa- ja metsätalousala

35 Palvelualat, kaupan ja hallinnon alat

36 Terveys- ja hyvinvointialat, humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, yhteiskunnalliset alat

37 Ammattikorkeakoulujen johto: kysymykseen vastanneita 20, N = 43. Osaamispäälliköt: Kysymykseen vastanneita 54, N = 61.

38 Kysymykseen vastanneita 361, kaikkien mainintojen N = 391.

osaamisen tunnustamisen prosessiin, pyritään havaitsemaan sekä osana opintojen henkilökohtaistamista (HOPS-prosessi) että opetuksen ja käytännön harjoitusten aikana. Osaamista tunnustetaan myös haastattelemalla opiskelijoita. Opiskelijoiden osaamisen lähtötasoa saatetaan myös testata opintojakson alussa. Opiskelijoiden osaamista pyritään hyödyntämään osana opintojaksoja muun muassa niin, että ammatillisen tutkinnon suorittanut opiskelija ohjaa muita opiskelijoita. Aiempi osaaminen saattaa myös vaikuttaa harjoittelupaikan valintaan ja harjoitteluohjaukseen. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat voidaan myös vapauttaa tietyistä harjoituksista. Toisaalta yksittäisissä johdon ja osaamispäälliköiden vastauksissa todettiin, että he eivät millään tavoin tunnista ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia.

Myös opetus- ja ohjaushenkilöstö kertoi ohjaavansa opiskelijoita, joilla he ovat havainneet olevan aiemmin hankittua osaamista, hakemaan osaamiselleen hyväksilukua esimerkiksi osaamisen näytöillä. Kokonaisen opintojakson lisäksi opiskelijat saattavat myös korvata olemassa olevalla osaamisella pienempiä kokonaisuuksia kuten harjoitustöitä. Työelämässä hankittua osaamista voidaan myös opinnollistaa. Uraohjauksessa tunnustetaan omien vahvuuksien pohdinnan kautta, mitä osaamista opiskelijalla jo on. Opetushenkilöstö hyödyntää opiskelijoiden ammatillista osaamista esimerkiksi oppitunneilla antamalla heille mahdollisuuden jakaa osaamistaan muille opiskelijoille silloin, kun se sopii käsiteltävään aiheeseen. Pienryhmiä muodostaessaan opettajat pyrkivät muodostamaan ryhmiä, joissa on sekä lukion että ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita, sillä heidän kokemuksensa mukaan opiskelijoiden osaamiset täydentävät toisiaan. Opettajat myös eriyttävät opetusta, tehtäviä ja suoritustapoja silloin, kun se oli mahdollista. Eriyttämistä tehdään sekä ylöspäin siten, että opiskelijoilla on mahdollisuus vaativampiin tehtäviin erityisesti käytännön harjoituksissa, että alaspäin eriyttämällä siten, että opiskelijaa tuetaan hänelle mahdollisesti haasteellisissa tehtävissä. Opetus- ja ohjaushenkilöstö toi vastauksissaan esiin palautteen, kannustuksen ja erilaisten ohjauskeskustelujen tärkeyden. Toisaalta muutamat opetus- ja ohjaushenkilöstöön kuuluvat vastaajat toivat opiskelijoiden vahvuuksista kysyttäessä esiin, että opiskelijoilla on haasteita opinnoissaan. Yksittäiset opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajat kertoivat, etteivät he huomioi millään tavoin ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia.

5.11 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen puutteet ja niiden tunnistaminen

Ammattikorkeakoulujen johdolta ja henkilöstöltä kysyttiin myös, mitkä ovat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden keskeisimpiä osaamisen puutteita sekä miten osaamisen puutteita pyritään tunnistamaan. Lisäksi opiskelijoita pyydettiin työpajoissa kuvailemaan mitkä asiat opinnoissa ovat olleet heille haasteellisia.

Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen puutteita kuvatessaan ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö toivat esiin samoja asioita. Molempien ryhmien vastauksissa keskeiseksi osaamisen puutteiksi nousivat **viestinnälliset taidot**, erityisesti kirjoitustaito, lukutaito ja vieraiden kielten, käytännössä englannin ja toisen kotimaisen kielen, osaaminen (taulukko 16). Myös opiskelijoiden **matemaattisissa taidoissa** on vastaajien kokemusten mukaan puutteita. Vastaajat kokivat myös opiskelijoiden **opiskelutaidot ja -valmiudet puutteellisiksi**. Henkilöstön mukaan puutteita on muun muassa opiskelijoiden itseohjautuvuudessa ja kyvyssä itsenäiseen opiskeluun, tiedonhakutaidoissa ja tietoteknisessä osaamisessa. Lisäksi henkilöstön vastauksissa nousivat esiin muun muassa puutteet opiskelijoiden **teoreettisessa osaamisessa** sekä yleisissä **akateemisissa valmiuksissa**. Lisäksi osa henkilöstöstä kertoi opiskelijoiden kaipaavan tukea **elämänhallintaan**. Henkilöstön vastauksissa oli myös yksittäisiä mainintoja muun muassa siitä, että opiskelijat eivät hallitse perusasioita tai että heidän ammatillinen osaamisensa

ei ole riittävää. Ammattikorkeakoulujen henkilöstöltä kysyttiin myös erikseen, millaisissa asioissa ammatillisen tutkinnon suorittaneet kyseisen alan opiskelijat tarvitsevat useimmiten ohjausta ja tukea. Vastauksissa nousivat esiin samat taidot, joissa henkilöstö oli kuvannut osaamisen olevan puutteellista.

TAULUKKO 16. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden osaamisen puutteita ammattikorkeakoulujen johdon ja henkilöstön mukaan, yleisimmät maininnat³⁹

Osaamisen puutteet	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opiskelutaidot ja -valmiudet	21	18	23	244
Vieraat kielet	21	18	12	126
Matemaattiset taidot	19	16	17	175
Kirjoitustaito	16	14	19	203
Teoreettinen osaaminen	-	1	6	61
Lukutaito	9	8	5	52
Akateemiset valmiudet	-	-	4	38
Elämänhallinta	-	-	4	37

Ammattikorkeakoulujen koulutusalojen välillä oli jonkin verran eroja siinä mitä puutteita osaamisessa henkilöstö nosti esiin. Palvelualojen⁴⁰ henkilöstön vastauksissa mainittiin useimmiten vieraat kielet ja terveys- ja hyvinvointialojen⁴¹ henkilöstön vastauksissa opiskelutaidot. Matemaattisen osaamisen puutteet mainittiin selvästi muita aloja useammin teknisten alojen⁴² henkilöstön vastauksissa. Sen sijaan kirjallinen osaaminen nousi palvelualoilla ja terveys- ja hyvinvointialoilla esiin teknisiä aloja useammin. Osaamispäälliköiden vastauksissa mainittiin hieman muuta henkilöstöä useammin puutteet matemaattisessa osaamisessa ja vieraisissa kielissä. Muun henkilöstön vastauksissa taas korostuivat enemmän puutteet kirjallisessa osaamisessa ja opiskelutaidoissa.

Työpajoihin osallistuneet opiskelijat olivat tyypillisimmin kokeneet, että heillä oli puutteita viestinnällisissä taidoissa, erityisesti ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavassa kirjoitustaidossa. Opiskelijoilla oli myös ollut haasteita opiskelutaidoissa, muun muassa ajanhallinnassa ja opinnoissa vaadittavan tietotekniikan kanssa. Opiskelijat olivat kokeneet puutteita myös matemaattisissa taidoissaan ja vieraiden kielten osaamisessaan. Muutamit opiskelijat kertoivat, että heillä oli ollut vaikeuksia sovittaa yhteen opintoja ja työssäkäyntiä. Opiskeltavan alan ammatillisen sisällön kanssa haasteita oli ollut vain yksittäisillä, alaa vaihtaneilla opiskelijoilla. Yksittäiset opiskelijat kertoivat yleisesti opintoihin liittyvien uusien asioiden olleen heille vaikeita.

Ammattikorkeakoulujen johdolta, osaamispäälliköiltä ja opetus- ja ohjaushenkilöstöltä kysyttiin myös, miten korkeakoulussa tunnustetaan opiskelijoiden osaamisen puutteita⁴³. Johdon ja osaamispäälliköiden mukaan korkeakouluissa pyritään tunnistamaan opiskelijoiden osaamisen puutteita jo opintojen alkuvaiheessa muun muassa lähtötasotesteillä, lukiseuloilla tai muuten

39 Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 85. Ammattikorkeakoulujen henkilöstö: Kysymykseen vastanneita 456, kaikkien mainintojen N = 1 054.

40 Palvelualat, kaupan ja hallinnon ala

41 Terveys- ja hyvinvointialat, humanistiset ja taidealat, kasvatusalat, yhteiskunnalliset alat

42 Tekniikan alat, ICT-ala, luonnontieteiden ala, maa- ja metsätalousala

43 Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 20, kaikkien mainintojen N = 50. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt: Kysymykseen vastanneita 56, kaikkien mainintojen N = 78. Ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstö: Kysymykseen vastanneita 365, kaikkien mainintojen N = 550.

lähtötasoa arvioimalla. Osaamisen puutteita tunnistetaan myös opintojen ohjauksen osana. Muutamat ammattikorkeakoulut kertoivat, että vastuu osaamisen puutteiden tunnistamisesta on oppimisen tuen henkilöstöllä. Korkeakoulujen arjessa opiskelijoiden osaamisen puutteita tuli esiin opintojaksoilla muun muassa esimerkiksi kirjallisia töitä tehtäessä ja siinä, että opintosuorituksia ei kertynyt tavoitellusti. Opiskelijat toivat myös itse tai opiskelijakunnan kautta esiin puutteita, joita heillä oli osaamisessaan. Ammattikorkeakoulut tukevat opiskelijoita opinnoissaan erilaisilla valmentavilla opinnoilla ja tukikursseilla.

Muutamat ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön edustajat mainitsivat, että he käyttävät opiskelijoiden osaamisen puutteiden tunnistamiseen osaamiskartoituksia tai lähtötasotestejä. Myös erilaisissa ohjauskeskusteluissa ja HOPSia laadittaessa pyritään tunnistamaan opiskelijoiden osaamisen puutteita ja osa opiskelijoista tuo opetus- ja ohjaushenkilöstön mukaan niitä myös oma-aloitteisesti esiin. Opettajat kertoivat, että osaamisen puutteet tulevat esiin oppitunneilla sekä erilaisissa tehtävissä, erityisesti tehtäviä arvioidessa. Muun muassa kirjallisten töiden tekeminen on heidän kokemuksensa mukaan opiskelijoille vaikeaa. Lisäksi haasteita on erityisesti matemaattisessa osaamisessa. Toisinaan haasteita on myös opinnäytetöissä. Myös opiskelijoiden opiskelunvalmiuksissa on puutteita. Osaamisen puutteet vaikuttavat opettajien mukaan opinnoissa etenemiseen.

Jatko-
opintovalmiuksien
kehittymisen
tukeminen
ammattillisen
koulutuksen
aikana

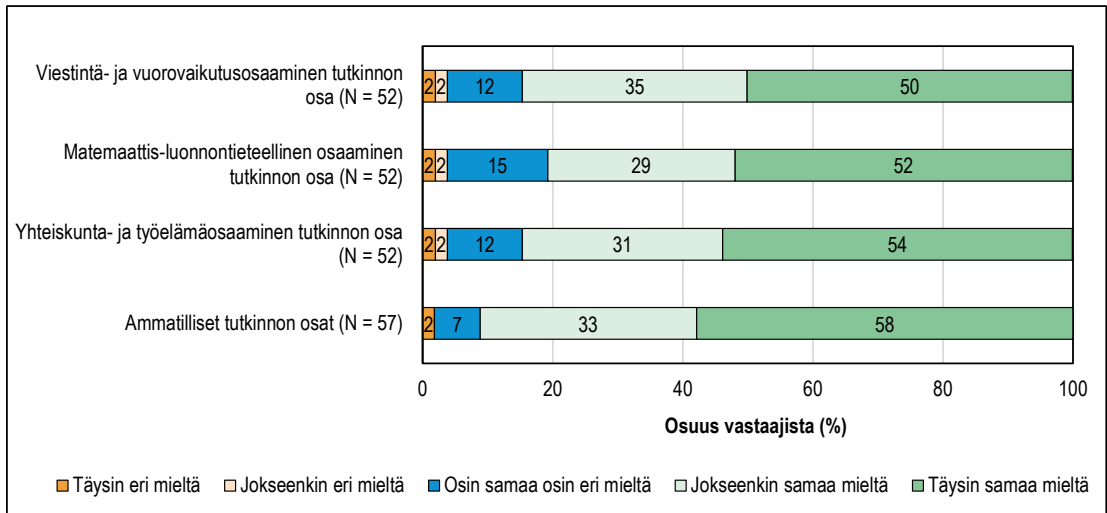
6

- Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä hieman yli puolet on kuvannut pedagogista toimintaansa ohjaavassa asiakirjassa, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan.
- Lähes kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on opintojen ohjauksen toimintamalli, ohjaussuunnitelma tai vastaava.
- Ammatillisessa koulutuksessa jatko-opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita ohjataan useimmiten suorittamaan väyläopintoja tai sellaisia valinnaisia opintoja, joiden katsotaan parantavan jatko-opintovalmiuksia.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjät näkivät vahvuutenaan opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukemisessa erityisesti opiskelijoiden yksilöllisen ohjauksen ja tuen sekä osaavan henkilöstön ja laadukkaan opetuksen. Lisäksi koulutuksen järjestäjät nostivat vahvuuksikseen jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot sekä toimivat väyläopinnot.
- Kehittämiskohteina ammatillisen koulutuksen järjestäjät mainitsivat useimmiten ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön. Lisäksi useat koulutuksen järjestäjät näkivät kehittämiskohteena jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäävän toiminnan systematisoinnin. Järjestäjät mainitsivat myös ammattikorkeakoulujen paremman tuntemuksen ja jatko-opintovalmiuksia kehittäviä opintoja koskevan viestinnän kehittämistä vaativina asioina.
- Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä kaksi kolmasosaa kertoi arvioivansa ja kehittävänsä säännöllisesti jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojensa toimivuutta.
- Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköiden vastausten perusteella keskimäärin alle puolet ammatillisen koulutuksen opiskelijoista suorittaa väyläopinnot loppuun.

Tässä luvussa tarkastellaan, miten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan. Aineistoina käytettiin ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulun johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattujen kyselyiden vastauksia.

6.1 Jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukeminen yhteisissä ja ammatillisissa tutkinnon osissa

Arvioinnin kyselyyn vastanneita ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin arvioimaan saavatko opiskelijat tavoitteidensa mukaista opetusta ja ohjausta yhteisissä ja ammatillisissa tutkinnon osissa. Suurin osa järjestäjistä katsoi, että opiskelijat saavat tavoitteidensa mukaista opetusta ja ohjausta niin yhteisissä kuin ammatillisissa tutkinnon osissa (81–91 % järjestäjistä) (kuvio 26). Vastaajien arvio tavoitteiden mukaisen opetuksen ja ohjauksen saatavuudesta oli kriittisempi yhteisten kuin ammatillisten tutkinnon osien kohdalla.

KUVIO 26. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkemys siitä saavatko opiskelijat tavoitteidensa mukaista opetusta ja ohjausta yhteisissä ja ammatillisissa tutkinnon osissa

Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä hieman yli puolet (57 %, n = 32) on kuvannut pedagogista toimintaansa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan. Kuvauksen laatineista järjestäjistä 70 prosenttia on laatinut erillisen kuvauksen yhteisille tutkinnon osille ja 64 prosenttia ammatillisille tutkinnon osille (taulukko 17). Erillisen kuvauksen laatiminen ammattitutkinnoille ja erikoisammattitutkinnoille on selvästi harvinaisempaa. Ammattitutkinnoille sen on laatinut 41 prosenttia ja erikoisammattitutkinnoille 22 prosenttia kuvauksen laatineista järjestäjistä.

TAULUKKO 17. Jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukemisen kuvaaminen ammatillisen koulutuksen järjestäjän pedagogista toimintaa ohjaavassa asiakirjassa tutkintotasoitain ja tutkinnon osittain

Ammatillisen tutkinnon taso ja tutkinnon osat		On kuvattu		Ei ole kuvattu	
		% koulutuksen järjestäjistä	Koulutuksen järjestäjien määrä	% koulutuksen järjestäjistä	Koulutuksen järjestäjien määrä
Ammatilliset perustutkinnot	Ammatilliset tutkinnon osat	63,6	21	36,4	12
	Yhteiset tutkinnon osat	69,7	23	30,3	10
Ammattitutkinnot		41,2	14	58,8	20
Erikoisammattitutkinnot		21,9	7	78,1	25

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin kertomaan, miten ne tukevat jatko-opintoihin tähtäviä opiskelijoita yhteisten ja ammatillisten tutkinnon osien opetuksessa. Yhteisten tutkinnon osien opetuksessa koulutuksen järjestäjät vastaavat opiskelijoiden jatko-opintotavoitteisiin **opintojen henkilökohtaistamisen (HOKSaus) yhteydessä toteutettavassa yksilöllisessä ohjauksessa** (taulukko 18). Useimmat järjestäjät toivat esiin, että opiskelija **ohjataan suorittamaan väyläopintoja tai valinnaisia opintoja**, joiden katsottiin parantavan jatko-opintovalmiuksia. Järjestäjät myös ohjaavat jatko-opintoihin tähtäviä opiskelijoita **suorittamaan kaksoistutkintoa**. Suurin osa vastauksista liittyi siis muiden opintojen kuin tutkintoon sisältyvien pakollisten yhteisten tutkinnon osien suorittamiseen. Pakollisiin yhteisiin tutkinnon osiin liittyvissä vastauksissa koulutuksen järjestäjät mainitsivat **laadukkaan opetuksen** tai **opetuksen eriyttämisen ylöspäin** tarjoamalla mahdollisuuden haastavampiin tehtäviin. Opiskelijoita myös **kannustetaan** hyviin suorituksiin ja yrittämään parhaansa.

Useat koulutuksen järjestäjät mainitsivat opiskelijoiden saavan **yksilöllistä ohjausta** myös ammatillisissa tutkinnon osissa ja **opiskelijoita ohjataan valinnaisiin opintoihin tai väyläopintoihin** (taulukko 18). Näiden lisäksi koulutuksen järjestäjät toivat esiin, että opiskelijoita autetaan hankkimaan sellaisia **työssäoppimis- ja näyttöpaikkoja, jotka tukevat mahdollisimman hyvin jatko-opintovalmiuksien kehittymistä**. Koulutuksen järjestäjät kertoivat myös, että opiskelijoita **kannustetaan** hyviin suorituksiin ja muutamat järjestäjät ovat **eriyttäneet opetusta**. Muita yksittäisten koulutuksen järjestäjien esiin tuomia jatko-opintovalmiuksien kehittämisen tukemisen tapoja olivat klinikat, pajat ja valmennukset, vierailut, lähiopetuksen suosiminen, itsenäiseen tiedonhakuun kannustaminen ja opetuksen sisältöjen hyötyjen esiin tuominen.

TAULUKKO 18. Miten ammatillisen koulutuksen järjestäjät tukevat jatko-opinnoissa tarvittavien valmiuksien kehittymistä yhteisten ja ammatillisten tutkinnon osien opetuksessa, yleisimmät maininnat⁴⁴

Tutkinnon osa	Tuen tapa	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
		% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Yhteiset tutkinnon osat	Opiskelijan ohjaaminen suorittamaan väyläopintoja tai jatko-opintovalmiuksia parantavia valinnaisia opintoja	38	36
	Yksilöllinen ohjaus HOKSauksen yhteydessä	15	14
	Opiskelijoiden kannustaminen	11	10
	Opiskelijan ohjaaminen suorittamaan kaksoistutkintoa	10	9
	Opetuksen eriyttäminen ylöspäin	9	8
	Laadukas opetus pakollisissa yhteisissä tutkinnon osissa	3	3
Ammatilliset tutkinnon osat	Yksilöllinen ohjaus	25	22
	Opiskelijan ohjaaminen suorittamaan väyläopintoja tai jatko-opintovalmiuksia parantavia valinnaisia opintoja	24	21
	Jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tukevien työssäoppimis- ja näyttöpaikkojen hankinnassa tukeminen	11	10
	Opiskelijoiden kannustaminen	11	10
	Opetuksen eriyttäminen ylöspäin	8	7

Työpajoihin osallistuneilla ammatillisen tutkinnon suorittaneilla opiskelijoilla oli sekä hyviä että huonoja kokemuksia siitä, miten ammatillisissa oppilaitoksissa oli tuettu korkeakouluopinnoissa tarvittavan osaamisen ja opiskelutaitojen kehittymistä pakollisissa opinnoissa. Muutamilla opiskelijoilla oli kokemuksia siitä, että opettajat olivat opetuksen aikana kertoneet, että jokin tietty opeteltava asia piti osata ammattikorkeakouluopinnoissa. Opiskelijat kokivatkin, että tietyt ammatillisessa koulutuksessa opitut taidot tukivat ammattikorkeakouluopintoja. Toisaalta osalla opiskelijoista oli huonoja kokemuksia siitä, miten pakollisissa opinnoissa tuettiin korkeakouluopinnoissa tarvittavien tietojen ja taitojen kehittymistä. Osa koki, etteivät opinnot tukeneet tarvittavien valmiuksien syntymistä joko ollenkaan tai ei ainakaan riittävästi. Opiskelijoilla oli myös kokemuksia siitä, että tukea itse pyytäneet opiskelijat saivat tukea jatko-opinnoissa tarvittavien valmiuksien kehittämiseen. Opiskelijat olisivat myös kaivanneet lisää kielitaitoa ja kirjoitustaitoa kehittäviä opintoja.

6.2 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjottavat jatko-opintovalmiuksia kehittävät opinnot ja niihin liittyvä yhteistyö

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä, ammattikorkeakoulujen johdolta ja henkilöstöltä kysyttiin mitä sellaisia opintoja ne tarjoavat, joiden katsotaan kehittävän ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien jatko-opintovalmiuksia. Heitä myös pyydettiin arvioimaan näihin opintoihin liittyvän yhteistyönsä toimivuutta. Myös opiskelijat kertoivat työpajoissa ammatillisten opintojen aikana suorittamistaan jatko-opintovalmiuksia kehittävästä opinnoista.

⁴⁴ Yhteiset tutkinnon osat: Kysymyksen vastanneita 54, kaikkien mainintojen N = 94. Ammatilliset tutkinnon osat: Kysymyksen vastanneita 56, kaikkien mainintojen N = 87.

Ensin tarkastellaan opintoja, joita ei järjestetä yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa. Kyselyyn vastanneista ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 48 prosenttia (n = 28) tarjoaa opiskelijoilleen sellaisia lukio-opintoja, jotka eivät tähtää kaksoistutkinnon suorittamiseen ja 44 prosenttia (n = 26) muita jatko-opintovalmiuksia tukevia opintoja. Muina jatko-opintovalmiuksia tukevin opintoina järjestäjät kertoivat tarjoavansa **muiden toimijoiden järjestämiä opintoja**, joita ovat avoimen ammattikorkeakoulun ja yliopiston opinnot, vapaan sivistystyön opinnot sekä kolmoistutkinto, jossa opiskelija suorittaa ammatillisen perustutkinnon ja ylioppilastutkinnon lisäksi lukion oppimäärän (taulukko 19). Järjestäjät kertoivat myös tarjoavansa opiskelijoilleen **itse järjestämiään korkeakouluopintoihin valmentavia kursseja** sekä **ohjaavansa opiskelijoita suorittamaan korkeakouluvalmiuksia kehittäviä valinnaisia yhteisten tutkinnon osa-alueita**. Muutama järjestäjä kertoi, että heillä on mahdollista suorittaa paikallisia valinnaisia yhteisten tutkinnon osien opintoja, joiden sisältö on laadittu tukemaan korkeakouluvalmiuksien kehittämistä. Opiskelijoille **tarjotaan myös lisätukena** erilaisia oppimispajoja, tukiovetusta, tukikursseja, lisämateriaaleja ja oppimisvaikeuksien testaamista, joiden järjestäjät katsovat kehittävän opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia. Myös **erilaisten opintopolkujen**, kuten kansainvälisyyspolun ja urheilupolun tai mestarikurssien nähtiin tukevan opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Lisäksi yksittäiset vastaajat nostivat vastauksissaan esiin muun muassa opiskelijoiden henkilökohtaisen ohjauksen, opiskelunvalmiuksia tukevat opinnot (OPVA), ulkomaiset liikkuvuusjaksot sekä ammatti- ja erikoisammattitutkintojen suorittamisen.

TAULUKKO 19. Jatko-opintovalmiuksia kehittäviä opintoja, joita ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarjoavat, yleisimmät maininnat⁴⁵

Jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Muiden toimijoiden järjestämät opinnot	20	8
Lisätuki opintoihin	20	8
Itse järjestetyt korkeakouluopintoihin valmentavat kurssit	15	6
Korkeakouluvalmiuksia kehittävät valinnaiset yhteisten tutkinnon osien osa-alueet	15	6
Valmiit opintopolut, kuten kansainvälisyyspolku	12	5

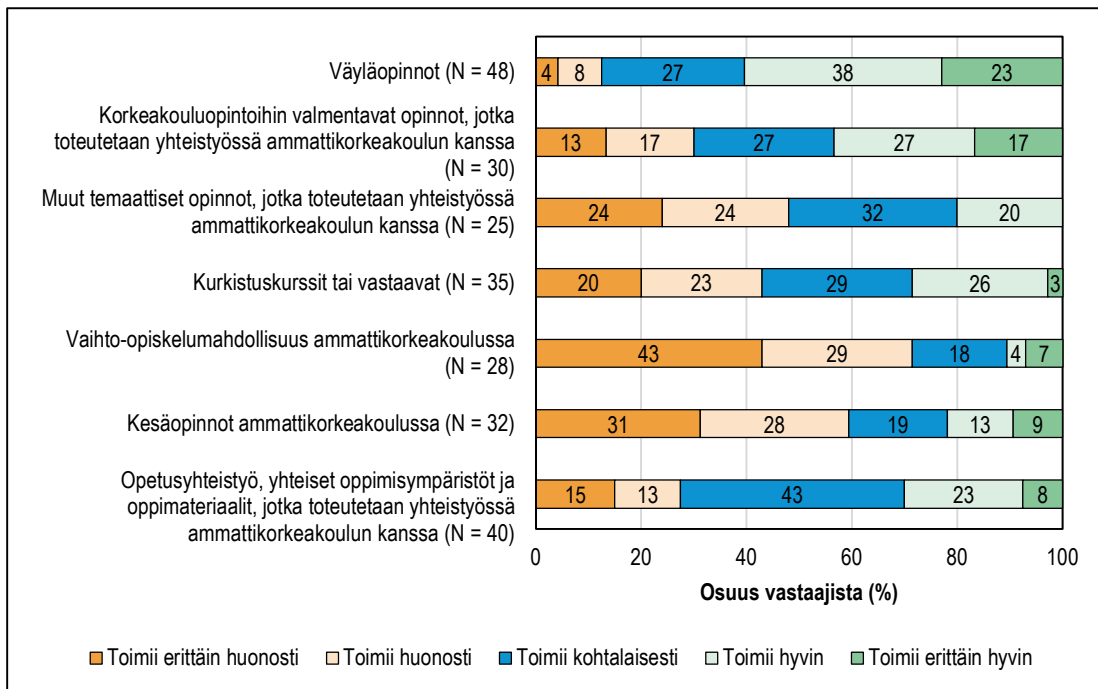
Yhteistyössä ammattikorkeakoulujen kanssa ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarjoavat opiskelijoilleen useimmiten väyläopintoja (83 % vastaajista) (taulukko 20). Vähiten ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät ammattikorkeakoulujen kanssa yhteistyötä muiden temaattisten opintojen tarjonnassa. Toisaalta osa koulutuksen järjestäjistä kertoi toteuttavansa temaattisia opintoja ja korkeakouluopintoihin valmentavia opintoja ilman, että toteutuksessa tehdään yhteistyötä ammattikorkeakoulun kanssa. Sen sijaan opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen toteuttaminen yhteistyössä toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa on harvinaista. Vain vajaa kymmenesosa (9 %, n = 5) koulutuksen järjestäjistä toteuttaa näitä opintoja yhteistyössä toisen ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa. 91 prosenttia (n = 48) järjestäjistä ei tee tämänkaltaista yhteistyötä. Opintoja yhteistyössä toteuttavat järjestäjät kertoivat, että he järjestävät yhdessä muun muassa väyläopintoja, ammattikorkeakouluopintoihin valmistavia opintoja ja yhteisiä tutkinnon osia.

⁴⁵ Kysymykseen vastanneita 25, kaikkien mainintojen N = 40.

TAULUKKO 20. Opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen tarjonta ammatillisen koulutuksen järjestäjien mukaan

Yhteistyön muoto	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät					
	Ei tarjota		Tarjotaan yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa		Toteutetaan, mutta ei yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa	
	%	n	%	n	%	n
Väyläopinnot	17,2	10	82,8	48	0,0	0
Korkeakouluopintoihin valmentavat opinnot, jotka toteutetaan yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa	32,8	19	51,7	30	15,5	9
Muut temaattiset opinnot (esim. yrittäjyysopinnot), jotka toteutetaan yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa	39,7	23	43,1	25	17,2	10
Kurkistuskurssit tai vastaavat	39,7	23	60,3	35	0,0	0
Kesäopinnot ammattikorkeakoulussa	43,1	25	55,2	32	1,7	1
Opetusyhteistyö, yhteiset oppimisympäristöt ja oppimateriaalit, jotka toteutetaan yhteistyössä ammattikorkeakoulun kanssa	31,0	18	69,0	40	0,0	0

Niitä järjestäjiä, jotka tekevät ammattikorkeakoulujen kanssa yhteistyötä, pyydettiin arvioimaan yhteistyön toimivuutta. Järjestäjien vastausten perusteella parhaiten toimii väyläopintoihin ja korkeakouluopintoihin valmentaviin opintoihin liittyvä yhteistyö (kuvio 27). Järjestäjistä 60 prosenttia koki väyläopintoihin liittyvän yhteistyön toimivan hyvin. Korkeakouluopintoihin valmentaviin opintoihin liittyvän yhteistyön arvioi toimivan hyvin 44 prosenttia järjestäjistä. Sen sijaan erityisesti ammattikorkeakoulussa toteutettaviin kesäopintoihin liittyvän yhteistyön järjestäjät arvioivat toimivan huonosti (59 % järjestäjistä).

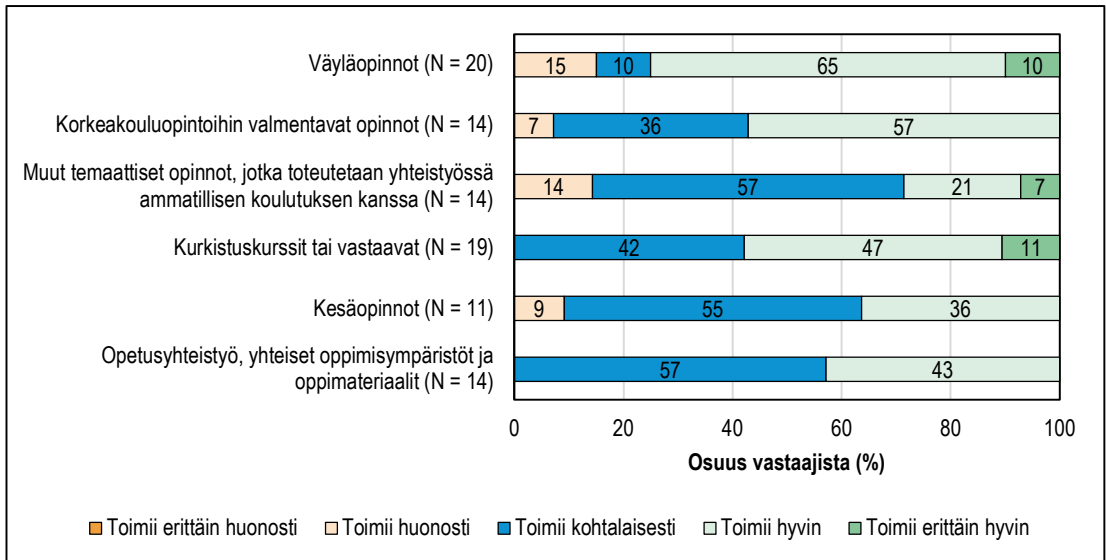
KUVIO 27. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkemys ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön toimivuudesta

Myös ammattikorkeakoulujen johdolta ja henkilöstöltä kysyttiin ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävästä yhteistyöstä ja sen toimivuudesta. Ammattikorkeakoulujen johdon mukaan kaikki ammattikorkeakoulut tekevät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa yhteistyötä väyläopintojen järjestämisessä ja lähes kaikki kurkistuskursseja järjestäessään (taulukko 21). Harvinaisinta on kesäopintoihin liittyvä yhteistyö.

TAULUKKO 21. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen toteuttamiseen liittyvä yhteistyö ammattikorkeakoulujen johdon mukaan

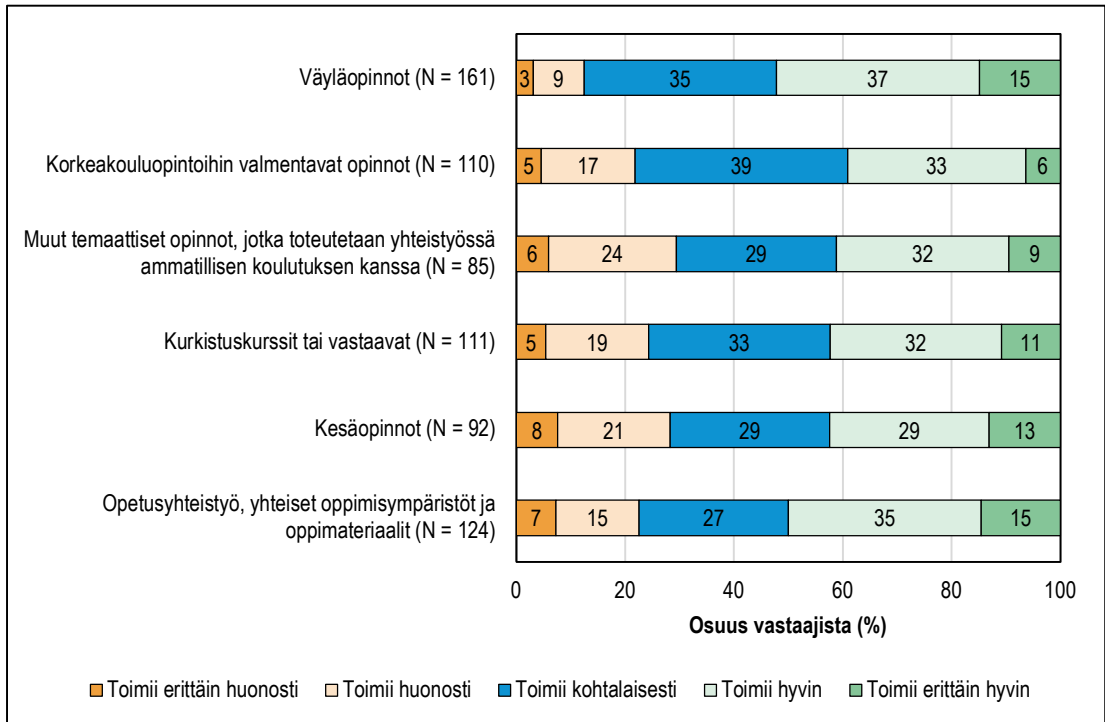
Yhteistyön muoto	Ammattikorkeakoulujen johto			
	Toteutetaan yhteistyössä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa		Ei yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa	
	%	n	%	n
Väyläopinnot	100,0	20	0,0	0
Korkeakouluopintoihin valmentavat opinnot	70,0	14	30,0	6
Muut temaattiset opinnot	70,0	14	30,0	6
Kurkistuskurssit tai vastaavat	95,0	19	5,0	1
Kesäopinnot	55,0	11	45,0	9
Opetusyhteistyö, yhteiset oppimisympäristöt ja oppimateriaalit	70,0	14	30,0	6

Ammattikorkeakoulujen johto koki keskinäisen yhteistyön toimivan paremmin kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjät. Kolme neljäsosaa (75 %) ammattikorkeakoulun johdon edustajista koki, että väyläopintoihin liittyvä yhteistyö toimii hyvin (kuvio 28). Neljäsosa vastaajista (25 %) kuitenkin koki väyläopintoihin liittyvän yhteistyön toimivan korkeintaan kohtalaisesti. Reilu puolet johdon edustajista koki myös korkeakouluopintoihin valmentaviin opintoihin ja kurkistuskursseihin tai vastaaviin liittyvän yhteistyön toteutuvan hyvin ja vastaavasti hieman alle puolet korkeintaan kohtalaisesti. Heikointen yhteistyön koettiin toimivan kesäopintojen ja muiden temaattisten opintojen kohdalla.

KUVIO 28. Ammattikorkeakoulujen johdon näkemys ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön toimivuudesta

Ne kyselyyn vastanneet ammattikorkeakoulujen henkilöstön edustajat, jotka tekivät yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, kokivat yhteistyön toimivuuden eri opintojen järjestämisessä heikommaksi kuin ammattikorkeakoulujen johto. Vastauksissa ei ollut suuria eroja eri opintotyyppien välillä, mutta väyläopintoihin liittyvä yhteistyö ja opetusyhteistyö koettiin toimivimmiksi (kuvio 29). Vähiten toimivaksi yhteistyö koettiin muiden temaattisten opintojen kohdalla.

KUVIO 29. Ammattikorkeakoulujen henkilöstön näkemys ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön toimivuudesta

Ammattikorkeakoulujen johdolta kysyttiin myös, mikä heidän näkökulmastaan on opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittävän, ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön merkitys. Nämä vastaukset koskevat muuta kuin väyläopintoja koskevaa yhteistyötä. Väyläopintoja käsitellään alaluvussa 6.5. Vastauksista suurimmassa osassa keskityttiin merkitykseen, joita yhteistyöllä on korkeakoululle (50 % vastauksista, n = 13) tai opiskelijoille (27 % maininnoista, n = 7). Ammattikorkeakoulujen johto **koki yhteistyön tärkeäksi** ja näki sen **lisäävän opettajien osaamista ja ymmärrystä ammatillisesta koulutuksesta** (taulukko 22). He katsoivat myös, että yhteistyön kautta ammattikorkeakoulut **saavat opiskelijoita, joilla on opinnoissa tarvittavat valmiudet**. Toisaalta kahden korkeakoulun johdon mukaan yhteistyön merkitys on heille vähäinen. Opiskelijoiden kannalta ammattikorkeakoulujen johto näki yhteistyön **antavan ammatillista tutkintoa suorittaville kuvan ammattikorkeakouluopinnoista sekä toimivan yhtenä urasuunnittelun keinona, sujuvoittavan koulutuspolun nivelvaihetta** ja laskevan kynnystä jatko-opintoihin. Muutamien korkeakoulujen johto toi vastauksissaan esiin, että ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävää yhteistyötä olisi tarpeen laajentaa esimerkiksi TKI-toiminnan kautta.

TAULUKKO 22. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän, opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäävän yhteistyön merkitys ammattikorkeakoulujen johdon näkökulmasta, yleisimmät maininnat⁴⁶

Yhteistyön merkitys		Ammattikorkeakoulujen johto	
		% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Merkitys korkeakoululle	Yhteistyö on tärkeää	19	5
	Lisää opettajien osaamista ja ymmärrystä ammatillisesta koulutuksesta	12	3
	Toimii opiskelijarekrytöinnin kanavana	8	2
	Yhteistyön merkitys korkeakoululle on vähäinen	8	2
Merkitys opiskelijoille	Antaa kuvan ammattikorkeakouluopinnoista ja toimii urasuunnittelun välineenä	12	3
	sujuvoittaa koulutuspolun nivelvaihetta	12	3

Myös työpajoihin osallistuneet opiskelijat olivat suorittaneet ammatillisten opintojensa aikana erilaisia valinnaisia opintoja, joiden he kokivat parantaneen heidän osaamistaan ja opiskelutaitojaan. Opiskelijat olivat muun muassa suorittaneet ylimääräisiä kielten opintoja ja korottaneet aiempien lukio-opintojensa arvosanoja. Osa opiskelijoista oli suorittanut jonkin toisen osaamisalan opintoja. Muina osaamista ja opiskelutaitoja parantaneina asioina opiskelijat mainitsivat Taitajakisoihin osallistumisen, yrittäjyysleirin vetämisen, työelämässä oppimisen jakson suorittamisen ulkomailla ja osallistumisen ammattikorkeakouluopiskelijoiden projekteihin. Opiskelijoiden kokemuksen mukaan valinnaisia opintoja opettavat opettajat olivat kannustavampia ja motivoituneempia kuin pakollisten opintojen opettajat. Osa opiskelijoista kertoi, että he eivät olleet suorittaneet mitään jatko-opintovalmiuksia parantavia valinnaisia opintoja. Joko niitä ei ollut ollut tarjolla tai niiden sisältö oli ollut sellainen, että ne eivät heidän mielestään tukeneet jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Näiden opintojen ajoitus saattoi myös tehdä niiden suorittamisen mahdottomaksi. Eräässä oppilaitoksessa jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot oli suunniteltu suoritettavan kolmannen opiskeluvuoden aikana, joten jos opiskelija valmistui nopeammin ei hänen ollut mahdollista niitä valita. Opiskelijoilla oli myös kokemuksia siitä, että valinnaisia opintoja oli tarjolla, mutta niitä piti itse ymmärtää kysyä. Osa opiskelijoista kertoi, että koska he opiskelivat ammattikorkeakoulussa eri alaa kuin ammatillisessa koulutuksessa, ei heidän suorittamistaan valinnaisista opinnoista ollut ollut hyötyä korkeakouluopinnoissa. Toisaalta he arvelivat, että mikäli olisivat jatkaneet opintojaan samalla alalla, olisivat aiemmat opinnot olleet hyödylliset.

6.3 Jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyvät haasteet ja opintojen kehittäminen

Kyselyyn vastanneita ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin kuvailemaan, mitä haasteita opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyy. Nämä vastaukset koskevat muita opintoja kuin väyläopintoja. Väyläopintoihin liittyviä haasteita käsitellään alaluvussa 6.5. Koulutuksen järjestäjien mukaan jatko-opintovalmiuksia kehittävien **opintojen aikataulus** tuottaa heille haasteita (taulukko 23). Järjestäjät myös kokivat, että lukioiden ja ammattikorkeakoulujen toteuttamat **opinnot voivat olla vaativia** opiskelijoille. Useimmat järjestäjät mainitsivat myös jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen vaatimien **resurssien aiheuttavan heille ongelmia**. Resursseilla viitattiin niin taloudellisiin kustannuksiin kuin esimerkiksi tarvittaviin ohjausresursseihin. Järjestäjät nostivat esiin myös **ongelmat opiskelijoiden motivoimisessa sekä**

⁴⁶ Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 26.

jaksamisessa. Lisäksi mainittiin oppilaitosten erilaiset käytännöt, opiskelijoiden tarpeiden heterogeenisyys, puutteet tiedotuksessa ja ohjeistuksessa, pieni opiskelijamäärä, puutteet opettajien osaamisessa, puutteet toiminnan suunnitelmallisuudessa ja oppilaitosten sijainti.

TAULUKKO 23. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tunnistamia opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyviä haasteita, yleisimmät maininnat⁴⁷

Haaste	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opintojen aikataulutus	19	13
Lukiossa ja ammattikorkeakoulussa suoritettavien opintojen vaativuus	19	13
Opintojen vaatimat resurssit	15	10
Opiskelijoiden motivointi	7	5
Opiskelijoiden jaksaminen	7	5

Ammatillisen koulutuksen järjestäjistä 62 prosenttia kertoi arvioivansa ja kehittävänsä säännöllisesti jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojensa toimivuutta (taulukko 24). Noin neljäsosa (26 %) järjestäjistä kertoi arviointi- ja kehittämistyön olevan osin säännöllistä ja reilu kymmenesosa (13 %) vastaajista ei tehnyt arviointia ja kehittämistä säännöllisesti.

TAULUKKO 24. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkemys siitä, arvioivatko ja kehittävätkö ne säännöllisesti jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen toimivuutta

Asteikko	Ammatillinen koulutuksen järjestäjä	
	%	n
Täysin eri mieltä	5,5	3
Jokseenkin eri mieltä	7,3	4
Osin samaa osin eri mieltä	25,5	14
Jokseenkin samaa mieltä	43,6	24
Täysin samaa mieltä	18,2	10
Yhteensä	100,0	55

6.4 Väyläopinnot

Osana arviointia selvitettiin väyläopintojen tarjontaa ja niiden merkitystä ja toimivuutta. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköitä pyydettiin kertomaan, mitä heidän alansa väyläopintoja korkeakoulussa järjestetään ammatillista tutkintoa suorittaville. Osa vastaajista kuvasi vastauksissaan vain oman alansa väyläopintojen sisältöjä, osa taas muidenkin alojen väyläopintoja. Kuvattujen opintojen laajuudet vaihtelivat suuresti. Pienimmillään vastaajat kertoivat opintojen olevan laajuudeltaan kaksi opintopistettä ja laajimmillaan 30 opintopistettä. Kaikki vastaajat eivät maininneet väyläopintojen laajuutta. Humanistisilla ja taidealoilla väyläopintoina tarjotaan ruotsin valmentavia opintoja, ammattikorkeakouluopintojen alkupään kieli- ja tulkkausopintoja, ammattitietikkaan liittyviä opintoja, mutta myös 30 opintopisteen väyläopintokokonaisuutta. Kaupan ja hallinnon alalla opiskelijoille tarjotaan liiketalouden opintojen lisäksi esimerkiksi yrittäjyysopintoja. Tarjottavien opintojen laajuudet vaihtelevat jopa yhden korkeakoulun sisällä yksittäisistä opintojaksoista 16 opintopisteen kokonaisuuteen, joka antaa opiskelijoille mahdollisuuden hakea ammattikorkeakouluopintoihin erillisvalinnalla. Maa- ja metsätalousaloilla opiskelijoille on

47 Kysymykseen vastanneita 42, kaikkien mainintojen N = 68.

tarjolla toisaalta 5 opintopisteen opintopaketteja ja toisaalta taas 30 opintopisteen edestä ammattikorkeakoulututkinnon ensimmäisen vuoden opintoja. Yhdessä vastauksessa nostettiin esiin, että korkeakoulu ei tällä hetkellä tarjoa alan väyläopintoja potentiaalisten osallistujien pienen määrä ja vähäisten resurssien takia. Tietojenkäsittely- ja tietoliikenteen (ICT) alalla tarjotaan myös niin 15 opintopisteen kuin koko ammattikorkeakouluopintojen ensimmäisen vuoden kattavia kokonaisuuksia.

Suurin osa osaamispäälliköiden vastauksista koski joko tekniikan alojen tai terveys- ja hyvinvointialojen väyläopintoja. Terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelijoille on tarjolla erillisiä väyläopintoja sairaanhoitajakoulutukseen, terveydenhoitajakoulutukseen, sosionomikoulutukseen ja yhteisöpedagogiikkaan. Tarjolla olevat opinnot vaihtelevat laajuudeltaan kahden opintopisteen kurkistuskurssista 15 opintopisteen polkuopintoihin ja 30–35 opintopisteen väyläopintoihin. Niiltä osin kuin vastaajat kuvasivat opintojen sisältöjä, vastasivat ne ammattikorkeakouluopintojen ensimmäisen vuoden opintoja tai osaa niistä. Tekniikan aloilla opiskelijoille on tarjolla insinöörien ensimmäisen vuoden syksyn opintojen lisäksi myös esimerkiksi matematiikan ja fysiikan valmennusjaksoja ja korkeakouluopintojen aloitusta tukevia opintoja. Väyläopintoja on vastausten mukaan tarjolla niin lähiovetuksena, jossa ammatillisen koulutuksen opiskelijat opiskelivat samoissa ryhmissä ammattikorkeakouluopiskelijoiden kanssa, kuin verkko-opintoina. Muina väyläopintoina ammattikorkeakouluun vastaajat mainitsivat urheiluväylän ja lukioväylän.

Ammattikorkeakouluilla ei ole yhtenäisiä vaatimuksia sille, kuka väyläopintoihin voi osallistua. Osaamispäälliköiden mukaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoilta vaaditaan yleisimmin **motivaatiota sekä soveltuvuutta alalle**, jotta hän voi osallistua opintoihin (taulukko 25). Osa vastaajista kertoi, että väyläopintoihin valittaville on **asetettu jokin osaamiseen liittyvä edellytys**, jonka tulee täyttyä. Opiskelijoilta saatetaan edellyttää esimerkiksi hyvää menestystä ammatillisissa opinnoissa, hyvää matemaattista osaamista, valintakoekurssin suorittamista tai alan opintoja ammatillisessa oppilaitoksessa. Osa ammattikorkeakouluista edellyttää, että **opiskelijat ovat edenneet johonkin tiettyyn vaiheeseen tai suorittaneet tietyt määritellyt kurssit** ennen väyläopintojen aloittamista. Muutamien ammattikorkeakoulujen ainut edellytys on se, että **wäyläopinnot sisällytetään ammatilliseen tutkintoon**. Toisaalta yleistä on myös se, että vastaajien koulutuslalla **ei ole määriteltyjä edellytyksiä** väyläopintoihin osallistumiselle. Vastausten perusteella ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on myös selkeä rooli siinä, kuka väyläopintoja suorittaa, sillä usein ne valitsevat opiskelijat väyläopintoihin tai suosittelevat heitä ammattikorkeakoululle.

TAULUKKO 25. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköiden kertomia edellytyksiä, joita ammatillisen koulutuksen opiskelijan tulee täyttää voidakseen osallistua väyläopintoihin, yleisimmät maininnat⁴⁸

Edellytys väyläopinnoille	Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Motivaatio, soveltuvuus alalle	30	17
Asetettu jokin osaamiseen liittyvä edellytys	26	15
Ammatilliset opinnot edenneet tiettyyn vaiheeseen	11	6
Opintojen sisällyttäminen osaksi ammatillista tutkintoa	7	4
Ei asetettu edellytystä	16	9

Osaamispäälliköiden⁴⁹ arvioissa siitä, kuinka suuri osa heidän alansa opiskelijoista suorittaa väyläopinnot loppuun olisi suurta vaihtelua. Kolmasosa (33 %, n = 17) vastaajista arvioi, että puolet opiskelijoista suorittaa väyläopinnot kokonaisuudessaan. Muutamat vastaajat (8 %, n = 4)

48 Kysymykseen vastanneita 50, kaikkien mainintojen N = 57

49 Kysymykseen vastanneita 52.

arvioivat, että yksikään opiskelija ei suorita opintojaan loppuun ja toisaalta muutamien (6 %, n = 3) mukaan 90 prosenttia opiskelijoista suorittaa opinnot kokonaisuudessaan. Kun osaamispäälliköiden ilmoittamille arvioille lasketaan keskiarvo, havaitaan että keskimäärin väyläopinnot suorittaa loppuun asti 44 prosenttia väyläopinnot aloittaneista opiskelijoista (taulukko 26).

TAULUKKO 26. Osaamispäälliköiden arvio siitä, kuinka suuri osa (%) väyläopinnot aloittaneista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista suoritti ne loppuun

	Keskiarvo	Mediaani	Moodi	Minimi	Maksimi
Osuus väyläopinnot aloittaneista ammatillisen koulutuksen opiskelijoista, jotka suorittavat ne loppuun	44 %	50 %	50 %	0 %	90 %

Osaamispäälliköistä⁵⁰ hieman yli puolet (53 %, n = 29) kertoi, että heidän korkeakoulunsa edellyttää ammatillisen koulutuksen järjestäjien tukevan jollakin tavalla opiskelijoita, jotka suorittavat alan väyläopintoja. Yleisimpinä tuen tapoina, joita ammattikorkeakoulut edellyttävät ammatillisilta oppilaitoksilta, mainittiin **ohjaus ja tuki** sekä **opinto-ohjaus** (taulukko 27). Muutamat vastaajat nostivat esiin myös **ammattillisten oppilaitosten joustavat opiskelujärjestelyt**, jotka mahdollistavat opintojen suorittamisen. Muina tuen tapoina mainittiin muun muassa väyläopintoihin valmistavat kurssit ja opintojen seuranta.

TAULUKKO 27. Tapoja, joilla ammattikorkeakoulut edellyttivät ammatillisen koulutuksen järjestäjien tukevan väyläopintoja suorittavia opintoja osaamispäälliköiden mukaan, yleisimmät maininnat⁵¹

Tuen tapa	Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Ohjaus ja tuki	36	10
Opinto-ohjaus	25	7
Ammattillisten oppilaitosten joustavat opiskelujärjestelyt	11	3

Kyselyyn vastanneista osaamispäälliköistä⁵² vajaa puolet (47 %, n = 26) kertoi, että heidän ammattikorkeakoulussaan seurataan systemaattisesti sitä, kuinka moni heidän alansa väyläopinnot suorittanut opiskelija jatkaa opintojaan heidän korkeakoulussaan. Väyläopintojen suorittaminen ei usein vaikuta näiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot etenemismuutoksiin. Osaamispäälliköistä reilu kolmasosa (35 %) arvioi, että väyläopinnot suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot etenevät keskimäärin samalla nopeudella kuin muidenkin ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot (taulukko 28). 44 prosenttia vastaajista arvioi väyläopintojen suorittamisen keskimäärin nopeuttavan ammattikorkeakouluopintoja vähintään hieman. Toisaalta noin viidesosa (21 %) vastaajista katsoi, että väyläopinnot suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot etenevät keskimäärin vähintään hieman hitaammin kuin muiden ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden. 22 vastaajaa ei osannut arvioida väyläopintojen vaikutusta opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot etenemismuutoksiin.

50 Kysymykseen vastanneita 55.

51 Kysymykseen vastanneita 27, kaikkien mainintojen N = 28.

52 Kysymykseen vastanneita 55.

TAULUKKO 28. Osaamispäälliköiden näkemys siitä, miten väyläopinnot suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnot keskimäärin etenevät verrattuna muihin ammatillisen tutkinnon suorittaneisiin opiskelijoihin

Väyläopinnot suorittaneiden opiskelijoiden opintojen keskimääräinen etenemisvauhti suhteessa muiden opiskelijoiden opintojen etenemisvaihttiin	Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	%	n
Hitaampi	5,9	2
Hieman hitaampi	14,7	5
Ei eroa	35,3	12
Hieman nopeampi	38,2	13
Nopeampi	5,9	2
Yhteensä	100,0	34

Ammattikorkeakoulujen johdolta kysyttiin mikä heidän näkökulmastaan on ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjottavien väyläopintojen merkitys. Vastauksissaan johto toi pääosin esiin väyläopintojen merkitystä toisaalta korkeakoululle (36 % maininnoista, n = 18) ja toisaalta niitä suorittaville opiskelijoille (54 % maininnoista, n = 27). Johto näki väyläopinnot **tärkeiksi** (taulukko 29). Vastaajien mukaan väyläopintojen kautta **korkeakoulu saa osaavia opiskelijoita** ja kykenee omalta osaltaan varmistamaan korkeakouluopinnoissa tarvittavan osaamisen syntymistä toisen asteen opintojen aikana. Väyläopinnot toimivatkin johdon mukaan **opiskelijarekrytoinnin kanavana**. Väyläopinnot myös **edistävät yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa**. Opiskelijoille väyläopinnot taas johdon näkemyksen mukaan **tarjoavat mahdollisuuden kokeilla korkeakouluopintoja ja kirkastaa ajatuksiaan jatko-opinnoista, väylän jatkaa opintoja ja osallistua erillisvalintaan**. Parhaimmillaan väyläopinnot myös **nopeuttavat koulutuspolkuja**. Väyläopinnot myös tarjoavat **ammatillisen koulutuksen opiskelijoille mahdollisuuden oman osaamisen kehittämiseen** ja muutama vastaaja nostikin esiin, että **yksittäiselle opiskelijalle niiden merkitys voi olla suuri**. Yksittäisissä vastauksissa tuotiin esiin, että vain harvat ammatillisen koulutuksen opiskelijat käyttivät hyväkseen mahdollisuutta väyläopintoihin.

TAULUKKO 29. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjottavien väyläopintojen merkitys ammattikorkeakoulujen johdon näkökulmasta, yleisimmät maininnat⁵³

Väyläopintojen merkitys		Ammattikorkeakoulujen johto	
		% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Merkitys korkeakoululle	Väyläopinnot ovat tärkeitä	12	6
	Opintojen kautta korkeakoulu saa osaavia opiskelijoita	8	4
	Toimivat opiskelijarekrytöinnin kanavana	6	3
	Edistävät yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa	6	3
Merkitys opiskelijoille	Antavat mahdollisuuden kokeilla korkeakouluopintoja ja kirkastaa ajatuksia jatko-opinnoista	22	11
	Nopeuttavat koulutuspolkuja	14	7
	Tarjoavat väylän jatkaa opintoja korkeakoulussa	6	3
	Antavat mahdollisuuden osallistua erillisvalintaan	4	2
	Antavat ammatillista tutkintoa suorittavalle mahdollisuuden oman osaamisen kehittämiseen	4	2
	Merkitys voi olla suuri yksittäiselle opiskelijalle	4	2

Toisaalta ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta väyläopintoihin liittyy myös haasteita. Yleisimmin haasteet liittyvät järjestäjien mukaan **opintojen sovittamiseen opiskelijoiden lukujärjestyksiin** (taulukko 30). Muutamat koulutuksen järjestäjät toivat myös esiin, että jos väyläopinnot on ajoitettu pitkälle ajalle, on ne aloitettava hyvin varhaisessa vaiheessa opintoja, jotta opiskelija ehtii suorittamaan ne ammatillisen tutkinnon suoritusajana. Etenkin aikuisopiskelijoilla tutkintojen suoritusajat voivat olla lyhyitä. Lisäksi vastaajat näkivät väyläopintojen haasteena sen, että kaikkien **opiskelijoiden valmiudet eivät ole riittävät** niiden suorittamiseen. Lisäksi muutamat vastaajat mainitsivat **ammattikorkeakouulta saatavan ohjauksen olevan riittämätöntä**. Vastaajat näkivät myös, että **väyläopintojen pirstaleisuus** ja puuttuvat valtakunnalliset mallit ovat haaste. Toisinaan opinnot tarjoavan **ammattikorkeakoulun kaukainen sijainti** ammatilliseen oppilaitokseen nähden vaikeuttaa opintoihin osallistumista. Haasteita liittyy myös seuraaviin asioihin: **osaamisen tunnustaminen osaksi opintoja, opiskelijoiden jaksaminen, jatko-opinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden tavoittaminen, opiskelijan sitoutuminen väyläopintoihin, rahoitus, kaikilla aloilla ei omaa väylää, yhteistyö ammattikorkeakoulun kanssa**. Yksittäiset vastaajat kokivat myös opiskelijoiden tietosuojaan liittyvien kysymysten, väyläopintoryhmien rajalliseen koon ja vertaisryhmien puutteen aiheuttavan ongelmia.

⁵³ Kysymykseen vastanneita 20, kaikkien mainintojen N = 50.

TAULUKKO 30. Väyläopintoihin liittyviä haasteita ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta, yleisimmät maininnat⁵⁴

Väyläopintoihin liittyviä haasteita	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opintojen sovittaminen opiskelijoiden lukujärjestykseen	25	28
Puutteet opiskelijoiden valmiuksissa	14	15
Väyläopintojen pirstaleisuus	8	9
Pitkä välimatka ammattikorkeakouluun	7	8
Puutteet ammattikorkeakoulujen tarjoamassa ohjauksessa	5	6
Osaamisen tunnustaminen osaksi ammatillista tutkintoa	5	5
Opiskelijoiden jaksaminen	5	5
Jatko-opinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden tavoittaminen	5	5
Opiskelijoiden sitoutuminen opintoihin	4	4
Rahoitus	4	4
Kaikilla aloilla ei ole väyläopintoja	3	3
Yhteistyö ammattikorkeakoulun kanssa	3	3

6.5 Jatko-opintovalmiuksien kehittäminen ammatillisten opintojen loppuvaiheessa tai valmistumisen jälkeen

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä selvitettiin myös, miten ne toimivat, jos opiskelija haluaa opintojensa loppuvaiheessa tai valmistumisen jälkeen kehittää jatko-opintovalmiuksiaan. Vastaajat kertoivat useimmiten tarjoavansa opintojensa loppuvaiheessa oleville opiskelijoille **yksilöllistä, parhaalla mahdollisella tavalla opiskelijan tilanteeseen sopivaa tukea** (taulukko 31). Vastaajat myös pyrkivät tarjoamaan opiskelijoille jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen soveltuvia **valinnaisia opintoja**. Lisäksi opiskelijoita **ohjataan suorittamaan väyläopintoja tai muita ammatillisen oppilaitoksen ulkopuolella toteutettavia opintoja**, joiden katsotaan tukevan jatko-opintovalmiuksien kehittymistä. Lisäksi vastaajat **kannustavat opiskelijoita korottamaan arvosanojaan**, jotta he saisivat paremmat mahdollisuudet menestyä todistusvalinnassa ja samalla kehittäisivät jatko-opintovalmiuksiaan. Lisäksi muutamat vastaajat kertoivat **kannustavansa ja motivoivansa opiskelijoita sekä tarjoavansa näille haastavampia tehtäviä ja lisämateriaalia**. Yksittäiset vastaajat kertoivat myös tukevansa opiskelijoita valintakokeeseen valmistautumisessa tai jatkavansa opiskelijan opintoaikaa.

TAULUKKO 31. Tapoja, joilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät tukevat opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä, yleisimmät maininnat⁵⁵

Tuen tapa	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Yksilöllinen tuki	30	28
Valinnaisten opintojen tarjoaminen	21	19
Ohjaus väyläopintoihin tai muihin ammatillisen oppilaitoksen ulkopuolella toteutettaviin opintoihin	18	17
Arvosanojen korottamiseen kannustaminen	16	15
Kannustus ja motivointi	5	5
Haastavampien tehtävien ja lisämateriaalien tarjoaminen	4	4

54 Kysymykseen vastanneita 47, kaikkien mainintojen N = 110.

55 Kysymykseen vastanneita 52, kaikkien mainintojen N = 92.

Ammatillisesta perustutkinnosta valmistuneilla on lain (VN 531/2017, 61 §) mukaan oikeus saada ohjausta jatko-opintoihin hakeutumiseen ja urasuunnitelmiin valmistumistaan seuraavan vuoden aikana, mikäli hän ei ole saanut opiskelupaikkaa tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Ohjauksesta vastaa koulutuksen järjestäjä, jonka oppilaitoksessa ammatillinen perustutkinto on suoritettu. Kyselyyn vastanneet koulutuksen järjestäjät tarjoavat näille opiskelijoille tyypillisimmin mahdollisuuden saada **yksilöllistä ohjausta** oppilaitoksen opinto-ohjaajalta (taulukko 32). Vastaajat myös ohjaavat opiskelijoita **väyläopintoihin tai avoimiin ammattikorkeakoulupintoihin** sekä **ammattillisen oppilaitoksen tarjoamiin lisäopintoihin**. Yksi oppilaitos tarjoaa valmistuneille opiskelijoilleen ylimääräistä valmennusvuotta. Lisäksi vastaajat tarjoavat valmistuneille **mahdollisuuksia arvosanojen korottamiseen** valmistumisen jälkeen. Vastaajat kertoivat myös **muistuttavansa jo opintojen aikana ja valmistumisen jälkeen mahdollisuudesta saada ohjausta valmistumisen jälkeen**.

TAULUKKO 32. Tapoja, joilla ammatillisen koulutuksen järjestäjät tukevat opintojen loppuvaiheessa olevien opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä, yleisimmät maininnat⁵⁶

Tuen tapa	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Yksilöllinen ohjaus	51	37
Ohjaus ammatillisen oppilaitoksen tarjoamiin lisäopintoihin	15	11
Ohjaus väyläopintoihin tai avoimen ammattikorkeakoulun opintoihin	14	10
Mahdollisuus arvosanojen korottamiseen	8	6
Tuen mahdollisuuksista tiedottaminen valmistumisen jälkeen	7	5
Tuen mahdollisuuksista tiedottaminen ennen valmistumista	5	4

6.6 Ammatillisen koulutuksen järjestäjien vahvuudet ja kehittämiskohteet jatko-opintovalmiuksien kehittämisen tukemisessa

Kyselyyn vastanneet ammatillisen koulutuksen järjestäjät näkivät vahvuutenaan opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittämisen tukemisessa erityisesti opiskelijoiden **yksilöllisen ohjauksen ja tuen** sekä **osaavan henkilöstön ja laadukkaan opetuksen** (taulukko 33). Lisäksi vastaajat mainitsivat vahvuuksinaan **jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot** sekä **toimivat väyläopinnot**. Väyläopintojen toimivuutta koskevissa vastuksissa nostettiin esiin pitkät perinteet väyläopinnoissa, toimivat yhteistyömallit ja omat koordinaattorit väyläopintojen toteutuksessa. Vastaajat toivat esiin, että he tekevät **hyvää yhteistyötä ammattikorkeakoulujen kanssa** sekä, että heillä on ylipäättään **hyvät verkostot**. Vastaajat myös näkivät vahvuuksina **opiskelijoiden hyvän tuntemuksen, koulutuksen järjestäjän pienen koon** sekä **ammattikorkeakoulutuksen hyvän tuntemuksen**. Lisäksi vahvuuksina mainittiin erilaiset hankkeet ja projektit, riittävät ohjausresurssit, oppilaitoksen sijainti, opintojen eriyttämisen ylöspäin, jatko-opintovalmiuksien kehittämisen tukemisen huomioiminen strategiatasolla, jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tukevan toiminnan systemaattisuuden, hyvät oppimisympäristöt ja jatko-opinnoista tiedottamisen.

Kehittämiskohteina ammatillisen koulutuksen järjestäjät mainitsivat osin samoja asioita, joita oli tunnistettu myös vahvuuksiksi. Useimmiten kehittämiskohteena mainittiin **ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävän yhteistyön**. Lisäksi useat vastaajat näkivät kehittämiskohteena **jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäävän toiminnan systematisoinnin**. Vastaajat mainitsivat myös **ammattikorkeakoulujen paremman tuntemuksen ja jatko-opintovalmiuksia**

⁵⁶ Kysymykseen vastanneita 52, kaikkien mainintojen N = 73.

kehittäviä opintoja koskevan viestinnän kehittämistä vaativina asioina. Muina kehittämiskohdeina vastaajat mainitsivat ohjausresurssien riittävyyden, väyläopintojen toimivuuden, opiskelijoiden motivoinnin, eri toimijoiden järjestämien opintojen aikataulujen yhteensovittamisen, eri alojen mahdollisuuksien yhtenäistämisen, ylöspäin eriyttämisen, henkilökohtaisen ohjauksen, verkostoitumisen muiden ammatillisten oppilaitosten kanssa, ammatillisia tutkinnon osia opettavien opettajien osallistumisen jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen, oppimisympäristöt, yliopistoyhteistyön, valmistuneiden opiskelijoiden jatko-ohjauksen, erityisen tuen opiskelijoiden tarpeista keskustelun korkeakoulun kanssa, peruskouluyhteistyön vahvistamisen, työelämässä oppimisen paikkojen paremman hyödyntäminen jatko-opintovalmiuksien kehittämisessä, jatko-opintoihin pääsyn seurannan ja opiskelijoiden realistisen kuvan välittämisen opiskelijoille väyläopintojen vaatimuksista.

TAULUKKO 33. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien kertomat vahvuudet ja kehittämiskohdeet opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukemisessa, yleisimmät maininnat⁵⁷

Vahvuudet ja kehittämiskohteet	Tuen muoto	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
		% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Vahvuudet	Opiskelijoiden yksilöllinen ohjaus ja tuki	25	33
	Osaava henkilöstö ja laadukas opetus	11	14
	Jatko-opintovalmiuksia tukevat opinnot	9	12
	Hyvä yhteistyö ammattikorkeakoulujen kanssa	8	10
	Toimivat väyläopinnot	7	9
	Opiskelijat tunnetaan hyvin	7	9
	Hyvät verkostot	6	8
	Koulutuksen järjestäjän pieni koko (pienet järjestäjät)	5	7
	Ammattikorkeakoulutuksen hyvä tuntemus	4	5
	Jatko-opinnoista tiedottaminen	4	5
Kehittämiskohteet	Ammattikorkeakoulujen kanssa tehtävä yhteistyö	27	26
	Jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäävän toiminnan systematisointi	14	13
	Ammattikorkeakoulujen parempi tuntemus	5	5
	Jatko-opintovalmiuksia kehittävästä opinnoista viestiminen	5	5

6.7 Ammatillisen koulutuksen kehittäminen jatko-opintovalmiuksien näkökulmasta

Ammatillisen koulutuksen järjestäjiä pyydettiin myös kertomaan, miten he kehittäisivät ammatillisen koulutuksen lainsäädäntöä ja määräyksiä, jotta he voisivat tukea entistä paremmin opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittämistä. Yleisimmin vastaajat kehittäisivät **ammattillisen koulutuksen tutkintorakennetta** (taulukko 34). Vastaajat toivoivat, että tutkintojen raamit olisivat joustavampia ja mahdollistaisivat nykyistä paremmin tutkinnon osien valitsemisen toisista tutkinnoista ja oppilaitoksista sekä entistä suuremman valinnaisten opintojen määrän sisällyttämisen tutkintoon. Järjestäjät myös toivoivat, että ammatillisen koulutuksen **rahoitusta** kehitettäisiin. Vastaajat toivoivat, että rahoitusta kohdistettaisiin entistä joustavampien opiskelupolkujen

⁵⁷ Vahvuudet: Kysymykseen vastanneita 56, kaikkien mainintojen N = 132. Kehittämiskohteet: Kysymykseen vastanneita 54, kaikkien mainintojen N = 95.

toteuttamiseen, ohjaukseen ja neuvontaan sekä uusien toimintamallien kehittämiseen. Lisäksi rahoituksen toivottiin kannustavan yhteistyöhön korkeakoulujen kanssa. Lisäresursseja toivottiin myös perusopetuksen puolelle ja ammatillisen koulutuksen perusrahoitukseen. Osa vastaajista toi myös esiin, että **yhteisten tutkinnon osien sisältöjä tulisi tarkistaa** vastaamaan paremmin jatko-opintojen vaatimuksia. Samoin osa toivoi **joustavuutta opintojen hyväksilukuun ja aiemmin hankitun osaamisen tunnustamiseen**. Vastaajat toivoivat esimerkiksi mahdollisuutta sisällyttää ammatillisiin tutkintoihin korkeakouluopintoja ilman numeerista arviointia. Lisäksi toivottiin, että ammatillisessa koulutuksessa hankittua osaamista pystyisi nykyistä helpommin hyväksilukemaan ammattikorkeakoulututkintoihin. Muutamissa vastauksissa toivottiin myös valtakunnallisia raameja ja ohjeistuksia jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen ja esimerkiksi kaikille avointa digitaalista opintotarjontaportaalia yleissivistävien valmiuksien kehittämiseen (vrt. ammattikorkeakoulujen Campuonline.fi). Muutamissa vastauksissa toivottiin lisää resursseja tuen ja ohjauksen turvaamiseen.

TAULUKKO 34. Miten ammatillisen koulutuksen järjestäjät kehittäisivät ammatillista koulutusta, jotta koulutuksen järjestävät voisivat entistä paremmin tukea opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä, yleisimmät maininnat⁵⁸

Kehittämisen kohde	Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Ammatillisen koulutuksen tutkintorakenne	42	25
Rahoitus	17	10
Yhteisten tutkinnon osien sisällöt	13	8
Aiemmin hankitun osaamisen tunnustaminen	13	8

⁵⁸ Kysymykseen vastanneita 54, kaikkien mainintojen N = 60

Ammatillisen
tutkinnon
suorittaneiden
opiskelijoiden
ohjaaminen
ja tukeminen
osana ammatti-
korkeakoulu-
opintoja

7

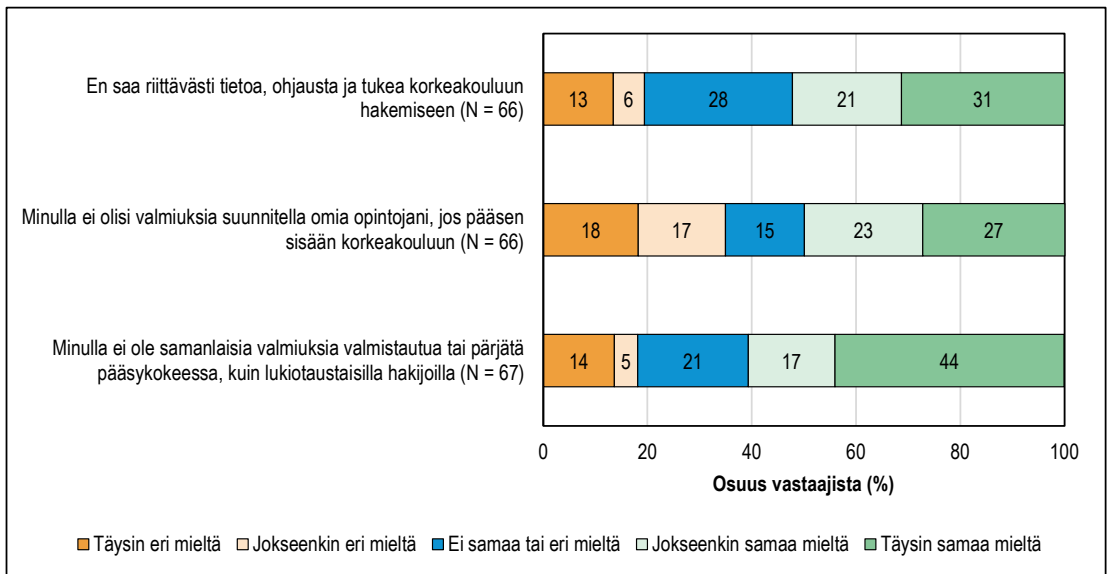
- Kaikilla ammattikorkeakouluilla on opintojen ohjauksen toimintamalli, ohjaussuunnitelma tai vastaava.
- Kaikilla ammattikorkeakouluilla ei ole tarkoituksenmukaisia toimintamalleja opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien vahvistamiseen ja osaamisen puutteiden tunnistamiseen.
- Opiskelijoiden HOPS:ejä laativista ammattikorkeakoulujen henkilöstön edustajista reilu puolet kertoi selvittävänsä aina henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa, onko opiskelijalla ammatillisten opintojen aikana tai työelämässä kertynyttä osaamista, jonka tunnistaminen vaikuttaa ammattikorkeakouluopintoihin.
- Mikäli ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisessa havaitaan puutteita, tuetaan heitä ammattikorkeakoulun johdon mukaan useimmiten seuraavin tavoin: valmentavat ja tukevat opinnot, opetuksen eriyttäminen, opinto-ohjaus, opiskelijan ohjaaminen oppimisen tuen ammattilaisen luo, vertaistuki.
- Opetus- ja ohjaushenkilöstö tukee opiskelijoita omassa opetuksessaan ja ohjauksessaan useimmiten seuraavin tavoin: perusasioiden kertaaminen, selkeät tehtävänannot, konkreettinen ohjaus, oppimistehtävien pilkkominen pienempiin kokonaisuuksiin, opiskelijalla mahdollisuus edetä opinnoissaan eri tahtia.
- Terveys- ja hyvinvointialan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet kokivat ammattikorkeakouluopinnoissaan olleen enemmän päällekkäisyyttä kuin muiden alojen tutkinnon suorittaneet. Kaupan ja hallinnon alan ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneet puolestaan kokivat opinnoissa olleen vähemmän päällekkäisyyttä kuin muiden alojen tutkinnon suorittaneet.

Tässä luvussa tarkastellaan, miten ammatillisen koulutuksen suorittaneita opiskelijoita ohjataan ja tuetaan ammattikorkeakouluopintojen aikana. Aineistoina käytettiin AMIS-tutkimusta, ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulun johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattujen kyselyiden vastauksia.

7.1 Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden mielikuvia ammattikorkeakouluopinnoista

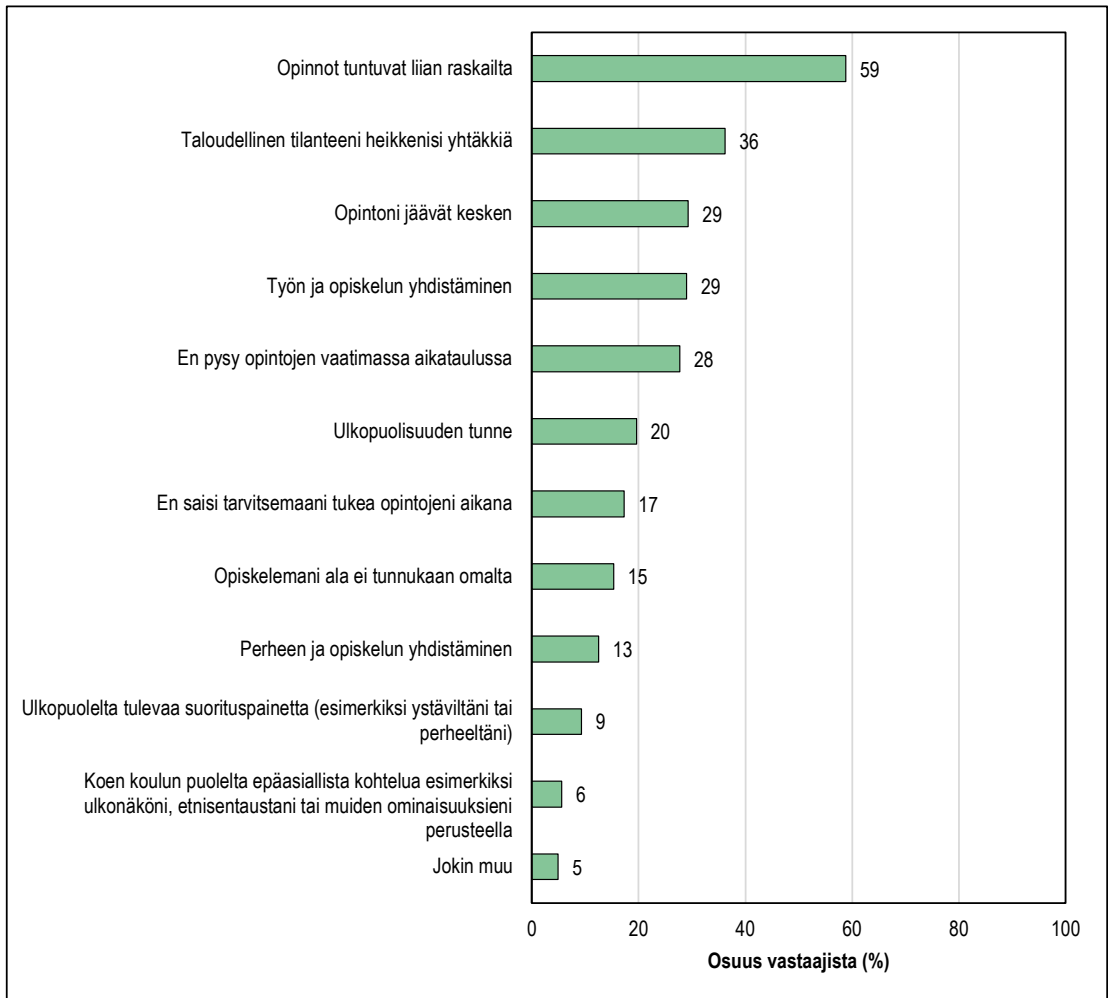
AMIS-tutkimukseen vastanneista opiskelijoista 4 prosenttia koki, että ammatillinen tutkinto ei anna riittäviä valmiuksia ammattikorkeakouluopintoihin. Näitä vastaajia pyydettiin arvioimaan eri syitä tälle. Noin puolet vastaajista (52 %) koki, että ei ollut saanut riittävästi tietoa, ohjausta ja

tukea ammattikorkeakouluopintoihin hakemiseen (kuvio 30). Samoin puolet (50 %) vastaajista arvioi, ettei heillä olisi valmiuksia suunnitella ammattikorkeakouluopintoja, jos he pääsisivät opiskelemaan. Jonkin verran suurempi osa (61 %) vastaajista katsoi, että heillä ei ollut samanlaisia valmiuksia valmistautua tai pärjätä pääsykokeessa kuin lukiotaustaisilla opiskelijoilla.

KUVIO 30. Ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden näkemys syistä, miksi ammatillinen koulutus ei anna riittäviä valmiuksia ammattikorkeakouluopintoihin. Lähde: AMIS-tutkimus

AMIS-tutkimukseen osallistuneet ammatillisen koulutuksen opiskelijat uskoivat voivansa kokea monenlaisia haasteita korkeakouluopintojen aikana. Yleisimmin vastaajia mietityttivät opintojen raskauteen (59 %), keskeytymiseen (29 %) ja etenemisnopeuteen (28 %) sekä omaan taloudelliseen tilanteeseen (36 %) ja työn ja opiskelun yhdistämiseen (29 %) liittyvät asiat (kuvio 31). Viidesosa (20 %) vastaajista nosti haasteena esiin mahdollisen ulkopuolisuuden tunteen ja vajaa viidesosa (17 %) sen, etteivät he saisi tarvitsemaansa tukea korkeakouluopinnoissa.

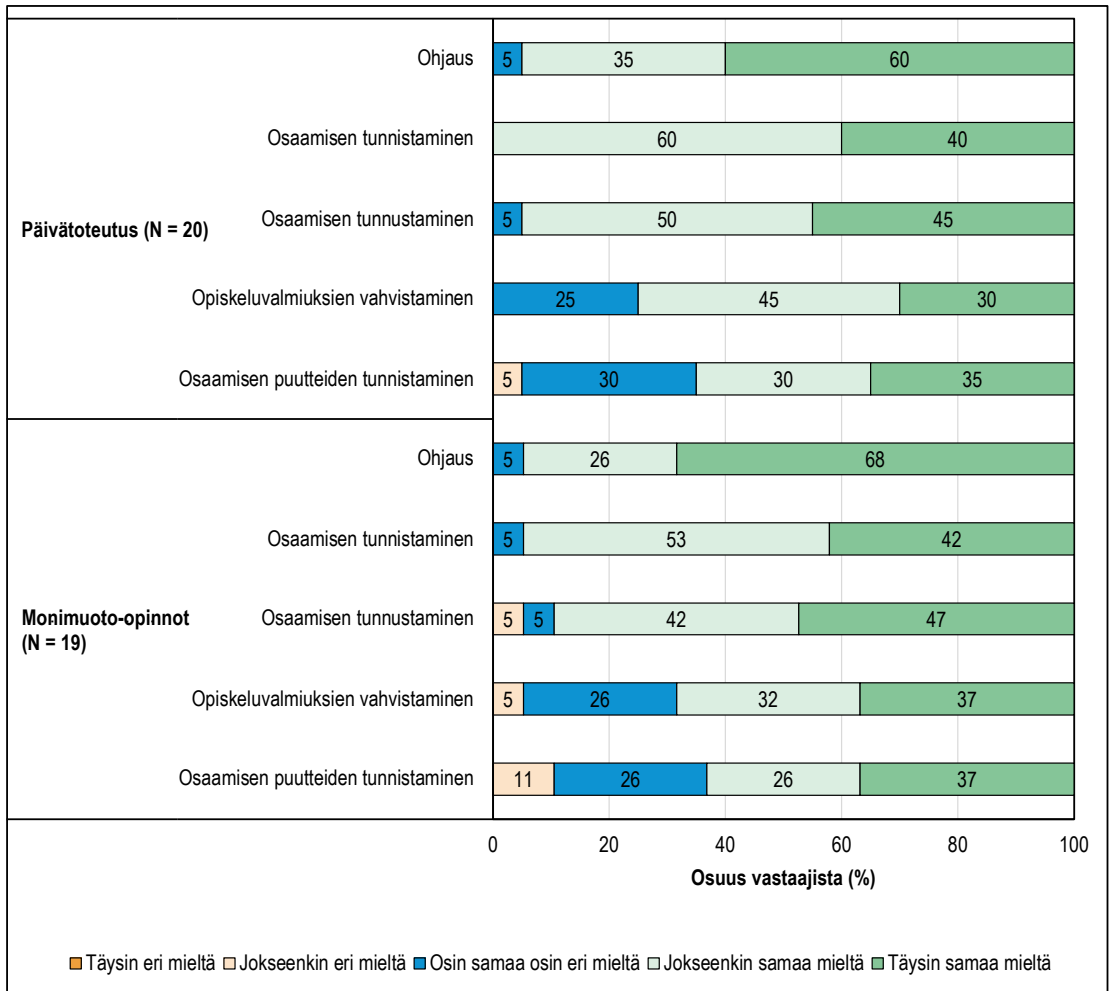
**KUVIO 31. Haasteita, joita ammatillisen koulutuksen opiskelijat uskoivat voivansa kokea korkeakouluopintojensa aikana (mahdollisuus valita useampi vaihtoehto) (N = 1 574).
Lähde: AMIS-tutkimus**

7.2 Ammattikorkeakoulujen toimintamallit opiskelijoiden ohjaukseen ja tukemiseen

Ammattikorkeakouluilta selvitettiin, onko niillä toimintamalleja opiskelijoiden opintojen ohjaukseen ja tukemiseen sekä onko toimintamallien laadinnassa tehty yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Opintojen ohjauksen toimintamalli tai vastaava on kaikilla ammattikorkeakouluilla. Noin puolet korkeakouluista (48 %, n = 10) oli tehnyt toimintamallin laadinnassa yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjän tai järjestäjien kanssa. Henkilöstökyselyyn vastanneista suurin osa (84 %, n = 406) tiesi toimintamallista, 14 prosenttia (n = 68) ei osannut sanoa onko sellainen olemassa ja muutamat vastaajat (2 %, n = 7) kertoivat, ettei toimintamallia ole.

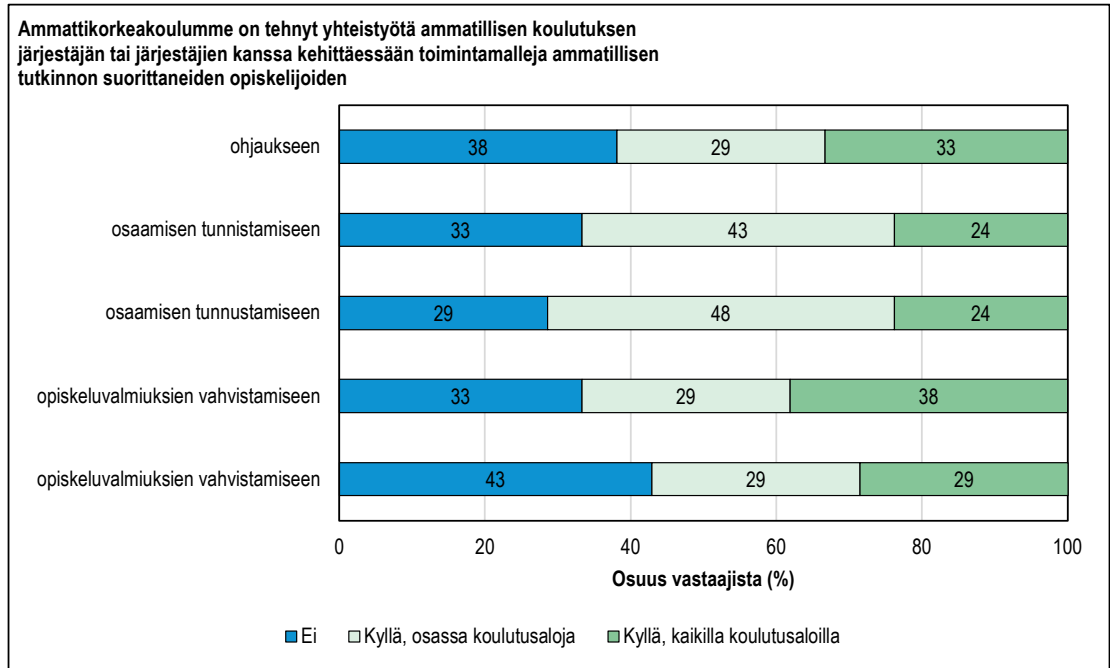
Ammattikorkeakoulujen johdon vastausten mukaan lähes kaikilla ammattikorkeakouluilla (90–100 %) on tarkoituksenmukaiset toimintamallit sekä päivätoteutuksessa että monimuoto-opinnoissa opiskelevien opiskelijoiden ohjaukseen, osaamisen tunnustamiseen ja osaamisen tunnustamiseen (kuvio 32). Sen sijaan pienempi osa (63–75 %) korkeakouluista koki, että niillä on tarkoituksenmukaiset toimintamallit opiskelijoiden opiskeluvalmiuksien vahvistamiseen ja osaamisen puutteiden tunnustamiseen. Yksi ammattikorkeakoulu ei ollut laatinut toimintamallia tätä varten.

KUVIO 32. Ammattikorkeakoulujen johdon näkemys siitä, onko korkeakoululla tarkoituksenmukaiset toimintamallit ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen tunnustamiseen ja tukemiseen

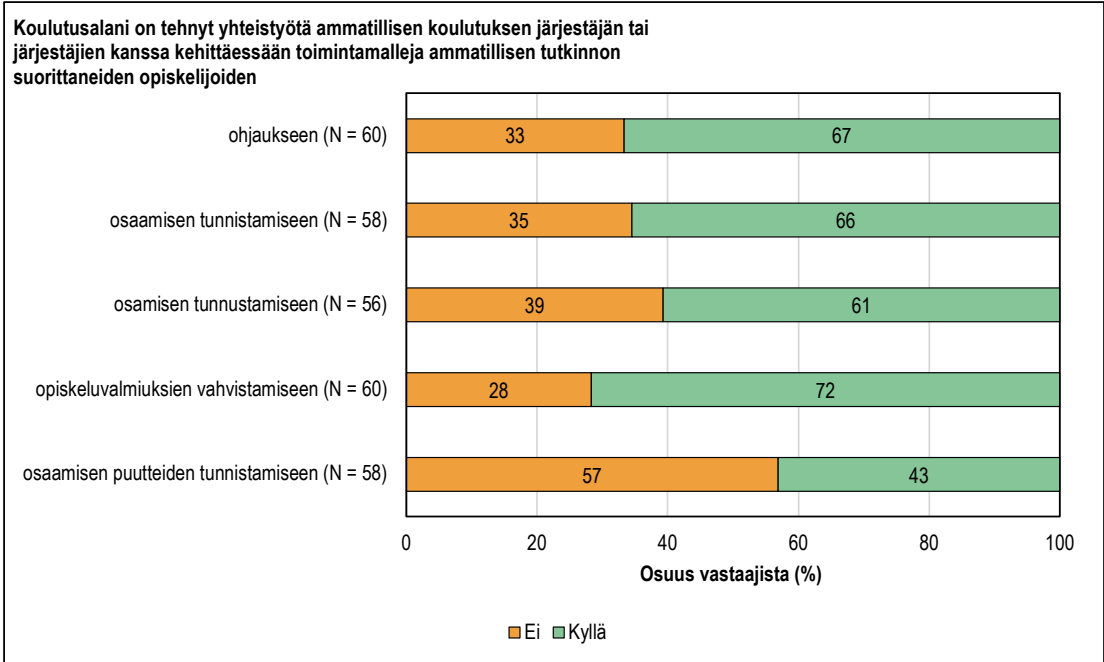
Siinä, tehtiinkö opiskelijoiden ohjauksen toimintamallien kehittämisessä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, oli eroja ammattikorkeakoulujen välillä. Johdon vastausten mukaan yleisimmin korkeakoulut ovat tehneet kaikkia koulutusaloja koskevaa yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa kehittäessään opiskeluvalmiuksia vahvistavia toimintamalleja (38 %) ja ohjausta (33 %) (kuvio 33). Osaa koulutusaloista koskeva yhteistyö on yleisintä osaamisen tunnustamista (43 %) ja tunnustamista (48 %) kehitettäessä. Niiden korkeakoulujen

osuus, jotka eivät ole tehneet yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa toimintamallien kehittämisessä on suurin, kun tarkastellaan ohjausta (38 %) ja osaamisen puutteiden tunnistamista (43 %).

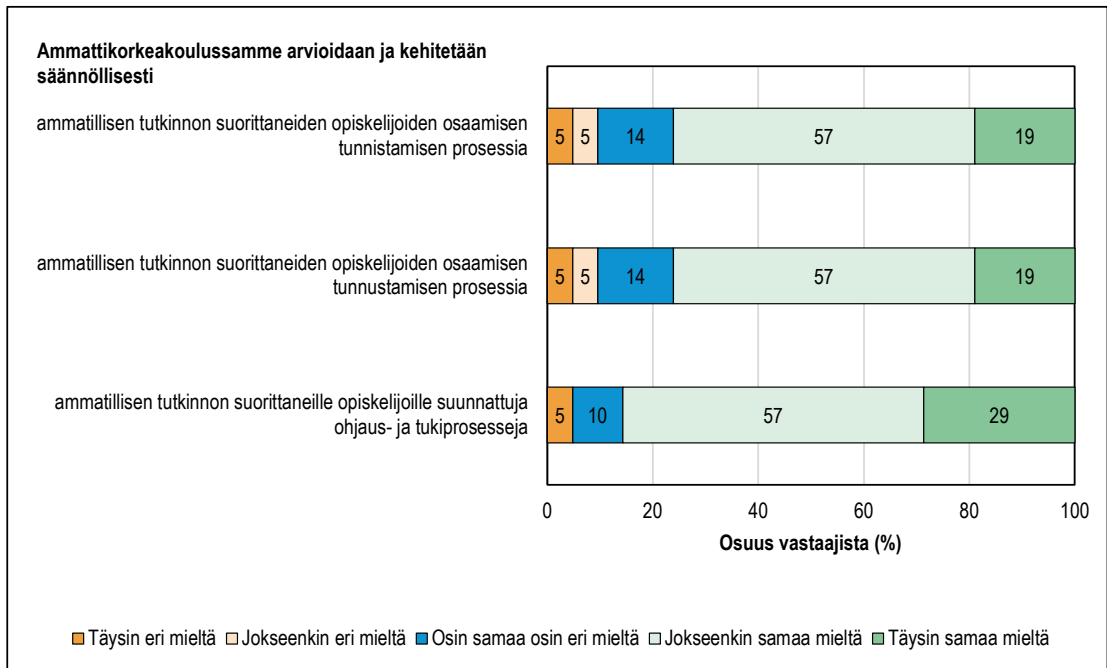
KUVIO 33. Onko korkeakoulu tehnyt ammatillisen koulutuksen järjestäjän tai järjestäjien kanssa yhteistyötä kehittäessään toimintamalleja ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen tunnistamiseen ja tukemiseen ammattikorkeakoulun johdon mukaan (N = 21)

Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköiden mukaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa on yleisimmin tehty yhteistyötä kehitettäessä toimintamalleja opiskeluvalmiuksien vahvistamiseen (72 %) (kuviokuva 34). Noin kaksi kolmasosaa (61 %–67 %) vastaajista kertoi, että heidän alallaan on tehty yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa kehitettäessä toimintamalleja ohjaukseen sekä osaamisen tunnistamiseen ja tunnustamiseen. Vähiten yhteistyötä on tehty kehitettäessä toimintamalleja ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen puutteiden tunnistamiseen (43 %).

KUVIO 34. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköiden näkemys yhteistyöstä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa

Ammattikorkeakoulujen johdon mukaan valtaosa (76–86 %) korkeakouluista arvioi ja kehittää säännöllisesti ammatillisen tutkinnon suorittaneille opiskelijoille suunnattuja ohjaus- ja tukiprosesseja sekä näiden opiskelijoiden osaamisen tunnustamisen ja tunnistamisen prosesseja (kuvio 35). Muutamit korkeakoulut eivät arvioi tai kehittä prosessejaan säännöllisesti tai tekevät sitä vain osin.

KUVIO 35. Ammattikorkeakoulujen johdon näkemys osaamisen tunnustamisen ja tunnustamisen sekä ohjaus- ja tukiprosessien säännöllisestä arvioinnista ja kehittämisestä

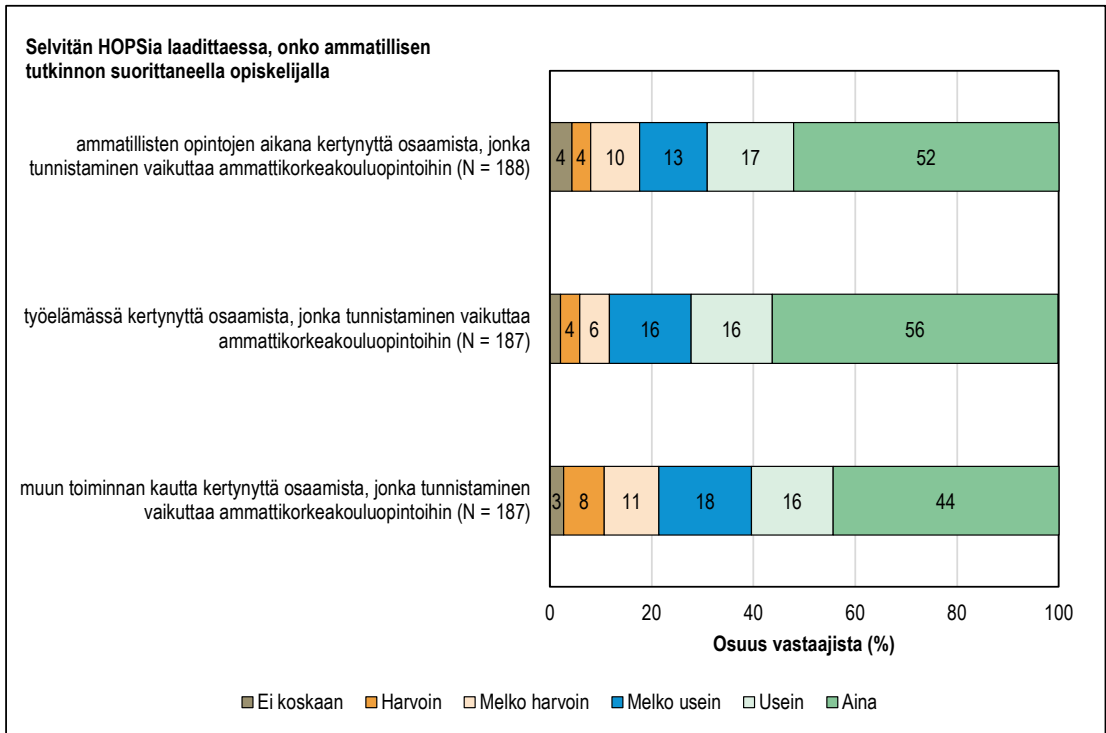
7.3 Uusien opiskelijoiden osaamisen selvittäminen

Siinä, kuinka järjestelmällisesti ammattikorkeakouluissa selvitetään ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden aiempaa osaamista, on eroja. Kyselyyn vastanneista osaamispäälliköistä reilu viidesosa (22 %) kertoi, että hänen koulutuslallaan selvitetään järjestelmällisesti opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia aina opintojen alussa (taulukko 35). Viidesosa (20 %) vastaajista kertoi valmiuksia selvittävän usein ja reilu viidesosa (23 %) melko usein. Toisaalta vastaajista noin kolmasosan (32 %) mukaan opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia selvitetään järjestelmällisesti harvoin tai melko harvoin.

TAULUKKO 35. Osaamispäälliköiden näkemys siitä, kuinka järjestelmällisesti koulutuslalla selvitetään ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opiskeluvalmiuksia opintojen alussa

Opiskeluvalmiuksien järjestelmällisen selvittämisen yleisyys	Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	%	n
Ei koskaan	3,3	2
Harvoin	15,0	9
Melko harvoin	16,7	10
Melko usein	23,3	14
Usein	20,0	12
Aina	21,7	13
Yhteensä	100,0	60

Ammattikorkeakoulujen henkilöstökyselyyn vastanneista 46 prosenttia (n = 195) työhön kuului opiskelijoiden henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) laadintaa. Näistä henkilöstön edustajista hieman yli puolet (52 %) kertoi selvittävänsä aina henkilökohtaista opiskelusuunnitelmaa laadittaessa, onko opiskelijalla ammatillisten opintojen aikana kertynyttä osaamista, jonka tunnistaminen vaikuttaa ammattikorkeakouluopintoihin (kuvio 36). Samoin reilu puolet (56 %) selvittää aina, onko opiskelijalla työelämässä kertynyttä, opintoihin vaikuttavaa osaamista. Muun toiminnan kautta kertynyttä osaamista kertoi selvittävänsä aina 44 prosenttia henkilöstöstä. Usein tai melko usein opiskelijoiden aiemmin kertynyttä osaamista selvittää noin kolmasosa henkilökohtaisia opiskelusuunnitelmia laativista. Harvinaisinta opiskelusuunnitelmia laativan henkilöstön keskuudessa on muun toiminnan kautta kertyneen osaamisen selvittäminen.

KUVIO 36. Kuinka usein henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadintaan osallistuvat ammattikorkeakoulujen henkilöstön jäsenet selvittävät ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden aikaisempaa osaamista

Koulutusalojen välillä on eroja siinä, kuinka usein opiskelijoiden aiempaa osaamista selvitetään. Terveys- ja hyvinvointialoilla⁵⁹, palvelualoilla ja kaupan ja hallinnon alalla ammatillisten opintojen aikana kertynyttä osaamista selvittää henkilöstökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan yhteydessä aina 55 % niitä laativista. Sen sijaan tekniikan aloilla⁶⁰ vain neljännes (25 %) selvittää aina ammatillisten opintojen aikana kertynyttä osaamista. Myös työelämässä kertyneen osaamisen selvittäminen aina opiskelusuunnitelmia laadittaessa on tekniikan aloilla vähäisempää (29 %) kuin palvelualoilla ja kaupan alalla (67 %) ja terveys- ja hyvinvointialoilla (66 %). Noin joka kymmenes (8–12 %) tekniikan alalla opiskelusuunnitelmia laativista henkilöstön edustajista ei selvitä opiskelijan ammatillisten opintojen aikana tai työelämässä kertynyttä osaamista koskaan.

59 luokka sisältää myös kasvatusalat, humanistiset ja taidealat sekä yhteiskunnalliset alat

60 luokka sisältää myös ICT-alan, luonnontieteet sekä maa- ja metsätalouden

Ammatilliseen tutkintoon kuuluvia opintoja ei voida tunnustaa osaksi korkeakouluopintoja. Sen sijaan, jos opiskelijalla on esimerkiksi työn kautta kertynyttä osaamista, joka vastaa ammattikorkeakoulun opintojakson osaamistavoitteita, voi hän osoittaa osaamisensa näytöllä ja suorittaa opintoja tällä tavoin. Kyselyyn vastanneiden osaamispäälliköiden mukaan osaamisen näytöillä voidaan suorittaa opintoja yleisimmin keskimäärin 11–20 opintopistettä (39 %) (taulukko 36). Toisaalta noin viidesosa (19 %) vastaajista kertoi, että osaamisen näytöillä voi suorittaa opintoja yli 30 opintopisteen edestä. Muutaman vastaajan mukaan ammattikorkeakouluopintoja voi lainkaan suorittaa osaamisen näytöillä.

TAULUKKO 36. Kuinka monta opintopistettä alan ammattikorkeakouluopintoja voi osaamispäälliköjen mukaan keskimäärin suorittaa ennen ammattikorkeakouluopintoja suoritetun ammatillisen koulutuksen aikana tai työelämässä kertyneen osaamisen näytöillä

Opintopistemäärä	Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt	
	%	n
Ei lainkaan	5,3	3
Enintään 10 opintopistettä	12,3	7
11–20 opintopistettä	38,6	22
21–30 opintopistettä	24,6	14
Yli 30 opintopistettä	19,3	11
Yhteensä	100,0	57

7.4 Ammattikorkeakouluopiskelijoille tarjottava tuki opintojen aikana

Ammattikorkeakoulujen johtoa ja opetus- ja ohjaushenkilöstöä pyydettiin kyselyissä kertomaan, miten ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita tuetaan, mikäli heidän osaamisessaan on tunnistettu olevan puutteita. Ammattikorkeakoulujen johto vastasi kysymykseen yleisesti korkeakoulunsa näkökulmasta. Opetus- ja ohjaushenkilöstöä pyydettiin kuvailemaan, miten he tukevat opiskelijoita omassa opetuksessaan ja ohjauksessaan.

Ammattikorkeakoulujen johto mainitsi yleisimmin, että opiskelijoita tuetaan **varsinaisiin opintoihin valmentavilla ja niitä tukevilla kursseilla** sekä tarjoamalla erilaisia tukipajoja (taulukko 37). Myös opintojen ja erityisesti niiden suoritustapojen **eriyttäminen** nousi esiin vastauksissa. Oppimistehtäviä, opiskelujärjestelyjä ja tapoja osoittaa osaamista saatetaan räätälöidä opiskelijan tarpeiden mukaan. Vastaajat mainitsivat myös **opinto-ohjauksen**, henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laadinnan ja eräässä korkeakoulussa myös oppimisen tuen suunnitelman laadinnan tapoina tukea opiskelijoita. Vastaajien mukaan tukea tarvitsevia opiskelijoita ohjataan myös **oppimisen ja hyvinvoinnin tuesta vastaavien ammattilaisten**, kuten erityisopettajan, opintopsykologin ja kuraattorin, luo. Osassa korkeakouluja opiskelijoille on myös tarjolla **vertaistukea** muun muassa vertaisoppimisen ja tutortoiminnan kautta. Muutamassa korkeakoulussa opiskelijoiden tukemisesta ovat vastuussa ryhmänohjaajat. Muutamat korkeakoulut kertoivat kehittäneensä toimintaansa pystyäkseen paremmin vastaamaan opiskelijoiden tuen tarpeisiin. Yksittäisissä vastauksissa tuotiin esiin myös väyläopinnot, tasoryhmät ja ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ja lukion käyneiden opintojen eriyttäminen keinoina tukea opiskelijoita. Yksi korkeakoulu totesi, että vaikka heillä on monenlaista tukea tarjolla, se ei siltikään vastaa opiskelijoiden tarpeita.

TAULUKKO 37. Ammattikorkeakoulujen johdon mainitsemia tapoja, joilla ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita tuetaan, mikäli heidän osaamisessaan on havaittu olevan puutteita, yleisimmät maininnat⁶¹

Tuen tapa	Ammattikorkeakoulujen johto	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Valmentavat ja tukevat opinnot	32	24
Eriyttäminen	18	14
Opinto-ohjaus	16	12
Opiskelijan ohjaaminen oppimisen tuen ammattilaisten luo	14	11
Vertaistuki	8	6

Opetus- ja ohjaushenkilöstö⁶² kuvasivat vastauksissaan useita tapoja, miten he omassa opetus- tai ohjaustyössään pyrkivät tukemaan opiskelijoiden osaamisen kehittymistä. Vastaajat kertaavat niin perusasioita kuin jo opetettuakin sekä pyrkivät olemaan mahdollisimman selkeitä tehtävännannoissa. Opiskelijoille annetaan konkreettista ohjausta, pilkotaan oppimistehtäviä pienempiin kokonaisuksiin ja tarjotaan mahdollisuuksia edetä opinnoissa eri tahtia. Muutamat vastaajat kertoivat jopa helpottavansa tehtäviä, vaikka tietävät opiskelijoiden osaamisen jäävän silloin puutteelliseksi. Vastauksissa korostui myös kannustuksen ja rakentavan palautteen antamisen merkitys keinona tukea opiskelijoita ja heidän osaamisensa kehittymistä. Vastaajat myös tarjoavat opiskelijoille henkilökohtaista ohjausta erilaisissa keskusteluissa sekä osana henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien laadintaa. Vastaajat nostivat myös esiin vertaistuen merkityksen ja kertoivat teettävänsä opiskelijoille muun muassa ryhmätöitä sekä kannustavansa toisilta opiskelijoilta oppimiseen. Tukea tarvitsevia opiskelijoita myös ohjataan korkeakouluopintoihin valmentaville ja niitä tukeville kurseille sekä erilaisiin tukipajoihin. Lisäksi opiskelijoita ohjataan oppimisen ja hyvinvoinnin ammattilaisten, kuten erityisopettajien, luo.

7.5 Ammattikorkeakoulujen vahvuudet ja kehittämiskohteet osaamisen kehittämisen tukemisessa

Ammattikorkeakoulujen johtoa pyydettiin kyselyssä pohtimaan, mitkä ovat heidän korkeakoulunsa vahvuuksia ja kehittämiskohteita ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen kehittämisen tukemisessa. Yleisimmin vastaajat mainitsivat korkeakoulunsa vahvuudeksi **toimivan opiskelijoiden ohjauksen** ja **osaamisen kehittymistä tukevat opinnot ja toimintatavat** kuten valmentavat opinnot, tukipajat ja lisäohjauksen (taulukko 38). Vastaajat nostivat esiin myös **oppimisen ja hyvinvoinnin tuen palvelut** ja **opintojen henkilökohtaistamisen** ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan prosessin hyvin toimivina asioita. He myös kiinnittivät vastauksissaan huomiota korkeakoulun **ilmapiiriin ja tahtotilan** merkitykseen. Vastaajat kokivat, että muun muassa opiskelijoiden mukaan otto opiskelijayhteisöön ja asettaminen toiminnan keskiöön tukevat osaamisen kehittymistä. Muutamat korkeakoulut tunnistivat vahvuudekseen **osaamisen tunnistamisen ja tunnustamisen**, useimmiten AHOTOinnin, mutta myös työn opinnollistamisen. Muina vahvuuksina vastaajat mainitsivat väyläopinnot, yhteistyön ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, omat valintaväylät ammatillisen tutkinnon suorittaneille, tutortoiminnan, alkutestit, pienet ryhmäkoot, oppimisympäristön ja ryhmänohjaajat.

Kehittämiskohteiksi ammattikorkeakoulujen johto nosti samoja asioita, joita he olivat maininneet vahvuuksina. Yleisimmin kehittämisen kohteina nähtiin **osaamisen kehittymistä tukevat**

61 Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 76.

62 Kysymykseen vastanneita 354, kaikkien mainintojen N = 589.

opinnot, opiskelijoiden ohjaus sekä olemassa olevan **osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen**. Yksittäisinä kehittämiskohteina vastaajat mainitsivat opintojen henkilökohtaistamisen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman laadinnan, ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön, korkeakoulun vetovoiman, opettajien pedagogisen osaamisen, olemassa olevien toimintamallien paremman hyödyntämisen ja opiskelijoiden korkeakouluidentiteetin ja korkeakoulumaisen opiskeluotteen kehittämisen. Lisäksi vastauksissa mainittiin, että opiskelijoiden valmiuksien kehittäminen sitoo paljon korkeakoulun resursseja ja että ne joutuvat tarjoamaan sellaista tukea, jota ammatikorkeakoulun ei vastaajien mukaan pitäisi joutua opiskelijoilleen tarjoamaan.

TAULUKKO 38. Ammattikorkeakoulujen johdon esiin nostamia vahvuuksia ja kehittämiskohteita ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osaamisen kehittämisen tukemisessa, yleisimmät maininnat⁶³

Tapa tukea osaamisen kehittämistä	Ammattikorkeakoulujen johto			
	Vahvuudet		Kehittämiskohteet	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Opiskelijoiden ohjaus	21	13	31	10
Osaamisen kehittämistä tukevat opinnot ja toimintatavat	19	12	47	15
Oppimisen ja hyvinvoinnin tuki	15	9	-	-
Opintojen henkilökohtaistaminen	15	9	-	-
Ilmapiiri ja tahtotila	8	5	-	-
Osaamisen tunnistaminen ja tunnustaminen	6	4	28	9

7.6 Ammattikorkeakoulujen toiminnan kehittäminen, jotta ne voisivat entistä paremmin tukea opiskelijoita

Ammattikorkeakoulujen johdolta sekä henkilöstöltä selvitettiin, miten he kehittäisivät ammatikorkeakoulujen toimintaa, jotta ne voisivat entistä paremmin tukea ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita korkeakouluopinnoissa. Molempien vastaajaryhmien vastauksissa nousi esiin samoja teemoja. Sen lisäksi, että vastaajat toivat esiin korkeakoulujen toimintaan liittyviä kehittämisen kohteita, useissa vastauksissa nostettiin esiin tarve kehittää ammatillista koulutusta ja perusopetusta niin, että opiskelijoiden valmiudet olisivat paremmat heidän siirtyessään korkea-asteen opintoihin.

Ammattikorkeakoulujen johto mainitsi vastauksissaan useimmiten **ammattikorkeakouluopintojen ja ammatikorkeakouluopintoja edeltävien opintojen** kehittämisen (taulukko 39). Lisäksi vastaajat näkivät tärkeinä **amatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön** kehittämisen, **ohjauksen** kehittämisen, **ammattikorkeakoulujen resurssien lisäämisen**, **amatillisten opintojen ja ammatikorkeakouluopintojen välisen nivelvaiheen** kehittämisen sekä **väyläopintojen** kehittämisen.

Ammattikorkeakoulujen henkilöstön vastauksissa yleisimmäksi kehittämisen kohteeksi korkeakoulujen toiminnassa nousi erilaiset opiskelijoille suunnatut **varsinaisiin opintoihin valmistavat ja niissä tukevat opinnot**, kurssit sekä pajat. Vastaajat tunnustivat myös tarpeen kehittää **ammattikorkeakouluopintoja**. He kehittäisivät muun muassa erilaisia tapoja suorittaa opintoja, AHOT-prosesseja sekä yksilöllisiä opintopolkuja. Muutamat vastaajat ehdottivat ammatillisen tutkinnon

⁶³ Vahvuudet: Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 62. Kehittämiskohteet: Kysymykseen vastanneita 20, kaikkien mainintojen N = 32.

suorittaneille opiskelijoille erillisiä aloitusryhmiä, toiset taas nostivat esiin tarpeen lisätä opintoihin enemmän käytännön tekemistä. Henkilöstön vastauksissa merkittäväksi kehittämisen kohteeksi nousi myös ammattikorkeakoulujen **resursointi**. Vastaajat toivoivat lisää resursseja useimmiten opetukseen, erityisesti lähiopetukseen, sekä henkilökohtaiseen ohjaukseen. Muutenkin vastaajat toivat vastauksissaan esiin tarpeen kehittää **opiskelijoiden ohjausta**. Osa vastaajista koki, että opiskelijoille tulisi olla **enemmän tukea** saatavilla. Toisaalta yhtä yleisiä olivat maininnat siitä, että tukea on jo paljon tarjolla. Myös **ammattillisen koulutuksen järjestäjien kanssa tehtävän yhteistyön** kehittäminen koettiin tärkeäksi. Muutamat henkilöstön edustajat toivat vastauksissaan esiin tarpeen tukea ammattikorkeakoulujen henkilöstöä opetus- ja ohjaustyössä sekä kehittää tapoja tunnistaa opiskelijoiden osaamisen puutteita. Yleisimmin henkilö ehdotti osaamisen puutteiden tunnistamista tasokokeella.

Samoin kuin ammattikorkeakoulujen johto myös henkilöstö nosti esiin sen, että myös **ammattikorkeakouluopintoja edeltäviä opintoja**, pääasiassa ammatillista koulutusta mutta myös perusopetusta, tulisi kehittää niin, että opiskelijoilla olisi korkea-asteelle siirtyessään tarvittavat valmiudet. Osa vastaajista myös kehittäisi erillisiä ammatillisen koulutuksen aikana suoritettavia, **jatko-opintovalmiuksia parantavia opintoja**. Yleisimmin mainittiin väyläopintojen kehittäminen, mutta myös mahdollisuudet suorittaa muita ammattikorkeakouluopintoja, lukio-opintoja ja erilaisia kurkistuskursseja mainittiin. Vastaajat kehittäisivät myös **ammattikorkeakoulujen opiskelijavalintaprosessia** ja muutenkin **nivelvaihetta ammatillisesta koulutuksesta ammattikorkeakouluun**. Pääosin toivottiin valintakriteerien tiukentamista. Muutamat vastaajat myös ehdottivat ammatillisen tutkinnon suorittaneille opiskelijoille esimerkiksi matematiikan, kielten ja viestinnän osaamisen täydentämistä avoimessa ammattikorkeakoulussa ennen opiskelijaksi hakemista. Myös ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksista nykyistä paremmin tiedottaminen ammatillisen koulutuksen opiskelijoille koettiin tärkeäksi.

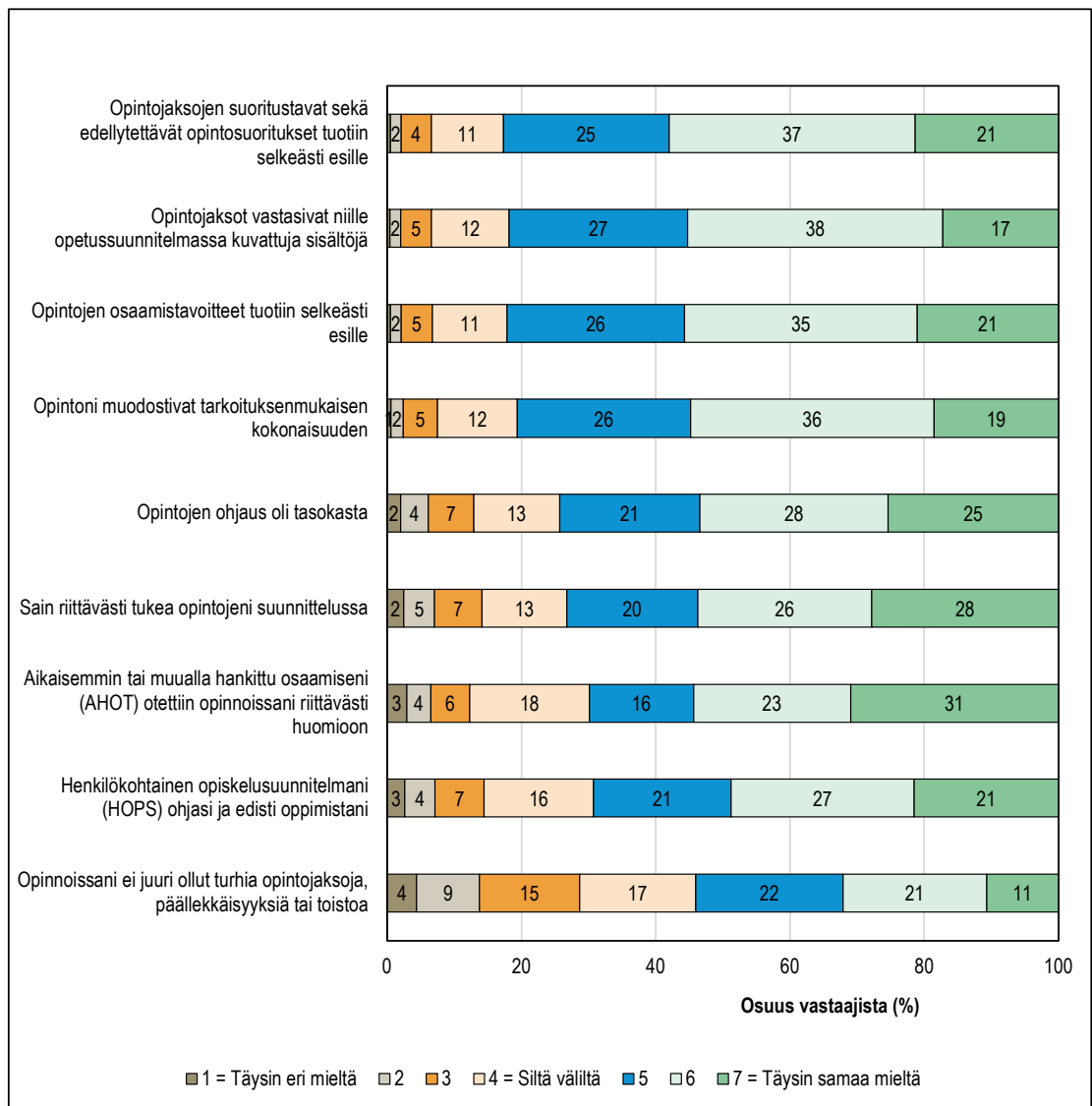
TAULUKKO 39. Ammattikorkeakoulujen johdon ja henkilöstön tunnistamia kehittämisen kohteita ammattikorkeakoulujen toiminnassa, jotta ne voisivat entistä paremmin tukea ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita ammattikorkeakouluopinnoissa, yleisimmät maininnat⁶⁴

Kehittämisen kohde	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammattikorkeakoulujen henkilöstö	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Ammattikorkeakouluopinnot	25	7	15	67
Ammattikorkeakouluopintoja edeltävät opinnot	21	6	10	47
Yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa	18	5	6	29
Opiskelijoiden ohjaus	11	3	9	40
Resurssit	7	2	13	59
Ammattikorkeakoulutuksen ja ammatillisen koulutuksen nivelvaihe	7	2	3	13
Väyläopinnot tai muut jatko-opintovalmiuksia kehittävät opinnot	7	2	6	29
Osaamisen kehittämistä tukevat opinnot ja toimintatavat	-	-	18	80
Tuen tarjonnan lisääminen	-	-	3	13
Opiskelijavalintaprosessi	-	-	6	25

64 Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 19, kaikkien mainintojen N = 28. Ammattikorkeakoulujen henkilöstö: Kysymykseen vastanneita 365, kaikkien mainintojen N = 453.

7.7 Opiskelijoiden kokemus ammattikorkeakouluopintojen suunnittelusta ja ohjauksesta

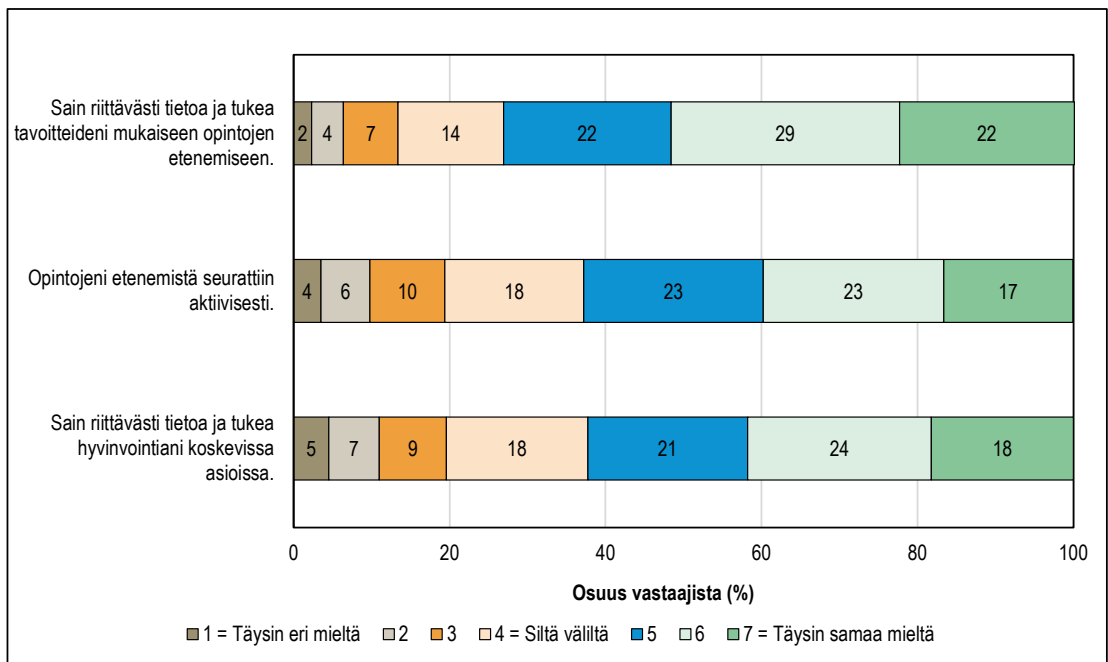
Ammattikorkeakoulujen AVOP-palautekyselyyn vastanneet ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat olivat erityisen tyytyväisiä opintojen osaamistavoitteiden ja suoritustapojen selkeyteen sekä opintojen muodostamaan kokonaisuuteen (kuvio 37). Opiskelijat olivat myös useimmiten tyytyväisiä opintojensa suunnitteluun saamaansa tukeen sekä opintojen ohjaukseen. Myös aiemmin hankitun osaamisen tunnistamiseen ja henkilökohtaisen opiskelusuunnitelman (HOPS) toimivuuteen opiskelijat olivat yleensä tyytyväisiä. Opiskelijoiden vastauksissa oli erityisen paljon hajontaa väittämän *Opinnoissani ei juuri ollut turhia opintojaksoja, päällekkäisyyttä tai toistoa* vastauksissa.

KUVIO 37. Opiskelijoiden kokemukset opintojen suunnittelusta ja ohjauksesta (N = 29 620).
Lähde: AVOP

Opiskelijoiden tyytyväisyydessä on jonkin verran eroja koulutusalojen välillä. Terveys- ja hyvinvointialalla opiskelleet kokivat opinnoissaan olleen enemmän päällekkäisyyttä kuin muilla aloilla opiskelleet. Kaupan ja hallinnon alalla opiskelleet taas kokivat opinnoissaan olleen vähemmän päällekkäisyyttä kuin muiden alojen tutkinnon suorittaneet⁶⁵. Terveys- ja hyvinvointialalla opiskelleet kokivat myös aiemmin hankitun osaamisen huomioon ottamisen toteutuneen keskimäärin heikommin kuin muilla aloilla opiskelleet⁶⁶. Humanistisilla ja taidealoilla sekä terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleet olivat hieman muilla aloilla opiskelleita tyytymättömämpiä opintojen suunnitteluun saamaansa tukeen⁶⁷.

AVOP-palautekyselyn mukaan suurin osa opiskelijoista koki, että heidän ammattikorkeakouluopintojensa etenemistä oli seurattu aktiivisesti ja että he olivat saaneet riittävästi tietoa ja tukea tavoitteidensa mukaiseen opintojen etenemiseen sekä hyvinvointiin liittyviin asioihin (kuvio 38). Vastauksissa oli kuitenkin jonkin verran eroja opiskelijoiden välillä. Viidesosa (20 %) opiskelijoista nimittäin koki, että heidän opintojensa etenemistä ei ollut seurattu aktiivisesti. Samoin noin joka viides (22 %) opiskelija koki, ettei ollut saanut riittävästi tukea hyvinvointiaan koskevista asioista. Humanistisilla ja taidealoilla opiskelleet olivat jonkin verran muilla aloilla opiskelleita tyytymättömämpiä opintojen etenemisen seurantaan.⁶⁸

KUVIO 38. Opiskelijoiden kokemukset opiskelun tukipalveluista (N = 29 620). Lähde: AVOP

65 Väittämän *Opinnoissani ei juuri ollut turhia opintojaksoja, päällekkäisyyttä tai toistoa* kanssa eri mieltä (1–3): kaupan ja hallinnon ala 21 %, tekniikan alat 26 %, palvelualat 27 %, maa- ja metsätalousalat 28 %, humanistiset ja taidealat 30 %, terveys- ja hyvinvointiala 33 %
 66 Väittämän *Aikaisemmin hankittu osaamiseni (AHOT) otettiin opinnoissani riittävästi huomioon* kanssa eri mieltä (1–3): terveys- ja hyvinvointialat 16 %, muut alat 8–11 %
 67 Väittämän *Sain riittävästi tukea opintojen suunnittelussa* (1–3): humanistiset ja taidealat 18 %, terveys- ja hyvinvointialat 16 %, muut alat 11–13 %
 68 Väittämän *Opintojeni etenemistä seurattiin aktiivisesti* kanssa eri mieltä (1–3): humanistiset ja taidealat 24 %, muut alat 16–20 %

Yhteistyö

8

- Lähes kaikki ammattikorkeakoulut tekevät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa sellaista yhteistyötä, jonka ne arvioivat kehittävän ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia. Osaamispäälliköistä yhteistyötä tekee suurin osa, opetus- ja ohjaushenkilöstöstä kolmannes.
- Ammattikorkeakoulujen johto ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät näkivät paljon samoja kehittämisen kohteita niiden välisessä yhteistyössä:
 - väyläopintoihin ja muihin jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyvän yhteistyön kehittäminen
 - yhteistyön tiivistäminen ja säännöllisyys
 - uusien kumppanuussopimuksien ja alueellisen yhteistyön lisääminen
 - yhteiset projektit ja kehittämistilaisuudet.

Tässä luvussa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välistä yhteistyötä sekä yhteistyön kehittämistarpeita. Aineistoina käytettiin ammatillisen koulutuksen järjestäjille, ammattikorkeakoulun johdolle ja ammattikorkeakoulujen henkilöstölle suunnattujen kyselyiden vastauksia.

8.1 Yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä

Yhtä ammattikorkeakoulua lukuun ottamatta kaikki kyselyyn vastanneet korkeakoulut tekevät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa sellaista yhteistyötä, jonka ne arvioivat kehittävän ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia. Yhteistyökumppanien määrä vaihtelee yhden ja kymmenen välillä. Tyypillisimmin ammattikorkeakoulut tekevät yhteistyötä kahden tai kolmen ammatillisen koulutuksen järjestäjän kanssa. Myös suurin osa (82 %, n = 50) kyselyyn vastanneista ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköistä ja noin kolmasosa (34 %, n = 143) ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstöstä kertoi tekevänsä työssään sellaista yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa, joka kehittää ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia.

Yleisimmin ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstö sekä osaamispäälliköt tekevät yhteistyötä ammatillisen koulutuksen opettajien ja kouluttajien kanssa (86 % ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstöstä ja 75 % osaamispäälliköistä) (taulukko 40). Osaamispäälliköiden

keskuudessa yhteistyö ammatillisen koulutuksen koulutuspäälliköiden kanssa on lähes yhtä yleistä (73 %). Opetus- ja ohjaushenkilöstöstä vajaa puolet (45 %) vastasi tekevänsä yhteistyötä ammatillisen koulutuksen koulutuspäälliköiden kanssa. Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien kanssa yhteistyötä tekee hieman yli puolet (52 %) ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstöstä ja vajaa puolet (47 %) ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköistä.

TAULUKKO 40. Ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstön ja osaamispäälliköiden yhteistyökumppanit ammatillisessa koulutuksessa

Yhteistyökumppani ammatillisessa koulutuksessa	Ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilöstä		Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköt		Yhteensä	
	%	n	%	n	%	N
Opettaja ta kouluttaja	85,9	122	74,5	38	82,6	157
Koulutuspäällikkö	45,1	64	72,5	37	52,6	100
Opinto-ohjaaja	52,1	74	47,1	24	50,5	96
Ohjaaja	19,7	28	17,6	9	18,4	35
Muu	7,7	11	13,7	7	9,5	18

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välisen yhteistyön säännöllinen arviointi ja kehittäminen on yleisempää ammattikorkeakoulujen kuin ammatillisen koulutuksen järjestäjien keskuudessa. Koulutuksen järjestäjistä reilu puolet (55 %) arvioi ja kehittää säännöllisesti, ammattikorkeakouluista kolme neljäsosaa (76 %) (taulukko 41). Reilulla viidesosalla (22 %) koulutuksen järjestäjistä yhteistyön arviointi ja kehittäminen ei ole säännöllistä, korkeakouluista vain muutama toimii näin.

TAULUKKO 41. Ammattikorkeakoulujen johdon ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkemys siitä, arvioivatko ja kehittävätkö ne säännöllisesti keskinäistä yhteistyötään

Asteikko	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	%	n	%	n
Täysin eri mieltä	9,5	2	1,8	1
Jokseenkin eri mieltä	4,8	1	20,0	11
Osin samaa osin eri mieltä	9,5	2	23,6	13
Jokseenkin samaa mieltä	38,1	8	30,9	17
Täysin samaa mieltä	38,1	8	23,6	13
Yhteensä	100,0	21	100,0	55

8.2 Yhteistyön kehittäminen

Ammattikorkeakoulujen johdolta ja ammatillisen koulutuksen järjestäjiltä selvitettiin, miten ne kehittäisivät keskinäistä yhteistyötään. Vastaaaja pyydettiin keskittymään erityisesti sellaiseen yhteistyöhön, jolla pyritään tukemaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia ja/tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemistä.

Ammattikorkeakoulujen johto kehittäisi sekä ammatillisissa oppilaitoksissa tarjolla olevia **ammattikorkeakouluopintoihin valmentavia opintoja ja väyläopintoja** että **ammattikorkeakouluopiskelijoille ja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille tarjolla olevien yhteisten**

opintojen tarjontaa (taulukko 42). Vastaajat panostaisivat laajemmin korkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien väliseen **yhteistyöhön** esimerkiksi strategisten kumppanuuksien ja alueellisen yhteistyön kautta, sillä sen nähtiin sujuvoittavan opiskelijoiden siirtymiä koulutuspolulla. Vastauksissa mainittiin myös **opettajien välisen yhteistyön** kehittäminen, **hankeyhteistyö** esimerkiksi oppimisen ja tuen tarpeiden tunnistamiseksi ja **opetussuunnitelmatason yhteistyö** jatko-opintovalmiuksien näkökulmasta. Yksittäiset vastaajat toivat esiin tarpeen kehittää yhteisiä oppimisympäristöjä sekä tarpeen asettaa yhteistyölle yhteisiä, mitattavia tavoitteita. Vastaajat nostivat myös esiin tarpeen **tukea ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajia** työssään, jotta nämä osaisivat paremmin tukea ammatillista tutkintoa suorittavia opiskelijoita opinnoissaan ja tuntisivat korkeakouluopintojen vaatimukset paremmin. Vastaajat tunnistivat myös puhtaasti korkeakoulun toimintaan liittyviä kehittämiskohteita, kuten että osaamisen osoittamisen mekanismeja olisi tarpeen kehittää. Lisäksi mainittiin riittävän henkilökohtaisen tuen mahdollistaminen sekä alakohtaisen yhteistyön lisääminen opetusryhmien välillä tuen, resurssien ja osaamisen jakamiseksi. Toisaalta korkeakoulujen johto toi esiin, että opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia tuli parantaa jo ammatillisen koulutuksen aikana ja tehtävä kuului ammatilliselle koulutukselle.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien vastauksissa nousivat esiin suurelta osin samat asiat kuin ammattikorkeakoulujen johdon vastauksissa. Vastauksissa mainittiin useimmiten **väyläopintojen ja muiden jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen** järjestämiseen liittyvän yhteistyön kehittäminen sekä **koulutusorganisaatioiden välisen yhteistyön** tiivistäminen ja säännöllisyys. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät toivoivat säännöllistä yhteydenpitoa ja keskusteluja sekä uusia kumppanuussopimuksia. Väyläopintoja toivottiin myös nykyistä useammille aloille. Vastaajat toivoivat myös **yhteisiä projekteja ja kehittämistilaisuuksia, vierailuja** puolin ja toisin, parempaa **viestintää ja markkinointia korkeakouluopinnoista** sekä lisää **vuoropuhelua ammatillisen koulutuksen tuottamasta osaamisesta sekä korkeakouluopinnoissa tarvittavista valmiuksista**. Yhtenä esimerkkinä mainittiin yhteisen Teams-kanavan perustaminen ammattikorkeakoulu ja -koulutusta koskeville asioille. Vastaajat toivoivat myös **opettaja- ja asiantuntijavaihtomahdollisuuksien** lisäämistä. Yksittäisiä kertoja mainittiin myös yhteiset oppimisympäristöt, opiskelijamentorointia, yhteistyön käynnistäminen ja yhteistyön laajentaminen useampiin ammattikorkeakouluihin. Lisäksi yksittäiset vastaajat toivoivat eri aloille omia yhteyshenkilöitä korkeakoulusta ja toimijoiden roolien selkeyttämistä.

TAULUKKO 42. Miten ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulujen johto kehittäisivät sellaista keskinäistä yhteistyötä, jolla pyritään tukemaan ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia ja/tai ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden opintojen etenemistä, yleisimmät maininnat⁶⁹

Kehittämiskohde	Ammattikorkeakoulujen johto		Ammatillisen koulutuksen järjestäjät	
	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä	% kaikista maininnoista	Mainintojen määrä
Väyläopinnot ja muut ammatillisissa oppilaitoksissa tarjolla olevat jatko-opintovalmiuksia kehittävät opinnot	22	8	27	23
Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen opiskelijoille tarjolla olevat yhteiset opinnot	14	5	-	-
Koulutusorganisaatioiden välinen yhteistyö	17	6	13	11
Opettajien välinen yhteistyö	6	2	9	8
Yhteiset hankkeet, projektit ja kehittämistilaisuudet	6	2	0	0
Opetussuunnitelmatasoisen yhteistyö	6	2	0	0
Ammatillisen koulutuksen opinto-ohjaajien tukeminen	6	2	0	0
Vierailut	-	-	8	7
Korkeakouluopintoja koskeva viestintä ja markkinointi	-	-	8	7
Keskinäinen vuoropuhelu ammatillisen koulutuksen tuottamasta osaamisesta sekä korkeakouluopinnoissa tarvittavista valmiuksista	-	-	5	4
Opettaja- ja asiantuntijavaihto	-	-	5	4

69 Ammattikorkeakoulujen johto: Kysymykseen vastanneita 18, kaikkien mainintojen N = 36. Ammatillisen koulutuksen järjestäjät: Kysymykseen vastanneita 56, kaikkien mainintojen N = 85.

Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opintojen kulku, tyytyväisyys opintoihin ja työllistyminen

9

- Lukuvuonna 2015–2016 ammattikorkeakouluopintonsa aloittaneista ammatillisen koulutuksen suorittaneista opiskelijoista 67 prosenttia oli valmistunut viiden vuoden sisällä opintojen aloittamisesta. Lukiotaustaisten opiskelijoiden kohdalla vastaava osuus oli 65 prosenttia.
- AVOP-palautteen perusteella ammattikorkeakoulusta valmistuneista ammatillisen tutkinnon aiemmin suorittaneista opiskelijoista suurin osa oli tyytyväisiä ammattikorkeakouluopintoihinsa.
- Ammattikorkeakouluopinnoista valmistuessaan suurin osa Uraseurantakyselyyn vastanneista ammatillisen tutkinnon aiemmin suorittaneista oli työelämässä. Viisi vuotta myöhemmin päätoimisten työllisten osuus oli kasvanut.
- Uraseurantakyselyn vastaajat pitivät työssään tärkeimpinä osaamisina ongelmanratkaisutaitoja, kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja ajanhallintaan, oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja, kykyä oppia ja omaksua uutta sekä stressinsietokykyä ja kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin.

Tässä luvussa tarkastellaan ammatillisen tutkinnon jälkeen ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden opiskelijoiden opintojen kulkua, heidän tyytyväisyyttään opintoihin sekä työllistymistä. Aineistoina on käytetty opetushallinnon tilastopalvelu Vipusen tilastoja, valmistumisvaiheessa olevien ammattikorkeakouluopiskelijoiden AVOP-kyselyn aineistoa sekä ammattikorkeakoulujen uraseurannan tietoja.

9.1 Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintojen kulku

Arvioinnissa tarkasteltiin lukuvuonna 2015–2016 ammattikorkeakouluopintonsa aloittaneiden opiskelijoiden opintojen kulkua viisi vuotta opintojen alun jälkeen. Niistä opiskelijoista, jotka olivat ennen ammattikorkeakouluopintojaan suorittaneet ammatillisen tutkinnon, suurin osa (67 %) oli viisi vuotta opintojensa aloittamisen jälkeen suorittanut korkeakoulututkinnon joko alkuperäisessä tai muussa tutkintolajissa (taulukko 43). Vajaa viidesosa (19 %) opiskeli edelleen joko alkuperäisessä tai muussa tutkintolajissa. Kymmenesosa (10 %) opiskelijoista oli keskeyttänyt opintonsa ja työskenteli. Vain pieni osa (4 %) opiskelijoista ei ollut suorittanut tutkintoa, ei opiskellut eikä myöskään työskennellyt. Lukiotaustaisilla opiskelijoilla oli hieman yleisemmin ammattikorkeakouluopinnot kesken viisi vuotta opintojen aloittamisen jälkeen, samoin tutkintolajin vaihtaminen opintojen aikana oli hieman yleisempää.

TAULUKKO 43. Lukuvuonna 2015–2016 opintonsa aloittaneiden ammattikorkeakouluopintojen kulku viisi vuotta opintojen aloittamisen jälkeen pohjakoulutuksen mukaan. Lähde: Vipunen 2023c

Pohja-koulutus	Tutkinto alkuperäisessä tutkintolajissa		Tutkinto muussa tutkintolajissa		Opiskelee alkuperäisessä tutkintolajissa		Opiskelee muussa tutkintolajissa		Ei tutkintoa, ei opiskele, työllinen		Ei tutkintoa, ei opiskele, ei työllinen		Yhteensä	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n	%	N
Ammatillinen koulutus	65,1	9 360	2,3	324	17,0	2 448	1,9	267	10,1	1 449	3,7	525	100,0	14 370
Lukiokoulutus	61,3	8 085	3,7	489	21,3	2 802	3,5	465	6,4	849	3,8	495	100,0	13 185
Kaikki opiskelijat yhteensä	63,5	21 726	3,1	1 047	18,2	6 240	2,5	864	8,7	2 976	4,0	1 365	100,0	34 218

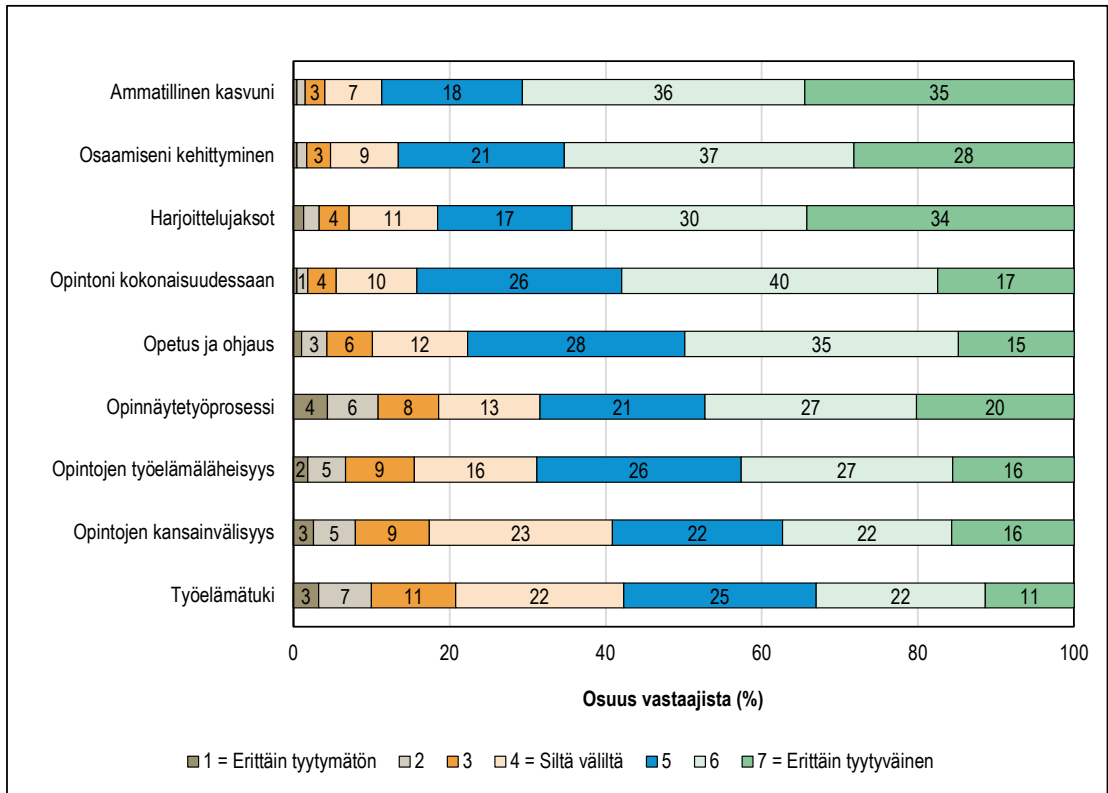
Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintojen etenemisessä oli alakohtaista vaihtelua. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden osuus oli suurin terveys- ja hyvinvointialoilla (80 %) ja pienin tietojenkäsittelyssä ja tietoliikenteessä (ICT) (50 %) ja tekniikan aloilla (55 %) (taulukko 44). Lisäksi tietojenkäsittelyn ja tietoliikenteen (ICT) alalla oli suhteellisesti eniten opiskelijoita, joiden opinnot olivat keskeytyneet. Muiden alojen opiskelijoiden opintojen kulku on kuvattu liitteessä 9.

TAULUKKO 44. Lukuvuonna 2015–2016 opintonsa aloittaneiden ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ammattikorkeakouluopintojen kulku viisi vuotta opintojen aloittamisen jälkeen suurimmilla koulutusaloilla. Lähde: Vipunen 2023c

Opintojen kulku 5 vuotta opintojen alun jälkeen	Kauppa, hallinto ja oikeustieteet		Tietojenkäsittely ja tietoliikenne (ICT)		Tekniikan alat		Terveys- ja hyvinvointialat		Palvelualat	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Tutkinto alkuperäisessä tutkintolajissa	62,5	1 443	47,3	561	52,0	1 800	78,4	4 218	69,4	687
Tutkinto muussa tutkintolajissa	2,1	48	2,3	27	3,0	105	1,6	87	1,8	18
Opiskelee alkuperäisessä tutkintolajissa	18,6	429	25,1	297	25,6	888	9,4	504	13,0	129
Opiskelee muussa tutkintolajissa	2,1	48	1,8	21	2,3	81	1,3	72	1,5	15
Ei tutkintoa, ei opiskele, työllinen	11,3	261	14,2	168	12,7	441	7,1	381	12,1	120
Ei tutkintoa, ei opiskele, ei työllinen	3,4	78	9,4	111	4,4	153	2,3	123	2,4	24
Yhteensä	100,0	2 307	100,0	1 185	100,0	3 462	100,0	5 382	100,0	990

9.2 Ammattikorkeakouluopiskelijoiden tyytyväisyys opintoihin

Arvioinnissa tarkasteltiin vuosina 2018–2020 valmistuneiden ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden tyytyväisyyttä ammattikorkeakouluopintoihinsa. Yli 80 prosenttia AVOP-palautekyselyyn vastanneista opiskelijoista oli tyytyväisiä opintoihinsa kokonaisuudessaan (kuvio 39). Tyytyväisimpiä opiskelijat olivat ammatilliseen kasvuunsa, harjoittelujaksoihin, osaamisen kehittymiseen sekä opintoihinsa kokonaisuudessaan. Myös opetukseen ja ohjaukseen oltiin yleisesti ottaen hyvin tyytyväisiä. Noin joka viides opiskelija oli puolestaan tyytymätön opintojen kansainvälisyyteen ja työelämätukeen. Erityisesti oppimänteprosessista opiskelijoiden kokemukset erosivat. Vaikka suuri osa opiskelijoista oli tyytyväisiä oppimäntetyöprosessiin, noin viidesosa oli siihen tyytymätön.

**KUVIO 39. Vuosina 2018–2022 valmistuneiden ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammatti-
korkeakouluopiskelijoiden opiskelutyytyväisyys (N = 29 620). Lähde: AVOP**

Opiskelijoiden tyytyväisyydessä oli alakohtaista vaihtelua. Terveys- ja hyvinvointialoilla ja humanistisilla ja taidealoilla opiskelleet olivat hieman muita aloja tyytymättömpiä opinnäytetyöprosessiin. Sen sijaan terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleet olivat maa- ja metsätalousaloilla opiskelleiden ohella muita aloja tyytyväisempiä harjoittelujaksoihin. Humanistisilla ja taidealoilla opiskelleet olivat muita aloja tyytymättömpiä saamaansa työelämäetukeen.

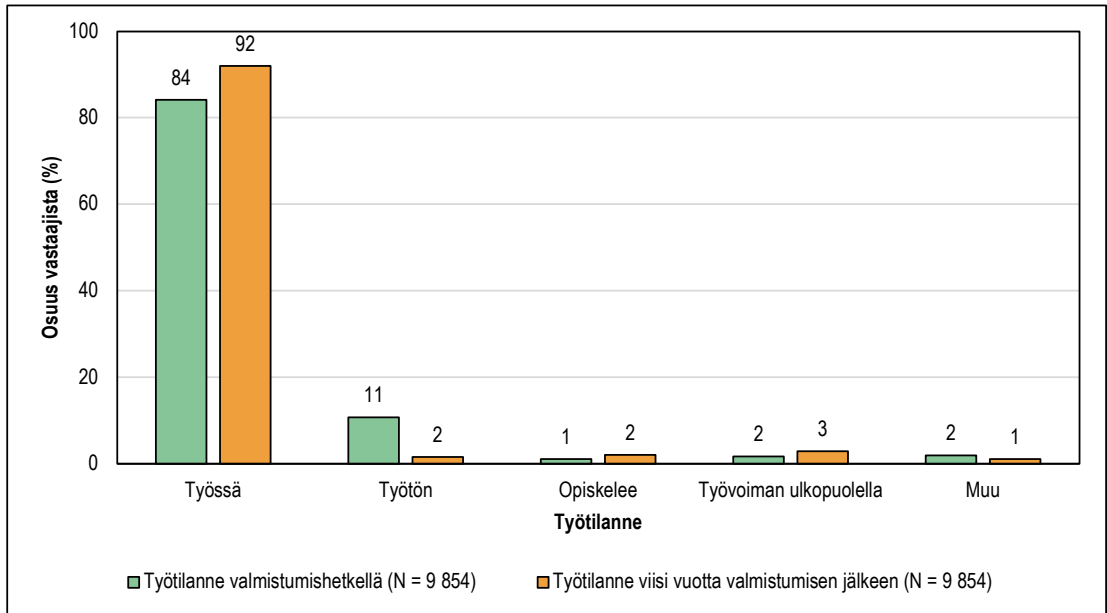
AVOP-palautekyselyssä selvitettiin myös opiskelijoiden kokemuksia opinnäytetyöprosessiin saamansa tuen riittävydestä. Kolme neljäsosaa opiskelijoista (76 %, n = 22 380) koki saaneensa riittävästi tukea ja ohjausta opinnäytetyöhönsä korkeakoulun edustajilta. Lisäksi 65 prosenttia (n = 19 291) opiskelijoista koki saaneensa riittävästi tukea ja ohjausta opinnäytetyöhönsä työelämän edustajilta.

9.3 Opiskelijoiden työllistyminen

Ammattikorkeakoulusta valmistuneet vastaavat viisi vuotta valmistumisensa jälkeen valtakunnalliseen uraseurantakyselyyn. Seuraavaksi tarkastellaan uraseurantakyselyn tuloksia vuosilta 2018–2022 niiden opiskelijoiden osalta, jotka olivat suorittaneet myös ammatillisen tutkinnon. Vuoden 2019 tiedoissa on mukana ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden lisäksi myös kaksoistutkinnon suorittaneet, koska kyseisen vuoden vastauslomakkeessa ammatillinen perustutkinto ja kaksoistutkinto sisältyivät samaan luokkaan.

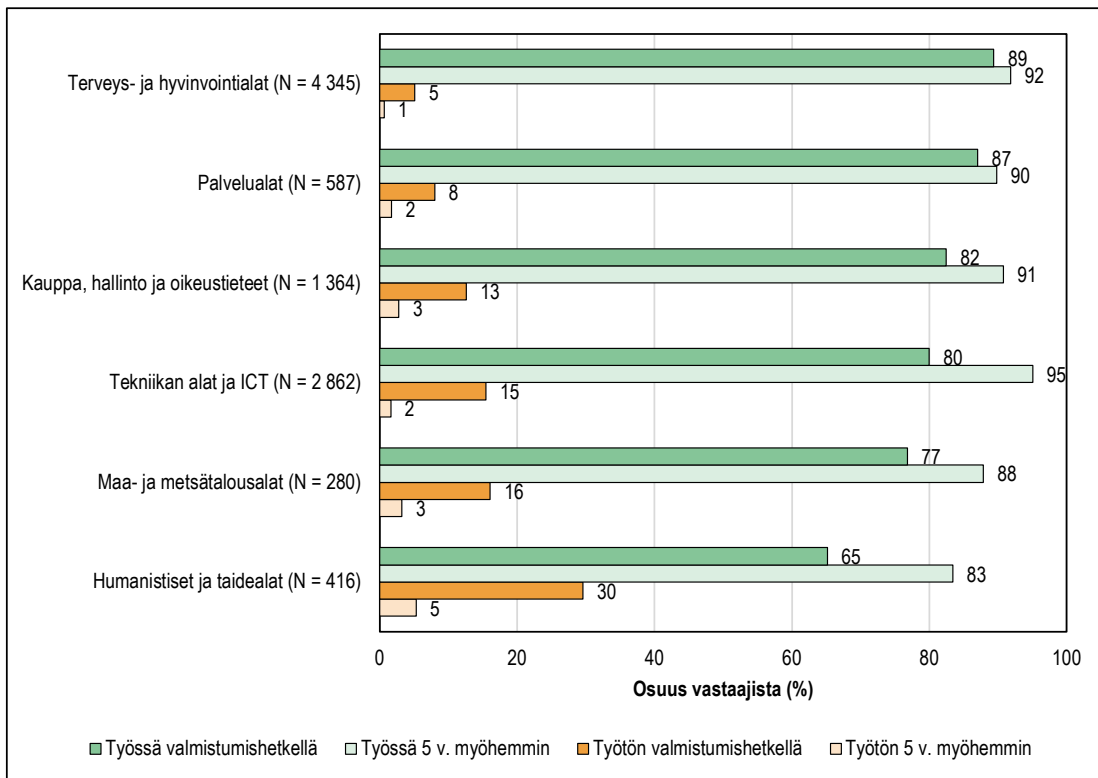
Ammattikorkeakoulututkinnon suorittamisen jälkeen 87 prosenttia (n = 8 530) vastaajista oli ollut yhtäjaksoisesti tai pääasiassa työelämässä. Katkonaisesti työelämässä oli ollut noin 7 prosenttia (n = 682) ja yhtäjaksoisesti tai pääosin työelämän ulkopuolella noin neljä prosenttia (n = 350) vastaajista. Jokin muu tilanne oli noin kolmella prosentilla (n = 292) vastaajista.

Kysyttäessä työtilanteesta tarkemmin 84 prosenttia vastasi olleensa valmistumishetkellä työssäkäyviä ja 11 prosenttia työttömiä. Viisi vuotta valmistumisen jälkeen vain kaksi prosenttia vastaajista oli työttömiä (kuvio 40).

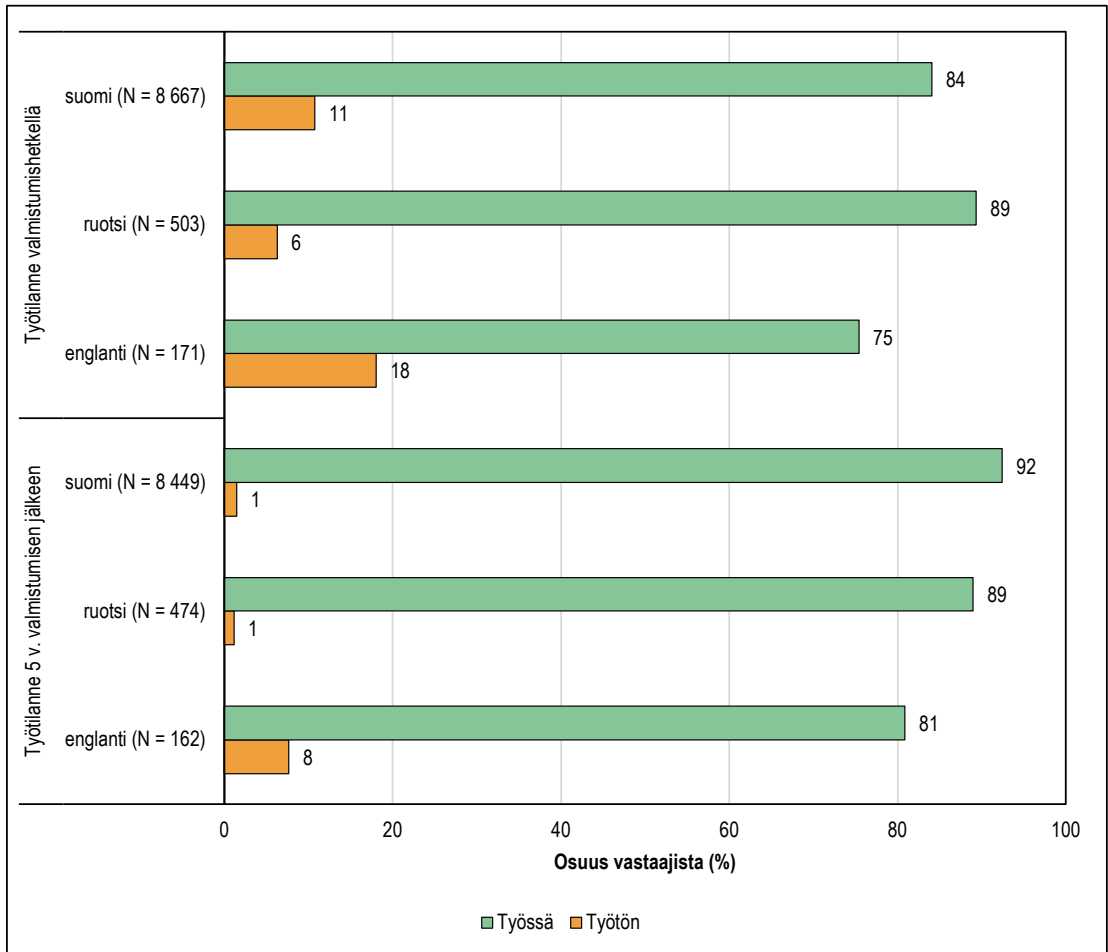
KUVIO 40. Vastaajien työtilanne heidän valmistuessaan ammattikorkeakoulusta ja viisi vuotta myöhemmin. Lähde: Uraseurantakysely

Kaikilla koulutusaloilla työllisten osuus oli kasvanut ja työttömien osuus vähentynyt viiden vuoden kuluttua valmistumishetkestä (kuvio 41). Työllisten osuus oli kasvanut erityisesti humanistisilla ja taidealoilla opiskelleilla sekä tekniikan ja ICT:n aloilla. Kyselyn mukaan humanistisilla ja taidealoilla opiskelleista yli kolmasosa (36 %) ja maa- ja metsätalousaloilla opiskelleista yli neljäsosa (28 %) ei vastaushetkellä työskennellyt enää tutkintoaan vastaavalla alalla. Myöskään palvelualoilla työskennelleistä kolmasosa (34 %) ei työskennellyt viisi vuotta valmistumisen jälkeen tutkintoaan vastaavalla alalla. Kaupan ja hallinnon alalla opiskelleista noin viidesosa (21 %), tekniikan ja ICT:n aloilla opiskelleista 15 prosenttia ja terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleista 11 prosenttia oli vaihtanut alaa viiden vuoden sisällä valmistumisestaan.

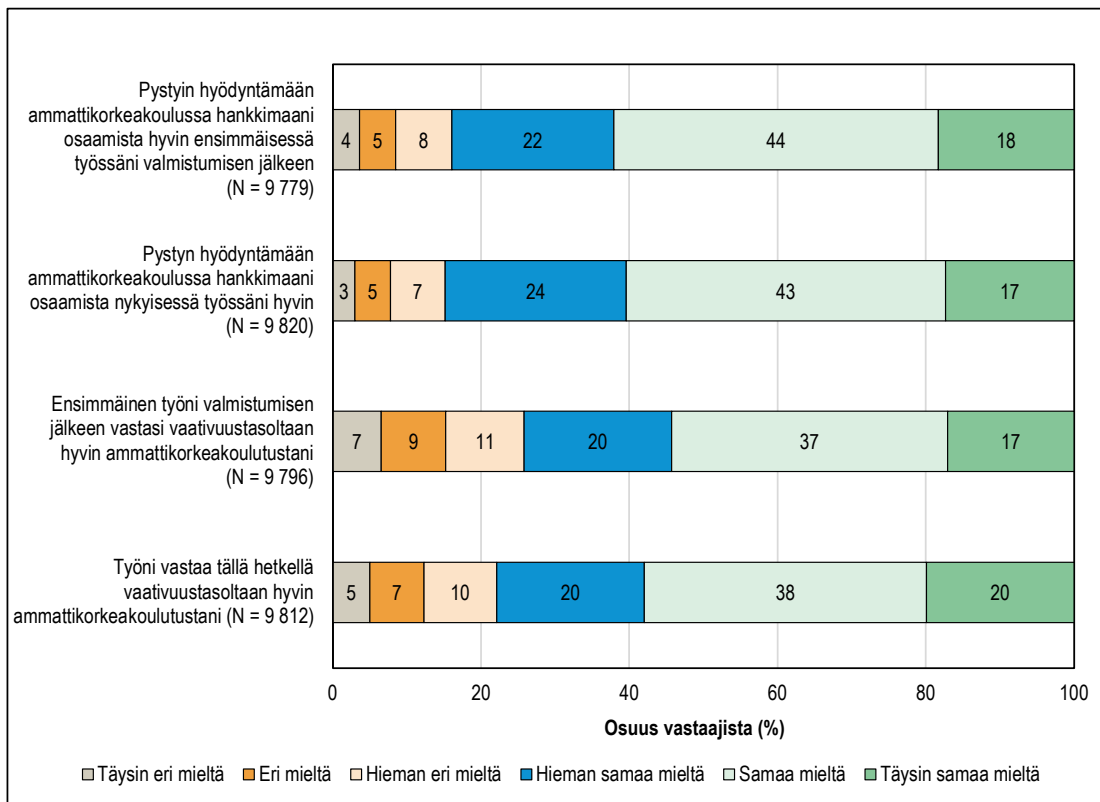
KUVIO 41. Vastaajien työtilanne heidän valmistuessaan ammattikorkeakoulusta ja viisi vuotta myöhemmin koulutusaloittain tarkasteltuna. Lähde: Uraseurantakysely

Valmistumishetkellä työllisyystilanne oli paras ruotsiksi opintonsa suorittaneilla opiskelijoilla ja heikoin englanniksi opiskelleilla (kuvio 42). Englanniksi opiskelleiden työttömien osuus kuitenkin väheni viiden vuoden kuluttua valmistumisesta 18 prosentista kahdeksaan prosenttiin. Ruotsiksi opiskelleiden työttömien osuus laski kuudesta yhteen prosenttiin ja suomeksi opiskelleiden työttömien osuus 11 prosentista yhteen prosenttiin.

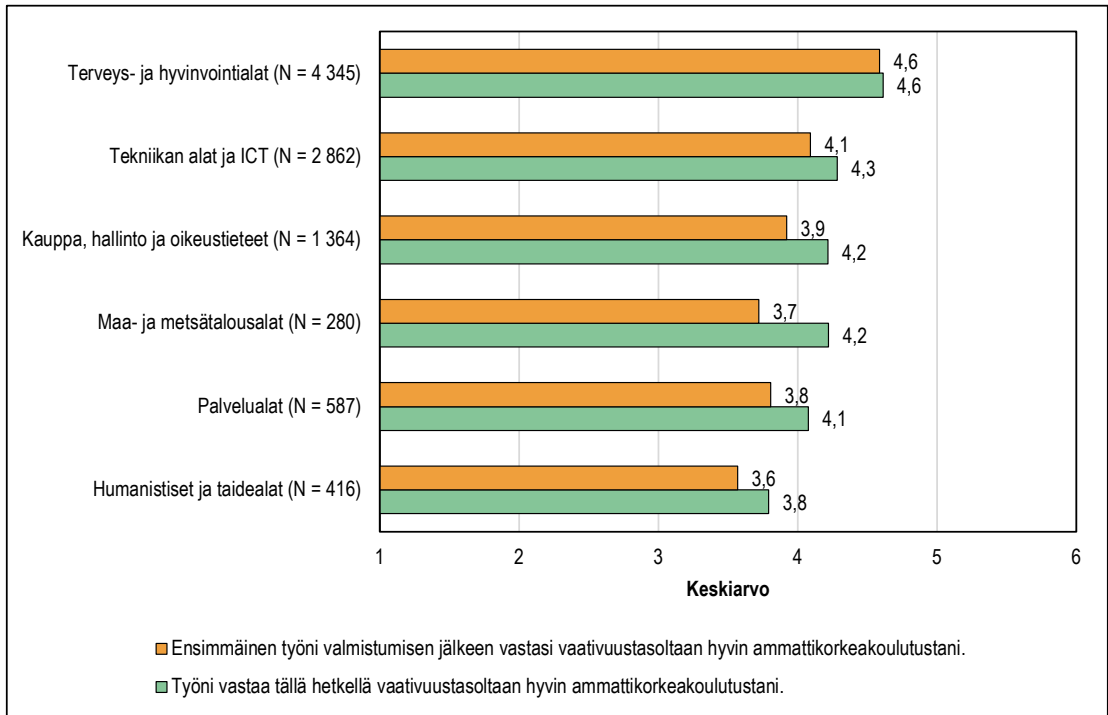
KUVIO 42. Vastaajien työtilanne heidän valmistuessaan ammattikorkeakoulusta ja viisi vuotta myöhemmin koulutuskielen mukaan tarkasteltuna. Lähde: Uraseurantakysely

Vastaajat kokivat pystyneensä hyödyntämään ammattikorkeakouluopinnoissa hankkimaansa osaamista kohtalaisen hyvin sekä ensimmäisessä työssään valmistumisen jälkeen että vastaushetken työssään (kuvio 43). Kuitenkin reilu neljäsosa (27 %) vastaajista koki, että heidän ensimmäinen työnsä valmistumishetkellä ei ollut vastannut vaatimustasoltaan heidän ammattikorkeakoulukoulutustaan. Myös reilu viidesosa (22 %) vastaajista koki, ettei heidän työnsä vastaushetkellä ollut vaatimustasoltaan täysin heidän koulutustaan vastaavaa.

KUVIO 43. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden kokemukset korkeakoulutuksen ja työn kohtaavuudesta. Lähde: Uraseurantakysely

Opiskelijoiden kokemuksissa koulutuksen ja työn vastaavuudesta oli vaihtelua alojen välillä ja sen mukaan, millä kielellä he olivat opiskelleet. Terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleet kokivat sekä ensimmäisen työnsä että vastaushetken työnsä vastaavan parhaiten koulutustaan ja humanistisilla ja taidealoilla opiskelleet heikoiten (kuviot 43 ja 44). Suurin ero ensimmäisen ja vastaushetken työn vaativuustason kohtaavuudessa oli maa- ja metsätalousaloilla opiskelleilla.

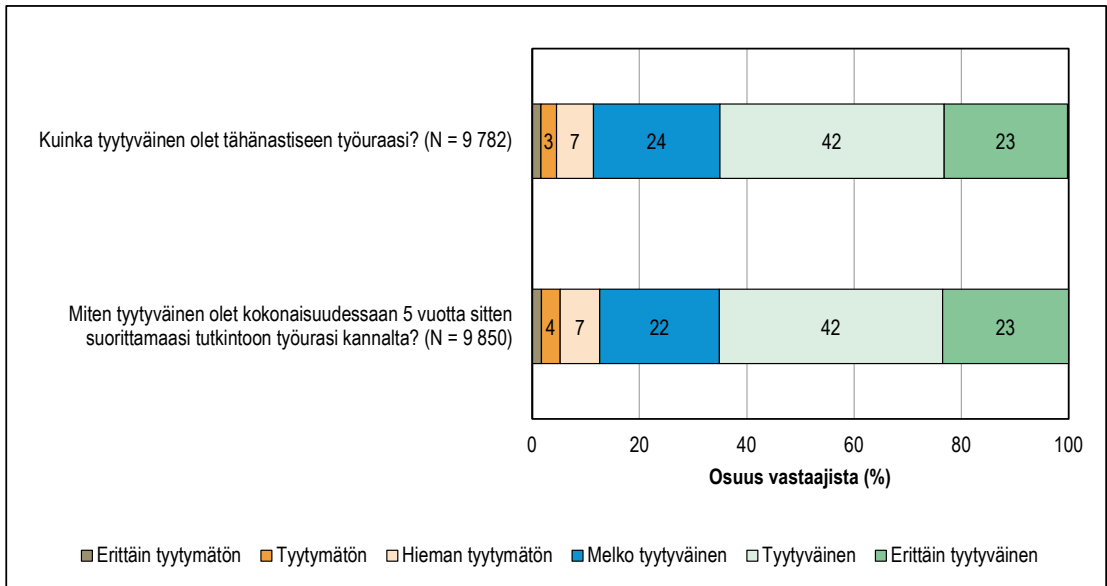
KUVIO 44. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden kokemukset korkeakoulutuksen ja työn kohtaavuudesta koulutusaloittain (ka.). (Asteikko: 1 = Täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = hieman eri mieltä, 4 = hieman samaa mieltä, 5 = samaa mieltä, 6 = täysin samaa mieltä). Lähde: Uraseurantakysely

Suomen kielellä opiskelleet kokivat sekä ensimmäisen työnsä että työnsä viisi vuotta myöhemmin vastanneen hieman muilla kielillä opiskelleita paremmin koulutustaan (taulukko 45). Keskimäärin työn ja koulutuksen vastaavuus oli hieman parantunut suomeksi ja ruotsiksi opiskelleilla, mutta ei lainkaan englanniksi opiskelleilla.

TAULUKKO 45. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden kokemukset koulutuksen ja työn kohtaavuudesta koulutuskielen mukaan. (Asteikko: 1 = Täysin eri mieltä, 2 = eri mieltä, 3 = hieman eri mieltä, 4 = hieman samaa mieltä, 5 = samaa mieltä, 6 = täysin samaa mieltä). Lähde: Uraseurantakysely

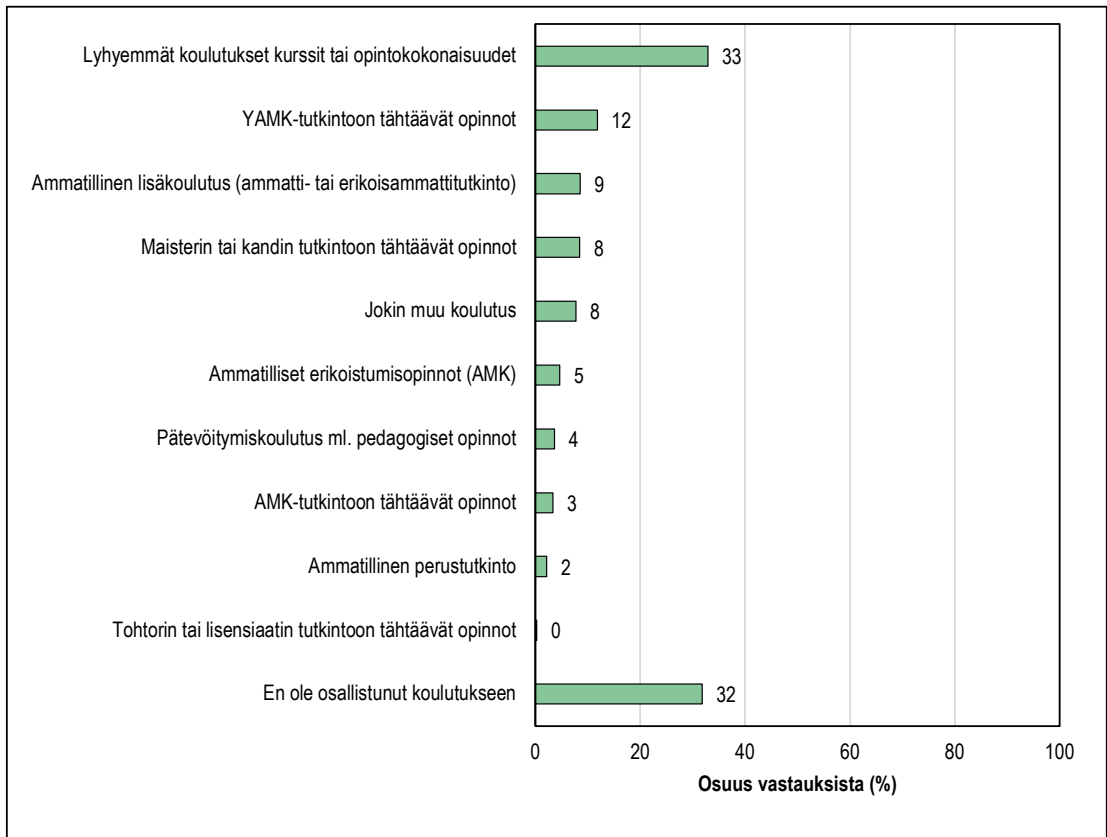
Ammattikorkeakouluopiskelijoiden kokemukset	Opiskelukieli		
	suomi (ka.) (N = 9 098)	ruotsi (ka.) (N = 526)	englanti (ka.) (N = 182)
Ensimmäinen työni valmistumisen jälkeen vastasi vaatavuustasoltaan hyvin ammattikorkeakoulutustani	4,3	4,0	3,9
Työni vastaa tällä hetkellä vaatavuustasoltaan hyvin ammattikorkeakoulutustani	4,4	4,2	3,9

Vastaajat olivat yleisesti ottaen hyvin tyytyväisiä sekä työuraansa että viisi vuotta aiemmin suorittamaansa ammattikorkeakoulututkintoon työuran kannalta (kuviot 44 ja 45). Noin joka kymmenes vastaaja oli jossain määrin tyytymätön.

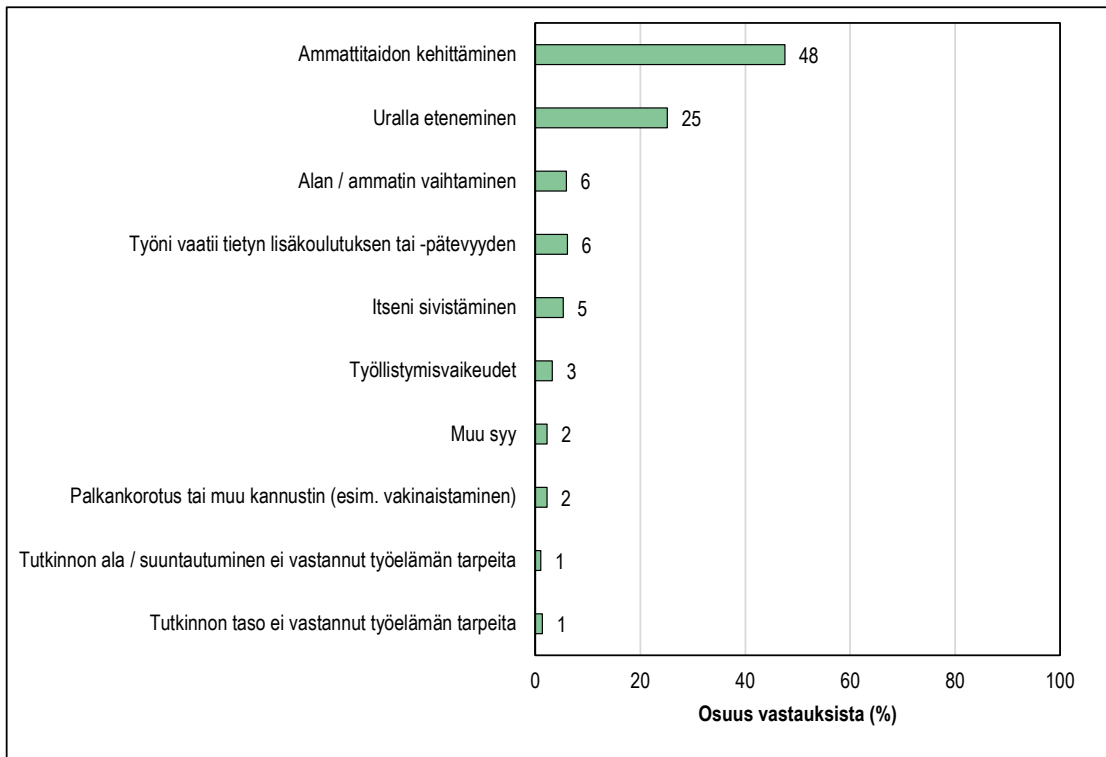
KUVIO 45. Ammattikorkeakoulusta valmistuneiden tyytyväisyys työuraan ja koulutukseen työuran kannalta. Lähde: Uraseurantakysely

Enemmistö (68 %) vastaajista oli osallistunut johonkin koulutukseen ammattikorkeakoulusta valmistumisensa jälkeen (kuvio 46). Useimmiten (33 %) vastaajat olivat osallistuneet lyhyisiin koulutuksiin, kursseille tai opintokokonaisuuksiin. Reilu kymmenesosa (12 %) vastaajista oli osallistunut ylempään ammattikorkeakoulututkintoon (YAMK) tähtääviin opintoihin. Noin joka kymmenes (9 %) oli suorittanut ammatti- tai erikoisammattitutkintoa ja lähes yhtä suuri osa (8 %) maisterin tai kandidaatin tutkintoon tähtääviä opintoja.

KUVIO 46. Osallistuminen koulutuksiin ammattikorkeakoulusta valmistumisen jälkeen (N = 9 854). Lähde: Uraseurantakysely

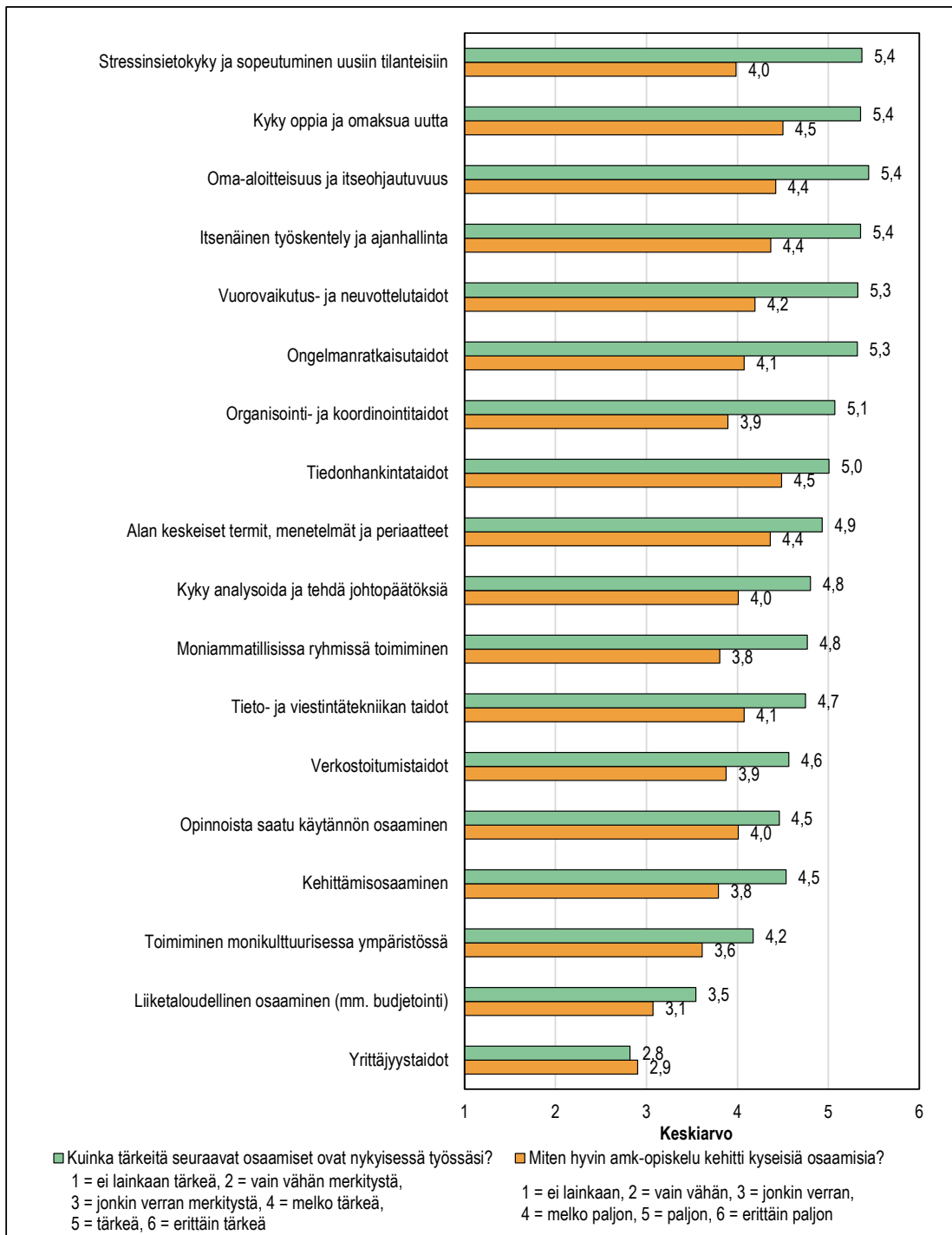
Lähes puolet (48 %) vastaajista mainitsi tärkeimmäksi syyksi edellä mainittujen koulutusten suorittamiseen ammattitaidon kehittämisen (kuvio 47). Neljäsosa (25 %) vastaajista mainitsi tärkeimmäksi syyksi uralla etenemisen. Kuusi prosenttia vastaajista kertoi alan tai ammatin vaihdon koulutuksen syyksi ja samoin kuusi prosenttia kertoi työnsä vaatineen tietyn lisäkoulutuksen tai -pätevyuden. Vastaajista viisi prosenttia mainitsi tärkeimmäksi syyksi koulutukselle itsensä sivistämisen. Vain kaksi prosenttia vastaajista mainitsi tärkeimmäksi syyksi koulutukseen osallistumiselle sen, ettei ammattikorkeakoulututkinnon ala, suuntautuminen tai taso vastannut työelämän tarpeita.

KUVIO 47. Tärkein syy osallistua koulutukseen ammattikorkeakoulusta valmistumisen jälkeen (N = 6 755). Lähde: Uraseurantakysely

Uraseurantakyselyn vastaajat pitivät työssään tärkeimpinä osaamisina ongelmanratkaisutaitoja, kykyä itsenäiseen työskentelyyn ja ajanhallintaan, oma-aloitteisuutta ja itseohjautuvuutta, vuorovaikutus- ja neuvottelutaitoja, kykyä oppia ja omaksua uutta sekä stressinsietokykyä ja kykyä sopeutua uusiin tilanteisiin (kuvio 48). Kyseiset valmiudet nousivat selvästi tärkeimmiksi kaikilla koulutusaloilla. Vuorovaikutustaitoja pidettiin erityisen tärkeinä terveys- ja hyvinvointialoilla. Kaikki vastaajat pitivät vähiten tärkeinä osaamisina yrittäjyystaitoja sekä liiketaloudellista osaamista, joita korkeakoulutuksen myös koettiin kehittäneen keskimäärin vähiten. Maa- ja metsätalousaloilla yrittäjyystaidot nähtiin kuitenkin selvästi tärkeämpinä kuin muilla aloilla. Liiketaloudellisen osaamisen tärkeys korostui erityisesti kaupan ja hallinnon aloilla, palvelualoilla sekä maa- ja metsätalousaloilla. Näillä aloilla koettiin koulutuksen myös kehittäneen näitä taitoja enemmän kuin muilla aloilla.

Muita osaamisia vastaajat kokivat ammattikorkeakouluopintojen kehittäneen melko paljon tai paljon, joskin moniammatillisissa ryhmissä toimimista hieman vähemmän. Terveys- ja hyvinvointialoilla opiskelleet kokivat muilla aloilla opiskelleita enemmän koulutuksen kehittäneen käytännön osaamista ja moniammatillisissa ryhmissä toimimista. Tekniikan ja ICT:n aloilla opiskelleet taas kokivat kehittyneensä verkostoitumisessa sekä stressinsietokyvyssä ja sopeutumisessa uusiin tilanteisiin muiden alojen opiskelijoita vähemmän. Koulutuskielten välillä ei ollut suuria eroja, joskin englanniksi opiskelleet kokivat koulutuksen kehittäneen selvästi enemmän toimimista monikulttuurisessa ympäristössä kuin suomeksi ja ruotsiksi opiskelleet.

**KUVIO 48. Eri osaamisten tärkeys työelämässä ja osaamisten kehittyminen ammattikorkeakouluissa ammattikorkeakoulusta valmistuneiden mukaan (ka.) (N = 9 698–9 802).
Lähde: Uraseurantakysely**

Johto- päätökset ja suositukset

10

Tässä luvussa vastataan arvioinnille määriteltyihin arviointikysymyksiin ja esitetään kehittämissuosituksia. Arviointikysymykset olivat:

- Millaiset jatko-opintovalmiudet ammatillinen tutkintokoulutus tuottaa?
 - Millaista osaamista ja valmiuksia ammatillinen koulutus tuottaa suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin?
 - Miten ammatillisissa oppilaitoksissa tuetaan ammattikorkeakouluopinnoissa vaadittavan osaamisen ja valmiuksien syntymistä?
- Miten ammattikorkeakoulut tukevat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoidensa osaamisen kehittymistä ja opinnoissa etenemistä?
- Mitkä tekijät edistävät ja estävät ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä ja ammattikorkeakouluopinnoissa etenemistä?
- Miten yhteistyö ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä toimii?

Arviointi rajattiin suomalaisen ammatillisen perustutkinnon, ammattitutkinnon tai erikoisammattitutkinnon tuottamiin jatko-opintovalmiuksiin ja osaamiseen sekä näitä tutkintoja suorittaviin tai suorittaneisiin opiskelijoihin.

Arvioinnin tuloksia, johtopäätöksiä ja suosituksia tarkasteltaessa on hyvä muistaa, että muodollinen kelpoisuus hakea korkeakouluopintoihin ei automaattisesti tarkoita sitä, että kaikilla, joilla on kelpoisuus, olisi korkeakouluopinnoissa tarvittavat valmiudet. Tämä koskee niin ylioppilastutkinnon kuin ammatillisen tutkinnon suorittaneita ja muulla tavoin korkeakoulukelpoisuuden saavuttaneita. Korkeakoulut päättävät opiskelijavalinnan perusteista ja valitsevat opintonsa aloittavat opiskelijat. Useimmiten opiskelijavalinta tapahtuu valintakokeella tai todistusvalinnalla.

Koulutustason nosto on jo pitkään ollut yksi keskeinen koulutuspoliittinen tavoite Suomessa. Myös pääministeri Orpon hallitusohjelmassa (2023) on linjattu tavoitteeksi, että yhä useampi nuori suorittaisi korkea-asteen tutkinnon. Tämä edellyttää, että tulevaisuudessa nykyistä useampi ammatillisen tutkinnon suorittanut jatkaisi opintojaan korkeakouluissa. Tämä voi tapahtua joko välittömästi ammatillisen tutkinnon suorittamisen jälkeen tai myöhemmin työkokemuksen kartuttua. Ammatillisen tutkinnon tulisi antaa tarvittavia valmiuksia jatko-opintoihin sen ohella, että se antaa työelämässä edellytettävää ammattiosaamista. Samaan aikaan ammattikorkeakoulujen

tulisi kyetä hyödyntämään näiden opiskelijoiden vahvuuksia opinnoissa ja tukemaan heitä opintojen suorittamisessa.

Jo tällä hetkellä ammattikorkeakoulujen uusista opiskelijoista lähes puolet on suorittanut ammatillisen tutkinnon. Osalla aloista, kuten terveystieteiden ja hyvinvointiala ja tekniikan alat, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden osuus on jo yli puolet uusista opiskelijoista. Arvioinnin tulosten valossa opiskelijat pärjäävät keskimäärin hyvin ammattikorkeakouluopinnoissaan, vaikka opintojen alkuvaiheessa osalla heistä ammattikorkeakoulujen kokemuksen mukaan onkin puutteita jatko-opintovalmiuksissa.

Ammatillinen osaaminen vahvuutena, matemaattisessa osaamisessa kehitettävää

Ammatillisen koulutuksen tuottama osaaminen on erilaista kuin lukiokoulutuksen tuottama osaaminen. Sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjillä että ammattikorkeakoulujen henkilöstöllä ja johdolla on hyvin samanlaiset näkemykset siitä, mitkä ovat keskeiset jatko-opintovalmiudet, jotka ammatillisen koulutuksen suorittaneilla tulisi olla ammattikorkeakouluopinnot aloittaessaan. Keskeisimpinä valmiuksina nähdään opiskelutaidot ja -valmiudet, viestinnälliset valmiudet, kuten kyky kirjallisten tehtävien tekemiseen ja kyky lukea asiatekstiä, vieraiden kielten osaaminen sekä matemaattis-luonnontieteellinen osaaminen. Nämä valmiudet ovat olennaisia perustaitoja myös työelämän näkökulmasta (esim. Tammilehto 2023, Tammilehto ym. 2023). Näiden valmiuksien lisäksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät sekä ammattikorkeakouluissa opiskelevat ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat näkevät tutkintojen tuottaman alakohtaisen ammatillisen osaamisen keskeisenä valmiutena jatko-opintojen kannalta. Sen sijaan ammattikorkeakoulut eivät nostaneet esille ammatillista osaamista samalla tavoin jatko-opintovalmiutena.

Ammattikorkeakouluissa ammatillisen koulutuksen suorittaneiden opiskelijoiden ammatillinen osaaminen sekä työkokemus ja työelämätaidot nähdään osaamisen vahvuuksina. Opiskelutaidot vaikuttavat jakautuvan opiskelijoiden välillä; osalla opiskelijoista opiskelutaidot ja motivaatio ovat osaamisen vahvuuksia, kun taas osalla opiskelijoista opiskelunvalmiudet ovat heikot. Ammattikorkeakoulujen johto ja henkilöstö näkevät puutteita olevan opiskelutaitojen lisäksi myös ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden viestinnällisissä taidoissa, vieraissa kielissä sekä matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa. Myös yhteisten tutkinnon osien arvosanojen perusteella matemaattis-luonnontieteellisessä osaamisessa on puutteita. Yleisesti ottaen opiskelijoiden osaaminen on yhteisten tutkinnon osien osa-alueiden arvosanoilla mitattuna hyvää, mutta ammatillisen koulutuksen järjestäjien välillä on eroja arvosanoissa. Pakollisten yhteisten tutkinnon osien osaamisipistemäärä on kuitenkin hyvin rajattu, eikä opiskelijoiden tavoitteiden mukainen opetus yhteisissä tutkinnon osissa aina toteudu. Tästä huolimatta ammatillisen koulutuksen taustalla ammattikorkeakouluopintoihin päässeet opiskelijat etenevät opinnoissaan hyvin.

Kehittämissuosituksat

Arviointiryhmä suosittelee, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät varmistavat, että opiskelijat saavat omien tavoitteidensa mukaista opetusta yhteisissä tutkinnon osissa. Arviointiryhmä suosittelee myös, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät tarjoavat opiskelijoille nykyistä kattavammin mahdollisuuksia haastavampiin harjoitteisiin myös pakollisten yhteisten tutkinnon osien opetuksessa jatko-opintovalmiuksien kehittämiseksi. Arviointiryhmä korostaa, että jatko-opinnoissa tarvittavien valmiuksien vahvistaminen on osa kaikkien työtä eikä rajoitu vain yhteisiin tutkinnon osiin.

Ammattikorkeakoulujen tulee tunnistaa ammatillisten tutkintojen alakohtainen ammatillinen osaaminen nykyistä kattavammin jatko-opintovalmiuksia rakentavaksi tekijäksi ja hyödyntää opiskelijoilla jo olevaa ammatillista osaamista suunniteltaessa opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja. Vaikka tälle on selkeimmät perusteet saman alan koulutuksissa, ammatillinen tutkinto voi tuottaa ammattikorkeakouluopintojen kannalta relevanttia ammatillista osaamista myös toisen alan opintoihin.

Jatko-opintokelpoisuuden tuottavia ammatillisia tutkintoja on yhteensä 160 ja ne tuottavat keskenään hyvinkin erilaista osaamista. Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut käyvät ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa vuoropuhelua siitä, millaista osaamista ammatilliset tutkinnot tuottavat ja millaisia valmiuksia ammattikorkeakouluopinnoissa tarvitaan. Näin ammattikorkeakoulut voivat suunnitella koulutuksiaan siten, että jatkumo ammatillisesta koulutuksesta tai työelämästä ammattikorkeakouluopintoihin toimii myös opiskelijan näkökulmasta parhaalla mahdollisella tavalla.

Jatko-opinnoista kiinnostuneet ammatillisen koulutuksen opiskelijat ohjataan usein väyläopintojen tai muiden lisäopintojen pariin

Ammatillinen tutkinto antaa kelpoisuuden hakea opiskelemaan korkeakouluopintoihin. Osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista kokee kuitenkin, ettei saa riittävästi tietoa, tukea ja kannustusta korkeakoulutukseen hakemiseen. Arvioinnin tulosten mukaan vaikuttaa siltä, että osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ei ole opiskelijoiden yksilöllisiä opintopolkuja suunnitellessaan ottanut huomioon jatko-opinnoista kiinnostuneiden opiskelijoiden ohjausta ja jatko-opintovalmiuksien kehittymisen tukemista. Vain puolet koulutuksen järjestäjistä on kirjannut pedagogista toimintaansa ohjaavaan asiakirjaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan. Opiskelijoiden jatko-opintotoiveiden säännöllinen seuraaminen ja jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen yksilöllinen suunnittelu eivät toteudu kaikilla järjestäjillä.

Ammatillisessa koulutuksessa jatko-opinnoista kiinnostuneita opiskelijoita ohjataan useimmiten väyläopintoihin tai muihin erillisiin jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin. Erillisten jatko-opintovalmiuksia kehittävien opintojen suorittaminen voi opiskelijan kannalta olla hyvä asia, mutta toisaalta niihin liittyy myös haasteita. Vain noin puolet väyläopintoja suorittavista opiskelijoista suorittaa ne loppuun. Ammattikorkeakoulujen osaamispäälliköiden vastausten perusteella ammatillisen koulutuksen järjestäjien tarjoama tuki väyläopintoja suorittaville opiskelijoille vaihtelee. Väyläopinnot eivät heidän mukaansa usein myöskään nopeuta ammattikorkeakouluopintoja. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien näkökulmasta väyläopintoja on usein haastavaa sovittaa opiskelijoiden opintosuunnitelmiin ja aikatauluihin. Lisäksi väyläopinnot näyttävät pirstaleisina, koska kaikissa ammattikorkeakouluissa on omanlaisensa väyläopintojen suoritustavat ja -käytännöt.

Kehittämissuositukset

Arviointiryhmä suosittelee, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät varmistavat, että ohjaus jatko-opintoihin on samaan tapaan kiinteä ja jatkuvasti läsnä oleva osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden uraohjausta kuin ohjaus työelämään. Lisäksi työelämään suuntaavia opiskelijoita on hyvä muistuttaa, että jatko-opintoihin hakeutuminen on mahdollista myös myöhemmin. Ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee myös varmistaa, että opiskelijoille ei synny mielikuvaa,

että ammattikorkeakouluopinnoissa menestyminen edellyttää erillisten jatko-opintovalmiuksia tukevien opintojen suorittamista ammatillisen koulutuksen aikana.

Arviointiryhmä suosittelee, että opetuksen laadun varmistamiseksi ammatillisen koulutuksen järjestäjät kuvaavat pedagogista toimintaa ohjaavassa asiakirjassaan, miten opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittymistä tuetaan yhteisissä tutkinnon osissa, ammatillisissa tutkinnon osissa, perustutkinnoissa, ammattitutkinnoissa ja erikoisammattitutkinnoissa. Jatko-opintovalmiuksien kehittämisen suunnittelu tulee tehdä tiiviisti opintojen henkilökohtaistamisen (HOKSaus) yhteydessä.

Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät selvittävät, miksi väyläopintojen keskeyttäminen on niin yleistä ja miten väyläopintoja ja niiden sisältöjä voidaan kehittää niin, että suurempi osa opiskelijoista suorittaa opinnot loppuun. Ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee myös sopia väyläopintojen aikaisista ohjausvastuista ja tukimuodoista, jotta opiskelijat saavat tarvitsemaansa tukea ja ohjausta opintojen suorittamiseksi. Paikallisten yhteistyömallien lisäksi ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien olisi hyvä luoda myös laajemmalle ulottuvia yhteistyösopimuksia, jotta opiskelijoille mahdollistettaisiin nykyistä yhdenvertaisemmin vaihtoehtoja myös oman paikkakunnan tai alueen ulkopuolella. Tässä voidaan hyödyntää olemassa olevia hyviä toimintamalleja ja pilotoida yhteistyötoimintaa sijainniltaan kauempana toimivien koulutusorganisaatioiden kanssa.

Osaamisen tunnistaminen ja hyödyntäminen kaipaa kehittämistä

Ammattikorkeakouluilla ja ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on hyvät lähtökohdat tukea opiskelijoitaan tavoitteiden mukaisen osaamisen hankkimisessa, sillä kaikilla ammattikorkeakouluilla ja lähes kaikilla ammatillisen koulutuksen järjestäjillä on opintojen ohjauksen toimintamalli tai vastaava. Merkittävä osa korkeakouluista ja ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ei kuitenkaan ole tehnyt keskinäistä yhteistyötä ohjauksen mallien laadinnassa. Lisäksi kaikilla ammattikorkeakouluilla ei ole tarkoituksenmukaisia toimintamalleja opiskelijoiden osaamisen puutteiden tunnistamiseen ja opiskelunvalmiuksien vahvistamiseen.

Opiskelijoiden osaamisen tunnistamisessa ammattikorkeakouluopinnoissa on kehitettävää. Vain hieman yli puolet henkilökohtaisia opiskelusuunnitelmia (HOPS) laativista ammattikorkeakoulujen henkilöstön edustajista selvittää aina, onko opiskelijalla ammatillisten opintojen aikana kertynyttä osaamista, jonka tunnistaminen vaikuttaisi ammattikorkeakouluopintoihin. Työelämässä kertyneen osaamisen selvittäminen ei ole tätä yleisempää. Tekniikan aloilla osaamisen selvittäminen on selvästi vähäisempää kuin muilla aloilla. Lisäksi osa ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneista koki, että heidän opinnoissaan oli päällekkäisyyttä ja toistoa.

Kehittämissuositukset

Arviointiryhmä suosittelee, että kaikki ammatillisen koulutuksen järjestäjät laativat ohjauksen toimintamallin. Arviointiryhmä myös kannustaa ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja ammattikorkeakouluja tekemään yhteistyötä kehittäessään ohjauksen toimintamalleja edelleen, jotta opiskelijoiden opintopolut toiselta asteelta korkeakoulutukseen olisivat mahdollisimman sujuvia. Arviointiryhmän mukaan laadukas ja saavutettava opintojen ohjaus on strateginen valinta, johon niin ammatillisen koulutuksen järjestäjien kuin korkeakoulujen kannattaa panostaa. Opiskelijoiden

edun lisäksi se edistää ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja korkeakoulujen omien tavoitteiden, kuten valmistuneiden määrän, saavuttamista.

Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut kehittävät ja systematisoivat henkilökohtaisten opiskelusuunnitelmien (HOPS) laatimista koskevia menettelyjään siten, että opiskelijan ammatillisessa koulutuksessa, työelämässä tai muutoin hankittu osaaminen selvitetään aina. Arviointiryhmä kannustaa ammattikorkeakouluja vahvistamaan edelleen osaamisperustaista ajattelua. Koska ammatillinen koulutus on osaamisperusteista, kannattaa ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen jakaa näkemyksiään ja käytäntöjään osaamisperusteisuudesta ja sen toteutuksesta koulutuksessa.

Arviointiryhmä suosittelee, että kaikki ammattikorkeakoulut laativat tarkoituksenmukaiset toimintamallit opiskelijoiden osaamisen puutteiden tunnistamiseen ja tarvittavien osaamisten vahvistamiseen. Toimintamallien laadinnassa kannustetaan tekemään yhteistyötä ammatillisen koulutuksen järjestäjien kanssa.

Todellisuus ja mielikuvat ammatillisen tutkinnon suorittaneiden mahdollisuuksista onnistua ammattikorkeakouluopinnoissa eivät kohtaa

Mielikuvilla ja käsityksillä ammattikorkeakouluopintojen luonteesta ja vaativuudesta voi olla merkittäväkin vaikutus siihen, hakeutuvatko ammatillisen tutkinnon suorittaneet jatko-opintoihin. Osa ammatillisen koulutuksen opiskelijoista ei usko mahdollisuuksiinsa ammattikorkeakouluopiskelijoina. He eivät usko menestyvänsä valintakokeissa, he pelkäävät ammattikorkeakouluopintojen olevan liian raskaat ja että he eivät saisi opintoihinsa tarvitsemaansa tukea. Opiskelijat myös kokevat, ettei heidän kielellinen ja matemaattinen osaamisensa ole tasolla, jota ammattikorkeakouluopinnoissa pärjääminen edellyttää. Osa ammattikorkeakoulujen opetus- ja ohjaushenkilökunnasta kokee, että ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden jatko-opiskeluvalmiudet ovat puutteelliset. Myös osa ammattikorkeakoulujen johdosta kokee, että näiden opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksissa on parannettavaa. Arvioinnin tulosten mukaan ammattikorkeakoulut tukevat opiskelijoitaan monin tavoin, jotta heidän opintonsa etenisivät.

Keskimäärin ammatillisen tutkinnon suorittaneet ammattikorkeakouluopiskelijat menestyvät opinnoissaan ja ovat niihin tyytyväisiä. Jos tarkastellaan opinnoissa menestymistä sillä, missä ajassa opiskelijat valmistuvat ammattikorkeakoulusta, menestyvät ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat jopa hieman lukiotaustaisia opiskelijoita paremmin. Ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat vaihtavat opintojen aikana opiskelemaansa alaa harvemmin kuin lukio-opinnot suorittaneet opiskelijat. Myös arvioinnin työpajoihin osallistuneista ammattikorkeakouluopiskelijoista suurin osa piti osaamistaan hyvänä suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimukseen. Samoin AVOP-palautekyselyn mukaan ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat ovat tyytyväisiä ammattikorkeakouluopintoihinsa.

Kehittämissuositukset

Arviointiryhmä haluaa tuoda esiin, että sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjät että ammattikorkeakoulut tarvitsevat tosiasioihin perustuvaa tietoa siitä, miten ammatillisen tutkinnon suorittaneet opiskelijat menestyvät ammattikorkeakouluopinnoissa. Erityisesti tiedon tarve koskee opetus- ja ohjaushenkilöstöä, joka oppilaitosten ja korkeakoulujen arjessa tukee opiskelijoita eteenpäin heidän koulutuspoluillaan.

Arviointiryhmä suosittelee, että osana ammatillisessa koulutuksessa toteutettavaa opintojen ohjausta ja HOKS-keskusteluja opiskelijoille tarjotaan tietoa ammatillisen tutkinnon suorittaneista opiskelijoista korkeakouluopinnoissa sekä ammattikorkeakoulujen opiskelijoille tarjoamasta tuesta. Arviointiryhmä katsoo, että mahdollisuudesta korkeakouluopintoihin tulisi puhua useampaan kertaan ammatillisten opintojen aikana, sillä esimerkiksi oppimaan oppimisen taitojen kehittymisen myötä myös opiskelijan käsitys omista tulevaisuuden mahdollisuuksistaan ja kiinnostuksen kohteistaan saattaa muuttua. On tärkeää, että ammatillisessa koulutuksessa opiskelevat opiskelijat kokevat ammattikorkeakouluopintojen olevan heille mahdollinen tulevaisuuden vaihtoehto. Samalla on muistettava, että mielikuvat mahdollisista tulevaisuuden koulutuspoluista voivat syntyä jo perusopetuksen aikana.

Kansallisena tavoitteena on korkeakoulututkinnon suorittaneiden nuorten osuuden kasvattaminen. Tämän tavoitteen saavuttaminen edellyttää, että yhä useammat ammatillista tutkintoa suorittavat kokevat korkeakouluopintojen olevan heille mahdollinen vaihtoehto. Arviointiryhmä kannustaa opetus- ja kulttuuriministeriötä, Opetushallitusta, ammatillisen koulutuksen järjestäjiä ja ammattikorkeakouluja työskentelemään yhdessä tätä päämäärää kohti.

Arviointiryhmä kannustaa ammattikorkeakouluja hyödyntämään ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoitaan markkinoidessaan ammattikorkeakouluopintoja ammatillisen koulutuksen opiskelijoille. Lisäksi alaikäisten ammatillisen koulutuksen opiskelijoiden kohdalla on tärkeää, että tieto mahdollisuudesta korkeakouluopintoihin tavoittaa myös heidän huoltajansa.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä on monipuolista yhteistyötä

Ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulujen välisen yhteistyön osalta tässä arvioinnissa keskityttiin arvioinnin teeman mukaisesti sellaiseen yhteistyöhön, jonka voidaan ajatella kehittävä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevien opiskelijoiden ammattikorkeakouluopinnoissa tarvitsemia valmiuksia tai tukevan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden ammattikorkeakouluopintoja.

Ammatillisen koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen välillä on monipuolista yhteistyötä. Väyläopintojen, kurkistuskurssien ja korkeakouluopintoihin valmentavien opintojen lisäksi ammattikorkeakoulut ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät tekevät muun muassa opetusyhteistyötä ja niillä on yhteisiä oppimisympäristöjä. Lisäksi suurin osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä tekee yhteistyötä lukiokoulutuksen kanssa tarjoten opiskelijoilleen sellaisia lukio-opintoja, jotka eivät tähtää kaksoistutkinnon suorittamiseen. Arviointiryhmän mukaan parhaimmillaan yhteistyö lisää yhteistä ymmärrystä ja kehittää käytäntöjä, joiden avulla voidaan kehittää opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksia. Monipuolisen yhteistyön riskinä voi kuitenkin olla se, että yhteistyö pirstaloituu eikä välttämättä parhaalla mahdollisella tavalla vastaa yhteistyölle asetettuja tavoitteita. Osa ammatillisen koulutuksen järjestäjistä ja ammattikorkeakouluista ei myöskään arvioi ja kehittä yhteistyötä säännöllisesti.

Jatko-opintoihin liittyvän yhteistyön kehittämiseksi hyvän pohjan luo se, että sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjien että ammattikorkeakoulujen tunnistamat keskeiset kehittämiskohteet ovat samat:

- Väyläopinnot ja muihin jatko-opintovalmiuksia kehittäviin opintoihin liittyvä yhteistyö
- Yhteistyön säännöllisyys ja tiiviisyys
- Uusien kumppanuussopimuksien ja alueellisen yhteistyön lisääminen
- Yhteiset projektit ja kehittämistilaisuudet

Kehittämissuositukset

Arviointiryhmä suosittelee, että ammatillisen koulutuksen järjestäjät ja ammattikorkeakoulut kehittävät yhteistyömuotoja, jotka edistävät ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden siirtymistä jatko-opintoihin. Lisäksi olemassa olevia yhteistyöverkostoja tulee laajentaa siten, että ammatillisen koulutuksen opiskelijoilla olisi nykyistä yhdenvertaisemmat mahdollisuudet hyötyä yhteistyöstä. Yhteiset toimintaperiaatteet myös vähentäisivät oppilaitosten hallinnollista työtä. Esimerkiksi Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene sekä ammatillisen koulutuksen järjestäjiä edustavat Ammattiosaamisen kehittämisyhdistys AMKE ja Sivistystyönantajat voisivat vastata periaatteiden laadinnasta.

Lisäksi ammattikorkeakoulujen ja ammatillisen koulutuksen järjestäjien tulee kehittää yhteistyötään edelleen yhdessä tunnistettujen kehittämiskohteiden pohjalta. Niiden koulutuksen järjestäjien ja ammattikorkeakoulujen, joilla on monia opiskelijoiden jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäviä yhteistyön muotoja, on hyvä varmistaa, että ne muodostavat tarkoituksenmukaisen ja opiskelijoiden jatko-opintoihin siirtymistä tukevan kokonaisuuden.

Arviointiryhmä pitää tärkeänä, että sekä ammatillisessa koulutuksessa opiskelevia että ammatillisen tutkinnon suorittaneita opiskelijoita osallistetaan yhteistyön kehittämiseen.

Arviointiryhmä suosittelee, että ammattikorkeakoulut ja ammatillisen koulutuksen järjestäjät varmistavat, että ne osana toimintansa laadunhallintaa arvioivat ja kehittävät säännöllisesti jatko-opintovalmiuksien kehittämiseen tähtäviä yhteistyön muotoja.

Lähteet

- Ammattikorkeakouluun.fi. 2023. Hakeminen. <https://www.ammattikorkeakouluun.fi/hakijalle/hakeminen/> (Luettu 12.12.2023.)
- Atjonen, P. 2014. Kehittävän arvioinnin periaatteiden ilmeneminen opetus- ja kasvatusalan arviointiraporteissa vuosina 2005–2012. *Kasvatus* 45 (3), 212–227.
- Hakamäki-Stylman, V. & Kilpeläinen, P. 2022. Näyttötoiminnan laatu ja näytöissä osoitettu osaaminen. *Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. Julkaisut* 16:2022.
- Huusko, M. & Pyykkö, R. 2021. Yleiset valmiudet korkeakoulujen tutkinto-ohjelmien osaamistavoitteissa neljällä koulutusallalla. *Aikuiskasvatus* 3 (2021). 236–248. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/111579>. (Luettu 4.12.2023.)
- Isopahkala-Bouret, U. & Haltia, N. 2023. Ammatillisen koulutuksen merkitykset ammattikoulutaustaisten yliopisto-opiskelijoiden näkökulmasta. *Aikuiskasvatus* 3 (2023). 148–160. <https://journal.fi/aikuiskasvatus/article/view/130392>. (Luettu 4.12.2023.)
- Kalenius, A. 2022. Koulutustasovertilu työvoimatutkimuksen uudistuttua. *Opetus- ja kulttuuriministeriön politiikka-analyysi* 2022:1. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164358/OKMPOL_2022_1.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 13.4.2023)
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi 2020a (päivitetty 2022). Koulutuksen arviointisuunnitelma 2020–2023. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/03/KARVI_arviointisuunnitelma_paivitetty_2022_web.pdf. (Luettu 12.4.2023.)
- Kansallinen koulutuksen arviointikeskus, Karvi 2020b. Kehittävä arviointi Kansallisessa koulutuksen arviointikeskuksessa. Tiivistelmät 8:2020. https://karvi.fi/wp-content/uploads/2020/04/KARVI_T0820.pdf. (Luettu 12.4.2023.)
- Kiesi, J., Goman, J., Huhtanen, M., Helve, H., Laine, A., Piilonen, H., Raudasoja, A., Ståhl, B. & Vartiainen, R. 2022. Ammatillisilla poluilla. Arviointi yksilöllisistä opintopoluista ammatillisessa koulutuksessa. *Julkaisut* 26:2022. Kansallinen koulutuksen arviointikeskus. <https://www.karvi.fi/fi/julkaisut/ammattillisilla-poluilla-arviointi-yksilollisista-opintopoluista-ammattillisessa-koulutuksessa-0>. (Luettu 13.12.2023)
- Löfgren, S. 2023. Learning domain-general competencies in upper-secondary initial vocational education and training: student, employer and teacher perspectives. *Helsinki Studies in Education* 171:2023. Helsinki: Unigrafia
- Nissinen, K., Ursin, J., Hyytinen, H. & Kleemola, K. 2021. Korkeakouluopiskelijoiden generiset taidot. Teoksessa Ursin, J., Hyytinen, H. & Silvennoinen, K. (toim.) 2021. Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arviointi – Kappas!-hankkeen tuloksia. *Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja* 2021:6. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162666/OKM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 4.12.2023.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM 2017. Valmiina valintoihin II. Ammatillisesta koulutuksesta korkeakouluun. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2017:25. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/80299>. (Luettu 12.10.2023.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM 2022. OECD-vertailu: suomalaisten nuorten koulutustaso laskenut keskitason alapuolelle. Tiedote 3.10.2022. <https://okm.fi/-/oecd-vertailu-suomalaisten-nuorten-koulutustaso-laskenut-keskitason-alapuolelle>. (Luettu 24.11.2022.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM 2023a. Opetus- ja kulttuuriministeriön virkanäkemys tulevan hallituskauden valinnoista. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 9:2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/164635/OKM_2023_9.pdf?sequence=1&isAllowed=y (Luettu 4.12.2023.)

Opetus- ja kulttuuriministeriö, OKM 2023b. Ammatillisten tutkintojen kehittäminen: Työryhmän loppuraportti. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 38:2023. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165260/OKM_2023_38.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 1.12.2023.)

Opetushallitus, OPH 2018a. Ajoneuvoalan ammattitutkinto. Määräys OPH-1361-2018. Eperusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/4804100/tiedot>. (Luettu 22.11.2023.)

Opetushallitus, OPH 2018b. Ajoneuvoalan erikoisammattitutkinto. Määräys OPH-2821-2018. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/4837162/tiedot>. (Luettu 4.12.2023.)

Opetushallitus, OPH 2021. Ajoneuvoalan perustutkinto. Määräys OPH-5410-2021. Eperusteet. <https://eperusteet.opintopolku.fi/#/fi/ammattillinen/7614470/tiedot>. (Luettu 1.11.2023.)

Opetushallitus, OPH 2023. Elinikäisen oppimisen avaintaidot. <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/elinikaesen-oppimisen-avaintaidot>. (Luettu 4.12.2023.)

Patton, M. Q. 2011. Developmental Evaluation. Applying Complexity Concepts to Enhance Innovation and Use. New York, London: The Guilford Press

Tammilehto M. 2023. Teknologiaosaamisella tulevaisuuteen – tekniikan alojen ammatillisen koulutuksen palvelukykykysely. HAMKin e-julkaisuja 2/2023. https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/790901/2023-Tammilehto-Tekniikan-alojen-palvelukykykysely_2023-03-03.pdf?sequence=5&isAllowed=y (Luettu 4.12.2023.)

Tammilehto M. & Vähäsantanen K. 2023. Osaamista ja tekijöitä elintarviketeollisuuteen – elintarvikealan koulutuksen palvelukykykysely. HAMKin e-julkaisuja 3/2023. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/805424/HAMK%20Tammilehto%20Vahasantanen%20Elintarvikealojen%20palvelukykykysely.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. (Luettu 4.12.2023.)

Ursin, J. & Palonen, M. 2021a. Johdanto. Teoksessa Ursin, J., Hyytinen, H. & Silvennoinen, K. (toim.) 2021. Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arviointi – Kappas!-hankkeen tuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2021:6. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162666/OKM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 4.12.2023.)

Ursin, J., Hyytinen, H., Toom, A. & Kleemola, K. 2021b. Johtopäätökset – lue, kirjoita ja ajattele! Teoksessa Ursin, J., Hyytinen, H. & Silvennoinen, K. (toim.) 2021. Korkeakouluopiskelijoiden geneeristen taitojen arviointi – Kappas!-hankkeen tuloksia. Opetus- ja kulttuuriministeriön

julkaisuja 2021:6. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162666/OKM_2021_6.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 4.12.2023)

Valtioneuvosto, VN 558/2009. Yliopistolaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2009/20090558>. (Luettu 28.11.2023.)

Valtioneuvosto, VN 932/2014. Ammattikorkeakoululaki. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20140932>. (Luettu 4.12.2023)

Valtioneuvosto, VN 1129/2014. Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2014/20141129>. (Luettu 4.12.2023.)

Valtioneuvosto, VN 531/2017. Laki ammatillisesta koulutuksesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170531>. (Luettu 4.12.2023.)

Valtioneuvosto, VN 673/2017. Valtioneuvoston asetus ammatillisesta koulutuksesta. <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2017/20170673>. (Luettu 27.10.2023.)

Valtioneuvosto, VN 2019. Pääministeri Sanna Marinin hallituksen ohjelma 10.12.2019. Osallistava ja osaava Suomi – sosiaalisesti, taloudellisesti ja ekologisesti kestävä yhteiskunta. Valtioneuvosto. Valtioneuvoston julkaisuja 2019:31. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/161931/VN_2019_31.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 6.11.2023.)

Valtioneuvosto, VN 2021. Valtioneuvoston koulutuspoliittinen selonteko. Valtioneuvoston julkaisuja 2021:24. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/162995/VN_2021_24.pdf?sequence=1&isAllowed=y. (Luettu 6.11.2023.)

Valtioneuvosto, VN 2023. Pääministeri Petteri Orpon hallituksen ohjelma 20.6.2023. Vahva ja välittävä Suomi. Valtioneuvosto. Valtioneuvoston julkaisuja 2023:58. <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/165042/Paaministeri-Petteri-Orpon-hallituksen-ohjelma-20062023.pdf?sequence=1&isAllowed=y>. (Luettu 6.11.2023.)

Vierula J., Karihtala, T., Haavisto, E. & Talman, K. 2021. Ammattikorkeakoulujen uuden digitaalisen valintakokeen kehittäminen – toteuttamisvaiheen tulokset. Metropolia Ammattikorkeakoulun julkaisuja. TAITO-sarja 79. <https://www.theseus.fi/bitstream/handle/10024/495181/2021%20TAITO%2079%20Ammattikorkeakoulujen%20uuden%20digitaalisen%20valintakokeen%20kehitt%C3%A4minen%20-%20toteuttamisvaiheen%20tulokset.pdf?sequence=2&isAllowed=y>. (Luettu 8.11.2023.)

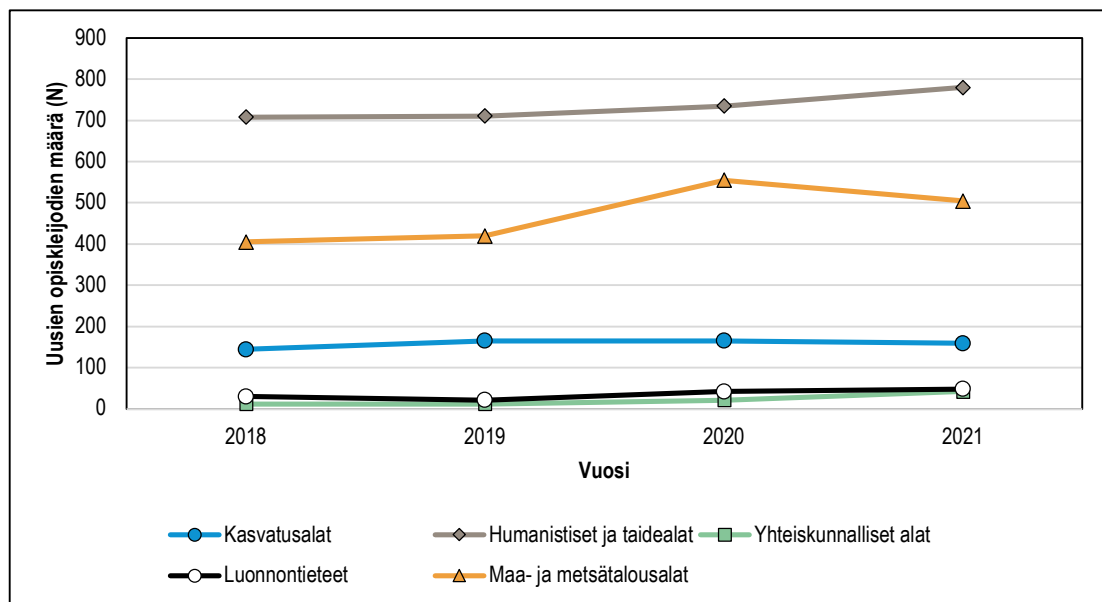
Vipunen 2023a. Ammattikorkeakoulujen hakeneet ja paikan vastaanottaneet. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Haku-%20ja%20valintatiedot%20-%20korkeakoulu%20-%20amk%20-%20analyysi.xlsb. (Luettu 7.11.2023.)

Vipunen 2023b. Ammattikorkeakoulujen uusien opiskelijoiden aikaisempi koulutus. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Ammattikorkeakoulut%20-%20uusien%20opiskelijoiden%20aikaisempi%20koulutus%20-%20analyysi1.xlsb. (Luettu 8.11.2023.)

Vipunen 2023c. AMK-opiskelijoiden opintojen kulku. https://vipunen.fi/fi-fi/_layouts/15/xlviewer.aspx?id=/fi-fi/Raportit/Amk-opiskelijoiden%20opintojen%20kulku%20-%20analyysi1.xlsb. (Luettu 7.11.2023.)

Liitteet

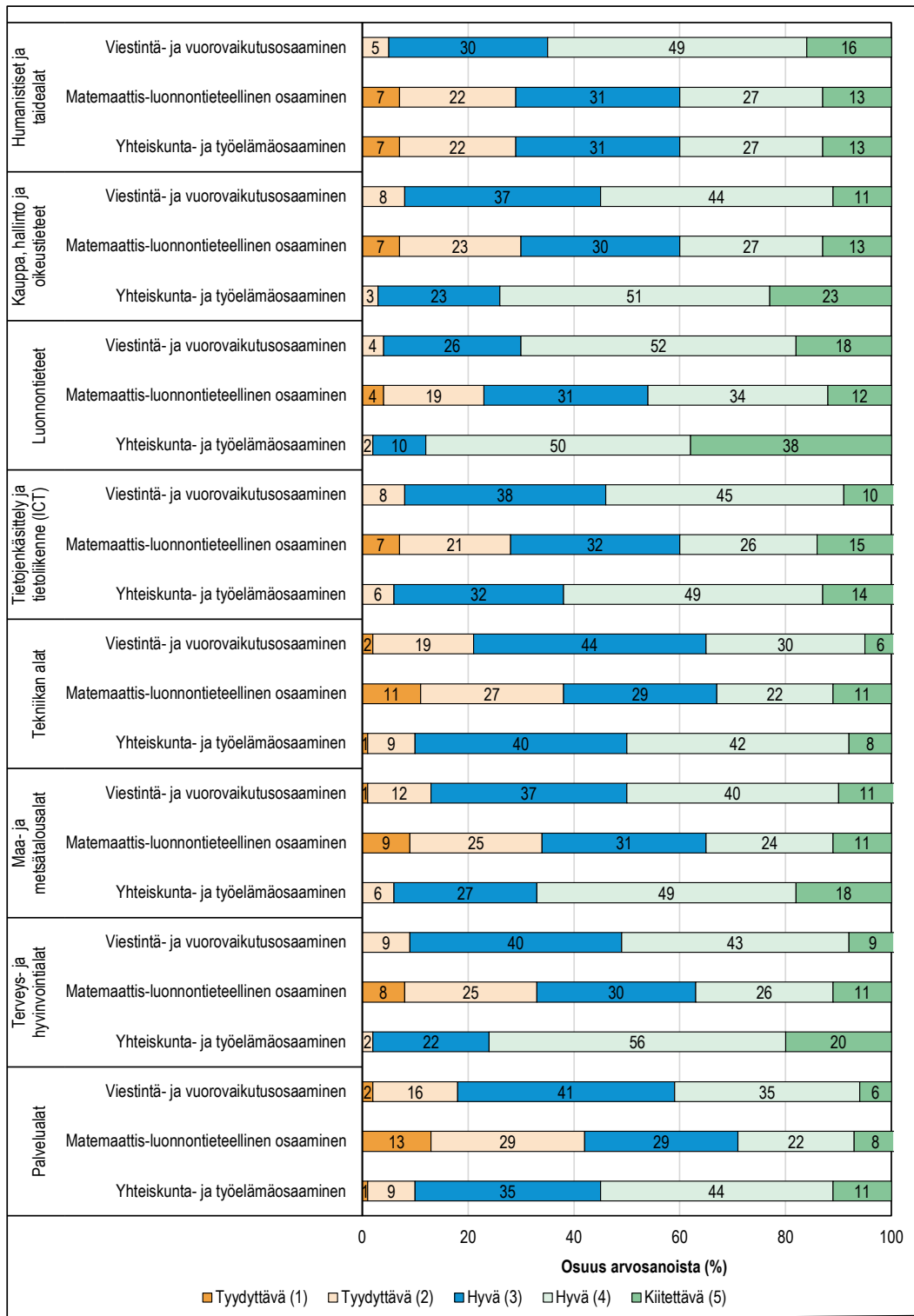
Liite 1. Ammattikorkeakoulujen uusien, ammatillisen tutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden määrät pienemmillä koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

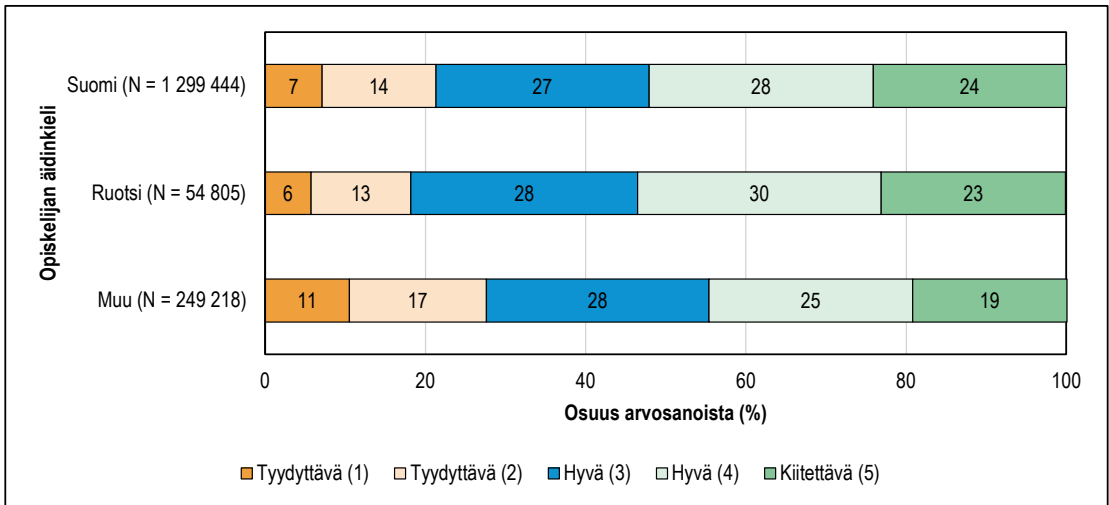
Liite 2. Ammatillisen tutkinnon suorittaneiden ammattikorkeakouluopiskelijoiden aikaisempi koulutusala pienemmillä koulutusaloilla vuosina 2018–2021. Lähde: Vipunen 2023b

Koulutusala	2018		2019		2020		2021	
	Sama koulutus-ala	Eri koulutus-ala	Sama koulutus-ala	Eri koulutus-ala	Sama koulutus-ala	Eri koulutus-ala	Sama koulutus-ala	Eri koulutus-ala
Kasvatusalat	141	18	159	21	162	24	150	30
Humanistiset ja taidealat	360	477	381	471	387	516	399	546
Yhteiskunnalliset alat	6	6	6	9	6	15	15	27
Luonnontieteet	6	24	9	18	12	33	1-4	48
Maa- ja metsätalousalat	225	204	210	252	255	378	237	333

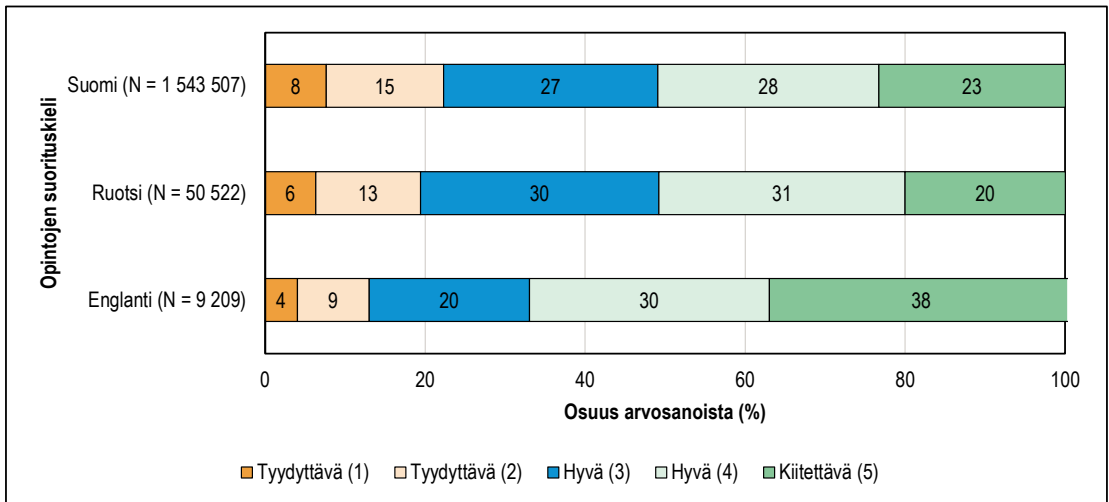
Liite 3. Opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien arvosanojen jakauma koulutusaloittain vuosina 2018–2022 (laskennassa käytetty tutkinnon osan osa-alueiden painotettuja keskiarvoja). Lähde: Koski

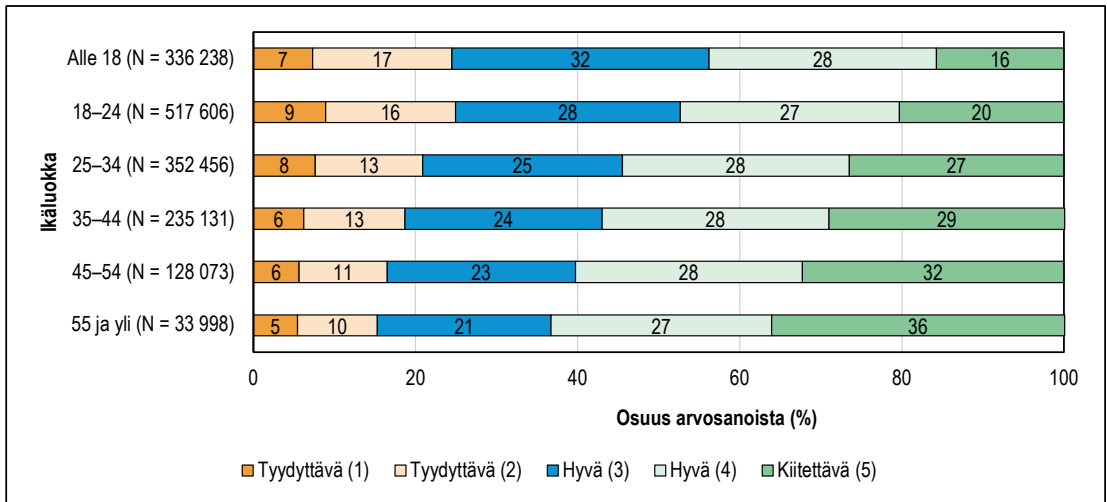
Liite 4. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opiskelijan äidinkielen mukaan. Lähde: Koski

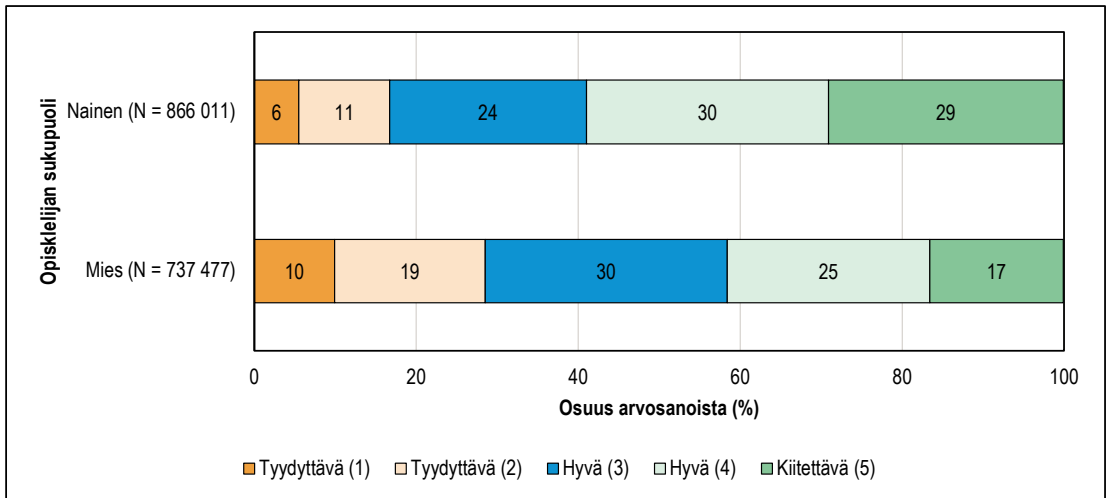
Liite 5. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opintojen suorituskielen mukaan. Lähde: Koski

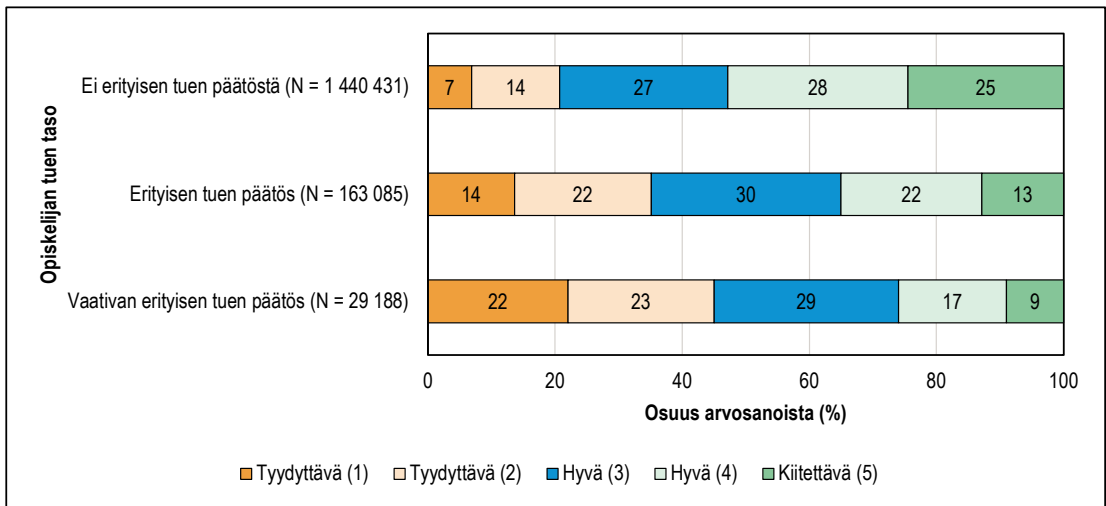
Liite 6. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen ikäluokan mukaan. Lähde: Koski

Liite 7. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen sukupuolen mukaan. Lähde: Koski

Liite 8. Ammatillisen perustutkinnon suorittaneiden opiskelijoiden yhteisten tutkinnon osien osaaminen opiskelijan tuen tason mukaan. Lähde: Koski

Liite 9. Lukuvuonna 2015–2016 opintonsa aloittaneiden ammatillisen koulutuksen suorittaneiden ammattikorkeakouluopintojen kulku viisi vuotta opintojen aloittamisen jälkeen pienemmillä koulutusaloilla. Lähde: Vipunen 2023c

Opintojen kulku 5 vuotta opintojen alun jälkeen	Kasvatusalat		Humanistiset ja taidealat		Yhteiskunnalliset alat		Luonnontieteet		Maa- ja metsätalousalat	
	%	n	%	n	%	n	%	n	%	n
Tutkinto alkuperäisessä tutkintolajissa	72,2	78	64,1	375	70,6	36	44,4	12	56,2	150
Tutkinto muussa tutkintolajissa	0,9–3,7	1–4	2,6	15	2,0–7,8	1–4	0,0	0	5,6	15
Opiskelee alkuperäisessä tutkintolajissa	22,2	24	20,0	117	11,8	6	22,2	6	19,1	51
Opiskelee muussa tutkintolajissa	0,0	0	3,1	18	0,0	0	3,7–14,8	1–4	3,4	9
Ei tutkintoa, ei opiskele, työllinen	0,9–3,7	1–4	6,2	36	2,0–7,8	1–4	22,2	6	12,4	33
Ei tutkintoa, ei opiskele, ei työllinen	0,9–3,7	1–4	4,1	24	2,0–7,8	1–4	3,7–14,8	1–4	3,4	9
Yhteensä	100,0	108	100,0	585	100,0	51	100,0	27	100,0	267

Kansallisen koulutuksen arviointikeskuksen (Karvi) vuosina 2022–2023 toteuttamassa arvioinnissa tarkastellaan ammatillisen koulutuksen tuottamia valmiuksia suhteessa ammattikorkeakouluopintojen vaatimuksiin. Arviointi tuottaa tietoa siitä, miten ammatillinen koulutus tukee ammattikorkeakouluopinnoissa tarvittavien valmiuksien syntymistä ja toisaalta, miten ammattikorkeakoulut tukevat opinnoissa menestymistä sekä tunnistavat ammatillisen koulutuksen taustalla tulevien opiskelijoiden osaamisen vahvuuksia ja puutteita. Tavoitteena on myös lisätä ammatillisen koulutuksen ja ammattikorkeakoulutuksen eri toimijoiden keskinäistä ymmärrystä. Arvioinnilla pyritään tukemaan ammatillisen tutkinnon suorittaneiden koulutuspolkua korkeakouluopintoihin.

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus (Karvi) on itsenäinen koulutuksen arviointiviranomainen. Se toteuttaa koulutukseen sekä opetuksen ja koulutuksen järjestäjien toimintaan liittyviä arviointeja varhaiskasvatuksesta korkeakoulutukseen. Lisäksi arviointikeskus toteuttaa perusopetuksen ja toisen asteen koulutuksen ja oppimistulosten arviointeja. Keskuksen tehtävänä on myös tukea opetuksen ja koulutuksen järjestäjiä ja korkeakouluja arviointia ja laadunhallintaa koskevissa asioissa sekä kehittää koulutuksen arviointia.

ISBN 978-952-206-828-6 pdf
ISSN 2342-4184 (verkkojulkaisu)

Kansallinen koulutuksen arviointikeskus
PL 380 (Hakaniemenranta 6)
00531 HELSINKI

Puhelinvaihte: 029 533 5500

karvi.fi